

ရခိုင်ညွန့်ဖူး

အနုပညာ ၉

ရခိုင်လှမြင့် နိဗ္ဗာန်

ချစ်ဗွယ်ဦး AKB.

About -

Type Setting	-	Daw Khin Si
Proofer	-	Sara Htun
Book Layout	-	U Khin MOUNG
Cover Design	-	Myint Zaw

*(all photos and references are copyrighted by
their respective owners.)*

First Edition - September, 1997.

ဇယား

ထုတ်ဝေသူအမှာ -

ဆောင်းပါးများ

၁။	ရွှေဥက္ကာ	မောင်စံဖော်
၂။	ကြမ္မာဝိပါက် နောက်ပိုးတက်	ပန်းအောင်
၃။	ဘုရားသွန်းကုန်းတော်	သူမြတ်(မဟာအောင်မြေ)
၄။	ရခိုင်စကားလေ့လာရေး	မာန်အောင်မြအေး
၅။	ပတ္တမြားဒေဝီ စောမဲကျီ	အောင်သိန်းထွန်း(ဖရုံကာကျွန်း)
၆။	သျှစ်သောင်းဘုရားမှ မင်းဝတ်တန်ဆာ စုံလင်စွာနှင့် ကျောက်ဆင်းတုတော်	မောင်ဒေဝ(မြောက်ဦး)
၇။	သက်သူဇာနှင့် စန္ဒာသုဓမ္မရာဇာမင်း	ရွှေခိုင်ကျော်(မြောက်ဦး)
၈။	ဝေသာလီခေတ် စီးပွားရေးနှင့် အကျွန်အမြင်	စောမင်းဇွယ်(မြောက်ဦး)
၉။	ရခိုင်ဘုရင် မဟာသမ္မတ၏ ဘိသိက်ပွဲတော်	ကိုယ်ရာဇာ
၁၀။	အိတ်ဖွင့်ပေးစာတစ်စောင်	အရှင်ကောသလ္လ
၁၁။	ရခိုင်မှုပန်းချီဟန်	ကျော်သာညွန့်
၁၂။	မင်းပြားမြို့နယ်မှ တွေ့ရှိရသော ဝေသာခေတ် အထောက်အထားများ	မင်းပြားမင်းသိန်းဇံ
၁၃။	နှောင်းခေတ်စာဆိုရှင် ဦးကာစံ၏ ကျိန်းတော်ရှင်ဘုရား	မောင်မှန်းအောင်(ကျိန်းမြေ)
၁၄။	အဋ္ဌနန္ဒီမှ ဗျာဒိတ်ဝင်ပြိုင်းတိုင်ဘုရားသမိုင်း	ခိုင်စောသိန်း(ပန်းမြောင်း)
၁၅။	ရခိုင်ကဗျာပြဿနာ	ဝေဝေ(စစ်တွေ)
၁၆။	ထူးခြားထင်ရှားရေ ရခိုင်မင်းတချို့	နှောင်အေး(အနောက်)
၁၇။	ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာ၏ မြောက်ဘက်မျက်နှာ	အောင်သူရကျော်(ရတနာ)

စာဟောင်းပီဟောင်းကဏ္ဍ

၁၈။ ကျောက်ရိုးရာဇဝင်

ဝတ္ထုများ

၁၉။	အရက်ကျွန်(ပထမဆုရ)	သန္တာမောင်မောင်
၂၀။	အကျိုးပြုချင်ပါရေ(ဒုတိယဆုရ)	ခိုင်စိုးဝင်း
၂၁။	ချစ်ကံခေမသျှ(တတိယဆု)	ကျော်ခိုင်ကျော်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ထုတ်ဝေသူ၏ အမှာစာ

ရခိုင်ညွန့်ဖူး အမှတ်(၃)ကို ၁၀-၈-၁၉၉၅ ခုနှစ်တွင် ထုတ်ဝေနိုင်ခဲ့သော်လည်း ၁၉၉၆ ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ညွန့်ဖူး အမှတ်(၄)အား ထုတ်ဝေခြင်းမပြုနိုင်ဘဲ ယခု ၁၉၉၇ ခုနှစ်ကျမှသာ ထုတ်ဝေနိုင်ပါတော့သည်။

ကျွန်တော်သည် ရခိုင်ရေးရာ စာအုပ်စာတမ်းများကို ထုတ်ဝေသောအခါ ကျွန်ုပ်တို့ စာစီခြင်းနှင့် ခဲစာလုံးစာစီခြင်းလုပ်ငန်းနှစ်ခုလုံးကို လုပ်ကိုင်ဖူးပါသည်။ ကျွန်ုပ်တို့စာစီခြင်းသည် စာအုပ်ရေးများသောအခါ သက်သာပြီး ခဲစာလုံးစာစီမှာ စာအုပ်ရေးနည်းသော်လည်း သက်သာမှု ရှိပါသည်။ အစပထမတွင် ရခိုင်ညွန့်ဖူးအမှတ်(၄)မှာ ကျွန်ုပ်တို့ဖြင့် စာစီပြီး ဖြစ်သော်လည်း စာအုပ်စောင်ရေ နည်းပါးမှုကြောင့် ခဲစာလုံးဖြင့် ပြောင်းလဲစီစဉ်လိုက်ရပါသည်။

ယင်းသို့ အစီအစဉ်ပြောင်းလဲမှုကြောင့် အချိန်များစွာကြာသွားရပါသည်။ နောက် နောင်တွင် ဤသို့ ကြန့်ကြာမှုမျိုး မဖြစ်ရအောင် ကျွန်တော်ကြိုးစား အားထုတ်သွားမည် ဟု ကတိပြုပါသည်။

ရခိုင်လှမြင့်
၁၅-၇-၁၉၉၇

ရခိုင်သားကြီးစာပေမှ စာပေမိတ်ဆွေနှင့် စာဖတ်သူများကို ဖိတ်ခေါ်အပ်ပါသည်

- ၁။ ရခိုင်သားကြီးစာပေသည် ရခိုင်စာပေ၊ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု၊ ရခိုင်သမိုင်းဆိုင်ရာ စာအုပ်
စာတမ်းကို “စာဖတ်သူများ လေ့လာမှုလွယ်ကူစေရန်” ရည်ရွယ်ပါသည်။
- ၂။ ရခိုင်သားကြီးစာပေမှ ထုတ်ဝေသော စာအုပ်များကို စာဖတ်သူများအား “အမြဲဖတ်ရှု
လေ့လာနိုင်ရန်” အတွက် ရည်ရွယ်ပါသည်။
- ၃။ ရခိုင်သားကြီးစာပေမှ စီစဉ်ထုတ်ဝေသော စာအုပ်များကို စာဖတ်သူ စာပေမိတ်ဆွေ
များအား “အစဉ်အမြဲပေးပို့နိုင်ရန်” ရည်ရွယ်ပါသည်။
- ၄။ ရခိုင်သားကြီးစာပေမှ ထုတ်ဝေသော စာအုပ်များအပြင် အခြားသောစာအုပ်များကို
လည်း “မှာယူမှုလွယ်ကူစေရန်” ရည်ရွယ်ပါသည်။
- ၅။ ထို“ရည်ရွယ်ချက်များ အောင်မြင်စေရန်”အတွက် စာဖတ်သူများ ဝင်ခွင့်ပုံစံတွင်
ပြည့်စွက်ပြီး “ရခိုင်သားကြီး စာဖတ်သူများ” ကတ်ထုတ်ပေးနိုင်ရန် ပတ်စ်ပို့ ဓာတ်ပုံ
နှစ်ပုံနှင့်အတူ စာတိုက်မှ မှတ်ပုံတင်ဖြင့် ပေးပို့နိုင်ကြောင်း ခင်မင်ရင်းနှီးစွာ ဖိတ်ခေါ်ပါ
သည်။
- ၆။ ကံရရှိပြီးသော စာဖတ်သူ၊ စာပေမိတ်ဆွေများထံသို့ ပေးပို့သောအခါ “၂၅ရာခိုင်
နှုန်းနှင့် ယင်းထက်တန်ဖိုးလျှော့၍လည်းကောင်း၊ ပေးပို့ပါမည်။
ပေးပို့ရန်လိပ်စာ။ “ရခိုင်သားကြီးစာပေ” ၁/၅၅၊ ကျွန်းရွှေဝါလမ်း၊
ဘုရင့်နောင်ပွဲရုံတန်း၊ဘုရင့်နောင်စာတိုက်၊ မရမ်းကုန်းမြို့နယ်၊ ရန်ကုန်မြို့။

ရခိုင်သားကြီးစာပေမှ စာဖတ်သူများ ဝင်ခွင့်ပုံစံ

နေ့စွဲ -----

အမည် -----
 မှတ်ပုံတင်အမှတ် -----
 မွေးသက္ကရာဇ် -----
 အလုပ်အကိုင် -----
 မိဘအမည် -----
 လိပ်စာအပြည့်အစုံ -----

ဝင်ခွင့်တောင်းသူလက်မှတ်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ပုဂ္ဂိုလ်

(ပုဂ္ဂိုလ် အဆုံးသတ်ပိုင်း)

အချိုးစကား

ပုဂ္ဂိုလ်အပိုင်း ၁ မှ ၆၀ အထိတွင် လေ့လာသိရှိရသော ဇာတ်လမ်း အချုပ်ကို “ရခိုင်ပုဂ္ဂိုလ် အမှတ်-၂” ၏ စာဖတ်သူများအား တင်ပြခဲ့ပါသည်။ ကျန်ရှိနေသေးသော ပုဂ္ဂိုလ်အပိုင်း ၆၁ မှ အဆုံးထိကို လေ့လာရာတွင် ဆရာကြီး ဦးဗသိန်းထံမှပင် ယင်းအပိုင်း၏ မူကွဲတစ်ခုကို နောက်ထပ်ရရှိသဖြင့် ပထမနှင့် ဒုတိယမူကို ညှိနှိုင်းစိစစ်လေ့လာကာ သိရှိရသမျှ ဇာတ်လမ်းအကျဉ်းကို ယခုစာဖတ်သူများရှေ့မှောက်သို့ ဆက်လက်တင်ပြလိုက်ပါသည်။

ယခင်တင်ပြခဲ့ပြီးသော ဇာတ်လမ်းတွင် မင်းပုဂ္ဂိုလ်သည် မိမိ၏ နေပြည်တော်ကို မင်းခေါင်က မိမိမရှိစဉ် ဝင်ရောက်သိမ်းယူလိုက်ခြင်းခံရ၍ ရှမ်းတို့နေရာဌာနဘက်သို့ ဦးတည်ဆုတ်ခွာခဲ့ကြကြောင်းဖြင့် အဆုံးသတ်ခဲ့ပါသည်။

မင်းပုဂ္ဂိုလ်အကြောင်း

အဝတ္တန်တော်၊ မင်းခေါင်ဖျက်ရို၊

ခုံခါပြည်ရွာ၊ ပျက်ခရေလေ။

သုံးကြိမ် ဆိုင်လည်း၊ မနိုင်လေ။

တဏှာရန်မင်း၊ ခွင်းလိခြင်းဟု၊

မင်းညစ်မိစ္ဆာ၊ ဖျက်ဆီးလှာသည်၊

သုံးကြိမ် ဆိုင်လည်း၊ မနိုင်ခဟု၊

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ငိုရိုပင်ရာ၊ မင်းသားကြင်ရာ၊
ရွှေဥက္ကာမှာ နီလတ်တေလေ။
(ဒု-မူ၊ အပိုဒ်)

မင်းဥက္ကာမှာ သားချင်းလည်းဖြစ်၍၊ ယောက်ဖလည်းတော်သော မင်းခေါင်၏လှည့်ဖြားဖျက်ဆီးမှုကြောင့် မြို့ပြပြည်ရွာပျက်စီးခဲ့ရလေပြီ။ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် ဆိုင်ပြိုင် တိုက်ခိုက်ပါသော်လည်း အင်အားချင်းမမျှ၍ မနိုင်တော့ပြီ။ မြို့ပြထီးနန်းကို လက်လွှတ်လိုက် ရတော့၏။

မင်းဥက္ကာသည် ရိုးသား၍ ရတနာသုံးပါးကို ရိုသေကိုင်းရှိုင်း၏။ လောဘ၊ ဒေါသနည်းပါးသူလည်း ဖြစ်ရကား စိတ်ထားနူးညံ့သိမ်မွေ့၏။ သို့သော်လည်း စိတ်ဓာတ်အင်အား ပျော့ညံ့လွန်းသည်ဟု ဆိုရမည်ကဲ့သို့ ဖြစ်နေပေသည်။

ယခုကျူးကျော်သူလက်တွင်းသို့ မိမိပိုင်နက် ကျရောက်သွားသောအခါ အသည်းတဆတ်ဆတ်ခါ နာကျည်းရုံမှတစ်ပါး မည်သို့မျှ မလုပ်တတ်၊ မကိုင်းတတ် ဖြစ်နေရှာ၏။ ထိုထက်ကား တဏှာရမ္မက်ကြီးသော မင်းခေါင်၏ သိမ်းယူခြင်းကို ခံလိုက်ရသော မြို့တွင်း၌ ချစ်စွာသော မိဖုရား ပန်းကုံးမယ်နှင့် ငယ်ရွယ်လှသော သားတော် ဥပရာတို့ကျန်ခဲ့၏။ သူတို့၏ ကံကြမ္မာကို မတွေးဝံ့၊ မတွေးရဲလောက်အောင်ဖြစ်ကာ ဆွေးမြေ့ပူပန် ရရှာသည်။ ထိုနာကျည်းမှု၊ ပူပန်မှု၊ ဆွေးမြေ့မှုတို့သည် မျက်လုံးအစုံမှ မျက်ရေပေါက်ကြီးများအဖြစ် တလိမ့်လိမ့် ဥစိမ့်ယိုစီးကျလာသည်ကို မင်းဥက္ကာသည် မဆည်မိ မတားမိရှာချေ။

ဥာဏ်ပညာ အမြော်အမြင်နှင့် ပြည့်စုံပြီးလျှင် သစ္စာရှိလှသော အမတ်ကြီးသည် မင်းဥက္ကာ၏အဖြစ်ကို မရှုရက်၊ မမြင်ရက်ဖြစ်ရ၏။ မရွှင်မလန်း ညှိုးနွမ်းစွာသော မျက်နှာဖြင့် “သူ့မှာကားထေ၊ ကိုယ့်မှာကြေ”ဟု မကြာမကြာ ညည်းညူမြည်တမ်းကာ ငေးငိုင်ပိုင်တွေနေသော သူ့သခင်ကို မြင်နေရသော အမတ်ကြီးသည် မင်းဥက္ကာ၏ ပူပန်စိတ်ကွယ်ပျောက်၍ စိတ်ဓာတ်ကြံ့ခိုင် မြင့်မြောက်လာအောင် မည်သို့မည်ပုံ ပြုသင့်သည်ကို ကြံစည်တွေးဆရှာ၏။ ချစ်လှစွာသော သားသမီးတို့ကို မမြင်မတွေ့ရ၍ ပူပန်ချောက်ချား၊ ရတက်ပွားနေသော မဒီဒေဝီအား မင်းကြီးဝေသာန္တရာသည် ဒေါသဖြစ်စရာ အပြစ်ဆိုစကားဖြင့် စိတ်ဓာတ်ပြောင်းလဲ ကြံ့ခိုင်အောင် ပြုလုပ်ဖူးသည် မဟုတ်ပါလော။

ထို့ကြောင့် ရွှံ့ဖျင်ခါးသီး၊ အမတ်ကြီးသည် မင်းဥက္ကာအား “စည်းစိမ်လွန်ကြာ၊ အသျှင်ဇာရို၊ ငိုလွန်းတုံ၊ လားလီရာရာ၊ ချစ်စွာမယား၊ ချစ်စွာသားဟု၊ ဇာယားရုံ”ဟု အပြစ်တင်စကား ဆိုလိုက်၏။ ထိုနောက် ဤလောက၌ မည်သူမျှ လွှဲဖယ်ရှောင်တိမ်း၍ မရနိုင်သော အနိစ္စသဘော၊ သင်္ခါရသဘောတို့ကို ဥပမာ ဥပမေယျ တို့ဖြင့် မင်းဥက္ကာအား ညွှန်ပြလျှောက်တင်လေသည်။

လေ - အရှိုပြုလှ၊ တောင်ကဇမ္ဗူ၊
အနောက်မူကာ၊ လူသူမဆန်၊

ကျွန်းဂေါ်ယန်လည်း၊ နှိုင်းတန်မမြင်
ဥဒင်္ဂရ၊ အင်းပျည်ဇုမှာ၊
ထူးထူးခြားခြား၊ ဖြစ်သည်များကို
သျှင်သားဝမ်းတွင်၊ မှတ်စီချင်၏။

(ပမူ ၊ အပိုဒ် ၆၂)

အသျှင်သား။ ကျွန်းဦး၌ ယူဇနာတစ်ရာမြင့်သော ကုက္ကိုပင်ပေါက်ရောက်ရာ ပြုဗ္ဗဝိဒေသာ အရှေ့ကျွန်း၊ ကျွန်းဦး၌ သပြေပင်ပေါက်ရောက်ရာ ဇမ္ဗူဒီပီတောင်ကျွန်း၊ ကျွန်းဦး၌ ထိန်ပင်ပေါက် ရာအပရဂေါယာ အနောက်ကျွန်း၊ ကျွန်းဦး ၌ ပဒေသာပင်ပေါက်ရာ ဥတ္တရကုရု မြောက်ကျွန်းဟူ၍ ဤစကြဝဠာ၌ အံ့ဩစွယ် ကြီးကျယ်လှသော ကျွန်းကြီး လေးကျွန်းတို့ တည်ရှိကြကုန်၏။ အရှေ့ ပြုဗ္ဗကျွန်းမှ ထွက်လာသော နေမင်းသည် ရောင်ခြည်တလျှပ်လျှပ် တရွှန်း ရွှန်းဖြင့် ထိုလေးကျွန်းလုံးရှိ အမိုက်မှောင်တည်းဟူသော ရန်စစ်သည်တို့ကို ရှုံးစေ၊ ပြေးစေ၍ အလင်းရောင်ပေးပေ ၏။ သို့ပါသော်လည်း စကြာဝဠာ၏ အလယ်၌တည်ရှိသော မြင်းမိုရ်တောင်၏ အရိပ်ကျရောက်သောအခါ နေမင်း၏ အလင်းရောင်သည် ကွယ်ပျောက်၍ အမိုက်မှောင်က တစ်ခါ အုပ်စိုးပြန်ပါလေသည်။ သင်္ခါရတရားတို့သည် ဤသို့ ပင် ဖြစ်လိုက် ပျက်လိုက်ရှိနေပေ၏။

အံ့ဩစွယ်ကြီးကျယ်လှသော စကြာဝဠာ၏ ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းတို့၌ ဖြစ်ပျက် နေပုံတို့ကိုလည်း မှတ်သားပါဦး။

မြင်းမိုရ်တောင်၏ မြောက်ဘက်၌ရှိသော ဥတ္တရကုရုကျွန်းသည် အင်းပျည်သဏ္ဍာန်ရှိ၏။ ထိုကျွန်းမှ လူတို့၏ မျက်နှာသည်လည်း ကျွန်း၏ ပုံသဏ္ဍာန်အတိုင်းဖြစ်၏။ ရွှေအဆင်းနှင့် တူ သော အသားအရေရှိ၏။ မြောက်ကျွန်း သူ မြောက်ကျွန်းသားတို့သည် ဃရာဝါသအမှုကိုစွဲကို ရှက်စနိုးကြသည်ဖြစ်၍ ယောက်ျား မိန်းမတို့ မေတ္တာအတိုင်း ဆက်ဆံမှုကို လိုလားသောအခါ တခြားသူတို့ ဝေးရာ၌ ပုန်းလှိုးပြုကြသည်ဟူ၏။ ရလာသော သားငယ်ကို အများသွားလာရာ လမ်းမကြီးအနား၌ ချထားရာ နီးစပ်သော အစုအအုပ်က ကောက်ယူကာ၊ အဓိဋ္ဌာန်ဖြင့် လက်ညှိုး မှထွက်စေသော နို့ရည်ဖြင့် တိုက်ကျွေးမွေးမြူကြ၏။ အသက်တမ်းနှစ်ပေါင်း တစ်ထောင် နေရသော ထိုကျွန်းသားတို့ သေလွန်သောအခါ၌ အမျိုးအဆွေတို့က ပဒေသာပင်မှရသော အဝတ် တန်ဆာတို့ဖြင့် ထုပ်ပိုးကာ အပြင်အပ သင့်လျော်ရာ၌ ချီယူသွားကြသည် ဟူ၏။ ထိုကျွန်း၌ သားရဲတိရစ္ဆာန်များလည်းမရှိ။ ထိုကျွန်းသူ ကျွန်းသားတို့မှာ အသက် အတိုင်းနေ၍ စုတေ့သောအခါ ငရဲ သို့မသက်၊ အထက်နတ်ပြည်သို့သာ ရောက်ကြရ၏။ ဝတ်စား တန်ဆာ လိုရာမတ ပဒေသာပင်မှ ရကြသောဟူ၏။

ပြုဗ္ဗဝိဒေသကျွန်းသားတို့ကား ငွေသားပမာ ဖြူစွာသော အသားအရေရှိ၍ လပြည့်ဝန်း ပုံသဏ္ဍာန် မျက်နှာ ရှိကြသည်ဟူ၏။ သမ္မာအာဇီဝမှုဖြင့် အသက်မွေးကြသော ထိုလူတို့သည်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ပါဏာတိပါတကံကို ရှောင်ကြဉ်ကြ၏။ ပုံသုကူအသားကို စားကြကာမှန်သောစကားကို ဆို၍ သီတင်းသီလ အမြဲစောင့်ထိန်းကြသောဟူ၏။

ဘုရားအဆူဆူတို့ ဖြစ်ပွင့်တော်မူကြရာ ဇမ္ဗူဒီပီတောင်ကျွန်း၌ကား ကျွန်းသူကျွန်းသား တို့၏ အသား အရောင်သည် ပတ္တမြားသို့အဆင်းရှိ၏။ လှည်းဦးကင်းပုံပမာ မျက်နှာသုံးထောင်ရှိ၏။ ကောင်းမှုပြုကျင့်သူများလည်း ရှိ၍ မကောင်းမှုပြုကျင့်သူများလည်း ရှိကြ၏။ ရဟန်း သံဃာတို့လည်း ဤကျွန်း၌သာ ဖြစ်ထွန်းကြ၏။

မြင်းမိုရ်တောင်၏ အနောက်အရပ်ရှိ အပရဂေါယာန်ကျွန်းသူကျွန်းသားတို့ကား အသားအရေကဖလ် ရောင်၊ အသံကနွား၏ အသံမျိုးရှိ၍ လခြမ်းသဏ္ဍာန် မဝန်းမစား အလျား ရှည်လျက် မြင်းမျက်နှာနှင့်တူသော မျက်နှာရှိ၏။ နွားတပ်သော ယာဉ်ဖြင့် လှည့်လည်သွားလာ ဖောက်ကားရောင်းဝယ်ကြသော ဟူ၏။

ကျွန်းကြီးလေးကျွန်းတို့တည်ရာ ဤစကြဝဠာကြီးသည် မြစ်ကြီးငါးသွယ်၊ မြစ်ငယ်ငါးရာနှင့် မဟာသမုဒ္ဒ ရာကြီးတို့ တည်ရာလည်းဖြစ်၏။ စကြဝဠာတိုက်ကြီး၏ အထက်လွှာဖြစ်သော မြေသားထုမှသည် အတွင်းဆုံးအလွှာ ဖြစ်သော ကျောက်သားထုတိုင်အောင် ယူဇနာပေါင်း သိန်းသောင်းများစွာသော မြေထု၊ ရေထု၊ လေထု၊ မီးထုတို့သည် အစောက်နက်ရှိုင်းစွာ ဖွဲ့လျက် တည်၏။ ငရဲမှတက်လာသော မီးလျှံက မဟာသမုဒ္ဒရာ၌ ကျရောက်ဖောက်ထွင်းကာ ဖြစ်ပေါ် လာစေသော ကြောက်မက်ဖွယ်ရာ ဗလဝါမုခ ဝဲသမုဒ္ဒရာကြီးသည်လည်း ရှိတို့သေး၏။

ဤသို့လျှင် စကြဝဠာတိုက်ကြီးသည် မြေ၊ ရေ၊ လေ၊ မီး ဟူသော ဓာတ်ကြီးလေးပါးဖြင့် ဖွဲ့စည်းလျက် ကမ္ဘာ့နိယာမတရားအရ မစောင်းမလွဲ ကြီးကျယ်စွာ တည်ရှိပေ၏။ ဤကြီး ကျယ်လှသော စကြဝဠာ၏အင်္ဂါအစိတ် အပိုင်းများသည်လည်း တစ်ခု၏အင်အားကို တစ်ခုက အမှီပြုနေရ၏။ လောက၌ ယောက်ျားတကာတို့ တွေ့ကြုံ ခံစားရမြဲဖြစ်သော ဆင်းရဲဒုက္ခနှင့် ကျွန်ုပ်တို့ ယခုကဲ့သို့ တွေ့ကြုံရခိုက်တွင် အသျှင်သားသည် စိတ်နှလုံးနာကျည်း ဆွေးမြေ့နေရုံမျှနှင့် အရေးတော်ပြီးနိုင်မည်မဟုတ်ပါ။ စကြဝဠာ၏ အင်္ဂါအစိတ်အပိုင်းကြီးများသည်ပင်လျှင် တစ်ခု၏ အားကို တစ်ခုက အမှီပြုနေရလျှင် ကျွန်ုပ်တို့သည်လည်း ရွှေ ငွေ ဥစ္စာ မျိုးရိက္ခာနှင့် မှီရာခိုရာကို ရှာကြံသွားရောက် ရမည် ဖြစ်လေသည်။

အသျှင်သား။ ဓာတ်ကြီးလေးပါးဖြင့် ဖွဲ့စည်းလျက် ဤစကြဝဠာကြီး စတင်ဖြစ်ထွန်းရာ အာကာသသည် အဆုံးအမရှိ။ ထိုအနန္တအာကာသ၌ ဤစကြဝဠာနှင့် စကြဝဠာရှိ သတ္တဝါများသည်လည်း အနန္တပင်။ ထိုအနန္တ စကြဝဠာများမှ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင် အတုမရှိသော ဉာဏ်တော်အနန္တရှင် မြတ်စွာဘုရားတို့နှင့် ကြုံကြိုက်ကြ၍ ဓမ္မအလင်းရောင်ရနိုင်ပါမူကား နိဗ္ဗာန်အမတဆုမြတ်ကို ပန်ဆင်ကြရကုန်၏။ ဆုမရနိုင်သူများမှာမူ ကပ်ကမ္ဘာတစ်ခု လုံး ရွာချနေသော မိုးစက်မိုးပေါက်များပမာ သုံးဆယ့်တစ်ဘုံတွင် တလုံလဲလဲ ဖြစ်ချည်ပျက်ချည်

ကျင်လည်ကျက် စားနေကြရမည်သာ ဖြစ်ပေသည်။

အမြိုက်နိဗ္ဗာန်ဆုကို မရနိုင်ကြသေးသော ကျွန်ုပ်တို့သည်လည်း ရပ်တည်စရာ ဘဝကောင်း ဘဝမွန်ကို ရှာကြံကြရဦးမည်ဖြစ်၍ ရွှေ ငွေ ဥစ္စာ မျိုးရိက္ခာတို့ ရနိုင်မည့်နှမတော် ဖို့မယ် စိုးစံရာ “သာလှပေါက်၊ ဆယ့်နှစ် တန်” နှင့် “အလွန်သာစည် ခုနစ်ပြည်” သို့ ရှေးဦးစွာ ဖိုးကွယ်လှည့်ပတ် ချီတက်ကြပါစို့။

ရာမည မင်းမျိုးမင်းနွယ်ဖြစ်သော အမတ်ကြီး လက်ျာသည် နတ်ရွာစံ သိန်းဇေယျာမင်း၏ ဇနီးဖြစ်ပြီးလျှင် ရှိဥက္ကာ၏ ဆရာလည်းဖြစ်သည်။ ရှိဥက္ကာအား သားအရင်းတမျှ ချစ်မြတ်နိုးသူဖြစ်သဖြင့် အရာရာ တွင် ထုံးပုံနည်းနာများ ညွှန်ပြကာ ဦးဆောင်ပေးလာသူဖြစ်၏။ ရှိဥက္ကာသည် မိမိ၏ဆရာဖြစ်သော အမတ်ကြီး ၏လျှောက်ထားချက်များကို နာယူလျက် အမတ်ကြီး၏ ကြပ်မတ်မှုဖြင့် သစ္စာရှိနောက်လိုက်နောက်ပါများနှင့်အတူ ချီတက်ခဲ့ရာ ဖို့မယ် ရှိရာသို့ ရောက်လာကြလေသည်။

မျက်ရည်စမ်းစမ်းနှင့် မိမိ၏အဖြစ်သနစ်ကို ပြောပြသောမောင်တော်ကြီး ရှိဥက္ကာကို မြင်ရသောအခါ ဖို့မယ် ခမျာလည်း ဝမ်းနည်းပက်လက်ဖြစ်ရရှာ၏။ မောင်ကြီး ဥက္ကာအား လိုအပ်သော အကူအညီပေးရန်မှာ မိမိတာဝန် ဖြစ်ပေသည်။ ကြေကွဲဝမ်းနည်းမှု အပူမီးလျှံ လောင်မြိုက်ခြင်းခံနေရသော ရှိဥက္ကာအား ဖို့မယ်က “မောင်ကြီး ကြင်ရာ၊ ရှိဥက္ကာနှင့် မင်းခေါင်မှာ ဘာလည်းမကွဲ၊ တာဘတည်းကိုအကိုရင်းဇေ၊ ညီရင်းရန်သူ၊ လူ့ဘုံကျွန်းမှာ၊ ဖြစ်လှာရေလေ၊ ဒေလျှင်တစ်ကြောင်း၊ မင်းခေါင်နှင့် မောင်ကြီးကြင်ရာ ရှိဥက္ကာမှာ ရှိလောကတွင် ဝိပါင်ဟောင်း” စသည်ဖြင့် ရှေးကံကြမ္မာ ဝိပါင်ဆိုးကြောင့် မောင်ကြီးဥက္ကာနှင့် အင်းဝမင်းခေါင်တို့ ဤသို့ဖြစ်ရ ဟန်တူပါသည်ဟု တရားပြ၏။ ထိုနောက် ဆက်လက်၍ ဖို့မယ်က မိဘပေးစား၍ ယူထားရသော မင်းခေါင်သည် မိမိ၏ငယ်လင်ဖြစ်သဖြင့် သူ့အကြောင်းကို မိမိအသိဆုံး ဖြစ်ပါကြောင်း။ မင်းခေါင် အကြောင်းကို ပြောရပါလျှင် “မင်းခေါင်သံထီ(သန္ဓေ)၊ ညစ်ရွှန်းရေလေ၊ ကျောင်းတွင်မဝင်၊ သိမ်ပြင် မလာ။ သူ့မယားကို၊ လောဘများ” သူတစ်ဦးဖြစ်ပါကြောင်း သိတင်း သီလစောင့်ထိန်းသူလည်း မဟုတ်ကြောင်း စသည်ဖြင့် မင်းခေါင်၏ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်ပုံ၊ ကောက်ကျစ်စဉ်းလဲ ပုံတို့ကို ပြောပြကာ မောင်ကြီးဥက္ကာအား နှစ်သိမ့်စကားဆိုလေသည်။

ဖို့မယ်သည် မိမိချစ်သော မောင်ကြီးရှိဥက္ကာအား ရွှေ၊ ငွေ၊ ဥစ္စာ၊ မျိုးရိက္ခာတို့ကို လိုသ လောက်ပုံ၍ ပေး၏။ မင်းဥက္ကာတို့လည်း နှမငယ် ဖို့မယ်ထံမှ “ရွှေ ငွေ ဥစ္စာ၊ များစွာ လက်ဆောင်၊ ကုန်အောင်ရပြီး၊ ရှိမှာ ထင်ရှား၊ ကိုးစော်ပွားဟု၊ ရှမ်းသားနီဇေ၊ ယင်းရပ်ပြည်” သို့ ဦးတည်ချီတက်ခဲ့ကြလေသည်။

မောင်တော်မင်းဥက္ကာသည် အရှုံးကိုရင်ဝယ်ပိုက်၍ မိမိပြည်ရွာမှ ဝေးရာသို့ ထွက်ခွာသွားရလေပြီး ဖြစ်ကြောင်းကို မေပန်းကုံးကြားသိရသောအခါ ယူကျုံးမရစိတ်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

သောကကြီးစွာဖြင့် ထွက်ပြေးစရာ လမ်းကိုရှာမိ၏။ သို့သော် ပြေးစရာ လမ်းပေါက်၊ လမ်းစကို မတွေ့ရတော့။

မိမိနန်းဆောင်အနီးအပါးတွင် သွားလာစောင့်ကြပ်နေသူများကို တွေ့ရ၏။ မင်းခေါင်၏ ဘက်တော်သား များဖြစ်ဟန်တူသည်။ ဟိုမှာသည်မှာ အလှမ်းကွာသောနေရာများမှ ဖျက်ဆီး လုယက်နေကြသံများ လူလူကြားမိ၏။ မင်းခေါင်၏ဘက်တော်သားများပင် ဖြစ်ဟန်တူသည်။ ဤမင်းသည် မိမိတို့၏ အသက်စည်းစိမ်အိုးအိမ်ပြည်ရွာကို ဖျက်ဆီးပစ်သော မင်းဖြစ်၏။ ယခုမိမိ၏ ချစ်လင်မင်းဥက္ကာသည် ဘယ်ဆီတွင်ရောက်နေလေသည်မသိ။ ချစ်သော သားတော်သည်လည်း ဘယ်သို့ရောက်၍ ဘယ်ပုံဖြစ်နေလေသည်ကိုမသိရ။ သား၏ဖခင်သည်လည်းကောင်း၊ သား တော်သည်လည်းကောင်း နတ်ပြည်နတ်နန်းသို့ပင် ကြွမြန်းကြလေပြီလော။ ဆင့်ကာဆင့်ကာ ဝင်ရောက်လာသော ပူဆွေးခြင်း၊ စိုးရိမ်ထိတ်လန့်ခြင်းတို့ကို မေပန်းကုံးမှာ အဖော်ပြုနေရရှာလေသည်။

မေပန်းကုံးကား “ဘုန်းစည်သခင် မေ့ချစ်လင်နှင့် ကိုယ်တွင် ရန်သူ၊ အယူတဖန်၊ မင်းသူညစ်လည်း၊ မိုက်မိုက်မဲမဲ၊ ဘုံရဲတွင် ဖော်လည်းမပေါ်၊ တအော်လဲလဲ၊ ခံရပြုလို့ မင်း၏မယား မင်း၏သားလည်း၊ ငါးပါးရန်သူ၊ ဖျက်ယူမကြွင်း၊ ကိုယ်ထီးကြွင်း၍၊ ဆင်မြင်းခြီးမှာ၊ သိစိ သောင်လေ” ဟု မချီသော နှလုံးသား၏ကျိန်ဆိုချက်များကိုသာ စဉ်ဆက်မပြတ်ရေရွတ် မြည်တမ်းနေရရှာ၏။ မြစ်ငါးသွယ်မှ လျှံဆင်းလာသော ရေအလျဉ်ကဲ့သို့သော မျက်ရည် တို့သည်လည်း မေပန်းကုံး၏မျက်လုံးတို့မှ အဆက်မပြတ် စီးကျနေတော့၏။

သူနန်းဆောင်အနီးအပါး၌ ရတုသုံးထွေလုံးပင် သစ်သီးဝလံ ပန်းမန်အမျိုးမျိုးဖြင့် သာယာ တင့်တယ်စွာ တည်ရှိနေသော ဥယျာဉ်တော်၊ ရေကန်တော်တို့မှာ ပျော်ရွှင်ကြည်နူးစရာ။ ထိုဥယျာဉ် တော်ရေကန်တော်တို့၌ အခါမလပ် ကျက်စားကြသော ကျေးငှက်အပေါင်းတို့မှာလည်း သောင်း သောင်းသဲသဲ ဝိုမမောင်နှံတွဲကာ ပျော်ရွှင်မြူးတူးစွာ ကျက်စားမြဲ ကျက်စားလျက် ကျေးငှက်များစွာ အချို့မှာလည်း အခါမလင့် ကြွေးရင့်သံကျော် သားကိုခေါ်၍ မြူးပျော်ပျံဝဲလျက်။ အထီးကျန် မေပန်းကုံး ခမျာမှာမူ ပျော်မြူးနေကြသော ကျေးငှက်တို့ကို ကြည့်ကာ တွေးမှိုင့်မောလိုက်၊ မျက်ရည်တတွေတွေ စီးကျလာလိုက်နှင့် ထိုအချိန်တွင်ပင် တိုက်စည်တိုက်မောင်းတို့ အသံကို ကြားရ၍ အထိတ်တလန့် လှမ်းကြည့်လိုက်သောအခါ ပြေးလွှားစုရုံးနေကြသော မင်းခေါင်၏ တပ်များကိုတွေ့ရ၏။ မင်းခေါင်၏အမတ်တစ်ဦးနှင့် ကိုယ်ရုံတော်တပ်သားအချို့လည်း မေပန်းကုံး ထံရောက်လာကြလေသည်။

မေပန်းကုံး ထိတ်ထိတ်လန့်လန့် ဖြစ်နေပုံကို တွေ့မြင်သော တမန် အမတ်သည် “ဘုရင်မင်းခေါင်ထံ သခင်မ လိုက်စေချင်ပါသည်” ဟု ချီသာစွာပင် လျှောက်တင်ပြောဆို၏။ မေပန်းကုံးကလည်း သူ့သားတော်ကို တွေ့ပါရစေဟု ရှိခိုးတောင်းပန်၏။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

သို့သော် တမန်အမတ်က ယခုအခါ သားတော်ကို တွေ့ခွင့်မရနိုင်သေးပါ။ ဘုရင် မင်းခေါင်က သားတော်အား ဝတ်စားဆောင်ယောင်များ ပေးထားပါသည်။ သို့ပါ၍ ဘုရင်မင်းခေါင် ထံ သခင်မလိုက်ရန် ပြင်ဆင်ထားပါမည့်အကြောင်း လျှောက်ထား၍ အမတ်တမန်ပြန်သွား လေသည်။ မေပန်းကိုးမှာ ဘုရင်မင်းခေါင်၏ လက်ခုပ်တွင်း ကရေဖြစ်နေပြီ မဟုတ်ပါလော။

+ + +

ကိုးစော်ဖွားနှင့်
ရတနာပူရာ၊
မဟာနဂရ
ပြည်မအကြား၊
နှစ်ပါးအဆီး၊ မွန်တောင်ကြီးတည်။
စိမ်းစိမ်းမြရောင်၊ ဆင်ခေါင်းတောင်ဟု၊
လမ်းဖောင်ခရီး၊ တက်လတ်ပြီးမှ၊
အရှိပြည်မြတ်၊ ရွှေပြည်ရပ်ကို၊
ညီးညွတ်ရိသေ၊ ရှိခိုးလိ၏။

(ပမူ ပိုဒ်-၃၇/ဒူမူ ပိုဒ်-၇)

မင်းဥက္ကာနှင့် အမတ်ကြီးလကျာတို့သည် ဖို့မယ်နှင့် ခွဲခဲ့ပြီနောက်၊ ညိုမှိုင်းရိသော ရိုးမတောင်ကြီးရှိရာသို့ နောက်လိုက်နောက်ပါများနှင့်အတူ ချီခဲ့ကြ၏။ လမ်းခရီးတွင် နိမိတ်လက္ခဏာများကို မြင်ကြားရသဖြင့် သားတော် ဥပရာသည် ရန်သူလက်ချက်ဖြင့် အထက်နတ်ရွာသို့ တက်သွားရလေပြီဟု မင်းဥက္ကာ ယုံကြည်စိတ်ချထားလိုက် လေသည်။

မင်းဥက္ကာတို့သည် စိမ်းစိမ်းမြသော ယိုးဒယျာတောင်၊ ဖိုးခေါင်တောင်၊ ညိုညိုမှိုင်းသော ပိုးဒျီတောင်၊ အနန်းသဇင် တို့ ဝေဝေဆာဆာပွင့်လန်းရာ ယိုးဒယျာတောင်၊ ဆင်ခေါင်းတောင် တည်းဟူသော ရိုးမ၏ တောင်ငါးဆင့်တို့ကို တရွေ့ရွေ့ တက်လာကြ၏။ ဆင်ခေါင်းတောင်သို့ တက်ခဲ့ရာ လမ်းခရီးတွင် ရပ်တန့်၍ ဘိုးတော်၊ ခမည်းတော်တို့ လွှမ်းမိုးကြီးစိုးခဲ့ရာ “အရှိပြည်မြတ်၊ ရွှေပြည်ရပ်” ရှိရာသို့ ရော်ရမ်းလျက် မင်းဥက္ကာသည် ဦးညွတ်ရိသေ ရှိခိုး လေသည်။ ဤမန်မုံမြင့် တောင်ငါးဆင့်တို့ တည်ရှိရာ နယ်မြေသည်ကား ရှမ်းစော်ဘွားကိုးဦးတို့ အုပ်ချုပ်ရာ “သျှမ်းသားရပ်မြို့၊ ကက်စရီ” နှင့် “ရတနာပူရာ၊ မဟာနဂရ၊ ပြည်မကြီး” တို့ အကြားရှိ ကျယ်ပြန့်သော မြေခြား၊ နယ်ခြားဖြစ်လေသည်။

မင်းဥက္ကာတို့လည်း ဆင်ခေါင်းတောင်၏ မြောက်ဘက်ဖျား၌ ကျောက်တုံး-ကျောက် သားတို့ဖြင့် မြို့တည်ကြ၏။ မြို့၊ ပြ၊ တံခါး၊ ရင်တား၊ ကျိုးမြောင်း စသည့် မြို့အင်္ဂါများနှင့်ပြည့်စုံစွာ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ခိုင်ခိုင်ခံ့ခံ့တည်ထားပြီး၊ ရန်သူ့ဘေးမှ ကာကွယ်ရေးအတွက် လမ်းကွေ့လမ်းဝတို့၌ ဆူးငြောင့်ကျိုးများ ချထားခြင်း၊ များစွာသော တိုးမောင်းကြီးများ ဆင်ထားခြင်းတို့ကို ပြုလုပ်ထားကြ၏။ ဥယျာဉ်များတည်၍ ရေကန်များလည်း တူးဖော်ကြ၏။ ထိုနောက် ရဲမက် အင်အားတိုးပွားစေရန် ဗိုလ်ဝင်ခံခြင်းပြုလေသည်။

“လူသတင်း လူချင်းဆောင်”ဆိုသည့် စကားအတိုင်း သိန်းဇေယျာမင်း၏ သားတော် ရှိဥက္ကာသည် ယောက်ဖ တော်မင်းခေါင်၏ အကောက်ကြံမှုကြောင့် မိမိပြည်ရွာကို ပစ်၍ထွက်ပြေးခဲ့ရကြောင်း၊ ယခုဆင်ခေါင်းတောင်မြောက် ဖျားတွင် မြို့ပြတည်၍ နေထိုင်ကြောင်း သတင်းစကားသည် ရှမ်းပြည်၊ ရှမ်းရွာများ၌ ပျံ့နှံ့သွားလေသည်။ အကြောင်း အမျိုးမျိုးဖြင့် ရှမ်းတို့ပြည်ရွာများသို့ ရောက်နေကြသော သိန်းဇေယျာမင်း၏လူတောင်းများ၊ သိန်းဇေယျာမင်းနှင့် သားတော် ရှိဥက္ကာကို ကြည်ညိုသူများသည်လည်း တဖွဲဖွဲဝင်ရောက်လာကြလေသည်။ ထိုအထဲတွင် အမတ်မောင်ညိုလည်း ပါဝင်လေသည်။

အမတ်မောင်ညိုသည် မင်းဥက္ကာ၏ သားချင်းတစ်ဦးဖြစ်ပေသည်။ နှစ်ပေါင်းများစွာ ကွဲကွာသွားပြီးနောက် ယခုပြန်တွေ့ရသောအခါ ရှမ်းမင်း၏ပိုင်နက်တွင် မိမိလူများနှင့် ကျေးလက် တည်ထောင်ကာ ကျေးစားတစ်ဦး ဖြစ်နေသည်ကို တွေ့ရ၏။ မင်းဥက္ကာသည် အမတ်မောင်ညိုကို ဖက်လဲတကင်း ဆီးကြို၏။ အမတ်မောင်ညိုကလည်း ရွှေငွေလက်ဆောင်ပဏ္ဏာများ ဆက်သပြီးမင်းခေါင်၏ လုပ်ရပ်အချို့ကို ပြောပြ၏။ မင်းခေါင်သည် ရှမ်းပြည်၊ ယွန်းပြည်၊ စသည်တို့ကို စစ်ချီတက်စဉ်က ရိက္ခာပြတ်လပ်ခေါင်းပါးသဖြင့် အောက်ပြည်အောက်နယ်မှ မင်ကြောင် ကျားကျား နှင့်စစ်သည် မြောက်မြားစွာတို့ကို သူရဲကောင်းမဟုတ်ဘဲဆိုကာ ရှမ်းနယ်၌ ဆန်နှင့်ရောင်းစားကြောင်း၊ မိမိသည် ပင်လျှင်လည်း ဆန်နှင့်ရောင်းစားခြင်းကို ခံရကြောင်း၊ ထို့ကြောင့် မိမိသည် ရှမ်းပြည်၊ ရှမ်းနယ်၌ ခိုလှုံကာ မိမိလူများ နှင့်အတူ ကျေးလက် ထူထောင်နေခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ပြောပြလေသည်။

ထို့နောက် မင်းဥက္ကာက ရှမ်းတို့၏ နယ်ပယ်များအကြောင်းကို ပြောပြပါရန် တိုက်တွန်းမေးမြန်းသဖြင့် မောင်ညိုသည် “သိန်းတန် ဖိုးမြတ်၊ ဇောတိရသ်ဟု၊ အမြတ်လထား၊ ပတ္တမြားသို၊ လူများသခင်၊ ငါတို့သျှင်မှာ၊ ရင်ခွင်နှောင်းမိုး၊ စံသီးညက်ပြာ၊ မိကုမ္မာ ဟု”အမည်တွင်ကျော်စောသော သမီးတော် တစ်ပါးရှိကြောင်းမှ အစချီ၍ ရှမ်းတို့၏ နယ်ပယ်များအကြောင်းကို ပြောပြလေ၏။

ဇမ္ဗူဒီပါ၏ နယ်နိမိတ်ဖြစ်သော အာသန္တတိုင်းခေါ် ရှမ်းစော်ဘွားကိုးဦးတို့ အုပ်စိုးရာ နယ်ပယ်သည် ကျယ်ဝန်းလှကြောင်း၊ ကတ်စရီ၊ သိန်ကျီနဂရ၊ သင်းတွဲ၊ ထုနာ၊ ဂင်ဂေယစသော ကျေးလက်မြို့ရွာပေါင်းများစွာ တို့ အဆက်မပြတ်တည်ရှိကြောင်း၊ စော်ဘွားကိုးဦးတို့၏ သခင်၊ ပြည်ရှင်မင်းစိုးစံရာ နေပြည်တော်သည် အင်ကျီမြို့ ဖြစ်ကြောင်း၊ ထိုမြို့သည် ကမ္ဘာ့အစက

မဟာသမ္မတမင်းအား နတ်ဒေဝါများ ဖန်ဆင်းပေးသော မြို့ကဲ့သို့ အစစ အရာရာ ပြည့်စုံပွံ့ပြီးသော မြို့တော်ဖြစ်ကြောင်းတို့ကို ပြောပြ၏။ ထို့ပြင် ရှမ်းဘုရင်မှာ စိန်ဖြူ ခေါ် သားတော်တစ်ပါး နှင့် မိကုမ္မာမှာ ချောမောလှပသော မျက်နှာ၊ ယဉ်နုကြော့ရှင်းသော ကိုယ်ခန္ဓာနှင့် ကြည့်နည်းမွန်လှ၊ သမင်မသို့ ၊ ကြွကြွအညို၊ ဟင်္သာခြံသို့ ၊ တိုးတီတိုးကွ”ဟန်အမူအရာ တင့်တယ်လှသော တစ်ပင်တိုင်နန်းသူဖြစ်ကြောင်းဖြင့် နိဂုံးချုပ်ပြောပြလေသည်။

အမတ်မောင်ညို၏ သတင်းစကားကို ကြားရသော မင်းဥက္ကာသည် ရှမ်းဘုရင်သမီးတော် မိကုမ္မာအပေါ်၌ စိတ်ဝင်စားမိလေသည်။ မင်းဥက္ကာ၏အမူအရာကို သတိပညာနှင့်ပြည့်စုံသော အမတ်ကြီးလကျာကလည်း အကဲခတ်လိုက်မိ၏။ ထိုအခိုက်တွင်ပင် ရှမ်းဘုရင်၏ စေတမန်တစ်ဦး မင်းဥက္ကာတို့ထံ ရောက်လာလေသည်။

ရှမ်းဘုရင်သည် မင်းဥက္ကာတို့အကြောင်းကို ကြားသိပြီးဖြစ်၏။ သို့သော် သူ့စိတ်ထဲ၌ သံသယရှိနေလေ သည်။ မင်းသားဥက္ကာသည် အကယ်၍စစ်ရှုံးသဖြင့် ပြေးလာခဲ့သော် သူ့ထံခိုဝင်လာကောင်း၏။ သို့ဖြစ်ပါလျက် သူ့ထံလာ၍ မကြားမလျှောက်၊ သူ့လက်အောက်သို့ ဝင်ရောက်မလာခြင်းမှာ ရန်ပြုလို၍ပင်လော။ ဤသံသယပျောက်စေခြင်းငှာ မင်းဥက္ကာတို့ထံ တမန်တစ်ဦးစေလွှတ်လိုက်ခြင်းဖြစ်၏။ ရှမ်းမင်း၏စေတမန်ရောက်လာသောအခါ အရာရာကို မြော်မြင်တတ်သောအမတ်ကြီးသည် ရှမ်းဘုရင်လက်အောက်သို့ ဝင်ရောက်ခိုလှုံခြင်းဖြင့် ဘုရင့်သမီး တော်ကို မင်းဥက္ကာ ရနိုင်မည်မဟုတ်ဟု စဉ်းစားမိ၏။ ထို့ပြင် မိမိတို့သည် ရှမ်းတို့နှင့် စစ်ခင်းစရာ ကြုံလာပါက နိုင်ခြေရှိမည်၊ မရှိမည်ကို သိနိုင်ရန် အင်ကျိုမြို့နှင့် ပတ်ဝန်းကျင် ရှမ်းနယ်ပယ်တွင်းသို့ သုံးကြိမ်တိုင်တိုင် အမှတ် မထင် ဝင်ရောက်ထောက်လှမ်း အကဲခတ်ပြီးဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အမတ်ကြီးက ရှမ်းဘုရင့်စေတမန်အား ဤသို့ ပြန်ကြားလိုက်လေသည်။

သိန်းဇေယျမင်းသည် တစ်ရံ့တစ်ပါးသော မင်းတို့၏သခင်၊ နေမျိုးနွယ်ဘုရင်မင်းမြတ် ဖြစ်ကြောင်း၊ မင်းသားရွှီ ဥက္ကာသည် သိန်းဇေယျမင်းကို ဆက်ခံသော သားတော်ဖြစ်ကြောင်း၊ ယခု ရန်သူမျိုးငါးပါးက နှောင့်ယှက်ဖျက်ဆီး ခိုက်ကို အရပ်အနေမသင့်သေး၍ ခေတ္တ ရှောင်တိမ်းကာ ဤနေရာသို့ ရောက်လာခြင်းဖြစ်ကြောင်း၊ ဤသို့ရောက်လာရာတွင် အသျှင် သမီးတော်၏ သတင်းကိုကြားသိရ၍ ကြင်ဘက်တော်အဖြစ် မြှောက်စားလိုပါကြောင်း၊ အကယ်၍ အခွင့်မရပါက နှစ်ပြည့်တစ်ပြည် မိတ်အကြည် မဖြစ်ဘဲ၊ ရန်စစ်ကြီးစွာ ဖြစ်ဖွယ်ရှိပါကြောင်းကို ဘုရင့်အား လျှောက်ထားရန် ပြန်ကြားလိုက်၏။

ရှမ်းဘုရင်သည် မင်းဥက္ကာတို့၏ ပြန်ကြားချက်ကို တမန်အမတ်ထံမှ ကြားသိရသောအခါ ဒေါသအမျက် ချောင်းချောင်းထွက်၍ ဆင်ခေါင်းတောင်သို့ စစ်ချီရန် ပြင်ဆင်လေသည်။ ဆင်တပ်၊ မြင်းတပ်၊ ခြေသည်တပ်၊ လေးတပ် စသည့်တပ်ပေါင်းများစွာကို “အထပ်အထပ် ကြာနယ်ထပ်လို့ ကြာချပ်အသွင်၊ ပွမ်းပွမ်းဖျင်သည်၊ စစ်လျှင်စစ်မ” စစ်ဗျူဟာဖြန့်ကျင်းခန့်ခွဲ၍ စစ်သူကြီးကရှေ့ဖျား၊

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

သားတော်စိန်ဖြူက အလယ်၊ မိမိက နောက်ဆုံး မှနေ၍ ချီလာကြ၏။

အထပ်ထပ်ချီတက်လာသော ရှမ်းတပ်တို့၏ အသံကိုကြားရသောအခါ၊ စစ်ကိုမလို လားသော မင်းဥက္ကာ သည် စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှု ဖြစ်ပေါ်ရပြန်၏။ သို့ရာတွင် နှလုံးရည်၊ လက်ရုံးရည် စွယ်စုံပြည့်ဝသော အမတ်ကြီးလက်ယာက “မေ့ပညတ်၊ ကျမ်းနှင့်ကွပ်၍” ရန်သူအား တိုက်ခိုက် ခြင်းသည် မတရားမှုမဟုတ်ဟု ဥက္ကာအား ညွှန်ပြဆုံးမကာ ရဲတံခွန် အောင်လံနီကို လွှင့်တင်၍၊ ရှမ်းတို့ကို ခုခံတိုက်ခိုက်ရန် မိမိ၏စစ်သည်များအား အလျင်အမြန် ကွပ်ကဲစီမံလေသည်။ အမတ် ကြီးသည် မိမိ၏ စစ်ဦးစီး ဗိုလ်မှူးကို သင့်ရာ၊ သင့်ရာ၌ တပ်များ ချရပ်ထားစေ၏။ ရှမ်းတို့နီးလာ သည်နှင့်တစ်ပြိုင်နက် တိုးမောင်းကြီးများကို ဖြုတ်ချခြင်း၊ ဆူးတွင်းကြီးများရှိရာသို့ စစ်မြူခြင်း များပြုကာ ရန်သူများကို ပြိုကွဲပျက်စီးစေ၏။ မပြိုမကွဲ တက်လာသူများကိုလည်း အသင့်ချရပ် ထားသော မင်းဥက္ကာ၏တပ်များက ကျားရဲများကဲ့သို့ တိုက်ခိုက်ကြ၏။ သို့ဖြင့် နောက်ဆုံး၌ ရှမ်းဘုရင်၏တပ်များသည် သုံးစုကွဲ၍ နောက်ဆုတ်ထွက် ပြေးကြရလေသည်။ မင်းဥက္ကာ၏ စစ်သည်များသည် “ဘုရင့်သမီးတော် မိကုမ္မာကို မင်းဥက္ကာ အား လာရောက်ဆက်သရမည်။ မဆက်သပါက ဘုရင့်နေပြည်တော် တိုင်အောင် လာရောက် တိုက်ခိုက်မည်” ဟု ရှမ်းတပ်သားများ ကြားလောက်အောင် ကြွေးကြော် အော်ဟစ်လိုက်ကြ၏။

မိကုမ္မာသည် မိမိကြောင့် ခမည်းတော်နှင့် ပြည်သူပြည်သားများ ဒုက္ခတွေ့နေကြောင်းကို သိသောအခါ ခမည်းတော်ထံ သွားရောက်၍၊ ဤသို့လျှောက်ထားလေသည်။ “ခမည်းတော် ဘုရား၊ ကိုယ်ခန္ဓာ၌ ရောဂါဝေဒနာ စွဲကပ်လာပါက ပျောက်ကင်းစေမည့် သက်ဆိုင်ရာ ဆေးဝါးကို မှီဝဲရပါသည်။ ယခု “ချောက်ချားပြည်ရွာ၊ ကျွန်ုပ် ကြောင့်သာလျှင်၊ ဝိဆာညှိုးပါး၊ ငတ်မွတ်ယှား၍၊ တိုင်းကားရွာပြည်၊ ပျက်လတ်မည်” ကဲ့သို့ ဖြစ်နေပါသည်။ ထို့ကြောင့် တစ်ပြည်မင်းသားထံသို့ ဘုရားကျွန်တော်မ ကိုယ်တိုင် သွားရောက်တွေ့ဆုံ၍ ပြဿနာကို ဖြေရှင်းပါရ စေ” ဟု ပန်ကြား လျှောက်ထားလေ၏။

ချစ်သမီးတော်အား တစ်နေ့တစ်ရက်မျှ မျက်စေ့အောက်က အပျောက်မခံချင်အောင် မြတ်နိုးတော်မူလှ သော ရှမ်းဘုရင်သည် သမီးတော်က စွန့်စွန့်စားစား သွားလိုရေးနှင့်ခွင့်ပေးပါရန် တောင်းခံလာသောအခါ၊ ခွင့်ပေးလိုစိတ် မရှိသည့်ပြင် ချောက်ချားပူပန်မှု၊ စိုးရိမ်ကြောင့်ကြမှု တို့သည် ရင်တွင်း၌ လှိုင်းလုံးများပမာ ထကြွလာကြ၏။ သို့ပါသော်လည်း မှူးမတ်ပြည်သူတို့ကို ငဲ့ကွက်ထောက်ထားရမည်ဖြစ်သဖြင့် သမီးတော်အား အခွင့်ပေးကာ သွားရေး၊ လာရေးအတွက် အစစ လိုလေသေးမရှိအောင် စီမံဆောင်ရွက်ပေးတော်မူလေသည်။

မိကုမ္မာသည် ကောင်းစွာ ဝတ်စားဆင်ယင်ပြီးလျှင် နောက်လိုက်နောက်ပါ အခြွေအရံများ၊ ကိုယ်ရံတော် များနှင့် ရွှေထမ်းစင်စီးလျက် စစ်တလင်းကို ဖြတ်ကျော်၍ မင်းဥက္ကာရှိရာ ဆင်ခေါင်းတောင်သို့ လာခဲ့လေသည်။ မိကုမ္မာလာကြောင်း ကြားသိပြီးသော အမတ်ကြီးလက်ျာနှင့်

ရွှေဥက္ကာတို့လည်း ထိုက်ထိုက်တန်တန် ကြိုဆိုရန် ပြင်ဆင်ထားကြ၏။ အမတ်ကြီးက ရှမ်းဘုရင်သည် ဤသို့သမီးတော်အား လွှတ်လိုက်ခြင်းမှာ သဘောရိုးဖြင့် ကောင်းသော လွှတ်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ “ထက်ပေါ်ကပျား၊ ထဲမှာများနှင့်” မရိုးသားမသင့်လျော်သော အကြံ အစည်ဖြင့် လွှတ်လိုက်ခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်၏။ မည်သို့ပင် ဖြစ်စေ။ ယခု ရှိဥက္ကာမှာ မိကုမ္မာအား ကြင်ဘက်တော် အဖြစ် သိမ်းပိုက်ရတော့မည်ဖြစ်သည်။ ထိုမျှမက ဦးရီးတော် ရှမ်းဘုရင်နေရာသို့ လိုက်ပါနေထိုင်ရတော့မည်ဖြစ်၏။ ထို့ကြောင့် အရာရာ၌ ပညာသတိရှိရမည်ဖြစ်ကြောင်းတို့ကို ရှိဥက္ကာအား ကြိုတင်သတိပေး ပြောကြားထား လေသည်။

မင်းဥက္ကာနှင့် မိကုမ္မာတို့သည် “သင်ဆရာရိုးဆက်၊ အကျိုးဖက်လို့၊ မပျက်နှလုံး၊ ကြီးနယ်ထုံး” ခဲ့ကြသူ များဖြစ်သဖြင့် နှစ်ဦးသား ဆိုတွေ့လိုက်ကြသည်နှင့် တစ်ပြိုင်နက် တစ်ဦး အပေါ်တစ်ဦး ညွတ်နူးသဒ္ဓါမြတ်နိုးစွာဖြင့် ရွှေမေတ္တာနှောင်ကြီးအထပ်ထပ် ရစ်ဖွဲ့မိကြလေသည်။ မောင်မယ်နှစ်ပါးတို့သည် ယုယကြင်နာစွာ စကားနှီးနှော ပြောဆိုညှိနှိုင်း ကြပြီးနောက်၊ မိကုမ္မာက မိမိရပ်ဌာနသို့ ရှိဥက္ကာလိုက်ခဲ့ပါရန် ခေါ်၏။ ထို့ကြောင့် အမတ်ကြီးလက်ျာ သည် ရှိဥက္ကာနှင့် မိကုမ္မာတို့အား “ရတနာရန်အောင်” ဆင်ပြောင်ကြီးပေါ်၌ ထီးဖြူသုံးလက်မိုး၍ စီးစေ၏။ ရဲမက် ဗိုလ်ပါအပေါင်းတို့အား မောင်နှံနှစ်ပါးကို ခြံရံစေ၍ တင့်တယ်ခမ်းနားစွာ ရှမ်းမြို့တော်သို့ ချီတက်လာရာ မိကုမ္မာ စံရာ နန်းဆောင်သို့ ရောက်ကြလေသည်။

ရှမ်းဘုရင်သည် သမီးတော်တို့ ရောက်လာကြောင်း ကြားရသောအခါ သံတစ်ဦး စေလွှတ်၍ သမက်တော်အား တွေ့လိုကြောင်း အမိန့်တော်ရှိလိုက်သဖြင့် ရှိဥက္ကာသည် ဘုရင့် ရှေ့တော်သို့ ဝင်ခဲ့လေသည်။ ဦးရီးတော် ဘုရင်က သမက်တော် တစ်ပြည်မင်းသည် မိမိတိုင်းပြည်၌ ဆက်လက်နေထိုင်မည်ဆိုပါက မိမိတို့ ကိုးကွယ်သော “မဟာကျီဘုရား” ကို ပူဇော်၍ ခေါင်းထက်ချီကာ ကျိန်သစ္စာဆိုရမည်ဖြစ်ကြောင်း မိန့်ကြားလေသည်။ မင်းဥက္ကာက မိမိတို့ မင်းမျိုးတွင် ဘေးဘိုးစဉ်ဆက် ဤအစဉ်အလာမျိုးမရှိခဲ့ကြောင်း၊ မိမိတို့မှာ ရတနာသုံးပါးကို ကိုးကွယ်သူ များသာ ဖြစ်ကြောင်း ပြန်လည်ပြောကြားသောအခါ ရှမ်းဘုရင်၏စိတ်ထဲ၌ ဤမင်းသားသည် ငိုတိုင်းပြည်ကို အုပ်စိုး လို၍ လာခြင်းဖြစ်မည်ဟု အထင်မှားကာ မင်းဥက္ကာအား ကွပ်မျက်ပစ်ရန် အမိန့်ချ၏။ မှူးမတ်တို့က မသင့်လျော် ကြောင်း အတန်တန် တားမြစ် လျှောက်ထားသော်လည်း လူသတ်သမား အာဏာသားလေးယောက်လက်သို့ မင်းဥက္ကာအား အပ်လိုက်လေသည်။

ထိုအဖြစ်အပျက်ကို သတင်လည်းကြား၊ မြင်လည်းမြင်ရသော မိကုမ္မာသည် မိမိနန်းဆောင် မှ ပြေးထွက်လာကာ အာဏာသားများကို တွန်းထိုးဖယ်ရှား၍ မင်းဥက္ကာ၏လက်ကို ဆွဲခေါ်လျက် ခမည်းတော် ဘုရင်ကြီးရှေ့မှောက်သို့ ဝင်ရောက်ခဲ့ကြလေသည်။

မိကုမ္မာသည် စိုးရိမ်ပူပန်စိတ်ပြင်းစွာဖြင့် ခမည်းတော်အား ဤသို့ လျှောက်ထား၏။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ခမည်းတော်ဘုရား၊ သမက်တော် တစ်ပြည်မင်းကို သတ်ရန်စေခိုင်းခြင်းမှာ အပြည်ပြည်မင်းတို့၏ ကဲ့ရဲ့ခြင်းကိုခံရပြီး၊ ခမည်းတော်၏ ဂုဏ်သရေညစ်နွမ်းစရာအကြောင်း ဖြစ်ပါသည်။ သမက်တော်အား သားတော်အရင်းကဲ့သို့ သဘောထားသင့်လှ ပါသည်။ ခမည်းတော်၏ အလိုဆန္ဒအတိုင်း သမက်တော် တစ်ပြည်မင်းကို ခေါ်ဆောင်လာခဲ့ပြီးမှ သတ်မည်ဆိုခြင်း မှာ လုံးဝမသင့်မလျော်ပါ။ သူ၏ကျင့်ရိုးကျင့်စဉ် မဟုတ်သည်ကို မပြုလုပ်လိုသဖြင့် ခမည်းတော် ရန်ပြုခဲ့ခြင်းမှာလည်း တရားမည်မဟုတ်ပါ။ မင်းတကာတို့သည် အဆွေခင်ပွန်းဖြစ်သော မင်းတို့၏ တိုင်းပြည်များသို့ သွားရောက်လည် ပတ်ကြသောအခါ ထိုပြည်မင်းတို့ ကိုးကွယ်သော ဘုရားကိုပူဇော်၍ ကျိန်သစ္စာဆိုကြရသည်ဟုလည်း မကြားဖူး ပါ စသည်စသည်ဖြင့် ထိတ်လန့်စိုးရိမ်စိတ် နှစ်သက်စိတ်၊ ဝမ်းနည်းစိတ်တို့ ပေါင်းစပ်လျက် ဦးဖျားခေါင်းထိပ်သို့တိုင် ပွန်တက်ဖိုးလွှမ်းခံနေရသော မိကုမ္မာသည် သန္တာလက်ဖျားတို့ကို နဖူးထက်တွင် တင်ယှက်ကာ တတွတ်တွတ် လျှောက်ထားရှာလေသည်။

သမီးတော်၏သနားစဖွယ် အဖြစ်သနစ်ကို မြင်ရသော ဘုရင်ကြီးသည် ကြင်နာခြင်း ပြင်းစွာဖြင့် မင်းဥက္ကာအား သေဒဏ်မှလွတ်စေ သမီးတော်အလိုကျ ဖြစ်စေဟု အမိန့်တော်မှတ် ၏။ သမီးတော်တို့လည်း ခမည်းတော်အား ကန်တော့၍ မိမိတို့နန်းဆောင်သို့ ပြန်ခဲ့ကြလေ သည်။

..... သျှမ်းသခင်ကို၊
မျိုးပင်နှမ၊ အလှသူဇာ၊
ကုမ္မာညွတ်နူး၊ ပန်ထွာပြုသော်၊
..... မင်းရဲကျော်သည်၊
နှစ်ဖော်တူကွ၊ နီစီရသည်၊
ထိမ်းမြားတလည် ပီးလတ်တည့်လေ။

(ပမူ၊ အပိုဒ်-၁၁၃)

မိကုမ္မာသည် ခမည်းတော်မင်းကြီးအား မင်းဥက္ကာနှင့် မိမိတို့၏ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာပွဲသဘင်ကို ဆင်ယင် ကျင်းပပေးပါမည့်အကြောင်း လျှောက်ထားတောင်းပန်၏။ ဘုရင်ကြီးလည်း သမီးတော်နှင့် သမက်တော်တို့၏ ထိမ်းမြားမင်္ဂလာသဘင်ကို ခုနစ်ရက်တိုင်တိုင် ခြိမ်းခြိမ်းသဲသဲ ကြီးကျယ်စည်ကားစွာ ကျင်းပပေးတော်မူ၏။ မင်္ဂလာ သဘင်၌ မှူးမတ်ပြည်သူ အားလုံးအား တက်ရောက်စေရန် ဆော်ကြလျက် ထမင်းဟင်းလျာ၊ အရက်သေစာမကြွင်း လိုလေသေး မရှိအောင် ကျွေးမွေး၏။

မင်္ဂလာသဘင် အခမ်းအနား၌ အသင့်စီရင် ခင်းကျင်းထားသည့် မင်းမဏ္ဍပ်တွင် စံနေကြသော ခမည်းတော် နှင့် မယ်တော်တို့အား မိကုမ္မာနှင့် ရွှံ့ဥက္ကာတို့သည် ဆွေမျိုးရင်းချာများ

စုံညီစွာ ခြံရံလျက်ပန်ထွာဦးချကန်တော့ ကြ၏။
 ကန်တော့ကြပြီးသော် ဘုရင်ကြီးတို့၏ ရိုးရာ ထုံးစံအတိုင်း သေရည်ဦးကို
 ဖြူစင်သန့်ရှင်းသော ပုလင်း တွင် ထည့်၍ မောင်မယ်နှစ်ပါးတို့က-
 သခင်ဘုရား
 သောက်လတ်ငြားလေ။
 မိခင်တော်ရင်၊
 သောက်ပါမင်းလေ။

(ပမူ အပိုဒ်-၁၁၆)

ဟု လျှောက်ထားတင်ဆက်ကြ၏။ ထိုနောက် စားတော်ပွဲများဖြင့် မယ်တော်ခမည်း
 တော်တို့အား မောင်မယ်နှစ်ပါးကိုယ်တိုင်ရိုသေစွာ ဆက်ကပ် ကျွေးမွေးပြုစုကြ၏။ မယ်တော်
 ခမည်းတော်တို့ကလည်း ဘိသိက်ဆုမွန်စကားများ မြွက်ကြား ချီးမြှင့်တော်မူကြလေသည်။

မင်းဥက္ကာနှင့် မင်းကုမ္ဘာတို့၏ မင်္ဂလာသဘင်ကြီး ပြီးမြောက်သောအခါ မင်းဥက္ကာအား
 သားရင်းကဲ့သို့ စောင့်ရှောက်လာသော အမတ်ကြီးအား ရှမ်းဘုရင်ကြီးသည် စားကျေး
 စားလက်များ ချီးမြှင့်၍ သမီးတော် “ဆင်းမြ ဖြူ”နှင့် ထိမ်းမြားပေး၏။ မင်းဥက္ကာတို့၏စစ်သူကြီး
 ဗိုလ်မှူးအားလည်း သမီးတော် “ပန်းမြသူ”နှင့် ထိမ်းမြားပေးလေသည်။

မောင်စံဖော်

ကြမ္မာဝိပါက် နောက်ပိုးစာကံ

“-- ဘေးခင်ကြီးစွာ၊ အလောမာလျှင်၊ တည်လှာလောင်းကြက်၊ ထိုမြို့ထက်ဝယ်၊
ဖြူရွက်ဖြန့်ကြန့်၊ ငါးယောက်ဆိုးတွင်၊ မှားညှိုးကြံသီး၊ နန်းကျကြီးကား၊ မိထက်မက၊
ပြည်ပပြည်တွင်း၊ ဓားတစင်းမျှ၊ မရှိရတည့်၊ ကျနကောက်ငင်၊ ပူဆာအင်နှင့်၊ ဆွေလင်နှစ်မည်၊
အိမ်ထောင်ချည်၍၊ စည်သဘင်ကြီး၊ သမီးလှစွာ၊ ပန်းနီလာကို၊ အာသာမက်မက်၊ လောဘတက်၍၊
ရက်ရက်ယူပြီး၊ မတ်ကြီးခေါင်ဖျား၊ မတ်နှစ်ပါးကို၊ ပြီးထားကြီးစွာ၊ ဖျက်ဆီး လှာသည်၊
မိစ္ဆာကျင့်ညစ်ညူးတဲ့လေ”

(ရခိုင်မင်းသမီးချောင်း၊ ရမ်းဗြဲသရက်ချောင်းပေမူ အပိုဒ် ၂၃၄) သက္ကရာဇ် ၅၂၆-ခု၊ အေဒီ
၁၂၇၃ ခုနှစ်မှာ နန်းကျကြီးနန်းတက်လာရေ။ သူတက်လာစွာနှင့် တိုင်းပြည်အခြံအနံက
မအီးမချမ်းဖြစ်လာပါရေ။ အခွန်အတုတ် တိတိုးကောက်တေ။

ကင်းခွန် ဆိပ်ခွန် ရိခွန်တို့ကို ကောက်တေ။ သဗ္ဗိသုက္ကယ်တိဥစ္စာနေရို့ကို ဖျက်ဆီးပစ်
တေ။ လုယက် သိမ်းပိုက်တေ။ မင်းမျိုးနွယ်ရို့ကိုလေး နှိပ်စက်ညှဉ်းပန်းရေ။ မှူးမတ်တို့ကိုလဲ
အပြစ်အနာအဆာကိုရှာဖွေပျယ် ဖမ်းဆီးချုပ်နှောင်လိရေ။ လယ်ယာမှာ ဟိရေစပါးဆန်ရိတ်ကို
မြင်းစားပီးရေ။ ထင်ရေပိုင် ယမ်းကားရေမင်း။ ယေးဇုန်နဲ့ ပြည်သူတစ်လုံး ဆင်းရဲမဲ့တေဒုက္ခ
ပင်လယ်ဝိလာကတ်ရေ။ တိုင်းပြည်က ဆူပွတ်လာရေ။ ဘုရင်အပေါ်မှာ ပြည်သူတို့မုန်းတီးမှုကို
ဘုရင်က သိလာရေအခါ ဘုရင်ရေ ကြောက်ရွံ့တုန်လှုပ်လာရေ။ ယေးဇုန်နဲ့ နေပြည်တော်ကစပြီး
ကျေးလက်ဇနပုဒ်ပါမကျန် ဓားလှံလေးမြား အားလုံးကို သိမ်းဆည်းလိုက်လေ။ ဓားဆိုလို့ ဟင်း
သင်စရာဓားကိုတောင် ချန်မထား။ သံဃာတော်တို့မှာ ခေါင်းရိတ်တေ သင်တန်းဓားကို အသိမ်းခံ
ရကတ်တေ။ ခေါင်းရိတ်လိုကေ မင်းကြီးနန်းတော်ကိုလားပြီး ယင်းမှာ ရိတ်ခရရေ။ ယေးဇုန်ကေ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ပြန်လာလတ်ဖို့။ အခုပြောပြ ခစွာရေ ရခိုင်ပြည်လောင်းကြက်ခေတ် ခြောက်ဆက်မြောက်ဖြစ်တေ နန်းကျကြီး ဘုရင်ခေတ် အခြံအနံဖြစ်ပါရေ။

နန်းကျကြီးရေ ယင်းပိုင်နိုင်ထက်ကလူ ပြုတတ်တေ ဘုရင်ကြီးဖြစ်ပါရေ။ ဒေလောက်ရာ လားဆိုကေ။ အမတ်ကြီး စည်သဘင်၏ သမီး ပန်းနီလာကို လိုချင်လို့တောင်းယမ်းလီရေ။ပန်း နီလာရေ လှပချောမောသူ ကလိနဲ့ မေတစ်ယောက် ဖြစ်နီရေအတွက် ဘုရင်မင်းမြတ် ၏ဘေးက လွှတ်ပါစိဆိုပြီးကေ “ပန်းနီလာကျောက်ရောဂါဖြစ်နီရေ”လို့ လျှောက်တေ။ အကာအရံလုပ် ပြီးထားရေ။ ညဉ့်ခါ လူသီအလောင်းတစ်လောင်းကို ရှာယှယ်သမီးပိုင် လုပ်ပြီးကေ အလောင်းကို မီးတိုက်တေ။ ပန်းနီလာကို အခြားတစ်နီရာမှာ ဝှက်ထားလိုက်တေ။ ပန်းနီလာသီယှယ်လို့ လူမြင်သူမြင် မီးသင်္ဂြိုဟ်ပြရေ။

ယင်းပိုင်နီလို့ ကြာလာရေအခါဒေကိစ္စကို ဘုရင်က မိလားလောက်ပျယ်ဆိုခါမှ အမတ်ကြီးလက်ယာ နန္ဒသူသားနဲ့ ပန်းနီလာကို ပီးစားလိုက်တေ။

ယင်းမင်္ဂလာဆောင်ပွဲက စည်တီးသံကို ကြားရေခါ ဘုရင်က မီးမြန်းစုံစမ်းရေ။ ပန်းနီလာနဲ့ လက်ယာ နန္ဒသူသားနဲ့ သမက်တက်ပွဲတီးစွာပါ ဘုရားလို့ လျှောက်တင်လို့ သိလာရေ။

ယေခါ ယင်းအမတ်ကြီး နှစ်ယောက်လုံးရို့ ပိုင်ဆိုင်ရေ ဥစ္စာမနတိကို သိမ်းယူရေ။ အမတ်ကြီးရို့ကို ဖမ်းဆီးလိုက်တေ။ ပန်းနီလာကိုလဲ သိမ်းယူရေ။ ယေပြီးကေ ယင်းနိကစပြီး ဘုရင်မင်းမြတ်ကို မတိုင်မကြားဘဲ စည်မတီးရဆိုပြီးကေ အမိန့်ထုတ်တားမြစ်လိုက်တေ။

ဒေကိစ္စက ဒေလောက်နဲ့ ကျီလားစွာမဟုတ်သီး။ စည်သဘင်အမတ်နဲ့ လက်ယာနန္ဒ သူရို့က သမက်တက် ပွဲ ဖျက်ဆီးခံရလို့ အရှက်တကွဲ ဖြစ်ရရေ။ယေဇူနန့် နန်းကျကြီးအပေါ် ရန်ပြိုးပွဲထားလိုက်တေ။ “နီလီဦးလေ။ မိုးကောင်းတုန်း ရွာဦးသီးနန့်ရာ” ပြီးလီရေ။

စည်သဘင်နဲ့ လက်ယာနန္ဒသူရို့ရေ မှူးမတ်တိပြည်သူတိနန့် ဆွေးနွေးတိုင်ပင်ရေ။ ဆီးဝါးမန္တန်ကျွမ်းကျင် လိမ္မာရေသျှင်ငယ်စိတ္တနဲ့ သျှင်ငယ်နာရဒ ညီအစ်ကိုနှစ်ပါးရို့ဉာဏ်ကို ချဉ်းကပ်ကတ်တေ။ ရှင်ငယ်နှစ်ပါးက အမတ် ကြီး နှစ်ယောက်၏စကားကို လက်ခံလိုက်တေ။ အမတ်ကြီးရို့ အလိုကျ ဖြစ်ရစိမေ။ စိတ်ရာချကတ်လီ။

သျှင်ငယ်နှစ်ပါးက လောင်းကြက်တစ်ဖက်ကမ်း ပေါင်းတုတ်ချောင်းဖျားကို ကျွဲရိုင်းဟန် ဆောင်ပြီး နီလီရေ။ ယင်းအကြောင်းကို နန်းကျကြီးသိအောင်“အသျှင်မင်းကြီး ဘုရား ကျွန်တော် ရို့ဉာဏ်မှာ ကျွဲရိုင်းနှစ်ကောင် ရောက်နီ ပါရေ။ ယင်းကျွဲရိုင်းနှစ်ကောင်ကို နှိမ်နင်းပီးတော်မူပါ ဘုရား”လို့ လျှောက်လီရေ။

နန်းကျကြီးကလဲ“ကိစ္စမဟိ အီး...အီးသျှေ့နီလီကတ်။ ငါဘုရင်မင်းမြတ်ကိုယ်တော်တိုင် ဆုံးမမေ။ ဒေပိုင် စွာကို ဆုံးမချင်စွာလဲ ကြာနီပျယ်...ဟဲ...ဟဲ”လို့ အားရဝမ်းသာ ဖြစ်လီရေ။

နန်းကျကြီးရေ ကျွဲရိုင်းကို နှိမ်နင်းဖို့ မထွက်ခင်မှာ အရက်တဝသောက်တေ။ ရဲဆီးတင်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ရေ။ ပြီးကေ စီးတော်ဆင်ကို စီးပနာပေါင်းတုတ်ဖက်ကို ထွက်တေ။ ကျွဲရိုင်းဟိရေတောကို ရောက်စွာနန့် ကျွဲရိုင်းနှစ်ကောင်က အပြိုင်ရပ်ပြီးကေ ကြည့်နီရေ။ ကျွဲရိုင်းနှစ်ကောင်ကို မြင်စွာနန့် ရိုးရိုးကျွဲမဟုတ်။ နာနာရုပ်ဖန်ဆင်းထားရေ ကျွဲပါလား။ နာနာရုပ်ဖန်ဆင်းထားစွာကလဲ အခြားလူ ကမဟုတ် ဝါဆရာတိကားဂု၊ ဇာပိုင်ပျင်ဖို့လေးချင့် ဝါတော့ဒုက္ခပျယ်...မဖြစ်။ ထွက်ပြီးမှလွတ်ဖို့။ ကိုင်း ...လူ့ဘဝက နီပြီးကေ ကျီးသျှေ တစ်ကောင်လုပ်လိုက်မေ”

နန်းကျကြီးရေ သူတတ်ထားရေ နာနာရုပ်အတတ်နန့် စီရင်ထားရေဆီးကို စားလိုက် တေ။ ဆီးလုံးသျှေ ဝမ်းထဲကိုရောက်စွာနန့် လူအဖြစ်က ကျီးသျှေဖြစ်လားရေ။

ကျီးသျှေ ပိုင်ဖန်ဆင်းပြီးကေ ပျံလားစွာနန့် သျှင်ငယ်နှစ်ပါးက စွန်ငှက်လုပ်ပျယ် လိုက်တေ။ မင်းကြီးက စွန်ယောင်ဖန်ဆင်းရေ။ ယေကေ သျှင်ငယ်ရို့က သိန်းငှက်လုပ်ပြီးကေ လိုက်တေ။

လွတ်ဖို့လမ်းကို မမြင်ရေခါ မင်းကြီးက သမင်ယောင်ဖန်ဆင်းပြန်ရေ။ သျှင်ငယ်ရို့က ကျားဟန်ဖန်ဆင်း ပြီးကေ လိုက်တေ။ သမင်ယောင်ဖန်ဆင်းလို့ပြီးကေလေ့ လွတ်လမ်းမမြင်ရေ အတွက် ဆင်ပိုင်ဖန်ဆင်းရေ။ သျှင်ငယ်ရို့က ဆင်နှစ်ကောင်ဟန် ဖန်ဆင်းပျယ် လိုက်ပြန်ရေ။

ယင်းက မင်းကြီးက လွတ်လမ်းမမြင်ဖြစ်လာရေ။ လူပိုင်ပြန်ဖန်ဆင်းပြီးကေ လူတောထဲဝင်ပြီးရေ။ ယေအခါ သျှင်ငယ်ရို့က ဓားကို ဆွဲပြီးကေ လိုက်ခွပ်တေ။ သျှင်ငယ်ရို့ဓားချက်ကြောင့် မင်းကြီး၏ လက်ယာဖက်နား ပြတ်ထွက်လားရေ။

သွီးဒေရဲ သံဒေရဲ ဖြစ်နီရေ နန်းကျကြီးရေ ကောင်းကောင်းကြောက်လန့်ပြီးကေ ငှက်သျှေပိုင်ဖန်ဆင်းလို့ အသျှင်မန္တိသာရဆရာတော်ကျောင်းတိုက်ထဲ ဝင်လို့ပြီးရေ။

“အသျှင်ဘုရား တပည့်တော်ကို ကယ်ပါဘုရား”

ကြောက်အားတကြီးနဲ့ ဆရာတော်ကို ဖက်ထားလီရေ။

ဆရာတော်က -

“ဖယ်ပါ”

မင်းကို လက်ဖယ်ပစ်လိုက်တေ။ ယေပြီးကေ-

“ကိုင်း မင်းကြီး ရန်သူကို ဇာလက်နက်နဲ့ တားဆီးဖို့လဲ။ ခေါင်းရိတ်ဓားတောင်မှ လက်မှာမဟိ။ မင်းကြီး သိမ်းထားလို့လေ။ တစ်ခုလေ့ မဟိပဲနဲ့ ရန်သူကို တားဆီးလို့ ရဖို့လား...ပြောပါဦး”

“အသျှင်ဘုရား နားက စိကျနီရေ သွီးသုတ်ဖို့ ပုဝါချေတစ်ပိုင်းစွန့်ပါ ဘုရား”

“ပုဝါ...ဟုတ်လား။ မင်းကြီး သိမ်းထားလို့ ကျောင်းမှာလဲမဟိ။ အိမ်တိမှာလဲ မဟိစွာ မသိလား။ ကွမ်းထုတ်ဖို့ ပုဝါသျှေတစ်ပိုင်းတောင်မှမဟိ မင်းကြီး။ အားလုံးသိမ်းထားရေလေ”

ဆရာတော်က မင်းကြီးအလိုကို မဖြည့်ပီး။ ယေဇူးနန့် ဆရာတော်ဘက်မှာ နီလို့ ဝါအသက်ချမ်းသာဖို့ မဟုတ်ဆိုစွာကို သိရေအတွက်နဲ့ မိမိ၏ ကောင်းမှုတော်ဖြစ်တေ ဂူထဲကို

ဝင်ပျယ်တံခါးပိတ်ထားလိုက်တော။

ယင်းအခါ သျှင်ငယ်ရိုက

“မင်းကြီးထွက်ဖို့လား မထွက်လားပြော။ မင်းကြီး လူ့ထားရေကောင်းမှု ဂူကိုပါ မီးတိုက်ဖို့အေး၊ မထွက် ဧက လူပါကူပါဆုံးဖို့”

အင်း...မထွက်ကေတော့ခါ ဝှက်ဖို့ပျယ်။ ငါသိစွာက ကိစ္စမဟိ။ ငါလူ့ထားရေ ဂူကိုတော့ အဖျက်အဆီး မခံနိုင်။ အသက်ကိုရာ အသိခံမေ။ အလူ့ကို အသိမခံ ဆိုရေ ဆုံးဖြတ်ချက်ကို ချလိုက်တော။

“ထွက်ပါမေ...အသျှင်ရို ထွက်ပါမေ။ ဂူကိုတော့ ချမ်းသာပီး ကတ်ပါ”

ပြောပြီးကေ လက်ယာဖက်နားက စီးကျန်ရေ သွီးကိုလက်ယာဖက်လက်ဝါးနန်းခံပျယ် ရုပ်တုတော်၏ လက်ယာဖက်ပေါင်တော်ပေါ်မှာ လက်ဝါးရိုက်လိုက်တော။ လက်ဝါးရိုက်ပြီးကေ အဓိဋ္ဌာန်လေ့ပြုလိုက်တော။

“အသျှင်ဘုရား...ဘုရား...တပည့်တော်ရေ အေပြည်မှာ မင်းအဖြစ်ကို တစ်ဖန်ပြန်ရ လိုပါ၏ဘုရား။ ယင်းအခါ တပည့်တော်၏ရန်သူနန်း ရန်သူ၏ဆွေမျိုးအသင်း အပင်းရိုကို ပြုတ်ပြုတ် စင်အောင် သတ်ရပြီးခါမှရာ တပည့်တော်၏ လက်ဝါးပုံစံရိုက်ထားရေ သွီးစင်ကြယ်ပြယ် ပျောက်စိပါသား အသျှင်ဘုရား”

နန်းကျကြီးရေ သစ္စာဓိဋ္ဌာန်ပြုပြီးကေ ဘုရားဂူထဲက အပြင်ကို ထွက်လာလတ်တော။ အပြင်က အသင့် စောင့်ဆိုင်းနေရေ သျှင်ငယ်ရိုက ခေါင်းကဆံပင်ကို ဖမ်းဆွဲပြီး ကေရီအုန်းသီးခိုင်ကို လှီးဖြတ်လိုက်တေပိုင် လှီးဖြတ် လိုက်တော။ သျှင်ငယ်ရိုက နန်းကျကြီး ခေါင်းကို အမတ်ကြီး စည်သဘင် လက်ထဲကို အပ်နှံလိုက်တော။

နန်းကျကြီး အသက်ရှည်စဉ်က လူတကာကို အနိုင်ကျင့်သတ်ဖြတ်ခရေ သွီးစွန်းရေ ဇာတ်လမ်း ရိုးသားခ ရေပိုင် သူ့ကိုယ်တိုင်လေး ယင်းဇာတ်၏ ဇာတ်ကောင်တစ်ကောင်အဖြစ်နန်း ဇာတ်သိမ်းလားခဖူးလီယင့်။

ပန်းအောင်

ဘုရားသွန်းကုန်းတော်

ရက္ခပူရဓညဝတီ၏ ပြည်ကြီးသခင် ဘုရင်စန္ဒသူရိယမင်းကြီး ပင့်ဖိတ်ချက်ကြောင့် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာသည် နောက်ပါတပည့် ရဟန်းသံဃာ(၅၀၀)နှင့်အတူ ပြာသာဒ်ယာဉ်ပျံစီး၍ မဟာ သက္ကရာဇ် (၁၂၃)ခု၊ ခရစ်သက္ကရာဇ် (ဘီစီ ၅၅၄)တွင် အနောက်မဇ္ဈိမမှ ဓညဝတီရခိုင် ရွှေပြည်ကြီးဆီသို့ ဒေသစာရိတ္တဦးက ရောက်ရှိလာခဲ့လေသည်။ ဒကာတော် စန္ဒသူရိယ ဘုရင် မင်းမြတ် လျှောက်တောင်းပန်လတ်သောကြောင့် မဟာသက္ကရာဇ် (၁၂၃)ခု ကဆုန်လပြည့် ဗုဒ္ဓဟူး နေ့တွင် ဗုဒ္ဓကိုယ်စားတော် မဟာမုနိကို သွန်းလုပ်တော်မူခဲ့လေသည်။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်၌ ပထမဦးဆုံးသော ဘုရားသွန်းလုပ်ခဲ့သည့် ကုန်းတော်သည် ဤအချိန် ဤနေရာမှပင် စတင်ကာ ပေါ်ပေါက်လာခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။

ဗုဒ္ဓကိုယ်စားတော် သွန်းလုပ်ကိုးကွယ် ပူဇော်သည့် ဓလေ့အစဉ် ဘာသာတရားအား ကိုးကွယ်မှုကို ဆက်ယူခဲ့သည့်လူမျိုးဖြစ်ရကား ဓညဝတီ၊ ဝေသာလီ၊ လေးမြို့၊ မြောက်ဦး ဟူသော ခေတ်အဆက်ဆက်ပေါင်း နှစ်ပေါင်းမြောက်မြားစွာသော အချိန်ကာလတွင် ဗုဒ္ဓ ကိုယ်စားတော် သွန်းလုပ်တော်မူခဲ့ကြသည့် ဘုရားသွန်းကုန်း တော်တို့ကား ရခိုင်ပြည်နေရာ အနှံ့အပြားများပြားစွာ ရှိနေလိမ့်မည်မှာ ကောက်မလွဲပင် ဖြစ်ပေသည်။

၁၉၈၉-ခုနှစ်တွင် စာရေးသူ၏ ဆရာအသျှင် ရခိုင်မြန်မာပဏ္ဍိ ဦးဦးသာထွန်းသည် ဓညဝတီတစ်ခွင် သုတေသနပြုလုပ်ရန်အတွက် မြောက်ဦးမြို့မှနေ၍ စာရေးသူထံသို့ ရောက်ရှိလာခဲ့သည်။ ဆရာတပည့် နှစ်ဦးတို့ကား ဓညဝတီမြို့တော် နေရာဟောင်းကို နေရာ လပ်မကျန်လှည့်လည်ခဲ့ကြသည်။ စာရေးသူမွေးဖွားကြီးပြင်း လာခဲ့သည့်နေရာဖြစ် သော်လည်း မသိသေးသည့် နေရာမြောက်မြားစွာ ရှိသေး၏။ ဆရာကြီးကား မောရ၊ ညောင်း၊ ညာရမုန်းမသိ၊

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ပြောသမျှ ပြသမျှကြိုကြည့်၊ မသိသေးသည်ကို မေးဟုဆိုကာ စာရေးသူအား “ဘုရားစိတွင်းကျ” လိုက်လံပြသခဲ့ကာ ယခု ဧည့်ဝတီမြို့တော် နေရာဟောင်းကျောက်တော်မြို့နယ်၏အရှေ့အရပ် “သီရိမာနဒီ” ခေါ် သရီချောင်း၏ အနောက်ကမ်းစပ်ကျောက်တစ်လုံးကျေးရွာသို့ အရောက်တွင် ရွာလည်၌ တည်ရှိနေသည့် တောင်ပို့ကုန်းငယ်တစ်ခုဆီသို့ ခေါ်ဆောင်ယူကာ ပြသခဲ့သည်။ စာရေးသူသည် ကျောင်းသားဘဝ၌ ကြိမ်ဖန်များ စွာ ဤနေရာသို့ သွားရောက်ခဲ့ဖူးပါသည်။ သို့သော်လည်း “ရွှီကိုမသိနလပိန်း” ဟု ဆိုသကဲ့သို့ အလွန်တစ်ရာမှ အဖိုးထိုက်တန်ဖြစ်ရပ်မှန် သော သမိုင်းသက်သေ ရှေးဟောင်းအမွေတစ်ခုဟု လုံးဝမသိမြင်ခဲ့ပါ။ ဆရာကြီးက ဤနေရာ သည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရား၏ ကိုယ်စားတော်များ သွန်းလုပ်ခဲ့သည့် “ဘုရားသွန်းကုန်းတော်ရာ” ဟု ပြောဆိုခဲ့ပါသည်။

စာရေးသူသည် ယင်းအချိန်ရောက်မှသာ ကန်းနေသော မျက်စိ ပြန်ပွင့်ဘိသည့်အလား ထူးခြားသည့် ပတ်ဝန်းကျင်များကို လေ့လာကာ အထောက်အထားများကိုစုဆောင်းပြီး ဆရာကြီး အား ပြန်လည်တင်ပြမိပါသည်။ ဆရာကြီးကရယ်ပြီး “ငါ့တပည့် ရွှေအိုးရသွားပြီ” ဟု ပြောဆိုမိန့်ကြားခဲ့ပါသည်။ အမှန်ပင် စာရေးသူအဖို့ ရွှေအိုးရရှိ ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ အဆိုပါနေရာအား လစ်လျူမရှုထားတော့ဘဲ ကြိမ်ဖန်များစွာ သွားရောက်လေ့လာပါ၏။ မိမိထံသို့ ရောက်ရှိလာကြသည့် သမိုင်းသုတေသီတို့အား သွားရောက်ပို့ဆောင်ပြသပေးပါသည်။

ဖော်ပြပါ တောင်ပို့ကုန်းငယ်သည်ကား ပေ(၂၀)ခန့်မြင့်ပြီး ကြီးမားလှစွာသော သက်ရင့် ကျောက်စွန်း၊ ကျောက်တုံးကြီးများ၏အမြင့်ဆုံးနေရာတွင် ရှေးလူသားတို့ ဖန်တီးထားသည့် ကျောက်မျက်နှာပြင်ညီကြီးတစ်ခုရှိ၏။ ၎င်း၏အနီးတစ်ဝိုက်တွင် အပူချိန်အလွန်ပြင်းစွာဖြင့် မီးလောင်ကျွမ်းခြင်းခံခဲ့ရသော ကျောက်သားနေရာများ တွေ့ရှိရသည်။ အမြင့်ဆုံးမျက်နှာပြင်မှ အောက် ၃-ပေခန့် အနိမ့်ဆင့်ငယ်တစ်ခုကို ပြုလုပ်ဖန်တီးကာ ဝေသာလီခေတ်မှပြုလုပ် ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်ဟန်တူသော ကျောက်သားသိမ်သုတ်တိုင်များနှင့် သိမ်တော်ရာဟောင်းတစ်ခုကို တွေ့ရှိရ၏။ ယင်းအောက်တွင် တိမ်ကောနေပြီဖြစ်နေသော ရှေးဟောင်းရေတွင်းငယ်တစ်ခုနှင့် ရေကန်တစ်ကန်ရှိသည်။ သိမ်တော်ရာမှ သွယ်တန်းနေသော တောင်နှာမောင်းတစ်ခုတွင် စေတီ ပျက်ရာ တစ်ခုရှိနေသေးသည်။ ယင်းနေရာပေအသံ အစဉ်စကားများအရလည်း ဤနေရာသည် မဟာမုနိ ဘုရားသွန်းကုန်းတော်ရာဟု ယနေ့ တိုင်ပြောဆိုနေကြသေးသည်။

“ဝင်းပရောင်မောင်၊ ရွှေပန်းတောင်းဖြင့်၊ ညွတ်ပျောင်းတုံ၊ ဝိသကြိုနှင့်၊ တူခုံလွယ်ကူ၊ မြတ်ဆင်ဖြူတက်၊ တင်ယူဆင့်ထိုး၊ ထီးဖြူမိုးလျက်၊ မြတ်နိုးဒေသ၊ ရှုကုန်ကြ၍၊ ဧည့်ဝတီ၊ မြို့ဆီမပြောင့်၊ ရှေ့တောင်ထောင့်ဝယ်၊ နတ်စောင့်ဘုမ္မိ၊ သီရိဂုတ်တောင်၊ ဗွီခေါင်ထိပ်ထက်” ဟု-

ရခိုင်ရာဇဝင်လင်္ကာ(ကူချပ်) ကြောကြောင်းရေ ၃၊ ၄၊ ၅ တွင် မဟာမုနိသွန်းလုပ် တော်မူရန်အတွက် ဘုရားသွန်းကုန်းတော်ကို ဤသို့ပြဆိုထားပါသည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

နောက်ရခိုင်ရာဇဝင် လင်္ကာတစ်စောင်၌လည်း ‘‘ရတနာ ရွှေငွေ၊ တစ်ကုဋေကို ရွှေပန်းတောင်းမှာ၊ ထည့်ပြီးခါလျှင်၊ ရတနာဆင်ဖြူ၊ တင်တော်မူ၍၊ ထီးဖြူပြီးမှ၊ ချောဝတီ၊ သိင်္ဂီရွှေရောင်၊ တပြောင်ပြောင်မှာ၊ ရှေ့တောင်ရပ်ခွင်၊ ဆောင်ယူကျင်၍၊ မြသွင်မှိုင်းတူ၊ တန်ခိုးရှိသည့်၊ သီရိဂုတ်တောင်၊ ဗြိထက်ခေါင်ကိုဟု ဆိုထားပါသည်။

ဤသို့ ရာဇဝင်လင်္ကာများအရ စာရေးသူသည်လည်း ချောဝတီမြို့တော်နေရာတစ်ဝိုက်တွင် ရှာဖွေနေဆဲ ဖြစ်ပါသည်။ သို့သော် ယခုဖော်ပြပါ ဘုရားသွန်းကုန်းတော်မှာမူ ချောဝတီမြို့ တော်ဟောင်း၏ အနောက်ဘက် တံတိုင်း၏ အပြင်ဘက်တွင် ကပ်လျက်ရှိသည်။ ၎င်းနေရာမှ ချောဝတီနန်းတော်ကို ကြည့်ရှုလတ်သော် အရှေ့တောင်အရပ်တွင် တည်ရှိနေသည်။ ထို့အတွက် ကြောင့် ၎င်းနေရာသည် မဟာမုနိဘုရားသွန်းလုပ်တော်မူသည့် ကုန်းတော်ဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ယင်းကြောင့် အောက်ပါ အချက်အလက်များအား စုစည်းတင်ပြပါသည်။

- ၁။ ချောဝတီမြို့တော်၏ အနီးကပ်ဆုံးအပြင်တစ်နေရာတွင် တည်ရှိနေခြင်း။
- ၂။ ဤဘုရားသွန်းကုန်းတော်မှကြည့်သော် ချောဝတီနန်းမြို့တော်သည် အရှေ့တောင်ထောင့်အရပ်တွင် တည်ရှိနေခြင်း၊ တခြားဘုရားသွန်းကုန်းဤချောဝတီမြို့ အနီး၌ မရှိခြင်း။
- ၃။ ဤဘုရားသွန်းကုန်းတော်အား ရှေးလူသားတို့ ပြုပြင်ဖန်တီးထားကြခြင်း။
- ၄။ အများဆုံးသော အပူချိန်ဖြင့် မီးလောင်ကျွမ်းမှုခံခဲ့ကြရသော ကျောက်သား များရှိနေခြင်း။
- ၅။ ယနေ့အထိ ချော်ဖွဲ၊ ချော်စ၊ ငွေစ၊ ကြေးစ အမျိုးမျိုးသော သတ္တုအစအနများ တွေ့ရှိနေ ရခြင်း။
- ၆။ ဘုရားသွန်းလုပ်ရာတွင် လိုအပ်သောရေကို အလွယ်တကူ ရရှိနိုင်စေရန် ရေတွင်းရေကန် များ တူးဖော်ပြုလုပ်ထားခြင်း။
- ၇။ ဘုရားသွန်းလုပ်ရန်အတွက် နေရာ၊ မဏ္ဍပ်ကနားနှင့် ပွဲလမ်းသဘင်များ ကျင်းပပြုလုပ် နိုင်သည့် နေရာအကျယ်အဝန်းတို့ ရှိနေခြင်း။
- ၈။ အလွန်တရာထူးကဲသော ဘုရားကုန်းတော်ရာဖြစ်၍ ရဟန္တာအရှင်မြတ်တို့နှင့် သံဃာ တော်များ လာရောက်ပူးမြော်ကြပြီး သိမ်ဝင်ဥပုသ် ပြုလုပ်နိုင်ကြခြင်း (ယခုထက်တိုင် ဝေသာလီခေတ်မှ သိမ်တော်ရာဟောင်း ရှိနေခြင်း။)
- ၉။ ခေတ်အဆက်ဆက်မပြတ်မလပ် မဟာမုနိ အရှင်မြတ်အား ပူးမြော်တော်မူပြီး ဘုရား သွန်းကုန်းတော်ရာအားလာရောက်ပူးမြော်နိုင်စေရန် မဟာမုနိဘုရားနှင့် ဆက်သွယ်ထား သော လမ်းဟောင်းတစ်ခု ထင်ရှားစွာ ရှိနေခြင်း(မြေအောက် ၂ပေကျော်၊ ၃ပေ ခန့်တွင် ရှိနေသည်။)

၁၀။ ကိုယ်စားတော် မဟာမုနိ သွန်းလုပ်ပြီးစီးကြောင်းကို ဗုဒ္ဓရုပ်နားပြီး ကြည့်ရှုတော်မူခဲ့ရာ မြင့်မိုရ်ဟုခေါ်တွင်သော တောင်ခြေအောက်တွင် ကပ်လျက်တည်ရှိနေခြင်း။

၁၁။ မဟာမုနိဘုရားသွန်းကုန်းတော်ရာဟု ဒေသခံများက အစဉ်အလာပြောဆိုပြီး စကား မှတ်တမ်းတင်လျက် ယနေ့ထိ ရှိနေခြင်း။

အထက်ဖော်ပြပါ အချက်အလက်များကို ထောက်ရှုပြီး သဘာဝအခြေအနေအပေါ် ရှုမြင်သုံးသပ်ကာ စာရေးသူသည်လည်း မဟာမုနိရုပ်ရှင်တော်နှင့် ခေတ်အဆက်ဆက်တွင် ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားအရွယ်အစားအမျိုးမျိုးတို့အား သွန်းလုပ်ခဲ့သည့်နေရာဖြစ်ကြောင်း ဆိုလိုပါသည်။ သို့သော်လည်း ယခုခေတ် အချိန်ကာလတွင်ကား သိပ္ပံနည်းဖြင့် တိကျသော အဖြေများကို ဆိုနိုင်ခဲ့ပြီး ဖြစ်ရကား ဤနေရာမှ ရရှိထားသည့် ချော်ဖွဲချော်စသတ္တုအပိုင်းအစများ တို့ကို ဓာတ်ခွဲစမ်းသပ်နိုင်ပါက ပို၍ တိကျစစ်မှန်သော အဖြေထွက်ပေါ်လာမည်မှာ မလွဲမသွေပင် ဖြစ်ပေသည်။ ထို့အတွက်ကြောင့် နိုင်ရာနိုင်ရာ တာဝန်ထမ်းပြီး မေ့လျော့ကာ ပစ်ပယ်ခြင်းခံနေရရှာ သည့် အဓိကသမိုင်းအမွေ မဟာမုနိဘုရားသွန်းကုန်းတော်မြေအား ဖော်ထုတ်နိုင်ကြပါစေ၊ မဟာမုနိဘုရားသမိုင်းတော်ကြီး စစ်မှန်စွာ ရေးသားထုတ်ဝေကြရာတွင်လည်း အုတ်တစ်ချပ် သဲတစ်ပွင့်အဖြစ် အထောက်အကူ ဖြစ်နိုင်ပါစေဟု ဤဆောင်းပါးအား ရေးသားလိုက် ရပါသတည်း။

သူမြတ်(မဟာအောင်မြေ)

ကိုးကားချက်များ

- ရခိုင်ရာဇဝင်လင်္ကာ(ပေမူ)
ရမ္ဘာဝတီပါးကျောင်းဆရာတော် ဦးကေတုရေး။
- ရခိုင်ရာဇဝင်လင်္ကာ (ပေမူ)
ရမ်းဗြဲမြို့ဝန်၏အမှုထမ်း ဦးစံတင်ရေး။
- ရခိုင်မြန်မာ ပဏ္ဍိ ဦးဦးသာထွန်းနှင့် ဓညဝတီနယ်မြေအား ကိုယ်တိုင်ကိုယ်ကျ သုတေသနပြုချက် များအပေါ်တွင် အဓိက အခြေခံရေးသားပါသည်။

ရခိုင်စကားလေ့လာရေး

မိုးအကုန် ဆောင်းအကူးကာလ ခြေခင်းလက်ခင်းသာအချိန်တွင် မြန်မာပြည် အလယ်ပိုင်း ဒေသမှ အလှကုန် ရောင်းသူများ ရခိုင်နယ်အရပ်ရပ်သို့လာရောက် ရောင်းဝယ်လေ့ရှိကြသည်။ ထန်းခေါက်ဖာများ ကိုယ်စီဖြင့် တောင်ကုတ်တောင်ကြားလမ်းနှင့် အမ်းတောင်ကြားလမ်းကို ဖြတ်ကျော်ခဲ့ကြသည်။ ယင်းသို့ အစုလိုက်အဖွဲ့လိုက် တစ်ရွာဝင်တစ်ရွာထွက်၍ အလှကုန်ရောင်းသူ များကို ရခိုင်တို့က အထမ်းသည်ဟုခေါ်ကြသည်။

တစ်ခုသော ဆောင်းဥတု၏ ညခင်းဆည်းဆာတွင် အထမ်းသည် အုပ်စုတစ်စု ရခိုင်ပြည် နယ် ရွာကြီးတစ်ရွာသို့ ရောက်လာကြသည်။ မှောင်ရီပျိုးစပြုလာပြီဖြစ်သဖြင့် တစ်ညတာ တည်းခိုရန် အိမ်ကြီးတစ်အိမ်သို့ ဝင်လာကြသည်။ တည်းခိုခွင့် တောင်းကြသည်။ အိမ်ရှင်က ကြည်ကြည်သာသာ ခွင့်ပြုသည်။ ဆောင်းညသည် ခိုက်ခိုက်တုန်အေးနေသည်။ အိမ်ရှင် အမျိုးသမီးကြီး ဧည့်ခန်းသို့ ထွက်လာသည်။ တစ်ခင်းတစ်ရာလို သဘောမထားဘဲ ဧည့်ဝတ် ကျေပွန်စွာ မေးမြန်းသည်။

“မောင်ရင်တို့မှာ ပုဆိုးတွေကော ပါကြရဲ့လား”

“ပါပါတယ်၊ အဖေ့ ပါပါတယ် ကိစ္စမရှိပါခင်ဗျား”

အထမ်းသည်များက ပြန်ပြောလိုက်ကြသည်။ ညသည်နက်သည်ထက်နက်လာသည်နှင့် အမျှ အအေး ဓာတ်က လွန်ကဲလာသည်။ အထမ်းသမားများမှာကား ခြုံစရာစောင်မပါကြ၍ ကိုယ်လုံးတုန်နေသည်နှင့်အမျှ တစ်ယောက်နှင့်တစ်ယောက် ဘေးချင်းယှဉ်၍ ပူးကပ်အိပ်ကြ ရသည်။ အိမ်ရှင်၏အမေးမှာ အေးလွန်းသောကြောင့် စေတနာဖြင့် စောင်ပေးလို၍ မေးမြန်းခြင်း ဖြစ်၏။ စောင်ကို ပုဆိုးဟု ခေါ်သော ရခိုင်ဝေါဟာရကို မသိသောကြောင့် နှုတ်ကျွတ်ကြရတော့သည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

“စကားလွန် နှုတ်မရ ကြမ်းပေါက်ကျွဲနှုတ်ရသည်” ဟု ရခိုင်စကားပုံရှိသည်။ ကိုယ့်စကားနှင့် ကိုယ်ဘာသာဖြစ်၍ “ဘယ်သူမပြု မိမိ” ဟု နှလုံးသွင်းကာ ကြိတ်မှိတ် ခံစားခဲ့ရလေတော့သည်။

တစ်ခါတစ်ရံ ရခိုင်အမျိုးသားလူငယ်တစ်ဦး မြစ်ဝကျွန်းပေါ်ဒေသရှိ ရွာကြီးတစ်ရွာသို့ ရောက်လာသည်။ ပစ္စည်းဝယ်ရန် ကုန်မျိုးစုံဆိုင်တစ်ဆိုင်သို့ ဝင်၍မေးမြန်းသည်။ အဖေ အဖေ ဆိုင်မှာ သူပုန်မရှိဘူးလား။ ထိုစကား ကြားလျှင်ပင် ဆိုင်ရှင်မိန်းမကြီး အထိတ်တလန့် အံ့ဩသော မျက်နှာဖြင့် သူပုန်၊ သူပုန်၊ သူပုန် ဟုတ်လား သူပုန်တော့မရှိပါ။ ကျွန်မတို့ရွာတော့ အစိုးရနယ်ပါပဲ” ဟု ပြန်ပြောလေသည်။

သူပုန်မရရင် မဖြစ်လို့ပါ။ အကျိုးတွေ ညစ်ထေးနေပါပြီအဖေ။ ကျေးဇူးပြုပြီး ရောင်းပါခင်ဗျာ ဟု ရခိုင်လူငယ် က ထပ်မံပြောကြားသည်။

ဆိုင်ရှင်မိန်းမကြီးက တဖြည်းဖြည်း ရိပ်စားမိလာသည်။ ဆိုင်ရှိပစ္စည်းများကို တစ်ခုချင်းယူ၍ လူငယ်ကို ပြသည်။ ဆပ်ပြာနဲ့ကျမှ ရခိုင်လူငယ်မှာ သဘောတွေ့သွားကာ အဲအဲခုမှ သူပုန်တွေ့တော့တယ်ဟု ပြန်ပြောလေသည်။ ရခိုင်စကားကို ရှေးဟောင်းမြန်မာစကား ဟုပြောကြသည်။ မှန်ပါသည်။ သို့သော် ရခိုင်စကားတွင် ဘင်္ဂလီဘာသာစကား၊ အူရဒူ ဘာသာ စကားများလည်း မသိမသာရောနှောနေကြောင်း တွေ့ရသည်။ သူပုန် ဟူသော ဝေါဟာရ မှာ ကုလားစကား “ဆာဘွန်” မှပြောင်းလဲလာသည်။ ဂန်ဇီဘရာ=စွပ်ကျယ်အကျိုး၊ ကရာနီ =စာရေး၊ စသော ဝေါဟာရများမှလည်း ထိုနည်းအတိုင်းဖြစ်သည်။

ရခိုင်ပြည်နယ်သည် ဓညဝတီ၊ ရမ္မာဝတီ၊ မေဃဝတီ၊ ဒွါရာဝတီ စသည့်ဝတီတို့၏ ပြည်နယ်ဖြစ်သည်။ ဓလေ့စဉ်လာ၊ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုနှင့် ပထဝီအနေအထားတို့ အခြေခံကာ ရခိုင်ပြည်နယ်ကို ဝတီလေးရပ်သတ်မှတ်ထားခဲ့သည်။ မြို့နယ်ပေါင်း ၁၇-ခုပါဝင်သည်။ ရခိုင်ပြည် နယ်၏ မြောက်ဘက်တွင် မောင်းတောမြို့ရှိသည်။ တောင်ဘက်ဖျားတွင် ဝှံမြို့ရှိသည်။

မြောက်ဦးမြို့နှင့် သံတွဲမြို့တို့သည် ရှေးခေတ်အဆက်ဆက်ကပင် သမိုင်းအစဉ် အလာကြီးခဲ့သော မြို့တော် တောင်းများဖြစ်ကြသည်။ စစ်တွေမြို့နှင့် ကျောက်ဖြူမြို့တို့မှာ ကိုလိုနီခေတ်တွင် ပေါ်ထွန်းစည်ကားလာသော သင်္ဘောဆိပ်မြို့ကြီးများဖြစ်သည်။ ရမ်းဗြဲကျွန်းနှင့် မာန်အောင်ကျွန်းတို့လည်း ကျွန်းပင်ဖြစ်သော်လည်း ဓညဝတီ ခေတ်မှ မြောက်ဦးခေတ်အထိ ရမ္မာဝတီနှင့် မေဃဝတီတို့၏ ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်း မြင့်မားထင်ရှားခဲ့ကြသည်။

ဝတီလေးရပ်တို့အခြေခံ၍ ရခိုင်ပြည်နယ် ယဉ်ကျေးမှုလေးမျိုးရှိသည်ဟု ဆိုနိုင်သည်။ ယင်းယဉ်ကျေးမှု တို့သည်ပင် ရခိုင်အမျိုးသားတစ်ရပ်လုံး၏ ရိုးရာယဉ်ကျေးမှုဖြစ်သည်။ စစ်တွေအပါအဝင် ရခိုင်မြောက်ပိုင်း တစ်ခုလုံးကို ဓညဝတီဟုခေါ်သည်။ သံတွဲတောင်ကုတ်နှင့် ဝှံမြို့တို့သည် ဒွါရာဝတီတွင် ပါဝင်သည်။

ဝတီလေးရပ်တို့သည် ရိုးရာဓလေ့တွင် အချို့တူညီမှုများရှိကြသော်လည်း ဝေါဟာရသုံးစွဲမှု

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

နှင့် ပြောပုံဆိုပုံ လေယူလေသိမ်းကွဲပြားခြားနားကြသည်။ ရခိုင်မြောက်ပိုင်း၏ ပြောပုံဆိုပုံသည် လျှာရင်းသံပါသည်။ ရခိုင်တောင် ပိုင်းသည် လျှာဖျားသံဖြစ်သည်။ မြန်မာစကားနှင့်များသောအားဖြင့် တူသည်။ အလယ်ပိုင်းတွင်ပါသော ရမ္မာဝတီနှင့် မေဃဝတီတို့၏စကားသည် စာသံပေသံမျိုး ဖြစ်သည်။ ရှေးဟောင်းမြန်မာစကားဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။ ဖော်ပြပါ ဝေါဟာရများသည် ရခိုင်ပြည်နယ် တွင် ဝတီတစ်ရပ်နှင့် တစ်ရပ်အခေါ်အဝေါ် ကွဲပြားသော သာဓကများပင် ဖြစ်သည်။

<u>ညောင်တီ</u>	<u>ရမ္မာဝတီ</u>	<u>မေဃဝတီ</u>	<u>ဒွါရာဝတီ</u>
ဒယော	ခယောက်	ခတောင်း	လုံချည်
ဂန်ဇီဘရာ	ထိုးအကျိဉ်	ထိုးအကျိဉ်	စွပ်ကျယ်အကျိဉ်
အဘာ	ဘားဘာ	ပါပါ	အဖေ
အမင်၊ အမိ	အီးယောင်	အီးယေ	အမေ
အခင်	မင်းသျှေ	မင်းမင်	ဦးလေး
ဇာလဲ	အစွာရောင်	ဇာမင်း	ဘာလဲ

မိမိထက်အသက်ငယ်သူကို မင်းနှင့်ငါနှင့်ပြောသည်မှာ မြန်မာလေ့ပင်ဖြစ်သည်။ ရခိုင် မြောက်ပိုင်းတွင် မင်းအစား မန်းဟုပြောသည်။ သံတွဲစကားတွင် အဝေးကိုသုံးသည်။ ရွယ်တူ နှင့်အသက်ကြီးသူကို လေးစားသမှု ပြု၍ ခေါ်ရာတွင်ပင် အဝေးကို ရှေ့ကထားတတ် သည်မှာ သံတွဲစကား၏ဝိသေသဖြစ်သည်။ မာန်အောင်တွင် သူများနှင့်မတူဘဲ ထူးထူးခြားခြား မတ်ကို သုံးသည်။ မာန်အောင်သားတို့သည် ရှေးခေတ်မူးမတ် မျိုးရိုးမှ ဆင်းသက်လာကြသူများဖြစ်၍ မင်းအစား မတ်ကိုသုံးသည်ဟု ပြောသံဆိုသံကြားဖူးသည်။ ဟုတ်မဟုတ် မသိရသော်လည်း အချင်း ချင်း အပြန်အလှန် အမတ်ခေါ်နေကြသည်မှာ တမူထူးဆန်းနေသည်။

စစ်တွေမြို့ ထမင်းဆိုင်များတွင် စကားပြောဆိုပုံနှင့် ပတ်သက်၍ ထူးခြားချက်တစ်ခု တွေ့ရသည်။ ဝင်လာ သူ ဧည့်သည်က ဆိုင်ရှင်ကိုမေးသည်။

ဒေနီ ဇာဗီးဟိလဲ (ဒီနေ့ ဘာဗီးဟင်းရှိလဲ)

ဆိုင်ရှင်က ပြန်ပြောသည်။ ကြက်၊ ဘဲ၊ ဝက်၊ အမဲ ၊ ဆိတ်ကလီစာ၊

မေးသူက ငါ့ကို မေးသည်။ ဆိုင်ရှင်က အသားကို ဖြေသည်။ သို့သော် အမေးတခြား အဖြေတခြားမဟုတ်ပါ။ ခုတ်ရာတခြား ရှုရာတခြားမဟုတ်ပါ။ အမေးနွားကျောင်းသား အဖြေ ဘုရားလောင်းစကားရှိသည်။ ငါးသည်ပင် ကြက်၊ ဘဲ၊ ဝက်၊အမဲ၊ ဆိတ်ကလီစာတို့၏ ဘုံအမည် ဖြစ်နေသည်။ ပင်မဖြစ်နေသည်။ မည်သို့ဆိုစေ စစ်တွေမြို့ တွင် ငါးကိုမေးမှ အသားကိုသိမည်မှာ ဧကန်ပင်ဖြစ်သည်။

ခလုတ်ထိမှ အမိတဟူ၍ စကားပုံရှိသည်။ သို့သော် စစ်တွေမြို့တွင် ခလုတ်ထိက

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

အဘကို တကြသည်။ အံ့ဩသည့်အခါ၊ ထိတ်လန့်သည့်အခါ၊ မမျှော်လင့်ဘဲတွေ့သည့်အခါ၊ အဘာလေး ဟု အာမေခိုတ်ပြုကြ၏။ ရမ်းဗြဲတွင် အီးယောင်လေးဟုသုံးသည်။ မာန်အောင်တွင် အမိယေဟူသတည်း။

ရခိုင်သူ ရခိုင်သားတို့မှာ နည်းနည်းပြောတတ်သည်။ သို့သော် များများ ဧည့်ဝတ်ကျေတတ်ကြသည်။ ပရိယာယ်မပါ မာယာမသုံးဘဲ တဲ့တိုးပြောတတ်ကြသည်။ ရိုးရိုးသားသား သဘောဖြူအူစင်းပွင့်ပွင့်လင်းလင်း ပြော လေ့ရှိပေသည်။ ငရုပ်ထောင်းကို ကြံသကာလောင်း၍ ပြောတတ်သူများမတုတ်ချေ။ များများပြော၍ နည်းနည်းလုပ် သူကို ရှုံ့ချတတ်ကြသည်။ စကားကြောရှည်သူကို ငြီးငွေ့တတ်ကြသည်။ စပါးစပါးထောင်းဖန်များက စပါးထဲက ဆန်စိရ၊ စကားစကား ပြောဖန်များက စကားထဲက ဇာတ်ပြဟု ပြောလေ့ရှိကြသည်။ ပြောဖန်များ စကားပေါ်ပျက် သားမရှက်ဟူ၍ သုံးလေ့ရှိကြသည်။

စကားပြောဆိုခြင်းနှင့် ပတ်သက်သော ဥပမာစကားများလည်း ရှိသည်။ ယင်းတို့တွင် စကားများများ ပြောခြင်းကို ဘဝင်မကျသော သဘောကို တွေ့ကြရမည်ဖြစ်သည်။ ဣဋ္ဌာရုံသဘောထက် အနိဋ္ဌာရုံသဘောက အားသာနေကြောင်းကို ဖော်ညွှန်းလျက်ရှိနေမည်ဖြစ်သည်။

- စကားတင်ကြီးသည် = အမနာပပြောဆိုသည်
- စကားနာထိုးသည် = ပက်ပက်စက်စက်ပြောဆိုသည်
- စကားသင်သည် = ရှုံ့ချလိုသော သဘောဖြင့် တုပပြောဆိုသည်
- စကားလှော်သည် = ရန်တိုက်သည်။
- စကားရောင်းစကားဝယ်လုပ်သည် = ရန်တိုက်သည်၊ ဂုံးချောသည်။
- စကားဘမ်းသည် = ပျော့ကွက်နှိုက်သည်။

ရခိုင်သူတို့ အပြောအဆို ယဉ်ကျေးကြသည်။ ပီယဝါစာမဆိုတတ်သော်လည်း နားဝင်ချိုသည်။ သာတောင်သာယာရှိသည်။ သူမတို့ကိုယ်ကို နာမ်စားအဖြစ်ထား၍စကားသုံးပုံမှာ လေးစားရိုကျိုးသော သဘောကိုဆောင်သည်။ ရည်မွန်မှု၊ ဖော်ရွေမှုကိုးရှိုင်းမှုတို့ဖြင့် ချယ်မှုန်းထားသည်။ ရခိုင်မြောက်ပိုင်း ဧည့်ဝတ်တွင် “အကျွန်ရို့” ဟုပြောသည်။ ရမ္မာဝတီခေါ် ရမ်းဗြဲ၊ ကျောက်ဖြူဒေသတွင် “ပုသျှေရို့” ဟု သုံးသည်။ မာန်အောင်သူတို့က “မရို့” ဟူ၍ ချစ်ဖွယ်ဆိုတတ်ကြသည်။

ရခိုင်တို့၏ အိမ်ထောင်ရေးလေ့တွင် ညီမဖြစ်သူ၏ သားနှင့် အစ်ကို၏သမီးကို ထိမ်းမြားပေးလေ့ရှိသည်။ အရိုးသမီး၊ အရိုးသားဟုပြောကာ သွေးချင်းနှောကြသည်။ “ဖိတ်ချင်းဖိတ်ဖျာပေါ်မှာဖိတ်” ဟူသော စကားဖြင့် ဆွေမျိုးသားချင်း အိမ်ထောင်ပြုခြင်းကို ကာကွယ်တတ်ကြသည်။ ဤအကြောင်းကို ရည်ရွယ်၍ ယောက်ျားပျို၊ သမီးပျိုကို မြင်လျှင် ခေါ်သံတကြားကပင် အရိုးသမီးဟု အော်ခေါ်လေ့ရှိသည်။ ဇနီးလောင်းဟူ၍ အမိဟွယ်ရသည်။ အိမ်ထောင်ဖက်ပြုရန်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

လူသိရှင်ကြား စိန်ခေါ်လိုက်ခြင်းလည်း မည်ပေသည်။

အရိုးသမီး ခေါ်သံကြားရသော မိန်းမပျိုက အသံလာရာဘက်သို့ သမင်လည်ပြန် ကြည့်
သည်။ ဣန္ဒြေရှင် အပျိုစင်ပင်ဖြစ်သော်လည်း စိတ်ဆိုးသည့် ဟန်အမူအရာကို မပြု၊ ပြုံးပြုံး
ရွှင်ရွှင်ကြည်လင်သော မျက်နှာထားဖြင့် တုံ့ပြန်သည်။

“ဇာမင်းအရိုးသားယေ” ဟူ၍။

မာန်အောင်မြဲအေး

ပတ္တမြားဒေဝီ စောမဲကျီ

(၁)

မိဖုရားစောမဲကျီသည် ရခိုင်သမိုင်းတွင် ဘုရားအိမ်ကာမတစ်ဦးအဖြစ် ထင်ရှားသူဖြစ်သည်။ မိဖုရား စောမဲကျီနှင့် ပတ်သက်၍ အသျှင်ဥက္ကံသင်္ဂါ ပတ္တမြားဒေဝီ စောမဲကျီ ဘုရားသမိုင်းစာအုပ်၊ ရမ္မာဝတီမဂ္ဂဇင်း အမှတ် (၂)မှ ဝတီဒိုင်း၏ ကျွန်ုပ်သိသော စိုးမဲကျီ ဆောင်းပါး၊ ရခိုင်ညွန့်ပူး အမှတ်(၂)မှ တက်ထွန်းနီ(မြောက်ဦး)၏ စောမဲကျီ နှင့်ပတ်သက်၍ ဝတီဒိုင်းသို့ ဆောင်းပါး၊ အသျှင်စက္ကီနွ(ရခိုင်ပြည်)၏ ပြည်တွင်မကိုင် ဓာတ်ဦးရောင် သမိုင်းစာအုပ်တို့ ၌ ကွဲပြားသော အယူအဆ တင်ပြချက်များကို ဖတ်ရှုလေ့လာရပါသည်။

ထိုထိုသော ဆောင်းပါးအကြောင်းခြင်းရာများကို ဖတ်ရှုမိသောအခါ ရခိုင်သမိုင်း စာမျက်နှာတွင် ဆွေးနွေး၊ ငြင်းခုံ၊ ညှိနှိုင်းအဖြေရှာလျက် ရှိနေကြရသေးသည့် ပတ္တမြားဒေဝီ စောမဲကျီ၏ သမိုင်းကြောင်းနှင့် ပတ်သက်၍ ပါဝင်ဆွေးနွေးတင်ပြလိုစိတ် ဖြစ်ပေါ်လာပါသည်။

သို့ဖြစ်၍ ဤဆောင်းပါးကို ရေးသားခြင်းဖြစ်ပါသည်။ စာရေးသူသည် ပေါက်တောမြို့နယ် သားတစ်ဦးဖြစ်ပြီး ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့တွင် ယခုအခါ နိုင်ငံတာဝန်ထမ်းဆောင်ရင်း တစ်ဖက်မှလည်း ဦးရောင်တော် ဝေါဟာအဖွဲ့တွင် ပါဝင်ဆောင်ရွက် ကုသိုလ်ပြုနေသူ တစ်ဦး ဖြစ်ပါသည်။ သို့ဖြစ်ပေရာ ဇာတိစွဲ၊ ဒေသစွဲကင်းရှင်းစွာဖြင့် ဤဆောင်းပါးကို ရေးသားတင်ပြခြင်း ဖြစ်ပါသည်။

အသျှင်ဥက္ကံသင်္ဂါ အထက်ဖော်ပြပါစာအုပ် စာမျက်နှာ(၁၀)တွင် မဲကျီကို ကောဇာ သက္ကရာဇ် ၈၇၅ ခုနှစ်တွင် ရမ်းဗြဲကျွန်းအလယ်ပိုင်း ကံဒိုင်းနယ် ရွာရင်းရွာတွင် တောင်ယာ ပဲခင်းလုပ်ခြင်းဖြင့် သက်မွေးကျောင်းပြု သူ ဦးဖြူသီး၊ ဒေါ်မဲတူတို့မှ ဖွားမြင်သည်ဟု ရေးသား ထားပါသည်။ ဆောင်းဦးပေါက်ခါစ ဟေမန္တရာသီ တစ်ခုသော အချိန်တွင် မဲကျီမတို့ အပျို

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

တစ်ခုသည် ထင်းခွေ၊ ဟင်းခူး၊ ငါးရှာရန်သွားခဲ့ကြကြောင်း (စာ-၁၆) ချောင်းတစ်ဖက်ကမ်း စန်းတောင်နာမောင်းရွယ် ရေအိုင်စပ်အနီး ကျောက်ခေါင်းအဝတွင် ပြုတစ်ဆို့နေသော ကြက်ဥလုံးခန့် ကျောက်နီတစ်လုံးကို မဲကျီမမြင်ကြောင်း၊ ၎င်းကို တုတ်ချောင်းဖြင့် ထိုးဆွဲကြရာ ရေအိုင်ထဲ လိမ့်ဆင်းသွားကြောင်း၊ မဲကျီမက ယက်သဲဖြင့်သဲရာ ရရှိကြောင်း၊ ကျောက်နီမှာ သူများကိုင်လျှင် အရောင်ညှိုးပြီး မဲကျီမကိုင်လျှင် ရွှေ့စို သောအရောင်ဖြင့် တောက်ပြောင်နေကြောင်း (စာ-၁၇)ဖြင့် ဖတ်ရှုသိရှိရပါသည်။ ၎င်းပြင် မင်းကြီးသည် မဲကျီမကို အဂ္ဂမဟေသီမဏိဒေဝီ မိဖုရားကြီး (စောမဲကျီ)ဟု ဘွဲ့နှင်းတော်မူကြောင်း (စာ-၂၇)၊ မင်းကြီး၏ခွင့်ပြုတော်မူချက်အရ မိဖုရားကြီးသည် သက္ကရာဇ် ၈၉၅-ခု နတ်တော်လဆန်း (၈)ရက်နေ့တွင် မြောက်ဦးမှထွက်ပြီး ဦးရားတော်စေတီကို ပထမဦးစွာတည်တော်မူကြောင်း၊ ထိုနောက် တောင်စဉ်ခုနစ်ခရိုင်တွင် ဓာတ်တော်များကိုတည်လာခဲ့ရာ ဇွဲရာဝတီတွင် အဆုံးသတ်ကြောင်း ဆက်လက်ဖတ်ရှုရပါသည်။ မိဖုရားကြီးသည် ဦးရားတော်စေတီကို တည်တော်မူကြသော နန်းတွင်းသူအချို့နှင့် ကံဒိုင်းနယ်မှ လူအချို့တို့ကို ဘုရားဥပသကာအဖြစ် စောင့်ကြပ်ဖို့ရာ ထိုဦးရားတော် ဘုရားအနီး ရေပေါက်ချောင်းအေသတွင် သံကျေးရွာချပေးတည်တော်မူကြောင်း စာ(၆၇)ဖြင့် ဖတ်ရှုရပါသည်။ ဝတီဒိုင်း၏ရမ္မာဝတီမဂ္ဂဇင်းဆောင်းပါး(စာ -၃၈-၃၉)တွင်လည်း စိုးမဲကျီမှာ ဘုရင်မင်းပါကြီး၏ မိဖုရားဖြစ်ကြောင်း၊ ရမ်းဗြဲကျွန်း ကန်တိုင်းနယ်မှ ဖြစ်ကြောင်း ရေးသားထားသည်ကို ဖတ်ရှုလေ့လာရပါသည်။ တက်ထွန်းနီ (မြောက်ဦး)ကမူ စောမဲကျီမှာ ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ် ရေပေါက်ချောင်းသူဖြစ်သည်ဟူ၍လည်းကောင်း၊ ဦးရားတော်စေတီကို ဘုရင်မင်းဖလောင်း တည်ထားခြင်းဖြစ်ကြောင်းကိုလည်းကောင်း၊ ကျမ်းအကိုးအကား စုံလင်စွာဖြင့် တင်ပြထားပါသည်။ ဆရာတော်အသျှင် စက္ကိန္ဒကမူ စောမဲကျီ၊ စိုးမဲကျီနှစ်ဦးရှိကြောင်းဖြင့် ပြည်တွင်းမကုဋ် ဓာတ်ဦးရားသမိုင်း(စာ-၁၀၅-၁၁၁)တွင် ရေးသားခဲ့ပါသည်။

ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ် ငြိမ်ဝပ်ပိပြားမူတည်ဆောက်ရေးအဖွဲ့သည် ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့ ဦးရားတော်ဘုရားကြီး ဝေါပက အဖွဲ့သစ်ကို ၁၂-၇-၉၂ နေ့တွင် ဖွဲ့စည်းပေးခဲ့ပါသည်။ ဝေါပက အဖွဲ့သစ်သည် ပထမအကြိမ် မျက်နှာစုံညီ အစည်းအဝေးတွင်ပင် ဦးရားတော်ဘုရားသမိုင်း ပြုစုရေးအဖွဲ့ကို ဖွဲ့စည်းတာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ရာ စာရေးသူမှာ အဖွဲ့ခေါင်းဆောင်အဖြစ် တာဝန်ယူရင်း ဘုရားသမိုင်းပြုစုထုတ်ဝေရေးအတွက် ကြိုးပမ်းခဲ့ရပါသည်။ ထိုတာဝန်ကို လက်ခံပြီးနောက် ဆရာတော်ဦးစက္ကိန္ဒ၊ ဦးဝါသဝတို့အား ပင့်ဖိတ်ကာ ပုဏ္ဏားကျွန်းမြို့နယ်တစ်ဝိုက် ကွင်းဆင်း လေ့လာခြင်းကို လက်လှမ်းမီသလောက် ဆောင်ရွက်ခဲ့ကြပါသည်။ ကွင်းဆင်းကြစဉ် ဦးရား တော်ဘုရားကြီးနှင့် နှစ်ဖာလုံခန့်ကွာဝေးသည့် ဦးရားတော်မြို့စားနန်းရာ၊ ဘုရားကြီးနှင့် တစ်မိုင်ခန့်ကွာဝေးသည့် ရေပေါက်ချောင်း ကျေးရွာရှိ စောမဲကျီအိမ်နေရာနှင့် ပတ္တမြားရသည် ဆိုသော နေရာတို့ကို ရောက်ရှိလေ့လာကြပါသည်။ စိုးမဲကျီ နှင့် ပတ်သက်၍ ရမ်းဗြဲကျွန်းသို့

သွားရောက်လေ့လာသင့်သော်လည်း အခွင့်မသာ၍ မသွားဖြစ်ခဲ့ပါ။

(၂)

အထက်ဖော်ပြပါ စာအုပ်၊ ဆောင်းပါးများကို ဖတ်ရှုသိရှိရသမျှနှင့် စောမဲကျိသမိုင်းကို ဆင်ခြင်ဆွေးနွေး တင်ပြသွားမည်ဖြစ်ပါသည်။ ဦးရာဇ်တော်စေတီမြတ်ကြီးအား ဘုရင်မင်းဖလောင်းသည် ကောဇာသက္ကရာဇ် ၉၄၁ ခုနှစ်မှ ၉၅၃ ခုနှစ်ထိ (၁၂)နှစ်တိုင်တိုင် တည်ထားခဲ့ပါသည်။ ထိုသို့ တည်ထားစဉ် မိမိနိုင်ငံအတွင်းမှ ပန်းရံ အကျော်အမော် တစ်ထောင်ခန့်အား ဆင့်ခေါ်ပြီးတည်ထားခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ လုပ်ငန်းကြီးကြပ်ရန် သားတော် ဦးရာဇ်တောင် မြို့စားကို တာဝန်ပေးအပ်ခဲ့ပါသည်။

ရမ်းဗြဲကျွန်းသားများသည် ယခင်ခေတ်အဆက်ဆက်မှ ယနေ့ထိ လက်မှုအတတ် (ပန်းရံအတတ်) ၌ ကျွမ်းကျင်တတ်မြောက်ကြကြောင်းမှာ သမိုင်းကိုမျက်ခြေမပြတ်သူတိုင်း အသိပင် ဖြစ်ပေသည်။ သို့ဖြစ်ပေရာ ဦးရာဇ်တော်စေတီ တည်စဉ်ကာလက ရမ်းဗြဲကျွန်းမှ ပန်းရံဆရာအချို့ သို့မဟုတ် အများစု သို့မဟုတ် အားလုံး နီးပါးမှာ စေတီတည်ရာတွင် ပါဝင်ခဲ့သည်သာ ဖြစ်ပါသည်။

(၃)

စေတီတည်ထားရန် ဆင့်ခေါ်ခံရသည့် ပန်းရံဆရာများမှာ ပထမတွင် တစ်ဦးချင်း လာရောက်ခဲ့ကြမည် ဖြစ်သော်လည်း နှစ်ရှည်လများ တည်ထားရမည့်အခြေအနေကို သဘောပေါက်မိကြသောအခါ မိမိတို့၏ မိသားစုများကို အသီးသီးခေါ်ယူကာ ဦးရာဇ်တော် စေတီအနီးသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်လာခဲ့ကြလိမ့်မည်သာ ဖြစ်ပါသည်။ ထိုအချိန်က ဦးရာဇ်တောင်မြို့မှာ ဘုရင်ငယ်ရုံးစိုက်ရာ မြို့ဖြစ်သဖြင့် မြို့ပြအတွင်းပါဝင်သည့် ယခုရေပေါက်ချောင်း ကျေးရွာတွင် ပန်းရံဆရာများမှာ တစ်စုတစ်ဝေးတည်း နေထိုင်လာခဲ့ကြရာမှ ရွာငယ်တစ်ခု ပေါ်ပေါက်လာနိုင်ပါသည်။

(၄)

သို့ဖြစ်ရာ ရမ်းဗြဲကျွန်း ကန်တိုင်းနယ်ရွာရင်းရွာမှ ဦးရွှေသီးဒေါ်မတူတို့မှာ သမီးငယ်စောမဲကျိအပါအဝင် သားသမီး မိသားစုနှင့်အတူ ရေပေါက်ချောင်းကျေးရွာသို့ ပြောင်းရွှေ့ရောက်ရှိလာနိုင်ပါသည်။ ဤနေရာတွင် စောမဲကျိ၏ဖခင် ဦးဖြူသီးမှာ ပန်းရံဆရာ တစ်ဦးဖြစ်လိမ့်မည်ဟု စာရေးသူ ဆင်ခြင်မိပါသည်။ ကန်တိုင်းနယ်မှ ရေပေါက် ချောင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့လာကြစဉ်တွင် စောမဲကျိမှာ ငယ်ရွယ်သူတစ်ဦးလည်း ဖြစ်နိုင်ပြီး အပျိုပေါက်တစ်ဦး

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

လည်း ဖြစ်ကောင်းဖြစ်နိုင်ပါသည်။ ထိုသို့ ရေပေါက်ချောင်းကျေးရွာတွင် နေထိုင်ရင်း ဦးရာဇ် တောင်စေတီ ဌာပနာပိတ်ပွဲ ကျင်းပခါနီး သက္ကရာဇ် ၉၅၃ ခုနှစ်ခန့်တွင် စောမဲကျီသည် ငါးသုံးပတ္တမြားရ၊ ဘုရင့်ရွှေနားတော်သို့ပေါက်ကြား မိဖုရားအမြောက်ခံခြင်းလည်း ဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(၅)

စောမဲကျီမှာ ငယ်စဉ်ကပင် ဦးရာဇ်တော်စေတီ တည်ထားရာ၌ လုပ်အားပါဝင် ကုသိုလ်ပြုရင်း ဘာသာတရားအပေါ် လေးလေးနက်နက် သက်ဝင်ယုံကြည်သူ တစ်ဦးဖြစ်ပေသည်။ မိဖုရား ဖြစ်လာသောအခါ ဦးရာဇ်တော်စေတီအား မသိုးသက်န်းကပ်လှူရန် ရက်လုပ်နေကြသည့် အယသမင်္ဂီဘွဲ့ရ ရက္ကန်းသည်မများကို ဦးဆောင်ပြီး ဦးရာဇ်တောင်တန်းတွင် စေတီတစ်ဆူ တည်ထားခဲ့ပေးသေးသည်။ ၎င်းပြင် မြေဥဆံတော်ရှင်ဘုရားကို ပြုပြင်တည်ထားခြင်း ။မိမိဖုရားအဖေဖြစ်သော ရမ်းဗြဲကျွန်း၌ စေတီပုထိုးများ တည်ထားခြင်းတို့ကြောင့် ၎င်းဘုရားစေတီများမှ သမိုင်းသက်သေများအဖြစ် ယနေ့အထိ ထင်ထင်ရှားရှားတည်ရှိ နေပါသေးသည်။

(၆)

စာရေးသူသည် အောက်ပါအထောက်အထား အချို့အပေါ်သုံးသပ်ပြီး အထက်ပါအတိုင်း ဆင်ခြင်ကာ ကောက်ချက်ဆွဲထားခြင်းဖြစ်ပါသည်။

ဦးရာဇ်တော်စေတီရင်ပြင်တော် အနောက်မြောက်စောင်းတွင် အုတ်လှေကားတစ်ခုမှာ ယနေ့ထိထင်ရှား ပေါ်လွင်စွာ ရှိနေသေးရာ ၎င်းကို ဒေသခံများက စောမဲကျီလှေကားဟု ယနေ့တိုင်ခေါ်ဝေါ်နေကြသည်ကို တွေ့ရပါ သည်။ ဒေါက်တာဖော်ချမ်မာ မှတ်တမ်း(စာ-၅၅)တွင်မူ မင်းဖလောင်းလှေကားဟု တွေ့ရပါသည်။

ဦးရာဇ်တောင်ပေါ်ရှိ လျောင်းတော်မူဘုရားရင်ပြင်တွင် ယခင်ဂေါပကများ သိမ်းဆည်းထားခဲ့သော ကျောက်စာတစ်ချပ်၌ ဤသို့စာရေးထိုးထားသည်ကို တွေ့ရပါသည်။ “သက္ကရာဇ် ၁၂၂၁ ခု ရမ္မာဝဒီ ရန်းပြေ မြို့ဝအဝင် ကည်းချောင်းရွာနေ အိဝန်းမမြစ် ယခုရွာနေ ရေပေါက်ချောင်း ကံတကာအောင်သာဝေ ကောင်းမှုနိဗ္ဗာန်ဆု သာဓုခေါ်စေသော်” ဟူ၍ ဖြစ်ပါသည်။ ဤကျောက်စာမှာ ဦးရာဇ်တောင်ရေကန်ကို ပြုပြင်ရန်တူးဖော်စဉ်က ရရှိခဲ့သဖြင့် တောင်ပေါ်သို့ သယ်ယူထား ရှိခြင်းဖြစ်ကြောင်း သိရပါသည်။ စာရေးသူပါဝင်သော မြို့နယ်စာပေကော်မတီဝင်များက ၎င်းကျောက်စာကို ဓာတ်ပုံမှတ်တမ်းတင်ပြီး ယခုအခါ ဦးရာဇ်တောင်ခြေရင်း ဓမ္မစကြာ ကျောင်းတိုက်၌ သိမ်းဆည်းထားရှိပါသည်။ ဤကျောက်စာ အရဆိုလျှင် ရမ်းဗြဲကျွန်းမှ လူများသည် ရေပေါက်ချောင်းကျေးရွာသို့ လွန်ခဲ့သော နှစ်များစွာကပင် ပြောင်းရွှေ့အခြေချ နေထိုင်လာခဲ့ကြကြောင်း သိသာပေသည်။ သို့ရာတွင် ဤကျောက်စာတစ်ခုတည်းတွင် ဖော်ပြချက်ကို ကိုးကားပြီး

ရမ်းဗြဲကျွန်းမှ လူအများစုသည် ရေပေါက်ချောင်းသို့ ပြောင်းရွှေ့လာခဲ့ကြသည် ဟူ၍ကား တစ်ထစ်ချခြုံငုံကောက်ချက်ဆွဲရန်ကား ဖြစ်နိုင်မည်မဟုတ်ပေ။

နောက်တစ်ချက် တင်ပြဆွေးနွေးလိုသည်မှာ ယခုထိ ရေပေါက်ချောင်းကျေးရွာသား များ၏ အလေ့အထများမှာ ပတ်ဝန်းကျင်ကျေးရွာများ၏ အလေ့အထများနှင့်မတူညီဘဲ ရမ်းဗြဲကျွန်းသားများ၏ ဓလေ့နှင့်တူညီနေသော အချက်များဖြစ်ပါသည်။ အိမ်ဦးထရံကို ခေါင်းရင်းထား၍ အိပ်ခြင်း၊ သေသူကို အရှေ့ဘက်သို့ ဦးတိုက်သဖြတ်ခြင်း တို့ဖြစ်ပါသည်။ ဘာသာစကားဟူသည် အနေကြာသည့်အခါ နီးစပ်ရာ အသုံးအနှုန်းများသို့ အလွယ်တကူ ပြောင်း လဲကူးစက်တတ်သော်လည်း ဓလေ့ထုံးစံ (Customs) မှာမူ အလွယ်တကူ ကူးစက်ခြင်းပျောက် ကွယ်ခြင်း မရှိနိုင်ပေ။ ယင်းကြောင့် ရေပေါက်ချောင်းသားများသည် ရမ်းဗြဲနွယ်များဖြစ်နိုင်ပါသည်။

(၇)

စောမဲကျီနှင့်ပတ်သက်၍ စာရေးသူဆွေးနွေးတင်ပြချက်ကို နိဂုံးချုပ်ရလျှင် စောမဲကျီသည် ရမ်းဗြဲကျွန်းသည် ရမ်းဗြဲကျွန်းသူတစ်ဦးဖြစ်ပြီး မိဘများနှင့်အတူ ရေပေါက်ချောင်းကျေးရွာသို့ ပြောင်းရွှေ့နေထိုင်ကာ ဦးရင်တော်စေတီ တည်ထားစဉ်ကာလတွင် မိဖုရားဖြစ်ခဲ့ကြောင်းခွဲ ကြောင်း၊ ဦးရင်တော်စေတီတည်ထားစဉ်ကာလတွင် မိဖုရားဖြစ်ခဲ့ကြောင်း၊ ထို့နောက်တွင် မိမိဇာတိဒေသအပါအဝင် နေရာအနှံ့အပြား၌ စေတီပုထိုးများကို တည်ထားကာ ဘုရားအိယိကာမ အဖြစ် ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့သူဖြစ်ကြောင်း ဆင်ခြင်မိသည်ကို ဆွေးနွေးတင်ပြအပ်ပါသတည်း။

အောင်ထွန်းသိန်း(ဖုံ ကာကျွန်း)

သျှင်သောင်းဘုရားမှ ပင်းဝတ်တန်ဆာ စုံလင်စွာနှင့် ကျောက်ဆင်းတုတော်

အမျိုးဘာသာ၊ သာသနာတော်နှင့် စာပေယဉ်ကျေးမှုတို့ကို မြတ်နိုးသော လူငယ်တစ်စုသည် ၁၉၈၆ ခု “သျှင်သောင်းဘုရားဗုဒ္ဓပူဇော်ပွဲတော်” တွင် ရန်ပုံငွေများကိုရရှိရန် ပျော်ပွဲရွှင်ပွဲဖြင့် ရှာဖွေကြပါသည်။ အမြတ်ငွေ (၅၀၀၀)ကျပ်ခန့်ရရှိကြ၏။ ယင်းငွေငွေ အလဟဿကုန်ဆုံးမည့်အစား မိမိတို့လူမျိုးတို့၏ ဗုဒ္ဓသာသနာ့ဂုဏ်ရောင်အစဉ်တည်တံ့စေရန် ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်တစ်ဆူ ပြန်လည်ပြုပြင်ကုသဖို့ စီစဉ်ခဲ့ကြ၏။ ထူးဆန်းရှားပါးပြီး သမိုင်းဝင်ဆင်းတုတော်တစ်ဆူကို ပြုပြင်မွမ်းမံကြရန် အားလုံးသဘောတူလက်ခံကြပါသည်။

(က) မူလအစ၊ ကိန်းဝပ်ရာ

ဤသို့ဖြင့် လူငယ်တို့သည် မြောက်ဦးမြေအနံ့ခြေဆန်ခဲ့ကြ၏။ တစ်တောင်တက်၊ တစ်တောင်ကျော်၊ တစ်တောင်ဆင်းခဲ့ကြ၏။ တောင်တန်းအသွယ်သွယ်၊ တောင်ထွတ်နှင့်တောင်ကလပ်ပါမကျန် ရှာဖွေခဲ့ကြ၏။ ထို့နောက်တစ်ဖန် ဆရာကြီး ဦးဦးသာထွန်း၏ လမ်းညွှန်ချက်အရ မင်းဝတ်တန်ဆာနှင့် ကျောက်ဆင်းတုတော်တို့ကို တွေ့ကြရပါသည်။ ယင်းတုတော်မှာ မြောက်ဦးမြေအနောက်မြောက်အရပ်၊ ကမ်းစီးပတ်ချောင်းအနီး ငွေတော်မြို့နယ်ခံတပ် တောင်တန်းတွင်ရှိသည်။ တောင်တန်းတစ်လျှောက် အမြင့်ဆုံးတောင်တစ်လုံးရှိ၏။ ငွေတောင် ပေါက်တံတား၏ အရှေ့ဘက်တွင်ရှိသောတောင်ဖြစ်သည်။ ယင်းတောင်ကြီးမှာ အနောက်ဘက်သို့ မျက်နှာမူ ပြီး သူရဲပြေး(သုံး) ဆင့်ရှိ၏။ ဤဆင်းတုတော်သည် ပထမအဆင့် (အောက်ဆုံးအဆင့်) တွင်ရှိသည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ယင်းအဆင့်သည် တစ်ကေခန့်ရှိပြီး အခြားသော ဆင်းတုတော်စေတီတော်တို့ လည်း ရှိပါသည်။

(ခ) လောကဓံထဲက ဆင်းတုတော်

သက္ကရာဇ် ၁၁၄၆ (အေဒီ ၁၇၈၄)ခုတွင် ထီးနန်းပျက်သုဉ်းခဲ့ပြီး မြန်မာမြို့ဝန်မောင်စံပျော်ထိ မြို့ဝန်(၉)ဆက်၊ နှစ်ပေါင်း (၄၀)တိုင်အောင် အုပ်ချုပ်ခဲ့သည်။ သို့ဖြင့် မြန်မာတို့သည် ယိုးဒယားကို စစ်တိုက်ရန် ရခိုင်တို့အား ဆင့်ခေါ်သဖြင့် မခံမရပ်နိုင်ဖြစ်ကာ အမျိုးမျိုးဆူပူခဲ့ကြသည်။ သူပုန်၊ သူခိုး၊ ဓားပြများ ထူထပ်လာခဲ့၏။ လူကောင်းသူကောင်းတို့မှာ အေးချမ်းရာအရပ် ဖြစ်သော အနောက်ပြည်ဘက်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြရပေသည်။

အင်္ဂလိပ်တို့လက်ထက်တွင် ယခင်ကထက် ပို၍ လူဆိုး၊ သူခိုး၊ သူပုန်သူကန်များနှင့်ဘုရားဖျက် သိုက်ဆရာများ ထူထပ်များပြားလာခဲ့သည်။ ထိုဘုရားဖျက်သိုက်တူးသမားတို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်ရှိ ဗုဒ္ဓသာသနိက အဆောက်အအုံများမှာ တစ်နေ့တစ်ခြား ပျက်စီးခြင်းသို့ ရောက်ခဲ့ရသည်။

ရခိုင်ပြည်ရှိ ဘုရားများတွင် ထင်ရှားကျော်ကြားခဲ့သော ဤမင်းဝတ်တန်ဆာနှင့် ကျောက်ဆင်းတုတော် မှာလည်း သင်္ခါရတရားကို မလွန်ဆန်နိုင်ပဲ နှစ်ပေါင်း (၂၀၀)ကျော် ပြုပြင်ထိန်းသိမ်းမည့်သူမရှိဖြစ်ခဲ့ရ၏။ စစ်ဘေး၊ စစ်ဒဏ် မိုးဒဏ် လေဒဏ်နှင့်ဘုရားဖျက် သိုက်တူးသမားတို့၏ ဒဏ်ကြောင့် လူသူအရောက်အပေါက်ကင်းကွာပြီး တောကြီးမျက်မည်း အတွင်း ချုံနွယ်ပိတ်ပေါင်းဖုံးလွှမ်းလျက်ရှိခဲ့၏။ လူငယ်တို့သွားရောက် တွေ့မြင်ခဲ့ကြရာတွင် အလွန်ကြောက်စရာဖူးမြော်ခဲ့ရ၏။ ဆင်းတုတော်၏ ဦးခေါင်းတော်၊ ကိုယ်ခန္ဓာတော်၊ ပေါင်တော်၊ လက်တော်တို့မှာလည်း ဟိုတစ်ခု သည်တစ်ခုဖြစ်လျက်ရှိ၏။ ဆင်းတုတော် ကိန်းဝပ်ခဲ့သည့် ကျောက်စေတီတော်မှာလည်း ကျောက်တုံးကျောက်ခဲများ ပလ္လင်တော်မှာလည်း ကျောက်အစအန အဖြစ်သို့ ပြောင်းလဲသွားပေပြီ။

အေဒီ ၁၉၈၇ ခု မေ(၃၁)ရက် တနင်္ဂနွေနေ့ နံနက်ပိုင်းတွင် လူငယ်တို့သည် ဆင်းတုတော်ကိန်းဝပ်လျက်ရှိသည့် တောင်ဆီသို့သွားရောက်ပြီး တောခုတ်ခြင်း၊ လမ်းထွင်း၊ လမ်းဖောက်ခြင်းများ လုပ်ကြ၏။ ဟိုတစ်ခု သည်တစ်ခု ကြပြန်နေသည့် ဆင်းတုတော်၏ အင်္ဂါရပ်များကို ရှာဖွေပြီး တစ်စုတစ်ရုံးတည်းထားကြ၏။ တရားပွဲ ဆီမီး၊ အမွှေးနံ့သာများကို ဆင်းတုတော်၏ ရှေ့မှောက်တွင် ပူဇော်ထားကြ၏။ ထို့နောက် ဆရာကြီး ဦးဦးသာထွန်း ကိုယ်တိုင် လက်စိုမိုးလျက် ပရိတ်တော်များ၊ ဘေးအန္တရာယ်ကင်းဂါထာ၊ မန္တန်များ ရွတ်ဆိုပြီး ကန်တော့ပါသည်။ လူငယ်တို့လည်း ဆရာကြီး၏နောက်မှ လက်အုပ်ချီကာ ရှိခိုးကြပါသည်။

လူငယ်များသည် မလျှော့သောဖွဲ့မာန်၊ ပြင်းပြသော ဝိရိယများဖြင့် ဆင်းတုတော်ကို ပင့်ဆောင်ကြသည်မှာ ဂုဏ်ယူစရာကောင်းလှသည်။ ထို့ပြင် အကြံဉာဏ်များ အစီအမံများကို

လိုအပ်သလို ကူညီပံ့ပိုးပေးသော ပုဂ္ဂိုလ်များ မှာ ရှေးဟောင်းသုတေသနမှူး ဦးကျော်ထွန်းအောင်၊ အလက(၁)မြောက်ဦးကျောင်းအုပ် ဦးဦးမြသာ၊ အလယ်တန်း ပြ ဦးထွေးမောင်တို့ ဖြစ်ပါသည်။

အစပထမတွင် တောင်ထိပ်မှ တောင်ခြေသို့ “စွပ်ဖား”တွင် ပက်လက်လှဲထည့်ပြီး လျှောချ ပင့်ဆောင်ပါသည်။ ဦးခေါင်းတော်နှင့် အခြားအင်္ဂါရပ်များကို ကိုယ်စီထမ်းရွက်လျက် တောင်ခြေသို့ ယူဆောင်ကြသည်။ ရှေးဟောင်း လက်ရာများ၊ မကျိုးမပဲ့၊ မပျက်စီးစေရန် ဆန္ဒဖြင့် အတတ် နိုင်ဆုံး ပြောင်းရွှေ့ခဲ့ခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ထိုနေ့ ညနေ(၄)နာရီတွင် အံတော်သိမ်တွင် ကိန်းစပ်ခဲ့သည်။

(ဃ) မွမ်းမံခြင်း

သျှစ်သောင်းဘုရား ဂေါပကအဖွဲ့၏ ခွင့်ပြုချက်အရ အံတော်သိမ်စေတီရံတစ်ဆူ (အံတော် သိမ်စေတီတော်မှ မြောက်ဘက်သို့ဆင်းလမ်းအနီးတွင်ရှိသော စေတီငယ်) တွင် ဘုရားဆင်းတု မရှိသဖြင့် ယင်းဆင်းတုတော်ကို တည်ထားရန် သဘောတူကြသည်။ ဆင်းတုတော်အား ရှေးမူမပျက် နဂိုပကတိအတိုင်းဖြစ်ရန် ပန်းရံဆရာ အကျော်အမော် ဦးကျော်အေးနှင့် ဆက်သွယ်ကြ၏။

ပုဂ္ဂိုလ်ကလည်း ရှေးမူအတိုင်း မွမ်းမံပေးမည်ဟု ကတိပေး၏။

သို့နှင့် အေဒီ ၁၉၈၇ -ခု ဇွန်လ(၁၉)ရက် နံနက်ပိုင်းမှ စ၍လည်း သူ၏တပည့်တပန်းများ နှင့် လုပ်ကိုင်စေ၏။ ဆရာကြီး ဦးဦးသာထွန်းလည်း ဆင်းတုတော်အား မူလ၊ မူဟောင်း၊ မူမှန်ရရှိ ရန် မကြာခဏသွားရောက်လမ်း ညွှန်ပေးခဲ့သည်။ ပန်းရံဆရာတို့၏ စိတ်ရှည် လက်ရှည်မှုကြောင့် နဂိုပကတိကဲ့သို့ အတတ်နိုင်ဆုံး ပြုပြင်ပေးသည်။ ဆင်းတုတော်မှာ ထိုနှစ် ဇူလိုင်(၃၁)ရက်တွင် အောင်မြင်စွာ ပြီးစီးကြောင်းသိရသည်။

(င) အနေကဇာတင်ပွဲ

အံတော်သိမ်စေတီရံတွင် မင်းဝတ်တန်ဆာနှင့် ထူးဆန်းသော ဆင်းတုတော် တစ်ဆူတည်ရှိသည်ဟု ကြားသိလာသော ရဟန်းရှင်လူများ သွားရောက်ဖူးမြော်ကြသည်။ အထူးသဖြင့် ပြည်တွင်းပြည်ပမှ သမိုင်းဝါသနာရှင် များ၊ သုတေသီများ၊ သွားရောက်ခါတ်ပုံရိုက်ယူပြီး မှတ်တမ်းယူလာကြသည်။ သို့နှင့် လူငယ်တို့သည် ဘုရားပလ္လင်တော် အောက်တွင် သန့်သန့်ရှင်းရှင်း ဘုရားဝတ်ပြုနိုင်ကြရန် ဆန္ဒဖြင့် သမိတလင်းခင်းကြသည်။ ထို့ပြင် ထိုနှစ် စက်တင်ဘာလ (၆)ရက် တနင်္ဂနွေနေ့တွင် သံဃာတော်(၁၁)ပါးတို့ကို ပင့်ဖိတ်လျက် အနေကဇာ တင်အမှုန်း၊ အနေကဇာတိသံသာရံစသည့် ဂါထာတော်များနှင့် ဘုရားရှင်၏ နှုတ်ပေါက်သုတ်တော်တို့ကို သံပြိုင် ရွတ်ဖတ်ကြပါသည်။ မြို့နယ်လုံးကျွတ် ဂေါပကအဖွဲ့များ

ပါတီကောင်စီမှ ပုဂ္ဂိုလ်များ၊ ဌာနဆိုင်ရာမှ ပုဂ္ဂိုလ်များကို ဖိတ်ကြားပြီး ဆွမ်းဘောဇဉ်များနှင့် ဧည့်ခံကြပါသည်။

ထိုအပြင် ၁၉၉၂-ခု ဇူလိုင်(၂၃)ရက် နံနက်ပိုင်းတွင် အံတော်သိမ်စေတီရုံမှ သျှစ်သောင်း ဘုရားသိမ်တော်သို့ သျှစ်သောင်းဂေါပက၏ ဆန္ဒပေးမှုဖြင့် ရွှေပြောင်းကိုးကွယ်ခွင့်ရခဲ့၏။ ပြောင်းရွှေ့ရာ၌ အနည်းငယ် အထိအပွန်းရှိသဖြင့် မွမ်းမံကြရာ (၃)ရက်ထိ ပြုပြင်ခဲ့ရသည်။ ယခုအခါ သျှစ်သောင်းဘုရားသိမ်တော်၊ သျှစ်သောင်းဘုရား ကြီးခန့် ဝင်လမ်းဝဲဘက်(မြောက်ဘက်)တွင် ကြာမှောက်ကြာလှန်ပလ္လင်ပေါ်တွင် အပူဇော် အဖူးမြော်ခံလျက်ရှိပါသည်။

(စ) ဆင်းတုတော်၏လက်ရာမွန်

ဆင်းတုတော်၏ ဦးခေါင်းတော်မှာ အနည်းငယ်ကြီးပြီး မကိုဋ်တော်ကို လွန်စွာလက်ရာ မြောက်သော ပန်းနွယ်ပန်းခက်များဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည်။ မကိုဋ်တော်၏ အပေါ်ပိုင်းတွင် တမာရွက်(ခေါ်) ပန်းခက် ၆-ခုထက် မနည်း၊ မကိုဋ်တော်တစ်ပတ်ထု ဆစ်ထားသည်မှာ အနုစိပ်လှသည်။ ပန်းခက်တို့၏အောက်တွင် ပန်းနွယ် ပန်းလိပ်များနှင့် ဗန္ဓုပြောက်များ စီတန်း ထားသည်ကိုတွေ့ရ၏။ မကိုဋ်တော်၏ အပေါ်ဆုံးအလယ်ထိပ်တွင် ဆံကျစ် ကို လက်ယာရစ်ခွေ လျက်ရှိသည်။ နားရွက်တော်မှာ ပခုံးတော်နှင့်မထိပေ။ နားပန်းတော် နှစ်ခုမှာ လက်ကိုင်ကဲ့သို့တွေ့ ကောက်ပြီး နားရွက်မှ တုတ်ခိုင်သော ပခုံးပေါ်သို့ ကိုင်းကျနေ၏။ နားကင်းများကို ထင်ရှားစွာ တွေ့ရ။ နဖူးတော်မှာ ကျယ်ပြန့်သည်။ အောက်သို့ခိုက်၍ မျက်လွှာချ(စက္ခုဣန္ဒြေ)ထားသည်။ နှာခေါင်းတော် မြောင့်တန်းပြီး နှာတံပေါ်သည်။ မေတ္တာတရားပါသော ပါးစပ်တော်တွင် တည်ငြိမ် သောအပြုံးကိုဆောင်နေသည်။ မေးရိုးတော် အနည်းငယ်ကားသည်။ လည်ပင်းတော် မတိုမရှည် ဖြစ်ပြီး လည်ရစ်သုံးရစ်ကို ထင်ရှားစွာ ဖော်ထားသည်။ ရင်ဘတ်တော်မှာ စလွယ်တော်ပါရှိပြီး စလွယ်တော်(၃)ထပ်ထက်မနည်းပေ။ စလွယ်တော်များ၏အနားကို မုတ်ပုတီး (သို့မဟုတ်)ပုလဲ လုံးများဖြင့် စီတန်းထားသည်ကို တွေ့ရ၏။ အချို့သော စလွယ်တော်တွင် ပန်းများကို မကုဋ္ဌပုပ္ဖ (ခေါ်) မြတ်လေးပန်းကိုသော်လည်းကောင်း ထည့်သွင်းထုဆစ်ထားသည်မှာ အနုစိတ်လှ၏။ လက်မောင်းတော်တွင် မောင်းကွက်ပါရှိပြီး ကန့်ကော်ပန်းများ စီထားသည်။ ညာဘက်လက်မှာ ပထဝီမြေကြီး(ပလ္လင်တော်)နှင့် မထိပေ။ ပဇကံမုဒြာ(ခေါ်) လူနတ်ဗြဟ္မာတို့၏ အဖူးအမြော် အပူဇော်ကို ခံယူတော်မူဟန်ဖြစ်သည်။ ညာဘက်လက်ချောင်းများသည် ညှို့သကျည်းကို ထိနေ သည်။ ဘယ်ဘက်လက်ကို ရင်ခွင်ဝယ် ပက်လက်တင်ထားသည်။ မြေထပ်ပလ္လင်ခွေ စိပ်ယံတော် မူဟန်ဖြစ်၏။ ဉာဏ်တော်အတိုင်းအတာမှာ

ဆင်းတုတော်၏အမြင့်(မကိုဋ်အပါအဝင်) ၄ပေ ၅လက်မ
ခါးတော်ပတ်လည် ၃ပေ ၄လက်မ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မကိုဋ်တော်အမြင့်	၁ ဝေ
လက်မောင်းတော်ပတ်လည်	၂ ဝေ ၆လက်မ
ဒူးစွန်းနှစ်ဖက်အကျယ်	၃ ဝေ

တို့ဖြစ်ပါသည်။

(ဆ) ခေတ်ကာလကို ခန့်မှန်းခြင်း

ဤဘုရားကို မည်သည့်ခုနှစ်၊ သက္ကရာဇ်တွင် မည်သူကောင်းမှုပြုခဲ့သည်ဟု ပြောရန် မလွယ်ကူပေ။ သို့သော် အခြားသောဆင်းတုတော်များ၏ လက်ရာမွန်နှင့် ဆက်စပ်ပြီး သုတေသန လုပ်ခြင်းဖြင့် ခေတ်ကာလ အပိုင်းအခြားကို ခန့်မှန်းနိုင်ပါသည်။

(၁) မြောက်ဦးမြို့ ရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်ရှိ အေဒီ(၅)ရာစုခေတ် ကျောက်ဆစ် ဗုဒ္ဓဦးခေါင်းတော် ကြီး(ဝေသာလီ နန်းမြို့အနောက်ရပ်ပိပင်ရင်းရွာအနီးမှ ရရှိသည်)တွင် ပါရှိသော နုပူးတော်ကားပြီး နှာခေါင်းတော် ပြောင့်တန်းလျက် နှာတံပေါ်ဟန်၊ မေးရိုးတော် အနည်းငယ်ကား ဟန်တို့မှာ ဤမင်းဝတ်တန်ဆာနှင့် ဘုရား၏ လက်ရာနှင့် နီးစပ်မှုရှိခြင်း။

(၂)မဟာတိုင်းစန္ဒြားမင်း၏ ကောင်းမှုတော် ဝေသာလီဘုရားကြီး စူဠစန္ဒြားမင်း၏ ပြည်ထိမ်း အမတ်ကြီး “ဓမ္မဇေယျ”၏ ကောင်းမှုတော် “ဓမ္မရာဇာဘုရား”တို့၏ မျက်နှာတော်သည် ဤမင်း ဝတ်တန်ဆာနှင့် ဘုရား၏ မျက်နှာတော်အနေအထားတို့မှာ အလွန်တူညီခြင်း။

(၃)ကျောက်တော်တောင်ခြေမှ ရရှိသော “ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်နှင့် စန္ဒသူရိယဘုရင်” ကျောက် ဆစ်လက်ရာတွင်ရှိသော ဗုဒ္ဓဘုရားရှင်၏ မျက်နှာတော် လည်ပင်းတော်တို့မှာ ဤမင်းဝတ်တန်ဆာ ဘုရား၏ မျက်နှာတော် လည်ပင်းတော်တို့နှင့် ပုံစံတူညီခြင်း။

(၄) မြောက်ဦးပြတိုက်၊ လက်ကောက်ဈေးကျောင်းတိုက်၊ စစ်တွေမြို့ မဟာကုသလ ကျောင်းတော်နှင့်အခြားရခိုင်ပြည်နယ်ရှိ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းများတွင် ကြေးနှင့် အခြားဝတ္ထုများ ဖြင့်သွန်းလုပ်ပြီး အလွန်သဟာယ်လှသော မင်းဝတ်တန်ဆာ ဆင်ယင်ထားသော ဆင်းတုတော်ငယ် များစွာတွေ့ရသည်။ ရခိုင်ဘုရင်တို့သည် ရာဇဝိသိကံခံယူလိုသောအခါ ထိုမင်း၏ဝတ်ဆင်မှုနှင့် တူအောင် မင်းဝတ်တန်ဆာ အပြည့်အစုံဖြင့် ဘုရားတစ်ဆူကို ဦးစွာသွန်းလုပ်ရသည်။ နက္ခတ် ဗေဒင်ကျမ်းများ၏ အလိုအရ ရက်ကောင်းရက်မြတ်ကို ရွေးရသည်။ ယင်းနောက် ဘိသိက်အခမ်း အနားတွင် အပူဇော်ခံရသည်။ ထို့ပြင် သာသနာပိုင် ဆရာတော်ကြီး၏ရှေ့မှောက်တွင် ထိုဘုရားကို ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ဦးထိပ်ပေါ်တွင် တင်ပြီး ကတိသစ္စာပြုရ၏။ မင်းကျင့်တရား ဆယ်ပါးနှင့်အညီ တိုင်းပြည်ကို အုပ်ချုပ်ပါမည်။ ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ချီးမြှင့်ပါမည်ဟု ကျမ်းသစ္စာကျိန်ဆိုကြရ သည်။ သို့နှင့်ထိုဘုရားကို မဟာကျိန်ဘုရား (မြတ်သော သစ္စာဆိုခြင်းဟု အဓိပ္ပာယ်ရသည်) သို့မဟုတ် “နန်းတက်ဘုရား”ဟု ခေါ်ကြသည်။ ယင်းမဟာကျိန်ဘုရားများကို ဝေသာလီခေတ်

တွင် သွန်းလုပ်ကြောင်း သုတေသီတို့ တင်ပြထားပြီးဖြစ်သည်။ ယင်းမဟာကျိန်ဘုရားတို့နှင့် ဤမင်းဝတ်တန်ဆာနှင့် ဘုရား၏လက်ရာတို့မှာ လွန်စွာတူနေခြင်း။

(၅) ရခိုင်မဂ္ဂဇင်း၊ အမှတ်(၁၃)တွင် ရခိုင်မဂ္ဂဇင်းကော်မတီမှ တင်ပြသည့် ဤဆင်းတုတော် ၏ ပုံတော်နှင့်တကွ အောက်ပါကဗျာတို့ဖြင့် ဖော်ကျူးထားသည်မှာ-

“မင်းဝတ်တန်ဆာ၊ စုံလင်စွာနှင့်
လက်ရာမြောက်ဘိ၊ ဝေသာလီမှ
သီရိစက္က၊ ဆင်းတုတော်” ဟူ၍ ဖော်ပြထားခြင်း။

(၆) ဆရာကြီး ဦးဦးသာထွန်းနှင့် သုတေသီများကလည်း ဝေသာလီခေတ် လက်ရာဖြစ် ကြောင်း အဆုံးအဖြတ်ပေးခဲ့ခြင်း။

သို့နှင့်ဤမင်းဝတ်တန်ဆာနှင့် ကျောက်ဘုရားမှာ ဝေသာလီခေတ်တွင် ထုဆစ်ကိုးကွယ်ခဲ့ ကြောင်း ပြောနိုင်ပါသည်။

(ဇ) ထူးခြားပေါ်လွင်၊ ရခိုင်ပြည်တစ်ခွင်

ယခု သျှစ်သောင်းဘုရား သိမ်တော်ရှိ ဝေသာလီခေတ်မှ ကျောက်ဆစ်ဆင်းတုတော်ကို ဘုရားဖူးလာသူ တိုင်း ပီတိသောမနဿ ဖြစ်လျက်ရှိပြီ။ ဆွမ်း၊ ပန်း၊ ဆီမီးများ ပူဇော်နေကြပြီ။ အချို့က ဇမ္ဗူပတ်မင်းချွတ်ဟန် ထုဆစ်ကိုးကွယ်ခဲ့သည်ဟု ဆိုကြသည်။ အမှန်အားဖြင့် ဤသို့ မဟုတ်ပေ။ မဟာတိုင်းစန္ဒြားမင်းက မဟာမုနိဘုရားကို မကိုဋ်တော်ဆက်ကပ်လှူဒါန်းသကဲ့သို့ ထေရဝါဒကျမ်းဂန်နှင့်အညီ ရည်ရွယ်၍ ထုဆစ်ခြင်းဖြစ်သည်။ ထေရဝါဒ ပိဋကတ်တော်လာဒီဃ နိကာယ်၊ မဟာဝဂ္ဂပါဠိတော်တွင် မြတ်စွာဘုရားသည် လှူပြည်လောကရှိ ပရိသတ်လေးပါးတို့ ဖြစ်သည့် မင်းပရိသတ်၊ ပုဏ္ဏားပရိသတ်၊ သူဌေးပရိသတ်၊ ရဟန်းပရိသတ်နှင့် ကောင်း ကင်ဘုံက နတ်ပရိသတ်လေးပါးဖြစ်သော စတုမဟာရာဇ်နတ်ပရိသတ်၊ တာဝတိံသာ နတ်ပရိသတ်၊ မာန်နတ်ပရိသတ်၊ ဗြဟ္မာပရိသတ်များသို့ ကြွရောက်ကာ တရားဟောကြား ခြင်းများ ပြုလုပ်ကြောင်း ဖော်ပြထားပါသည်။ ထို့ပြင် မြတ်စွာဘုရားသည် မင်းပရိသတ် (ခတ္တိယ ပုရိသ) အစည်းအဝေးသို့ ကြွရောက်ပြီး တရားဟောကြားသည့်အခါ မင်းကဲ့သို့ မင်းပရိသတ်များ တွေ့မြင်ရပါသည်။ (မင်းပရိသတ်သို့ ဘုရားရှင်ကြွရာတွင် မြတ်စွာဘုရား၏ အသွင်အပြင်မှာ သင်္ကန်းတော်ဝတ်ရုံလျက်နှင့် ပကတိအချိုးအစားပုံသဏ္ဍာန်အတိုင်း ကြွသွားခြင်းသာဖြစ်ပါသည်)

ထို့ကြောင့် ထေရဝါဒကျမ်းနှင့်အညီ မြတ်စွာဘုရားသည် မင်းပရိသတ်သို့ ကြွရောက်ပြီး တရားဟောစဉ် အချိန်ကာလကပင် မင်း(ဘုရင်)များစွာ တွေ့မြင်ရမည့် ပုံသဏ္ဍာန်ကို ရည်မှန်း၍ မင်းဝတ်တန်ဆာစုံလင်စွာနှင့် ဆင်ယင်လျက် ဆင်းတုတော်များ ပြုလုပ်ကိုးကွယ်ခဲ့ကြကြောင်း သို့နှင့် ဤဘုရားကို “ခတ္တိယပုရိသ” ပုံတော်ဟု ဆိုနိုင်ပါသည်။

ဤဆင်းတုတော်အား သျှစ်သောင်းဘုရား သိမ်တော်ကြီးတွင် သာမက မြောက်ဦးတစ်ခွင်၊ ရခိုင်ပြည် တစ်ဝန်းလုံး၌လည်း ဂုဏ်ကျက်သရေကို ဆောင်လျက် ရခိုင်သမိုင်း ဂုဏ်ရည်၊ ဝေသာလီခေတ်၌ စစ်မှန်သော ဗုဒ္ဓသာသနာတော်ကို ခံယူပြီး စဉ်ဆက်မပြတ် ထွန်းပြောင်နေ လိမ့်မည်ဟု တင်ပြလိုက်ပါသည်။

မောင်ဒေဝ(မြောက်ဦး)

ရခိုင်မြန်မာ ပဏ္ဍိတ်ဆရာကြီး ဦးဦးသာထွန်းအား ဤဆောင်းပါးဖြင့် ဂုဏ်ပြုကန်တော့ ပါ၏။

ကျမ်းကိုးစာရင်း

- ၁။ စန္ဒမာလာလင်္ကာ(အသျှင်) ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်ကျမ်း ၁-ဒု (၁၂၉၃)
- ၂။ တင်လှိုင် (ကို)(မော်လမြိုင်တက္ကသိုလ်)ဆင်းတုတော်နှင့် မင်းမြောက်တန်ဆာ၊ မြစ်မခ မေ့စာသဝဏ် မဂ္ဂဇင်း(၁၉၉၂-ခု၊ ဇပြီ)
- ၃။ ဦးသာထွန်း(ဦး) “ပြောပြချက်မှတ်စု”
- ၄။ ဦးသာထွန်း(ဦး) မြောက်ဦးမြို့ဘုရားသမိုင်း(၁၉၄၀)
- ၅။ San Tha Aung (U) Buddhist Art of Ancient Arakan(1979)

သက်သူဇာနှင့် စန္ဒာသုဓမ္မရာဇာမင်း

သက်သူဇာအကြောင်းကို ဖော်ပြကြရာ၌ ရခိုင်ရာဇဝင် တစ်စောင်နှင့်တစ်စောင် ကွဲလွဲနေကြသည်ကို တွေ့ရပေသည်။ အင်းစောက်ရာဇဝင်၌ နရပတိမင်းကြီး စိုးစံစဉ် အနောက်မဇ္ဈိမဒေသ ပသာပြည်မှ မင်းခေါင်းရောင်၏သားတော် နှာရောင်စီသည် နောင်တော် စာလသောကျူကို ပုန်ကန်၍ အရေးနိမ့်သဖြင့် နှမတော် သက်သူဇာနှင့်အတူ ထွက်ပြေး၍ ရခိုင်သို့ရောက်လာကြောင်းနှင့် ရေးသားထားသည်။

ဆရာမင်းရာဇဝင်၌ ပသာမင်း၏ သားတော် သက်သူဇာသည် စန္ဒာသုဓမ္မရာဇာ မင်းလက်ထက် ရခိုင်ပြည်သို့ ရောက်လာကြောင်း ဖော်ပြထားသည်။ ရမ်းဗြဲတောင်ကျောင်း ဆရာတော်က နရပတိကြီးမင်းလက်ထက်တွင် ရောက်ရှိခဲ့သော ပသာမင်း၏သားတော် နှာရောင်စီသည် စန္ဒာသုဓမ္မရာဇာမင်းကို ပုန်ကန်ရာ အရေးနိမ့်သဖြင့် ကမ္ဘာ့ပုန်မိတ်ညာဖျားသို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်ခဲ့သည်။ သို့သော် သားတော်နှစ်ဦးနှင့်နောက်ပါအချို့ကို ဖမ်းဆီးမိ၍ ကွပ်မျက်ခဲ့သည်။ ကျန်နေသောသူများကို သစ္စာရေတိုက်ပြီး လေးကိုင်စစ်သည်အဖြစ် တာဝန်ပေးအပ်ထားခဲ့သည်။ သူတို့အား ရခိုင်တို့က ကမန်ဟုခေါ်ကြောင်း ဖော်ပြရေးသားထားသည်။

ဤအကြောင်းကိုပင် သမိုင်းဆရာကြီး မစ္စတာဟာဗေးက ၎င်း၏မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်းစာအုပ်တွင် ရခိုင်ရေးရာအခန်း၌ ရေးသားဖော်ပြထားခဲ့သည်။ သူ၏ရေးသားချက်မှာ ချာချူဂျာသည် သူ၏အစ်ကို အူရန်ဇက်အားပုန်ကန်ရာ အရေးနိမ့်သဖြင့် ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၆၆၀-ခုနှစ်တွင် ရခိုင်ပြည်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့ရသည်။ သူ့အား ရခိုင်ဘုရင် စန္ဒာသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် လှိုက်လှဲစွာ လက်ခံပြီး မက္ကာသို့ သင်္ဘောဖြင့် ပို့ပေးရန် ကတိပြုခဲ့သည်။ ချာချူဂျာတွင် လှပသော သမီးတော်တစ်ပါး ပါရှိသည်။ ၎င်းပြင် ရတနာပစ္စည်းများစွာတို့ကို ကုလားအုတ်များဖြင့် သယ်ဆောင်ယူခဲ့သည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

စန္ဒာသုဗ္ဗရာဇာမင်းသည် ချာချူဂျာ၌ ပါလာသော ရွှေငွေရတနာများကို တပ်မက်ခဲ့သည်။ ၎င်းပြင် ချာချူ ဂျာဇီသမီးတော်ကိုပါ သိမ်းပိုက်လိုခဲ့သည်။ ယင်းကြောင့် သမီးတော်များအနက် အကြီးဆုံးသမီးအား လက်ဆက် ပေးရန် ဘုရင်ကတောင်းဆိုခဲ့သည်။ ချာချူဂျာက ရခိုင်ဘုရင်မှာ ဘာသာအားဖြင့်လည်းကောင်း၊ လူမျိုးအားဖြင့် လည်းကောင်း၊ မတူ၍ ထိမ်းမြားပေးနိုင်ကြောင်း ငြင်းဆန်ခဲ့လေသည်။ ချာချူဂျာသည် ရခိုင်ထီးနန်းကို သိမ်းပိုက်ရန်အတွက် မြောက်ဦးရှိ မူဆလင် များကို စည်းရုံးခဲ့သည်။ ဤအကြောင်းကို ဘုရင်ကသိရှိသဖြင့် ကြိုတင်နှိပ်ကွပ်နိုင်ခဲ့သည်။ ချာချူဂျာအား ဖမ်းဆီးကွပ်မျက်ခဲ့သည်။ သားတော်များကို ထောင်သွင်းအကျဉ်းချထားခဲ့သည်။ ချာချူဂျာ၏ရွှေငွေရတနာများနှင့် သမီးတော်များကို သိမ်းပိုက်ခဲ့သည်။ နောက်တစ်နှစ်ခန့် ကြာ သောအခါ မူဆလင်တို့သည် ထကြွခဲ့ကြသည်။ ယင်းကြောင့် သောင်းကျန်းသူများကို နှိမ်နင်းခဲ့ သည်။ ဖမ်းဆီးထားသော ချာချူဂျာ၏သားတော်များနှင့် သမီးတော်များကို သေဒဏ်ပေးခဲ့သည်။ ကျန်နေသော မူဆလင်များကို သစ္စာရေတိုက်ပြီး ဘုရင်တပ်မတော်တွင် လေးကိုင်းစစ်သည်အဖြစ် အမှုထမ်းစေခဲ့သည်။ ဤအကြောင်းကို အူရန်ဇက် ဘုရင်ကြားသိစေသောအခါ လက်စားချေသည့် သဘောဖြင့် ရခိုင်ပိုင်နယ်မြေဖြစ်သော စစ်တကောင်းမြို့ကို မဂိုတပ်မတော်အား သိမ်းပိုက်စေခဲ့ သည်။ တစ်ဆက်တည်းပင် ဘင်္ဂလားဘုရင်ခံ ချာရီခန်အား ရာမူးကို သိမ်းပိုက်စေခဲ့သည်။ ဖမ်း ဆီးရမိသော ရခိုင်လူမျိုးများကိုလည်း ကျွန်အဖြစ်ရောင်းချစေခဲ့သည်။ ယင်းကြောင့် ၁၆၆၆ခုနှစ် မှစပြီး ရခိုင်ပိုင်နယ်မြေဖြစ်သော ဘင်္ဂလားဒေသသည် မဂိုဘုရင်များလက်အောက်သို့ ကျရောက် ခဲ့လေသည်။

စွတာဘာနီယာ၏ မဂိုအင်ပါယာအတွင်း ခရီးတစ်ထောက်စာတမ်းတွင် ချာချူဂျာ အကြောင်း ရေးသားထားသည်မှာ မင်းသားချာချူဂျာနှင့်နောက်ပါများသည် ရခိုင်ပြည်သို့ ထွက် ပြေးခဲ့ကြသည်။ ထိုလူစုအား ရခိုင်ဘုရင် စန္ဒာသုဗ္ဗရာဇာမင်းက လှိုက်လှဲစွာလက်ခံခဲ့သည်။ များပြား လှစွာသော ရွှေငွေရတနာများကို ရခိုင်ဘုရင်သည် ယခင်တစ်ခါမှ မမြင်ဖူး၍ လိုချင်စိတ်ပေါ်ပေါက် ခဲ့သည်။ ချာချူဂျာ၏သမီးကိုလည်း လက်ထပ်ခွင့်တောင်းခဲ့သည်။ ချာချူဂျာက ထိုကိစ္စမှာ ဘာသာ ခြားဖြစ်၍ မဖြစ်နိုင်ကြောင်း ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။ ယင်းကြောင့် ရခိုင်ဘုရင်သည် ချာချူဂျာနှင့် နောက်လိုက်နောက်ပါများကို ၃-ရက်အတွင်း ရခိုင်ပြည်မှ ထွက်သွားရန်အမိန့် ပေးခဲ့သည်။ ထိုအခါ ချာချူဂျာသည် သူ၏နောက်ပါများနှင့် မြောက်ဦးရှိ မူဆလင်များကို စည်းရုံးပြီး ဘုရင်အား ပုန်ကန်ခဲ့သည်။ ဘုရင်၏ တပ်မတော်က နှိမ်နင်းရာ ချာချူဂျာမှာ နောက်ပါအချို့နှင့် လွတ်မြောက်ခဲ့ သည်။ ဖမ်းဆီးရမိသော ချာချူဂျာ၏ဘက် တော်များကို သေဒဏ်ပေးခဲ့သည်။ ချာချူဂျာ၏သမီး တော်နှင့် ရတနာပစ္စည်းများကို ဘုရင်သိမ်းယူခဲ့သည်။ ကျန်နေ သောမိသားစုများကို ထောင်သွင်း အကျဉ်းချထားခဲ့သည်။ နောက်တစ်နှစ်ကြာသောအခါ ဘုရင်၏ကြင်ယာတော် အပါအဝင် ချာချူဂျာ၏မိသားစုအားလုံးကို ကွပ်မျက်ခဲ့လေသည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ချာချူဂျာအကြောင်းကို မစ္စတာ ဒဗလူယူအက်ဒီဇယ်က ၎င်း၏မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း စာအုပ်တွင် အောက်ပါ အတိုင်း ရေးသားဖော်ပြခဲ့သည်။

ရခိုင်ပြည်တွင် စန္ဒသုဓမ္မရာဇာဘုရင် အုပ်စိုးနေစဉ်၌ အိန္ဒိယနိုင်ငံ ဧကရာဇ်မင်းသျှာလ်ဂျာဟန် နတ်ရွာစံ၍ ကျန်ရစ်သော သားတော်လေးပါး နန်းလုပွဲဖြစ်ခဲ့သည်။ ထိုသားတော်လေးပါးတွင် အူရန်ဇက်ဆိုသော သားတော်က အနိုင်ရပြီး ထီးနန်းရရှိခဲ့သည်။ ညီတော်နှစ်ပါးဖြစ်သော ဒါရာနှင့် မူရန်တို့မှာ ကွပ်မျက်ခံခဲ့ရသည်။ ကျန်ညီတော် ချာချူဂျာမှာ နောက်လိုက်နောက်ပါ လူ(၂၀၀) ခန့်နှင့်အတူ ရခိုင်ပြည်သို့ ထွက်ပြေးခဲ့သည်။ ထိုလူစုမှာ ရခိုင်ပြည်မှတစ်ဆင့် မက္ကာသို့သွားရန် ရည်ရွယ်ချက်ရှိခဲ့သည်။ ၎င်းတို့အား စန္ဒသုဓမ္မရာဇာမင်းသည် ကြည်ဖြူစွာဖြင့်လက်ခံ ပြီးနေထိုင်ရန်နေရာများ ပေးထားခဲ့သည်။ မြောက်ဦးမြို့တွင် ချာချူဂျာတို့လူစုသည် ရှစ်လကြာအောင်နေထိုင်ခဲ့ သော်လည်း မက္ကာသို့ သွားရောက်ရေးကိစ္စမှာ မဖြစ်နိုင်ဘဲ ရှိနေသည်။

ချာချူဂျာ၏သမီးအကြီးဆုံး ရှန်ဘီဘီအား စန္ဒသုဓမ္မဘုရင်နှင့် လက်ဆက်ပေးခဲ့သည်။ နောက်မကြာမီ ချာချူဂျာနှင့်နောက်ပါများက ပုန်ကန်ထကြွခဲ့ကြသည်။ ရခိုင်ဘုရင်က နှိမ်နင်းရာ သူပုန်များအရေးနိမ့်၍ မြောက်ဘက် တောင်တန်းဒေသသို့ ထွက်ပြေးခဲ့ကြသည်။ သို့သော် မကြာမြင့်မီ ချာချူဂျာအား ဖမ်းဆီးမိ၍ သေဒဏ်ပေးခဲ့သည်။ ချာချူဂျာ၏ သားများကိုလည်း ခေါင်းပြတ်သတ်ပြီး မိသားစုဝင် အမျိုးသမီးများကို အစာတတ်ထား၍ သေဆုံးစေခဲ့သည်ဟုရေး သားထားသည်။

ချာချူဂျာအကြောင်းကို သမိုင်းဆရာကြီး မစ္စတာဗေယာက ရေးသားထားသည်မှာ ချာချူဂျာနှင့်အပေါင်း ပါများသည် ရခိုင်ပြည်သို့ စန္ဒသုဓမ္မမင်းလက်ထက် ရောက်ရှိခဲ့သည်။ သူတို့သည် ရခိုင်ပြည်မှတစ်ဆင့် မက္ကာသို့သွားလို ကြသည်။ ရခိုင်ဘုရင်က ချာချူဂျာ၏သမီး တစ်ယောက်အား လက်ထပ်ခွင့်တောင်းခဲ့သည်။ ချာချူဂျာက လက်မခံဘဲ ငြင်းဆန်ခဲ့သည်။ ၎င်းပြင် ဘုရင်အားလုပ်ကြံပြီး ထီးနန်းလုရန်ကြံစည်ခဲ့သည်။ ဤအကြံအစည်ကို ဘုရင်က သိရှိသဖြင့် ချာချူဂျာအား ဖမ်းဆီးပြီး ကွပ်မျက်စေခဲ့သည်။ သမီးတော်များကို ဖမ်းဆီးပြီး ဘုရင်ရှေ့တော်သို့ သွင်းစေသည်။ သမီးတော်လေးဦးအနက် တစ်ဦးမှာ ဘုရင်ရှေ့တွင် မိမိကိုယ်ကိုသတ်၍ သေဆုံးသွားသည်။ နှစ်ဦးမှာ အဆိပ်သောက်၍သေဆုံးခဲ့သည်။ နောက်ဆုံး ကျန်သမီးတစ်ဦးကို ဘုရင်က သိမ်းပိုက်ထားခဲ့သည်။ သို့သော် မကြာမီ ၎င်းမှာလည်း သေဆုံး သွားသည်ဟု ရေးသားထားခဲ့သည်။

ဂုဏ်ထူးဆောင် ကျောက်စာဝန်ဆရာကြီး ဦးစံရွှေဘုက ၁၉၂၁ ခုနှစ် နှစ်ချုပ်အစီရင်ခံ စာကို ကျောက်စာ မင်းကြီး မစ္စတာ အမ်ချက်စ်ဒူရောဆာလ်ထံ ပေးပို့ခဲ့သည်။ ထိုအစီရင်ခံရာ၌ ချာချူဂျာအကြောင်းကို အောက်ပါ အတိုင်းရေးသားဖော်ပြခဲ့ပါသည်။

ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၆၆၀-ပြည့်နှစ်တွင် ချာချူဂျာသည် သူ၏နောက်ပါများနှင့်အတူ ရခိုင်ဘုရင်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

စန္ဒာ့ဓမ္မမင်း ထံ ခိုဝင်ခဲ့သည်။ သူတို့အား ရခိုင်ရေတပ်တွင် အမှုထမ်းနေကြသော ပေါ်တူဂီတို့က ဂျွတ်လှေများဖြင့် အိန္ဒိယနိုင်ငံမှ ခေါ်ယူခဲ့ခြင်းဖြစ်သည်။ စန္ဒာ့ဓမ္မမင်းသည် ၎င်းတို့အား ဝမ်းသာအားရစွာလက်ခံပြီး မင်းသားတို့၏အဆောင်အယောင်ကိုပေးအပ်ပြီး မြောက်ဦးမြို့တွင် နေထိုင်ခွင့်ပေးခဲ့သည်။ ချာချူဂျာသည် ရခိုင်ဘုရင်အား မဂိုထီးနန်းကို ရရှိရေးအတွက် ကူညီပေးရန် မေတ္တာရပ်ခံခဲ့သည်။ ရခိုင်ဘုရင်ကလည်း အကူအညီပေးမည်ဟု ကတိကဝတ်ပြုခဲ့လေသည်။ ချာချူဂျာသည် မိမိသမီးအကြီးဆုံးနှင့် စန္ဒာ့ဓမ္မရာဇာမင်းကို လက်ဆက်ပေးပြီး မဟာမိတ်အဖြစ် ခိုင်မာအောင်ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်။ ရခိုင်ဘုရင်သည် အခမ်းအနားကြီးစွာပြုလုပ်၍ လက်ထပ်ပွဲကို ဆင်နွဲ့ခဲ့သည်။ ထိုအခါ ရခိုင်စာဆိုတစ်ဦးက မဂိုမင်းသမီး၏ အလှဘွဲ့ကို စာဖွဲ့ဆိုခဲ့သည့် ကဗျာများမှာ ယနေ့ထိ ရခိုင်စာပေတွင် သက်သက်အလှဘွဲ့အဖြစ် ထင်ရှားနေသေးသည်။ သက်သက်အလှဘွဲ့ကဗျာကို ဆောင်းပါးနောက်ဆုံးတွင် ဖော်ပြထားပါသည်။

စန္ဒာ့ဓမ္မရာဇာမင်းသည် ကတိအတိုင်း မဂိုထီးနန်းကို သိမ်းပြီး ချာချူဂျာအား ထီးနန်းတင်ရန်အတွက် ရခိုင်ကုန်းတပ်နှင့် ရေတပ်များကို ဘင်္ဂလားနယ်မှတစ်ဆင့် အိန္ဒိယသို့ ချီတက်စေခဲ့သည်။ ချီတက်လာသော ရခိုင်ကုန်းတပ်ကို ဘင်္ဂလားဒေသ၌ မဂိုဘုရင်၏တပ်မှူး မာဂျူလာဦးဆောင်သောတပ်က ညအချိန်တွင် ဝင်ရောက်တိုက်လေသည်။ ရခိုင်စစ်သည်များသည် မမျှော်လင့်ဘဲအတိုက်ခံခဲ့ရ၍ အသေအပျောက်များခဲ့သည်။ အင်အားမမျှ၍ ရှေ့သို့မတိုးနိုင်ဘဲ တပ်ခေါက်ပြန် ခဲ့ရသည်။ ဤအကြောင်းကို ချာချူဂျာကြားသိသောအခါ မိမိ၏မဂိုနန်းရမ္မာ လုံးဝကုန်ဆုံးခဲ့ကြောင်း သိခဲ့ရသည်။ သို့သော် ဘုရင်လုပ်လိုသော ချူဂျာသည် ရခိုင်ဘုရင် ထီးနန်းကိုလုရန် ကြံစည်ခဲ့သည်။ ထိုအကြံအစည်ကို ဘုရင်သိရှိသဖြင့် လိုက်၍ ဖမ်းဆီးရာ ချူဂျာနှင့် နောက်ပါများသည် ရခိုင်ပြည်မြောက်ပိုင်း တောင်တန်းဒေသသို့ ထွက်ပြေးလွတ်မြောက်ခဲ့ကြသည်။

စန္ဒာ့ဓမ္မမင်းသည် မိမိ၏ကျေးဇူးကို မသိဘဲ မိုက်မိုက်ရိုင်းရိုင်း ကြံစည်ခဲ့သော ချာချူဂျာကို များစွာအမုက် ထွက်ခဲ့သည်။ ထွက်ပြေးခဲ့သော ချာချူဂျာနှင့် အဖွဲ့ဝင်များအား လိုက်လံဖမ်းဆီးခဲ့ရာ ချာချူဂျာနှင့်သားများကို ဖမ်းဆီးရမိခဲ့သဖြင့် အားလုံးကို သေဒဏ်ပေးခဲ့သည်။ ချာချူဂျာ၏ မယားနှင့် သမီးများကို ဘုရင်၏ကြင်ယာတော် နှင့်အတူ နေထိုင်စေခဲ့သည်။ ချာချူဂျာ၏ ကျန်နေသော နောက်လိုက်များကို ဘုရင်တပ်မတော်၌ လေးကိုင်စစ်သည်အဖြစ် ခန့်အပ်ထားခဲ့သည်။ သူတို့ကို ကမန်ဟုခေါ်ကြသည်။ ကမန်စစ်သည်တို့၏တာဝန်မှာ နန်းတော်လုံခြုံရေးနှင့် ဘုရင်၏ကိုယ်ရံတော် တပ်သားအဖြစ် တာဝန်ထမ်းဆောင်ရသည်။

ခရစ်သက္ကရာဇ် ၁၆၆၃-ခုနှစ်တွင် ကမန်စစ်သည်များ တစ်ခုသော ညဉ့်အချိန်၌ နန်းတော်ကို မီးရှို့ကြသည်။ ဘုရင်နှင့် မိဖုရားများ လွတ်မြောက်ခဲ့သော်လည်း မြောက်ဦးမြို့စား မနောသီဟမှာ မီးလောင်၍ အသက်ဆုံးရှုံးခဲ့ရသည်။ စန္ဒာ့ဓမ္မရာဇာဘုရင်သည် အမျက်အိသများစွာထွက်၍ ကမန်စစ်သည်အားလုံးကို ဖမ်းဆီးစေပြီး ကွပ်မျက်ခဲ့သည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ချာချူဂျာအကြောင်းကို ရခိုင်ရာဇဝင်များ၌ တစ်စောင်တစ်မျိုးဖော်ပြကြသကဲ့သို့ အနောက်တိုင်းသမိုင်း ပညာရှင်များလည်း တစ်ဦးတစ်မျိုးစီ ရေးသားခဲ့ကြသည်။ သို့သော် ချာချူဂျာသည် ထီးနန်းလုပွဲတွင် အရေးနိမ့်၍ ရခိုင်ဘုရင် စန္ဒသူဓမ္မရာဇာမင်းထံ ခိုင်ခံ့ကြောင်းကို တညီတညွတ်တည်း ရေးသားခဲ့ကြသည်။ ယင်းကြောင့် ရခိုင်ရာဇဝင်အချို့က ချာချူဂျာသည် နရပတိမင်းလက်ထက် ရောက်ခဲ့ကြောင်း ရေးသားချက်မှာ မဖြစ်နိုင်ချေ။ စန္ဒသူဓမ္မရာဇာမင်း လက်ထက်သာ ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

အဘယ်ကြောင့်ဆိုသော် နရပတိမင်းကြီးသည် ကောဇာသက္ကရာဇ် ၁၀၀၀ မှ ၁၀၀၇ ခုနှစ်ထိ (၇)နှစ် မြောက်ဦးထီးနန်းကို စိုးစံခဲ့သည်။ ၎င်းမှာ ခရစ်သက္ကရာဇ်နှင့်ဆိုလျှင် ၁၆၃၈ မှ ၁၆၄၅ ထိဖြစ်သည်။ ချာချူဂျာ ရခိုင်ပြည်သို့ရောက်ရှိသော ခရစ်သက္ကရာဇ်မှာ ၁၆၆၀ ပြည်နှစ်ဖြစ်သဖြင့် စန္ဒသူဓမ္မရာဇာမင်း အုပ်စိုးစဉ်နှင့်သာ ကိုက်ညီပေသည်။ ထိုမင်းသည် ခရစ် သက္ကရာဇ် (၁၆၅၂ မှ ၁၆၇၄)နှစ်ထိ နှစ်ပေါင်း ၂၂နှစ်တိုင်အောင် မြောက်ဦးထီးနန်းကိုအုပ်စိုးသော မင်းတစ်ပါးဖြစ်သည်။ သက်သူဇာမှာလည်း စန္ဒသူဓမ္မရာဇာမင်းအားဆက်သသော ချာချူဂျာ၏ သမီးအကြီးဆုံး ဘိဘိသာဖြစ်သင့်ပါသည်။ သို့မှသာ မဂိုမင်းသမီး၏ အလှဘွဲ့ကိုဖွဲ့ဆိုရာ ရောက်ပါ မည်။ ယင်းကြောင့် သက်သူဇာဆိုသည်မှာ မဂိုမင်းသား ချာချူဂျာ၏သမီးဖြစ်ပြီး စန္ဒသူဓမ္မရာဇာ မင်း၏ ကြင်ရာတော်တစ်ဦးဖြစ်ကြောင်းနှင့် ထိုမင်းသမီး၏ အလှအပကို ဖွဲ့ဆိုထားသည့် ကဗျာကို ပင် သက်သူဇာအလှဖွဲ့ဟု ခေါ်ဆိုသင့်ကြောင်း ရေးသားလိုက်ရပေသည်။

သက်သူဇာ၏ အလှဖွဲ့ကဗျာများ

- ၁။ ကျော်ဆန်းပြား၍၊ ဘုရားရှင်ပင့်၊ ဘုန်းတော်ပွင့်သား၊ နောက်ခွင့်မရွံ့မ၊ ဒေသစိုး အောင်၊ မင်းခေါင်ရောင်လျှင်၊ ပြည်ထောင်ရှည်လျား၊ အိုလတ်ငြား၍၊ သားဩရသာ၊ တလသောကျူ၊ မင်းမူသောခါ၊ ကျင့်ရာမသင့်၊ လင့်၍ပြည်သူ၊ လူတို့တညီ၊ နှရောင် စိနှင့်၊ တူပြီးစစ်မက်၊ ပုန်ကုန် ဖျက်၍၊ ပြေးထွက်သွားရာ၊ သက်သူဇာလည်း၊ နောက်ပါတညီ၊ နှရောင်စိနှင့်၊ တူပြီမကွာ၊ ရဲဗိုလ်ပါနှင့်၊ မတ်ရာ ခမ်းနား၊ သားမယား တို့၊ ပြေးသွားဝင်မြောက်၊ ကျွန်ခံရောက်သည်၊ လျှံတောက်စက်ရွှေတော်ဝယ်သော်။
- ၂။ စက်ရွှေတော်ရောင်၊ ထွန်းလျှံပြောင်သား၊ ပြည်ထောင်နောက်မှာ၊ ပဆာတိုမင်း၊ ဝင်လာလျှင်းသော်၊ ဗြည့်တင်းသိမ်းမြန်း၊ ရာနန်းတည်ဆောက်၊ ဝမ်းမြောက်ကြည်ဖြူ၊ ကြင်တော်မူ၍၊ ရန်သူမမှတ်၊ ပညတ် လေငြား၊ သိမ်းမြန်းထားသည်၊ ဘုရားဆုယူ မျှော်ချေသော်။

၃။ ဘုရားဆုယူ၊ မျှော်တော်မူ၍၊ သက်သူဇာသွေး၊ အထွေးအကြီး၊ မင်းသမီးကိုထိန်း
မကွာ၊ ဝေပါ တော်ထား၊ မိသံများနှင့်၊ မျက်ဝါးစိမံ၊ မြတ်ထွေထွေ၊ ရွှေငွေဒင်္ဂါး၊
ရေသော် များ၏၊ တိုင်းသားပြည်သူ၊ လူရဟန်း အား၊ သနားတော်မူ၊ တို့ဘုန်းလူ၏၊
ဖြစ်လူဝေချာ၊ စကြာပြောင်ရွှန်း၊ တင့်ထူးဆန်းသည်၊ ရံဝန်းဆော်များ ရွှေလှည့်သော်။

၄။ ရံဝန်းဆော်ရွှေ၊ ပျော်စံနေ၍၊ တင့်ထွေလှစွာ၊ သိင်္ဂါရောင်ရွှန်း၊ လွန်ထူးဆန်းသည်၊
ရွှေနှန်းဥကင်း၊ သပင်ထက်၊ နေသွင်ရှေ့တူ၊ ထွက်တော်မူက၊ လှိုလူပြောင်ဝင်း၊
ရာမင်းဗျာဒိတ်၊ ထိုတံဆိပ်၏၊ ဘုန်းရိပ်တောင်သည်၊ လွန်ချမ်းကြည်သာ၊ နောက်
ပြည်လွန်ကျော်၊ ရာဇာမော်ခါ၊ ဒါဂါပြည်ထောင်၊ တဆောင်သူရတန်၊ မင်းပထန်တို့၊
ရွှင်လွန်ကြည်စွာ၊ သိုက်မှာနီအိန်း၊ ကျိန်းခန်းသို့လျှောက်၊ ကျွန်ခံရောက်သား၊ ဤ
ကျောင်း လျားကို၊ ရွှေနှားလျှောက်ဆင့်၊ မော်ကွန်းဆင်သည်၊ ဝန်းကျင်ကျော်
ဆန်းပြားလှည့်သော်။

၅။ မလှမ်းထင်၍၊ ထိပ်ပြင်ဦးစွန်း၊ လရောင်ထွန်းသို့၊ တို့ကျွန်းအားလုံး ကိုယ်ရောင်
ပိုးသည်၊ တင့်ရိုး ဝင်ပြောင်၊ လှထွတ်ခေါင်မူ၊ ဖြူရောင်ပြာထွား၊ ရွှေအသားနှင့်၊ မြလား
စိန်သွယ်၊ လကိုယ်နှယ်သို့၊ ကြင်ဖွယ်လှဆင့်၊ ခြောက်ပြစ်လွင့်၍၊ လှခြင်းအရည်၊
ခြောက်ထပ် ပြည်လည်း၊ ရှိမည်မထင်၊ မြင်လျှင် ကိုယ်လုံး၊ သက်ဆုံးတိမ်းမတ်၊
ခန္ဓာပြတ်လိမ့်၊ နတ်လည်းမတူ၊ လူလည်းမက၊ ဘယ်အိနကြောင်း၊ အလှသို့ စင်လွန်
သနည်း။

၆။ ညဉ့်မှောင်တွင်၍၊ အပြင်ဆွဲလေး၊ ဝင်းရောင်ပြေးသား၊ ငယ်သွေးရှိန်းရှိန်း၊ ဆင်မြစိမ်း
ကို၊ ခပ်သိမ်း ရှင်လူ၊ နှလုံးမူလိမ့်၊ မဉ္ဇူပန်းမြတ်၊ ပွင့်ရောင်လွှတ်သို့၊ မိမြတ်ပြောခင်၊
သက်လုံးကြင်မျှ၊ ဥကံဒရ၊ တွင်မူသည်၊ မြဂေါယာနှင့်၊ ပြုဗြာရပ်ဆောင်၊ တောင်ညာ
ဇေဗျူ၊ ကျွန်းလေးဆူတင့်၊ ရှင်လူပြိုင်ဘက်၊ ရမည်ခက်၏၊ ဖြိုးပြတ်ရောင်သွယ် သော်
တာ နှယ်သို့၊ နှိုင်းဆွယ်မလျှော်၊ အစုပေါ်တွင်၊ သက္ကော် ဒေဝ၊ နှုတ်ကပြတ်ပြတ်၊
သံချိုလွှတ်သည်၊ သယ်နတ် သင့်ကို ဘန်သနည်း။

၇။ ညဉ့်မှောင်တွင်၍၊ အပြင်ဆွဲလေး၊ ဝင်းရောင်ပြေးသား၊ ငယ်သွေးရှိန်းရှိန်း၊ ဆင်းမြ
စိမ်းကို၊ ခပ်သိမ်း ရှင်လူ၊ နှလုံးမူလိမ့်၊ မဉ္ဇူပန်းမြတ်၊ ပွင့်ရောင်လွှတ်သို့၊ မိမြတ်ပြောခင်၊
သက်လုံးကြင်မျှ၊ ဥကံဒရ၊ တွင်မူသည်၊ မြဂေါယာနှင့်၊ ပြုဗြာရပ်ဆောင်၊ တောင်ညာ

ဇမ္ဗူ ကျွန်းလေးဆူတင့်၊ ရှင်လူပြိုင်ဘက်၊ရမည်ခက်၏၊ ဖြိုးပြတ်ရောင်သွယ်၊ သော်
တာနှယ်သို့၊ နှိုင်းဆွယ်မလျော်၊ အစုပေါ်တွင်၊ သက္ကော် ဒေဝ၊ နှုတ်ကပြတ်ပြတ်၊
သံချို လွတ်သည်၊ သယ်နယ် သင့်ကို ဘန်သနည်း။

၇။ လှစံတင့်၍၊ ကေသျှင်မြန်၊ ထုံးကျစ်လျစ်နှင့်၊ ရေသစ်မွမ်းဖျင်း၊ မြဲတေဝင်းမျှ၊
အဆင်းရွှေရောင်၊ခန်းလုံးပြောင်သာ၊ တန်ဆောင်အတူ၊ ထွားပြာဖြူလျှင်၊ မိုးသူ
နတ်ရပ်၊ နှိုင်းမစပ်တည်း၊ ခြောက်ထပ်တံခွန်၊ လှတင့်ဟန်နှင့်၊ ယုဂန်ထိပ်ဖျား၊ ဘယ်
သိကြားသည်၊ မှတ်သား နောင်တို့ ရန်သနည်း။

ရွှေခိုင်ကျော်

မှီငြမ်းပြုသောစာအုပ်များ

- ၁။ ရခိုင်ရာဇဝင်စစ်ကျမ်း(ဒုတိယအုပ်-ရမ်းပြည့်တောင်ကျော် ဆရာတော်)
- ၂။ ဧညဝတီရာဇဝင်သစ် ပဲခူးမင်းကျောင်းဆရာတော်ဦးပဏ္ဍိ
- ၃။ ရခိုင်မဟာရာဇဝင်တော်ကြီး ဦးသာထွန်းအောင် မြို့ဟောင်းမြို့။
- ၄။ ၁၉၂၁ ခုနှစ် ရှေးဟောင်းသုတေသနအစီရင်ခံစာ၊ ဦးစံရွှေဘူ၊ ဂုဏ်ထူးဆောင်
ကျောက်စာဝန်။
- ၅။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း မစ္စတာဗေဒ၊
- ၆။ မြန်မာနိုင်ငံသမိုင်း မစ္စတာ ဒဗလူယူအက်စ်ဒီဇယ်။

ဝေသာလီခေတ် စီးပွားရေးနှင့် အကျွန်ုပ်အဖွဲ့

ရခိုင်သမိုင်း၌ ဝေသာလီခေတ်သည် စာပေယဉ်ကျေးမှု အနုပညာ “မြတ်အမြတ်တေ ရတနာခဲ” များ ထွန်း တောက်စေခဲ့သည်။ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု သုတေသီများအဖို့ အကျိုးရှိစေခဲ့ပြီး သုတေသီများတင်စားသုံးနှုန်းကြသည်။

စာပေယဉ်ကျေးမှု အနုပညာဆိုသည်မှာ အခြေခံစီးပွားရေး အဆောက်အအုံနှင့် ကိုင်းကျွန်းမှ ကျွန်းကျွန်းမှ အပြန်အလှန် တစ်ခုနှင့်တစ်ခု ကွင်းဆက်များသဖွယ် ဆက်စပ် ပေါင်းစည်းနေရကား ဝေသာလီခေတ်ယဉ်ကျေးမှု နယ်ပယ်တွင် အဓိကအခန်းကဏ္ဍမှ ပါဝင်ခဲ့သည့် ဝေသာလီခေတ် စီးပွားရေးအကြောင်းကို အကျွန်ုပ်အဖွဲ့ လေ့လာတင်ပြလိုက် ရပါသည်။

(က) ဝေသာလီခေတ်နှင့် ရတနာခဲ

ဝေသာလီခေတ်၌ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းမှာ ရတနာခဲရွာသွန်းခြင်းသည်လည်း အကြောင်းတစ်ရပ် ဖြစ်ချေသည်ဟု သမိုင်းအဆိုအရလည်းကောင်း၊ စကားအစဉ်အလာအားဖြင့်လည်းကောင်း တစ်ဆင့် သိရှိရပါ သည်။ ရခိုင် မင်းသမီးချောင်းတွင် “ရိုက်တိုင်ထိန်ကြိုး၊ မိုးလည်း ရတနာ၊ ရွာကာကာလျှင်၊ မည်သာကျော်မွန်း၊ ဥဒါန်းထောင်လွှာ၊ စန္ဒာတု၊ ကြီးအားမြှောက်စည်၊ ကိုးဆက်တည်သည်၊ လှူပြည်ဘုန်းဟိန်း၊ စူးတည့်လေ” ဟူ၍လည်းကောင်း “ဘေးတော်စန္ဒာ၊ ကိုးဆက်အားကို၊ သိကြားပေးသ၊ လှုံပျံလှနှင့်၊ မိုးလည်းရတနာ၊ ရွာသည်ထန်ကြိုး၊ ကျော်လွမ်းဟိုးသည်၊ တန်ခိုးတည့်ပျံ၊ မွှေးကျွန်လုံးပြေး၊ လေ့ယင်ယင်း” ဟူ၍လည်းကောင်း ဝေသာလီခေတ်တစ်လျှောက် ရတနာခဲများစွာ ရွာသည်ဟု ဆိုပါသည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

တစ်ဖန် မဟာဝိတိ သကလင်္ကာတွင်လည်း “စိုဉ်ကာမပျက်၊ ဤကိုးဆက်ကား၊
သောင်းကွက်ကျော် ကြား၊ စန္ဒားရားဟု မခြားလေဘဲ၊ ဖြစ်လေမြဲ၏၊ မလွဲကြပါ၊ နှစ်ပေါင်းမှာကား၊
တစ်ရာခြောက်ဆယ်၊ ခုနစ်ဝယ်လျှင်၊ အကယ်နေကျ၊ မှတ်ကြကုန်လော့၊ မာဃပေးဆက်၊
လုံလက်နက်ဖြင့်၊ စဉ်လက်ကျွန်းလုံး၊ တုတ်ခွန်ကျိုးလျက်၊ ပက်ကုန်းလွန်တိုး၊ ထိန်ထိန်ကြိုးလျက်၊
မိုးရတနာ၊ ရွာကာကာလျှင်၊ တေဇာတက်ဖြိုး၊ ကြီးတန်ခိုးသည်၊ လူမျိုး ရှိသွတ်လှတည်း” ဟူ၍
ဝေသာလီခေတ် စန္ဒရား (စန္ဒြား) မင်းကိုးဆက်၌ ရတနာမိုးရွာသွန်းခဲ့သည်ဟု ကဗျာလင်္ကာ
စာပေတို့ဖြင့် မှတ်တမ်းတင်ထားခဲ့သည်ကို တွေ့ရပါသည်။

ထို့ပြင် စဉ်စန္ဒြားမင်းလက်ထက် ဓမ္မဇေယျာအမတ်ကြီး ရေးစပ်သီကုံးခဲ့သော
စန္ဒြားဘွဲ့တွင်လည်း “ဖြူ ဆောင်လေဆွဆွ၊ ရငြားရတနာ၊ ထီးဖြူကာကေ၊ ရာဇာလူထွဋ်၊
အိုမင်းမြတ်လေ” ဟူ၍ ရတနာမိုးရွာသွန်းခဲ့ ကြောင်း သိရပါသည်။

စန္ဒြားမင်းများ လက်ထက်၌ ဝေသာလီခေတ်တွင် ရတနာမိုးများစွာ ရွာသွန်းခဲ့သည်ကို
ရခိုင်ဝိဇ္ဇာရေးကျမ်း နှင့် ရာဇပုံကျမ်း ဒုတိယတွဲတွင် အောက်ပါအတိုင်း ဖော်ပြထားပါသည်။

(၁) သီရိသီအီဒေဝသျှင်ရသေ့၊ (၂) သီရိသုဓမ္မာလင်္ကာရသျှင်ရသေ့၊ (၃) သီရိခေမာဝရ
သျှင်ရသေ့၊ (၄) သီရိသုဒိဗ္ဗ သျှင်ရသေ့၊ (၅) သီရိသုမင်္ဂလသျှင်ရသေ့၊ (၆) သီရိရေဝတသျှင် ရသေ့၊
(၇) သီရိအနောမဒဿသျှင်ရသေ့ အစရှိသော သုံးကျိပ်သုံးပါးရသေ့တို့သည် ဝေသာလီမြို့တော်
အရှေ့ဘက် ဇော်ရီမြောင်နှင့် ညောင်ချိုမြောင်တို့ဆုံရာ ဥမင်သုံးဆယ်တောင်တွင် အုတ်ဂူ
တစ်ခုစီတို့ဖြင့် သီတင်းသုံးကြကာ ဂန္ဓာရီထွက်ရပ်လမ်းကို ကြိုးစားခဲ့ကြသည်။ ထွက်ရပ်
ပေါက်သောအခါ စန္ဒြားမင်းနေပြည်တော်၌ မင်းကိုးဆက်တိုင်အောင် ရတနာမိုး ရွာသွန်းစေသည်။
တချို့သော ရသေ့များမှာ ဆေးဝိဇ္ဇာများဖြစ်ကြသည်ဟု ဆိုသည်။ ထိုစဉ်အခါ ရတနာမိုး
ရွာသွန်းစေသော ရသေ့တို့အား ရုပ်တု၊ ဆင်းတု၊ တံဆိပ်ခတ်နိုင်၍ ပူဇော်ကြသည်ဟု ဆို၏။
(ဥမင်သုံးဆယ်တို့မှာ ယခုအခါ သစ်ပင်ကြီးများ ပေါက်ရောက်ပြုပျက်ကာ ယနေ့တိုင် ဝေသာလီ
ရွာ အရှေ့ဘက်၌ရှိပါသေးသည်)

ဤသို့ ဝေသာလီခေတ်တစ်လျှောက်တွင် ရတနာမိုးရွာသွန်းခဲ့သည်ဟု သမိုင်းများက
ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရပေသည်။

(ခ) ရခိုင်ဘုရင်များ စီးပွားရေး အမြော်အမြင်

စန္ဒြားမင်းများ လက်ထက်၌ ဝေသာလီသည် နိုင်ငံစီးပွားရေး၌ လျှမ်းလျှမ်းတောက်
ထွန်းတောက်ကောင်း မွန်ခဲ့၏။ အခြေခံဇစ်မြစ်ကို ခြုံငုံလေ့လာဆန်းစစ်ကြည့်ပါက
ဝေသာလီခေတ်တွင် နိုင်ငံတကာနှင့် ကုန်စည်ကူးသန်း ရောင်းဝယ်ရေးထွန်းကားခဲ့သည်ကို
တွေ့ရပေသည်။ ဂိုအာ၊ မလိခိုက်ကျွန်း၊ သီရိလင်္ကာ၊ ဘင်္ဂလား၊ ဓူမတ္တရာ၊ ဂျာဗာ၊ တရုတ်၊

အိန္ဒိယစသော နိုင်ငံများနှင့် ရောင်းရေးဝယ်တာ များပြားခဲ့လေသည်။ နိုင်ငံခြားကုန်သည်များသည် ရခိုင်ပြည်မှထွက်သော ဆန်စပါး၊ ဆင်၊ ကျွန်း၊ ပျဉ်းကတိုး၊ ပျဉ်းမ၊ ချိတ်၊ မဲနယ်၊ ပျားဖယောင်း၊ ချည်ထည်၊ ဝါးဂွမ်း စသည်တို့ကို အမြတ်တနိုး ဝယ်ယူကြသည်။ အဓိကပို့ကုန်မှာ ဆန်စပါးဖြစ်သည်။

ဝေသာလီမြို့တော်၏ အမည်အပြည့်အစုံကပင် “ဝေသာလီကျောက်လှေကား” ဟူ၍ ဆိုရိုးရှိခဲ့ပေသည်။ တစ်မိုင်ခန့် ရှည်လျားသော ကျောက်လှေကား သင်္ဘောဆိပ်ခံတစ်ခု ဆောက်လုပ်ပေးထားခြင်းကပင်လျှင် ပင်လယ် ရပ်ခြား တိုင်းပြည်များနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရန် ဆွဲဆောင်ဖိတ်ခေါ်နေသယောင် ဖြစ်နေပေသည်။ အထူးထူး အပြားပြားသော ကောက်ပဲသလဲတို့ ပေါကြွယ်ဝရာဒေသဟူ အမည်ရသည့် ဝေသာလီအား ကျောက်လှေကား သင်္ဘောဆိပ်ခံရှိခြင်းကပင် ကုန်သည်အပေါင်းတို့ စုပေါင်းနေထိုင်ရာ အရပ်ဟူ၍လည်း အနက်အဓိပ္ပာယ်တစ်မျိုး ဖွင့်ဆိုကြသေးသည်။ ရခိုင်သမိုင်းအဆိုအရ စန္ဒြားမင်းများလက်ထက်တွင် နှစ်စဉ် ပင်လယ်ကူး ရွက်သင်္ဘောကြီး များ တစ်သောင်းခန့် ဝေသာလီမြို့တော်သို့ လာရောက်ကူးသန်းရောင်းဝယ်ကြရသည်ဟု သိပါသည်။ သို့ဖြစ်၍ ဝေသာလီမြို့တော်မှာ ယင်းခေတ် ယင်းအချိန်က နိုင်ငံတကာ ရွက်သင်္ဘောကြီးများဖြင့် အဝင်အထွက် မစဲ “ပျားပန်းခတ်မျှ” စည်ကားခဲ့ပေလိမ့်မည်။ ကမ္ဘာ့အဆင့်အတန်းမီ သင်္ဘောဆိပ်ကြီး ဖြစ် ခဲ့ပေလိမ့်မည်။

နိုင်ငံတစ်နိုင်ငံ စီးပွားရေး ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ခြင်းမှာ နိုင်ငံကို အုပ်ချုပ်သည့် ဘုရင်များ၏ အမြော်အမြင် ကြီးမား မှုအပေါ် မူတည်ပါသည်။ ရခိုင်ဘုရင်များသည် နိုင်ငံတကာဈေးကွက်များကို စူးစမ်းစလေ့လာနိုင်ရန် သံများ၊ အထောက်တော်များကို လျှို့ဝှက်စေလွှတ်ပြီး ဝယ်လိုအားနှင့် ရောင်းလိုအား၊ ဈေးနှုန်းအခြေအနေ၊ နိုင်ငံရေးအနေ အထား စသည်များကို လျှို့ဝှက်စေလွှတ်ထားသည့် သံများနှင့် အထောက်တော်များထံမှ ရရှိသည့် ဈေးနှုန်း အသီးသီးကို ညှိနှိုင်းပြီးနောက် နိုင်ငံတော်၏ ဆန်စပါးဈေးနှုန်းကို တိုင်းပြည်သို့ ကြေညာရသည်။ နိုင်ငံခြားသို့ တင်ပို့ရောင်းချမည့် ဈေးနှုန်းမှာ အတက်အကျရှိသော်လည်း ပြည်တွင်းဈေးနှုန်းကိုကား ပုံသေသတ်မှတ်ထားသည်။

ဆန်စပါးရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်းကား ကြီးကျယ်သည်နှင့်အမျှ စည်းကမ်းစနစ်လည်း ကျနလှသည်။ ရှင်ဘုရင်က တိုက်ရိုက်ထိန်းချုပ်ထားသည်။ သို့တစေ ဘုရင်သည် မိမိတစ်ဦးတည်းသော သဘောဖြင့် ပရမ်းပတာ ဆောင်ရွက်သည်ဟု မမှတ်ယူသင့်ပါ။ ရခိုင်နန်းစဉ်နန်းဆက်၏ မဟာဥပဒေဖြစ်သော “မနုမဗ္ဗသတ်ကျမ်း” လာနှင့် အညီ ဆောင်ရွက်ခြင်းသာဖြစ်သည်။

ဝေသာလီခေတ်က စန္ဒြားမင်းများသည် နိုင်ငံခြားကုန်သည်များ၏ ရင်းနှီးမြှုပ်နှံမှုတို့ကို

ဆွဲဆောင်နိုင်ရန် အလို့ငှာ တံခါးပွင့်စီးပွားရေးစနစ်(ဈေးကွက်စီးပွားစနစ်)ကို ကျင့်သုံးကြသည်။ နိုင်ငံခြားရွက်သင်္ဘောကြီးများ အဝင် အထွက် ကောင်းမွန်စေရန် တစ်မိုင်ခန့်ရှည်သော ကျောက်လှေကား သင်္ဘောဆိပ်ခံတစ်ခုကို စီမံဆောက်ပေး ထားခြင်းဖြင့်လည်း နိုင်ငံတကာနှင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုထွန်းကားစေပြန်သည်။ (ကျောက်လှေကား သင်္ဘောဆိပ် ခံမှာ ဝေသာလီမြို့တော်တောင်ခြေ၏ အနောက်ဘက် မိုင်ဝက်ခန့်အကွာ နန္ဒနဒီခေါ် ရမ်းချောင်းမြစ်ကမ်းပါးပေါ်၌ တည်ရှိသော ပီပင်ရင်းကျေးရွာတွင် ကျောက်လှေကား အကြွင်းအကျန်များကို ယနေ့ထက်တိုင်လေ့လာတွေ့ရှိ နိုင်ပါသေးသည်။ ၎င်းပြင် အခါအားလျော်စွာ ခွင့်ပြုထားသော အကောက်ခွန်ကင်းလွတ်ခွင့် စနစ်မှာလည်း တိုင်းတစ်ပါးသာ ကုန်သည်များ အထူးနှစ်ခြိုက်သည့် စီးပွားရေးမက်လုံးတစ်ခုဖြစ်တော့သည်။ ဝေသာလီဘုရင်များ သည် အပြင်မြို့ရိုးအတွင်း၌သာ ထွန်ယက်စိုက်ပျိုးစေပြီး ကျီတော်များကိုလည်း ခံတပ်နှင့် မြို့ရိုးအတွင်း၌သာ တည်ဆောက်ခြင်း၏ ရည်ရွယ်ချက်မှာ အကယ်၍ မြို့တော်ကို ရန်သူများ ဝိုင်းရံပိတ်ဆို့လာပါက မြို့တော်သူ မြို့တော်သားများ ဆန်ရေစပါး ရိက္ခာများ မပြတ် လပ်စေရန်ဖြစ်ပေသည်။ ဝေသာလီခေတ်တွင် ရွှေဒင်္ဂါး ငွေဒင်္ဂါး၊ ကြိုး ငယ် လတ် တို့ကို ခပ်နှိပ် အသုံးပြုစေခြင်းဖြင့် ကူးသန်းရောင်းဝယ်ရေး လွယ်ကူစေသည်။

ထို့ပြင် ရခိုင်ဘုရင်များသည် စိုက်ပျိုးရေး၊ မွေးမြူရေး၊ နိုင်ငံတော်ကာကွယ်ရေး၊ သောက်ရေသုံးရေ ရရှိရေးတို့အတွက် ရည်ရွယ်၍ ဆည်မြောင်းအင်းအိုင်များကို တည်ဆောက်ပေးထားပြန်သည်။ ဤသို့လျှင် ရခိုင်ဘုရင် များသည် မိမိတို့မြို့ရွာဒေသကို ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်စေရန် မည်မျှ အမြော်အမြင်ကြီးမားစွာ ဆောင်ရွက်ခဲ့သည်ကို မှန်းဆနိုင်ပါသည်။

(ဂ) ဝေသာလီခေတ်က ထင်ရှားသော ဆည်တော်များ

ဝေသာလီဘုရင်များသည် စီးပွားရေး၏အဓိကကျသော စိုက်ပျိုးရေးအတွက် ဆည်မြောင်း၊ အင်း၊ အိုင် များကို ခေတ်မီ၍ နည်းစနစ်ကျနသော ဗိသုကာလက်ရာများဖြင့် စီမံဆောက်လုပ်ထားကြသည်။ ထင်ရှားသော ဆည်မြောင်းများမှာ ရန္တနဒီ ခေါ် ကျောက်ဆည်တော်ကြီး၊ ဇော်ဂျီမြောင်းဆည်၊ ညောင်ချိုမြောင်းဆည်၊ ပန်းချောင်း မြောင်းဆည်၊ ကြပ်စပ်ဆည်၊ မကျားဆည်၊ မရွှီမြောင်းဆည်၊ သရက်ဆည်၊ အတောင်တော်ဆည်၊ သရက်တစ်ပင် ဆည်၊ အင်းကျီးဆည်၊ တောင်ရင်းဆည်၊ လက္ကာဆည်၊ ဆလင်းပန်းဆည်၊ တဘက်ဆည် (အင်းရှည်ဆည်)၊ ဗိုတောင်ဆည် စသည်တို့ကို တောင်ထပ်တောင်ကြားတို့၌ ပိတ်ဆည်ပြီး စီမံတည်ဆောက်ခဲ့သည်ကို တွေ့ရပေပြီ။

ဤကဲ့သို့ ဆည်၊ မြောင်း၊ ချောင်းကန်များကို ဆောက်လုပ်ရန် မြို့စား၊ ရွာစားများထံမှ ဆင့်ဆိုပြီး ပြည်သူများ ကလည်း (ဒိုင်းကျီအစို့များ) မိမိတို့၏ ရိုးသားသော အသိတရားဖြင့်

တည်ဆောက်ပေးခြင်းဖြစ်ပါသည်။ ရှေးရခိုင် ကြီးများသည် ဆည်တော်များကို မိမိတို့၏ စီးပွားရေးအတွက် အဓိကသော့ချက်တစ်ခုအဖြစ် အလေးထားကာ တည်ဆောက်ခဲ့ခြင်းလည်းဖြစ်ပါသည်။

(ဃ) ရတနာမိုးနှင့် ပတ်သက်၍ အကျွန်ုပ်အမြင်

ဝေသာလီခေတ်တစ်လျှောက်လုံးတွင် ရတနာမိုးများစွာ ရွာသွန်းခဲ့သည်ဟု သမိုင်းများအဆိုအရ သိရပါ သည်။ ယင်းနှင့်ပတ်သက်၍ အကျွန်ုပ်အမြင်ကို ပြောရလျှင် ဝေသာလီစံနှုန်းမင်းများသည် တံခါးပွင့်စီးပွားရေး စနစ် (ဈေးကွက်စီးပွားရေးစနစ်)ကို ကျင့်သုံးခြင်း၊ နိုင်ငံတကာ ကုန်သည်များအား အခါအားလျော်စွာ ခွင့်ပြုထားသော အကောက်အခွန် ကင်းလွတ်ခြင်း စနစ်မှာလည်း တိုင်းတစ်ပါး ကုန်သည်များ အထူးနှစ်ခြိုက်သည့် စီးပွားရေး မက်လုံးတစ်ခုဖြစ်ခြင်း၊ ဆန်စပါးစိုက်ပျိုးရန် သင့်တင့်မျှတသော ရာသီဥတုရှိ၍ ဆန်စပါး စိုက်ပျိုး ဖြစ်ထွန်းခြင်း၊ စိုက်ပျိုးလုပ်ကိုင်ရန်အတွက်လည်း လိုအပ်သောရေကို ပြည့်ဆည်းပေးနိုင်ရန် ဆည်မြောင်း၊ တာတမံများ အသင့်ရှိ နေခြင်း၊ နိုင်ငံခြားရွက်သင်္ဘောကြီးများ အချိန်မရွေး ဝင်ထွက် သွားလာနိုင်ရန် သင်္ဘောဆိပ်ခံကောင်းမွန်ခြင်း၊ ရောင်းရေးဝယ်တာ လွယ်ကူစေရန် ရွှေဒင်္ဂါး၊ ငွေဒင်္ဂါးအကြီးအလတ်၊ အငယ်များကို အရွယ်အစား (၅)မျိုး ခပ်နှိပ်အသုံးပြုနေပြီဖြစ်ခြင်းတို့ကြောင့် ပြည်သူလူထုမှာ ချမ်းသာကြွယ်ဝကြပုံကို ဆိုလိုသလောဟု တွေးတောမိပါသည်။

တစ်ကြောင်းကလည်း ဝေသာလီသည် ဘင်္ဂလားပင်လယ် ကမ်းခြေတွင် အရေးပါသော ကုန်သွယ်စခန်း တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ခြင်း၊ အရှေ့တိုင်းနိုင်ငံများနှင့် အိန္ဒိယပြည်တို့ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုတွင် အချက်အချာကျသည့် ကြားစခန်း ပင်လယ်ဆိပ်ကမ်းမြို့တစ်ခုဖြစ်ခဲ့ခြင်း၊ ဝေသာလီမင်း တို့ကလည်း ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုကို များစွာအားပေး ခြင်း၊ နိုင်ငံကိုအုပ်ချုပ်သည့် ဘုရင်များ၏ စီးပွားရေး အမြော်အမြင်ကြီးမားခြင်း၊ ဆန်စပါးရောင်းဝယ်ရေးလုပ်ငန်း စည်းစနစ်ကျနခြင်း တို့ကြောင့် စံနှုန်းမင်းများလက်ထက်က ဝေသာလီပြည်သူတို့မှာ ရတနာမိုးရွာသကဲ့သို့ တစ်နေ့ တစ်ခြားစီးပွားဥစ္စာ ရတနာများ ချမ်းသာကြွယ်ဝလာပုံကို တင်စားညွှန်းဆိုလေသလားဟု စဉ်းစား မိပါသည်။ အမှန်တကယ် ရတနာမိုးရွာသည် မရွာသည်ကိုတော့ အကျွန်ုပ်အနေနှင့် အတတ် မဆိုနိုင်တော့ပါ။ မည်သို့ဆိုစေ ယင်းအချိန်က ဝေသာလီပြည်သူတို့မှာ ချမ်းသာကြွယ်ဝခဲ့မည်ကား မြေကြီးလက်ခတ်မလွဲပါ။

ထိုအချိန်က “ဝေသာလီမြို့တော်သည်ကား တာဝတိံသာနတ်ပြည်၏ လှပတင့်တယ်ခြင်း ကိုပင် ပြက်ရယ် ပြုနိုင်သည့်မြို့” ဟူ၍ ဆိုရိုးရှိခဲ့ပေသည်။ မဇ္ဈိမဒေသတစ်လွှားတွင် နေလိုလလို ထွန်းကားစည်ပင်ခဲ့သော မြို့တော် ဖြစ်ခဲ့သည်။ တစ်နည်းအားဖြင့် ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုမဏ္ဍိုင်” မြတ်အမြဲတေ ရတနာခဲ” ဟု တင်စားညွှန်းဆိုနိုင်ပါသည်။ သာဓုဌာနီဝေသာလီကား ကြက်ပျံမကျ

စည်ကားခဲ့မည်ကား အမှန်ပင်။

ရှေးရခိုင်ကြီးများ၏ လေးစားစံတင်ထိုက်သော ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု မဏ္ဍိုင်ဖြစ်သော ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု၏ အထင်ကရ ဗိသုကာလက်ရာမွန်များနှင့် ပြည့်လျှံထည်ဝါနေသော အထူးထူး အပြားပြားသော ကောက်ပဲသလဲတို့ ပေါ်ကြွယ်ရာ ဒေသဟုအမည်ရသော ကုန်သည်အပေါင်းတို့ စုပေါင်းနေထိုင်ရာအရပ်ဟူ၍ အမည်ဆောင်သော ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုဖြင့် လျှမ်းလျှမ်းတောက် ခဲ့သော ဝေသာလီမြို့တော်သည်ကား တစ်ခေတ်တစ်ချိန်က ယဉ်ကျေးမှုအဆင့်အတန်းသည် ကမ္ဘာ့အဆင့်အတန်းမီ ထိပ်တန်းတွင် ရှိခဲ့ပေသည်။ ဝေသာလီသား အာဇာနည် စာမရီတို့၏ သတ္တိ ဗျတ္တိကိုကား ဘင်္ဂလားဂျေပြင်အနှံ့ ခြေဆန့်ပြခဲ့ကြသည်။

သို့သော် အေဒီ ၂၂၇-ခုတိုင် စန္ဒြားမင်း(ဒေစန္ဒြား)မှသည် အေဒီ ၈၁၈ခုနှစ် ငမင်ငထုံ (စောရွှေထူး)ထိ နှစ်ပေါင်း ၄၉၀ကျော်တိုင်အောင် နန်းသက်ရှည်ကြာခဲ့သော ဝေသာလီ မြို့တော်ဟောင်းမှ ရှေးဟောင်းအမွေအနှစ် များသည် ယခုအခါ ကမ္ဘာ့အနှံ့ခြေဆန့် လျက်ရှိကြသည်။ ဝေသာလီကား အနိစ္စဝရသင်္ခါရာတရားကို မလွန်ဆန်နိုင် တော့ပါတကား။

ရှေးရခိုင်ကြီးများ၏ စံတင်ထိုက်သော ယဉ်ကျေးမှု အမွေအနှစ်များကို ထိန်းသိမ်းရန်မှာ ရခိုင်တစ်မျိုးသား လုံးတို့၏ သမိုင်းပေးတာဝန်တစ်ရပ်ဟု ခံယူသင့်ပေသတည်း။

စောမင်းနွယ်(မြောက်ဦး)

ကျမ်းကိုး

- ၁။ဦးအောင်သာဦးထုတ်ဝေသော စာဆိုတော် ဖဒုမင်းညို၏ ဘဇောဖြူမင်းသမီး ဇေးချင်း(၁၉၇၀-ခု နိုဝင်ဘာ)
- ၂။ဦးစံသာအောင်ရေး “အာနန္ဒာစန္ဒြ” (ရှစ်ရာစု ရခိုင်ဝေသာလီမင်း) (၁၉၇၅-ခု မတ်လ)
- ၃။ရခိုင်ပြည်နယ်ပြည်သူ့ကောင်စီမှ ထုတ်ဝေသော ပြည်နယ်ဖြစ်စဉ်သမိုင်း၊ ပထမတွဲ သမိုင်းကဏ္ဍ (၁၉၈၄-ခု)
- ၄။ဦးဦးသာထွန်းရေး “ဝေသာလီခေတ်ဒင်္ဂါးများ” ဆောင်းပါးနှင့် “ကျောက်ဆည် တော်ကြီး” ဆောင်းပါး၊ ရခိုင်တန်ဆောင် ဆောင်းပါးများစာအုပ်(၁-၈-၉၄ နေ့ထုတ်)
- ၅။ဦးထွန်းရွှေခိုင်(မဟာဝိဇ္ဇာ)ထုတ်ဝေသော “ရခိုင်စာဆိုတော်များ” စာအုပ်(၁၉၉၁-ထုတ်)

ရခိုင်ဘုရင် မဟာသမ္မတ၏ ဘိသိက်ပွဲတော်

ရခိုင်မြောက်ဦးမြို့တော်သည် တစ်ချိန်က ရခိုင်တိုင်းပြည်၊ ရခိုင်လူမျိုးတို့၏ ဂုဏ်သတင်းကို အလွန်ထင်ရှား စေခဲ့သော မြို့တော်တစ်မြို့ဖြစ်သည်။ အနောက်နိုင်ငံမှ သုတေသီများက တိုးတက်သာယာစည်ပင်ခမ်းနားချမ်းသာကြောင်း ချီးမွမ်းခဲ့ကြသည်။ မြောက်ဦးမြို့တော်ကို ရခိုင်ဘုရင်မင်းစောမွန်သည် ရခိုင်သက္ကရာဇ် (၇၉၂)ခု၊ ခရစ်(၁၄၀၀)ခုနှစ်တွင် တည်ထောင်ခဲ့သည်။ နရိန္ဒာ၊ မဟာရာဇသုဒ္ဓိသော ပညာရှိနှစ်ဦးကို မြို့တော်တည်ရန် ကြီးမှူးစေခဲ့သည်။ နရိန္ဒာသည် ပြည်သူလူထုဘက်မှ အကြီးအမှူးဖြစ်ပြီး မဟာရာဇသုဒ္ဓိသည် ဘုရင်ဘက်မှ အကြီး အမှူးဖြစ်သည်။

မြို့တော်မတည်မီကပင် အိမ်၊ လမ်း၊ ချောင်း၊ ကူးတို့၊ တံတား၊ တောတောင်၊ မြို့ရိုး၊ ပြ၊ နန်းတော် စသည်တို့ကို ပြည့်စုံစွာ တံဆိပ်ခပ်ခဲ့သည်။ ယခုခေတ်ပုံစံ (Plan) ဆွဲသည့် သဘောအတိုင်းပင် ဖြစ်သည်။ မင်းစောမွန်သည် နန်းမြို့တော်ကို ဝိုင်းရံ၍ မြို့ပေါင်း (၂၀)မြို့တည်ရန် ဆုံးဖြတ်ခဲ့သည်။ မင်းကို သက်တို့ ပြည်ကိုထောင်ပွား ဆိုသောစကားဖြင့် “ငါ့သေလျှင် သေပါစေ၊ ငါ့တိုင်းပြည် ငါ့လူမျိုးအသက်ရှည်တည်တံ့လျှင် ကောင်းပြီ” ဟု ဆို၍ မင်းစောမွန်သည် တိုင်းပြည်နှင့် လူမျိုးအတွက် အသက်ကိုစွန့်ကာ မြောက်ဦးမြို့တော်ကို တည်ထောင်ခဲ့လေသည်။

မြောက်ဦးမြို့တော်သည် မင်းစောမွန်လက်ထက် ပုံစံ(ဏူညေ) ချခဲ့သည့်အတိုင်း ပြီးကောင်းသမျှပြီးစီးခဲ့ ၍ ကြွင်းကျန်ရစ်သည်များလည်း ကြွင်းကျန်ရစ်ခဲ့လေသည်။ မင်းစောမွန် နတ်ရွာစံတော်မူပြီးသည်နောက်ပိုင်း စိုးစံသော ရခိုင်ဘုရင်များက ဆက်လက်၍ ပြုပြင် တည်ဆောက်ခဲ့ကြသည်။ ရည်မှန်းသည်အတိုင်း ပြီးသည့်အချိန်တွင်ကား မြောက်ဦးမြို့တော် သည် ကမ္ဘာကျော်မြို့တစ်မြို့ ဖြစ်ခဲ့ပေပြီ။

မြောက်ဦးမြို့တော်တွင် ကောဇာသက္ကရာဇ် (၇၉၂)ခုမှ (၁၁၄၆)ခုထိ၊ ခရစ်(၁၄၀၀)မှ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

(၁၇၈၄)ခုနှစ်တွင် ရခိုင်တို့၏ နောက်ဆုံးဘုရင်ဖြစ်သော “အဂ္ဂေါပုညဇောရာဇ” ဘွဲ့ခံ “ရခိုင်ဘုရင်မဟာသမတ” မင်းလုပ်အုပ်ချုပ် ခဲ့သည်။ မဟာသမတဘုရင်သည် ပိဋကတ်ကျမ်းဂန် လောကီကျန်းဂန်နှင့် ပညာရပ်များစွာကို တတ်ကျွမ်းသည့် သတ္တိဗျတ္တိနှင့် ပြည့်စုံသူဖြစ်သည်။ မြောက်ဦးမြို့တော်တွင် သီရိသုဓမ္မရာဇာ ခေါ် မင်းဟရီ လက်ထက်မှစ၍ နောက်ပိုင်းကာလများသည် ကာလဝိပွတ္တိ(ဆုတ်ယုတ်သောအချိန်) များနှင့်သာ ရင်ဆိုင်ခဲ့ရသည်။ အုပ်ချုပ်သော မင်းများသည်လည်း တာရှည်တာများ အုပ်ချုပ်နိုင်ခြင်းမရှိ။ တိုင်းပြည်လူထုလည်း ပြိုင်ပင်ပန်းစွာ ဒုက္ခဆင်းရဲကို သာ ခံစားလာခဲ့ကြရသည်။ ထိုအချိန်တွင် အရည်အချင်းပြည့်ဝသော မဟာသမတရာဇာ အလောင်းအလျာဖြစ် သော “သတိုးအောင်”၏ ဂုဏ်သတင်းထင်ပေါ် ကျော်ဇော လာသောကြောင့် ရခိုင်ပြည်သူပြည်သားနှင့်တကွ ရခိုင်ပြည်ရှိ ရဟန္တာ၊ ပုဏ္ဏားပညာရှိ အပေါင်း တို့ စုဝေးတိုင်ပင်ပြီး “သတိုးအောင်” အား မင်းပြုတော်မူပါဟုအကြိမ်ကြိမ် တောင်းပန် လျှောက်ထားကြသည့် “သတိုးအောင်”သည် ရခိုင်ဘုရင် “မဟာသမတရာဇာ” အဖြစ် အတွက်လက်ခံတော်မူခဲ့လေသည်။

မဟာသမတကား မင်းမျိုးမင်းနွယ်မဟုတ် အလွန်တော်၍သာ၊ ပြည်သူပြည်သားတို့ အားကိုးလောက်၍ သာ ပြည်သူအားလုံးက တညီတညွတ်တည်း သဘောတူဆုံးဖြတ် တင်မြှောက်ခံခဲ့ရသော အလွန်ထူးဆန်းသော ရခိုင်ဘုရင်တစ်ပါးပင်ဖြစ်သည်။ မျက်မှောက်ခေတ်၏ ရှေ့ပြေးဟုပင်ဆိုလောက်သည်။ ပြည်သူများ၏ တင်မြှောက် ခြင်းကို ခံရသော မဟာသမတမင်းသည် ၁၁၄၅-ခု ကဆုန်လဆန်း(၁၅)ရက် ကြာသပတေးနေ့ ညနေ(၄)ချက်တီး ကျော် (စက်နာရီမဟုတ်ပါ။ ရှေးဟောင်း ရခိုင်နာရီ တစ်မျိုးသာဖြစ်ပါသည်) မကာရလင်စန်း၊ မေရုန်၌ တနင်္ဂနွေ၊ ဗုဒ္ဓဟူး၊ ကရကဋ်၌ သောကြာ။ ဓနု၌စနေ။ ကုံရာသီ၌ ကြာသပတေး၊ ရာဟု၊ မိန်တွင် အင်္ဂါပြုတ်ရှိသော မင်္ဂလာ အခါတော်တွင် အခေါင်တန်ဆောင်မိဖုရားကြီးနှင့်တကွ အနောက်နန်း၊ မြောက်နန်း၊ အလယ်နန်း မိဖုရားတို့နှင့်ပါ။ “ဗုဒ္ဓါ” ဘိသိက်ကို ခံတော်မူသည်။

ဘိသိက်ပွဲတော်

ဘိသိက်ပွဲတော်မကျင်းပမီ ပညာရှိအပေါင်းတို့နှင့် မဟာသမတ ဘုရင်ကိုယ်တိုင် ညှိနှိုင်းတိုင်ပင်ခဲ့သည်။မဟာသမတဘုရင်နှင့်တကွ ကိုယ်ရံကြီးအမတ်၊ ဒါးပိုင်ကြီးအမတ်၊ ကိုယ်တော်ရံ၊ အစု၊ ဗိုလ်မင်း၊ တပ်ကင်း၊ လက်ဝဲမြန်၊ လက်ယာမြန်၊ အမတ်ပညာရှိ၊ မြေငှက်ကျွန်းစား၊ ပုဏ္ဏားပညာရှိနန္ဒရ၊ သာသနာပိုင်ဆရာတော်၊ သိန်းခို ရောက်ဘုန်းကြီး၊(သိန်းခို=သီဟိုဠ် =သီရိလင်္ကာ) သိုက်တတ်လောက်ပေ၊ ဗေဒင်သုံးပုံ တစ်ဖက်ကမ်းကူးရသော ရသေ့ “စတိစိဝတီ” တို့ ပါဝင်ကြသည်။

မဟာသမတဘုရင်က “ဤဓညဝတီ ရခိုင်ပြည်ကြီး၌ နေလသဖွယ်အလွန်ပညာအမြင်နှင့် ပြည့်စုံသော အမတ်ပညာရှိသူမြတ်တို့ ဤရခိုင်ပြည်ဝယ် ရှေးအခါ ဘုရင်မင်းများ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မင်းမူကုန်သော်လည်း ဘိသိက်မခံသောမင်း များသာလျှင် များ၍လာ၏။ “ရဟန်းမှာသိက္ခာ၊ မင်းမှာ ဘိသိက်” ခံမှသာလျှင် မင်းမည်ရာသည်။ အဘိသိက်မခံက မင်းမမည်။ အဘိသိက်မခံသော မင်းတို့သည်။ “သဒ္ဓိသုပစ္စာ” မျှသာမင်းဖြစ်သည်။ အဘိသိက်ခံမှမူမင်း ဖြစ်ရာသည်။ ထို့ကြောင့် ရေမြေသနင်း မင်းဟူက မချွတ်ဘိသိက်ခံရာသည်။ အဘိသိက်ခံ ကလည်း ဘွဲ့တံဆိပ်နာမတော်ခံ မြဲ ဖြစ်သည်။ ရခိုင်ဘုရင်များအဘိသိက်မခံသည်မှာ ကြာပြီဖြစ်၍ ရှေ့ထိုးစံမပျက် စီစဉ်ကြရမည်” ဟု မိန့်တော်မူသည်။

ရခိုင်ဘုရင်မဟာသမတ အမိန့်တော်ရှိသည့်အတွက် ညှိနှိုင်းစဉ်းဝေးတိုင်ပင်ရန် ရောက်ရှိနေကြသော ပညာရှိအပေါင်းလည်း ရှေးထိုးစံမပျက် ခေတ်နှင့်လည်းအညီ ဘိသိက်ပွဲတော်ကို ဆက်လက်စီစဉ်ကြသည်။

ဘိသိက်နန်းတော်

ဘိသိက်ပွဲတော်ကို ရှေးမင်းတို့လက်ထက် မြေနန်းတော်တွင်မခံ၊ ၁၀၈-တောင်ရှိသော မြေတွင် ရေသဖန်း သားဖြင့် ဆောက်အပ်သော ဘိသိက်နန်းတော်တွင်သာ အဘိသိက်ခံတော်မူ သည်။ ယခု ရာဇာဘိသိက်ခံတော်မူမည်မှာ မြေနန်းတော်တွင်ပင် ရာဇာဘိသိက်ခံတော်မူ သင့်မည်။ နမန္တာရတ်သက်၊ ဆင်၊ မြင်း၊ သိကြားရေစင်၊ နန်းတော်၊ ဝတ်လဲတော်၊ ဆင်ရနန်းတော်၊ သစ်ပင်မျိုး၊ တံခွန်ကြီး၊ ပြိုဟ်ရုပ်၊ နတ်ရုပ်၊ ခင်းကျင်းသာအောင်၊ ၁၀၈-တောင်မြေတွင် ဘိသိက်နန်းတော် အသစ်ဆောက်လုပ်၍ ခံတော်မူသင့်မည်။ နှစ်မျိုးတို့တွင် ထူးဆန်းစွာ တန်ဆာဆင်အပ်သော မဏ္ဍပ်ကြီးကို ဆောက်၍ ၎င်းမဏ္ဍပ်တွင် ရေသဖန်းသားအခြေ အပေါ်၌ အမှီတကဲရှိ သော ကြိမ်အင်းပျဉ်စီရင်၍ ဘိသိက်ခံတော်မူမည်ဟု မိန့်တော်မူလေသည်။

မင်းမြှောက်တန်ဆာငါးပါး သုံးစွဲပုံ

ဘုရင်မင်းမြတ်တို့သည် ထွက်တော်မူရာအခါတိုင်း မင်းမြှောက်တန်ဆာ(၅)ပါးကို မပြတ် စေ့စိုအောင် ဆောင်ယူရသည်။ ရွှေနန်းရွှေဘုံတွင် စံပယ်တော်မူသော်လည်း ယပ်ခြေနင်း(ဖိနပ်)၊ သင်းကျစ်အစရှိသည်တို့ကို ဆင်ထားရသည်။ အဘိသိက်ခံတော်မူသော အခါ၌ကား မင်းမြှောက် တန်ဆာ ၅-ပါးမျှသာမက ဘုန်းကံအလျောက် ရတိုင်းပင် တင့်တယ်စွာ ခြံရံအပ်သည်။

ရာဇပလ္လင်တော်

ရာဇပလ္လင်တော်သည် အခြားအရပ်များရှိသော်လည်း ခြင်္သေ့ရုပ်သာ ပဓာနဖြစ်သောကြောင့် သီဟာသန ပလ္လင်တော်မည်၏။ ရွှေဖြင့် ခြယ်လှယ်မွမ်းမံ၍ ထီးတင်ရသည်။ ပလ္လင်အတိုင်း အလျောင်းထင်အောင် ၄-မျက်နှာ၊ ၈-မျက်နှာ၊ အလိုရှိရာလုပ်နိုင်သည်။ ရာဇဘိသေကကျမ်းတွင်

ပလ္လင်အကြီး (၈)တောင်၊ အလတ်(၆)တောင်၊ အငယ်(၄)တောင် (၄)မျက်နှာဟု ဆိုသောကြောင့် အလုံးအလျောင်းထင်စွာ ထုလုပ်ရသည်။ ၄-မျက်နှာစလုံး၌ ခြင်္သေ့ရုပ်(၄)စီးစောင့်နေဟန် ထုလုပ်ရသည်။ ရာဇပလ္လင်ထားရာမြေကို သုံးတောင်နှင့် တစ်မိုက်မြင့်ရသည်။ မြေပြင် ၌ တင့်တယ်ခြင်းကို ပြုတတ်သော နေရာအထူးကို ပလ္လင်ဟုခေါ်သည်။ ဧကရာဇ်မင်း၏ နေရာတော်သည် သံဟာ သနပလ္လင်ခေါ်၏။ အခြားနေရာများထက် အထူးလုပ်ဆောင်ရမည် ဖြစ်သည်။

ထီးဖြူတော်

ရာဇပလ္လင်တော်ကို အလယ်ဗဟိုပြု၍ လက်ယာဘက်တော်က ကနက္ကဒါန်ထီးတော်၊ တမ္ပတ်ထီးတော်၊ ယာဉ်ထီးတော်၊ ကြံ့ဝန်းထီးတော်၊ (သို့မဟုတ်) ပဒုမ္မထီးတော်၊ သမ္ပဒုဇာထီးတော်၊ ယဉ်ထီးတော်၊ ကြံ့ဝန်းထီး တော်ဟူသော ထီးတော်(၄)စင်းကို စိုက်ထူရသည်။ ရာဇပလ္လင်တော်၏ လက်ဝဲတော်ဘက်ကလည်း ကနက္ကဒါန် ထီးတော်၊ သမုက္ခထီးတော်၊ ဝိသကြိုထီးတော်၊ သူရိယထီးတော်၊ ဟူသော ထီးတော် (၄)စင်းကို စိုက်ထူရမည်။ စုစုပေါင်း ထီးတော် (၈)စင်း စိုက်ထူထားရသည်။ အရိုးအရွက်ကို ရွှေဖြင့် မွမ်းလျက်လုပ်ရသည်။

အင်းပျဉ်တော်

အင်းပျဉ်တော်ကို ဘိသိက်သွန်းတော်ရရန် နေရာအဖြစ်ပြုလုပ်ကြရသည်။ ရေသဖန်းသားဖြင့် ပြုလုပ်ရသည်။ ရေသဖန်းသားကို အခြေအပေါင်းအမှိုက်(တဲကဲ)ပါအောင် ခိုင်ခံ့စွာ ပြုလုပ်ရန် သဗ္ဗာလီနေရာတော်မှာကဲ့သို့ ကြိမ်မျက်ကွင်း ခတ်ရက်လုပ်ရသည်။ အဘိသိက်ခံရန်အတွက် ၎င်းအင်ပျဉ်တော်သည် ကြာရွှီး(ကြာရုပ်ရေး)သော အင်းပျဉ်တော်ဖြစ်ရမည်။ ကြာရေးခြယ်ရာ၌လည်း ရေသဖန်းသားတွင် ရေးခြယ်မှသာမဟုတ်၊ ပျဉ်ဖြူ၊ ပိတ်ဖြူ၊ ပိတ်နု စသည့် အချိုးသင့်တော်ရာတွင် ရေးခြယ်နိုင်သည်။ ရေးခြယ်ပြီးရေ သဖန်းသားသင့်အောင် (လှအောင်) ကြိမ်ခြင်း၏အောက်၊ အထက်အလိုရှိရာများတွင် ကပ်လွှမ်းရသည်။ ထိုအထည်များကို သုံးဆောင်လိုကလည်း အဘိသိက်သွန်းပြီးသော် အသုံးပြုနိုင်သည်။

အင်းပျဉ်ရေးနည်း

အနားရေသုံးကြောင်းနှင့် လေးထောင့်တံခါး၊ တံခါးလေးမျက်နှာ၊ သုံးဖေတင်ပမာဏကုင် ဆန်မုန့်ညက် ဖြင့် ရေးသားစီရင်ပြီးလျှင် အလယ်တွင် ပဒုမ္မာကြာရေးသည်။ နမန္နာတတ်သက်ဆင် သော မျဉ်းကြောင်းများမှာ၊ အဖိုအမကပ်လျက် အခင်းအကျင်းပါ ပြုလုပ်ရသည်။ နည်း

အပိုသက်သက်သာ တွဲသုံးသော ထုံးတောင်းနည်း များကို အသုံးပြုရသည်။ ကြာရေးပုံရေးတန် ကား အလယ်ဗဟိုချက်ကို၍ ပွင့်ချပ်(၈)ခုရှိသော ဒုတိယပန်းထပ်၊ ၎င်းနည်းဆင့်ကာရံသော ပွင့်ချပ်(၈)ခုနှင့် ဒုတိယပန်းထပ်၊ ၎င်းဆင့်ကာရံသော ပွင့်ချပ်(၈)ခုရှိသော တတိယပန်းထပ်၊ ဤသို့နည်းဖြင့် ပန်းထပ်(၈)ကြိမ်တိုင်တိုင် ပွင့်ချပ်(၈)ခုစီနှင့် ပွင့်ချပ်ပေါင်း (၆၄)ချပ် အရေအတွက်ရှိ အောင် ရေးရ၏။

ကေရာဇ်မင်းမြတ် စံပယ်တော်မူသလျက် ဘိသိက်ခံရမည်ဖြစ်၏။ ကြာပွင့် (၆၄)ချပ် ဆိုသော်လည်း “ဆင်ဖြူ သည်တောကြောင့်” ဆိုသကဲ့သို့ ပွင့်ချပ်(၁၀၀)ပြုလုပ်လျှင်လည်း ကြာပဒုမ္မာဖြစ်၏။ (၆၄)ချပ်အောက် မလျော့လျှင် ပြီးသည်သာတည်း။

ဘိသိက်မင်းခံတော်ပစ္စည်းများ

ဘိသိက်ခံပွဲတော်၌ ပါဝင်သော ပစ္စည်းများကို ယခင်ရှေ့က မင်းတို့အသုံးပြုခဲ့သည့်ပွဲ၏ သုံးစုတစ်စုမျှသာ သုံးစွဲခြင်းဖြစ်သည်။

သားမြီးယပ်

ကမ္ဘာဦးအစကပင် လူတွင် သမ္မတ၊ သားကောင်တွင် ကေသရာဇာခြင်သော်၊ ငါးတွင် ငါးနန္ဒာ၊ ငှက်တွင် ဥဒေါင်းမင်းတို့သည် မင်းပြုကြသည်။

ခြင်သော်လည်းကား သားတကာတို့၏ မင်းဖြစ်၍ အတုမရှိသော သားရဲ၊ သားမြတ်ဖြစ်သည်။ သီဟာသနပလ္လင်တွင်လည်း ခြင်္သေ့ရုပ်ကို အသုံးပြုသည်။ သားမြီးယပ်သည်လည်း ကေသ ရာဇာခြင်သော်၏ အမြီး (မြီးဒုန်း၊ ပဒုန်း)ကိုလုပ်ရသည်။ ရတနာစီသော သားမြီးယပ်၏ အရိုး အတိုင်းအတာ ပမာဏအရှည်သည် လက်သစ် (၂၈)သစ်ပြုလုပ်ရသည်။ (၁၄)လက်မကျော် ခန့်ရှိမည်။ ခြင်္သေ့ရုပ်(မန်ဝင်နေသောခြင်္သေ့) ကို မြောက်ဦးခေတ်၌ အသုံးပြုခဲ့ကြသည်ကို တွေ့ ရသည်။

ယပ်နှစ်စင်း

“မောရဝိသတ၊ ဟတ္တကနှင့်၊ ဝါဠဗိဇနိ၊ အမည်ဟိသာ၊ လျှံဦးရောင်ဝင်းယပ်နှစ်စင်း” (ဥဂ္ဂါစံ-၏နန်းပွင့် မော်ကွန်းမှ၊ ဥဂ္ဂါစံသည် ဥက္ကာယုံမဟုတ်ပါ)ဟူသည်အတိုင်း သီးမြီးယပ်အဖြစ် ကေသရာဇာခြင်သော်သားမြီးယပ်အပြင် ဥဒေါင်းသားမြီးယပ်လည်း ပါရမည်။ ယပ်အရိုးများသည် နွဲ့နွဲ့သွတ်သွတ်ရှိရမည်။ ရွှံ့(ရွှေ)ပတ္တမြားစိခြယ်သော အရိုးဖြစ်သည်။ ထိုစွဲအရိုးသည် တလံ (၄)တောင်မျှသာဖြစ်သည်။ ဤယပ်ကို မင်းချင်းတို့သည် မီးထစ်လက်တင်၍ ခါးတွင် အရိုးကို ထောက်၍ ဘုရင်၏မျက်နှာနံပါးနှစ်ဖက်ကို လိသွယ်(လေရအောင်)မိအောင် ညင်ညင်သာသာ

ခတ်ရသော ယပ်ဖြစ်သည်။

ထီးလေးပါးနှင့် အကြားအကြား ယပ်မားချပ်လျက်

ယပ်မားဟူသည်မှာလည်း ယပ်ဝိုင်း၊ ယပ်ရှည်တို့ကို ဆိုလိုသည်။ ရခိုင်စာဆို ဥက္ကံစံ၏ နန်းပွင့်မော်ကွန်း များတွင် “ထီးလေးပါးနှင့် အကြားအကြား၊ ယပ်မားချပ်လျက်၊ စဉ်ဆက်သုံးညီ၊ ဆယ့်သုံးလီ” ဟူသည်နှင့်အညီ လက်ဝဲ၊ လက်ယာထီးဖြူတော်(၄)စင်းအကြား ဆောက်စိုက်ထားအပ်သည့် ယပ်များဖြစ်သည်။ ထီးဖြူတော်အရိုး နှင့် သင့်အောင်လုပ်ဆောင်ရသည်။ အထူးအဆန်း ရတနာများဖြင့် စီခြယ်ရသည်။

ယပ်များနှင့်ပတ်သက်၍ စာရေးသူ ကိုယ်တွေ့တစ်ခုကို ရေးပါရစေ။ စာရေးသူတို့ ပလက်ဝမြို့နယ်သို့ ခရီးရောက်ခိုက်၊ ပလက်ဝမြို့နယ်ရှိ ရခိုင်လူမျိုးများတွင် “အံဟောပွဲ” ပြုလုပ်ကျင်းပနေကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ၎င်းပွဲတွင် ယပ်မားဟုခေါ်သော ယပ်တစ်မျိုးကိုပါ သုံးစွဲကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ ထိုအခါ၌ ဝိုင်းဝိုင်းစက်စက် ယပ်ကို ယပ်ဝိုင်းဟုခေါ်၍ ငှထောင့်ပြုလုပ်ထားသော ယပ်ကို ယတ်မားဟု ခေါ်ကြသည်ကို တွေ့ရသည်။ အံဟောပွဲ ၌ ၎င်းယပ်ဝိုင်း ယပ်မားနှစ်မျိုးစလုံးကို ရွှား(ယပ်ခပ်)ကြသည်။

သင်းကျစ်တော်

ဇမ္ဗူရစ်ရွှီ(ရွှေ)စင်ပြင်ပြီးသော ပတ္တမြားကြယ်ဖြင့် စီခြယ်သော မကိုဋ်တော်“လဝိုင်း၊ အဝန်း” သဗ္ဗယံတင့် တယ်စွာ နဖူးပြင်၌ ရစ်ပတ်သော သင်းကျစ်တော်ကို ဘုရင်မင်းမြတ် ဆင်မြန်းတော်မူရသည်။

မကိုဋ်သရဖူ

မကိုဋ်နှင့် သရဖူတို့၏ ထူးခြားပုံသည် အနည်းငယ်သာရှိသည်။ မကိုဋ်၌ အထွဋ်မရှိ၊ သရဖူ၌ အထွဋ်ရှိ ရှိသည်မျှသာထူးခြားသည်။ ဤမကိုဋ်ကိုလည်း ရှေးထုံးစံအတိုင်းသော်လည်းကောင်း၊ ယင်းထက်လွန်၍သော် လည်းကောင်း၊ ဆင်ယင်ပြုလုပ်ရသည်။ ဇမ္ဗူရစ်ရွှီ(ရွှေ)ကို လုပ်ရသည်။

ခြံနင်း

ခြံနင်းဟူသည် ခြံ(ခြေ)၌ နင်းရသော ဖိနင်း၍ ထားရသော (ဖိနပ်)ကို ခေါ်သည်။ ဘုရင်မင်းမြတ်စီးတော် မူရန် ရွှေဖြင့်ပြုလုပ်ရသည်။

သန်လျက်

သန်လျက်ကို ဘုရင်မင်းမြတ်ကိုယ်တိုင် ကိုင်ရန်၊ တစ်ဖက်သွား၊ နှစ်ဖက်သွား စသည်ဖြင့် ကြိုက်ရာအသွား ပြုလုပ်နိုင်သည်။ ရှိ(ရွှေ)ဖြင့် ဖွမ်းမံ၍ ရွှေ၊ ရဲ၊ အမျက်ရတနာ စီသော အရိုးနှင့်ပြုလုပ်ရသည်။

ကိုယ်ဝတ်တော်နှင့် အင်္ကျီ

အထူးထူးသော ရတနာတို့ဖြင့် စီခြယ်အပ်သော ဖြူလှစွာသော ကိုယ်ဝတ်တော် အဆင်းခုနစ်ပါးရှိသော မယ်မကြီးသော အင်္ကျီတော်တို့ကို ဘုရင်မင်းမြတ် ဝတ်ဆင်ရသည်။

လက်ကောက်တော်

ဘုရင်မင်း၏ လက်ကောက်တော်ကို ကြယ်(၉)လုံး(ကိုးလုံး)စီ၍ ရှိ(ရွှေ)စင်အတိုကို ပြုလုပ်ရသည်။

နားပန်း

နားပန်းအဆီတွင် ဆွဲသော နားသွယ်ပန်းကုံးဖြစ်သည်။

လည်ရွဲဘယက်

လိုင်(လည်) ရွဲဘယက်တော်ကို ဘုရင်မင်းမြတ် ဝတ်ဆင်ရန် ရှေ့ကျမ်းလာအတိုင်း သော်လည်းကောင်း၊ ထူးဆန်း၍ သော်လည်းကောင်းပြုလုပ်ရသည်။

စလွယ်တော်

မိမိ၏အကျင့်ကို အဓိဋ္ဌာန်ဆောက်တည်လိုသောကြောင့် စလွယ်တော်တင်ရသည်။ သစ်သတ္တဝါတို့သည် မိမိ၏ လက်ယာဘက်မှ အစာများကိုသာစား၍ လက်ဝဲဘက်မှ အစာကို မစား။ ဤကဲ့သို့ ကတိမြဲသကဲ့သို့ အကုသိုလ်ကို ကြဉ်ဖယ်အံ့ဟု သစ်သတ္တဝါကို အတုယူ၍ ရသိ(ရသေ့)တို့ သစ်နက်အရေကို ဆောင်ကုန်သည်။ ဤသို့ဘုရင်မင်းမြတ်မှစ၍ မင်းညီမင်းသား၊ မှူးတော်မတ်တော်တို့မှာ မိမိအကျင့်အဓိဋ္ဌာန် ကျင့်သုံးဆောက်တည်လို၍ စလွယ်တော် ဆင်မြန်းကြသည်။ (ယခုခေတ် ရခိုင်ဥပုသ်သည်များ၊ ဥပုသ်တံဘက်ပတ်ခြင်းသည်လည်း စလွယ်ဆင်ယင်၍ ကျင့်သော ရှေးဟောင်း ရခိုင်ထုံးစံအကျင့်တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။

ရှိ(ရွှေ)ငွေစသော ရတနာတို့ဖြင့် မင်းစသူတို့တွင် ပြုလုပ်သည့် စလွယ်တို့သည်
= မှူးကြီး မတ်ကြီး အဂ္ဂမဟာသေနာပတိတို့မှာ စလွယ်(၁၈)သွယ်။

= အိမ်ရှေ့မင်းမှာ (၂၁)သွယ်။

= ရီမြီရှင်(ရေမြေရှင်)မင်းတို့မှာ (၂၄)သွယ်သော စလွယ်တို့ကို ဆင်မြန်းရသည်။ ဤစလွယ်တင်သော သူတို့မှာ မိမိတို့ ရှေ့အစဉ်အလာအကျင့်များကို မိမိတို့အလျောက် ကျင့်ရသည်။ စလွယ်ဆင်ခြင်းကြောင့် မိမိတို့ အကျင့်အလိုက် ရီမြီသျှင်တို့မှာလည်း ကုသိုလ်တရားပွားများမည်။ သို့မှ တိုင်းနိုင်ငံသာယာစည်ပင်မည်။ ဘုရားသခင် သာသနာထွန်းလင်းမည် စလွယ်တင်ခြင်းသည်။ တန်ဆာဆင်ခြင်း သာမာန်မဟုတ်။ အကျင့် အမိဋ္ဌာန်နှင့်တကွ အကျိုးအတိုင်းမသိရှိသည်။

အလုံးစုံသော မင်းတို့၏ တန်ဆာဆင်ယင်ခြင်းတို့ဖြင့် သိကြားမင်း၏အသရေကဲ့သို့ တင့်တယ်စွာ ဆင်ယင် ရသည်။ ရှေ့ယခင်ရှိပြီးသော ရာဇဘိသေက ကျန်းလာအတိုင်းထက်ပင် လွန်၍သော်လည်း ဆင်ယင်တော်မူအပ် သည်။

ရွှီဒဏ္ဍ(ခေါ်)တောင်မွှီး(တောင်စုး)တော်

တောင်မွှီးတော်ကို ရိသဖန်းသားဖြင့်ပြုလုပ်ရသည်။ တောင်မွှီးတော်တွင် သစ်ဖြောင့်ရမည်၊ ပိုးကိုက်မပါရ၊ အမျက်အဖုကင်းရမည်၊ အရှည်သည် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ နဖူးဆံတော်နှင့်အညီ ဖြစ်ရမည်။ ဇွဲအဆင်း(ငွေအဆင်း) ပြုလုပ်ပြီး ရွှီ(ရွှေ)နွယ် ခြယ်သလျက်ပြုလုပ်ရသည်။ အထူးထူးသော အရုပ်များလည်း ထုလုပ်ပါဝင်သည်။ ရွှီ(ရွှေ)မြ၊ ပတ္တမြားများလည်း စီခြယ်ရသည်။ ရာဇဘိသိက်ပြုလုပ်ရာတွင် လက်ယာတော်က (၁၃)စင်း၊ လက်ဝဲတော်က (၁၃)စင်း ခင်းကျင်းပြုလုပ်ရသည်။

မင်္ဂလာတန်းထူး

ကလပ်ခြံ(ခြေ)ကဲ့သို့ လုပ်ဆောင်သော အတင်တော်ကို မင်္ဂလာတန်းထူးဟူ၍ ခေါ်သည်။ ယခင်က ကျီးခြံ (ကျေးခြေ)(သို့မဟုတ်) တောင်လေပန်းသဏ္ဍာန်ပြုလုပ်ကြသည်။ ၎င်းကို ကွမ်းခွက်၊ သောက်ရီ(သောက်ရေ) တော်တင်၍ အခန့်သင့်ရာ ခင်းကျင်းလုပ်ဆောင်သည်။ မင်္ဂလာအကျိုးငှာဖြစ်သည်။ ရွှီဖြင့်ပြုလုပ်ရသည်။ သင်းလျှော ဖြစ်စေ၊ ခြူးပန်းခြူးနွယ် အပြောက်အခြည်နှင့်ဖြစ်စေ ပြုလုပ်ရသည်။

ခရုသင်း

လက်ယာရစ် ခရုသင်း(၄)လုံးပါရသည်။ ရတနာဖြင့် စီခြယ်ရသည်။

ရွှေကရား

နတ်ပသရန် မကန်းသဏ္ဍာန်ခွက်အထူးပင်ဖြစ်သည်။

လက်သုတ်ပဝါ

ရွှေရောင်အဆင်းရှိသော လက်သုတ်ပဝါကို ပြုလုပ်ရသည်။

ဥပေါင်း

- ရွှေခွက်။ ။ ရွှေသားအတိကို ပြုလုပ်ရသည်။
- ရွှေဟင်းချို။ ။ ဇွဲ(ငွေ)သားအတိကို ပြုလုပ်ရသည်။
- ရွှေအိုး။ ။ ရွှေသားအတိကို ပြုလုပ်ရသည်။
- ကြေးအိုး။ ။ မြေအိုး။
- ထွေးခံ။ ။ ရွှေသားအတိကို ပြုလုပ်ရသည်။
- ရွှေဖလာ။ ။ ရေသောက်ရန် ရွှေသားအတိကို ပြုလုပ်ရသည်။
- ကွမ်းလောင်း။ (ကွမ်းခွက်၊ ကွမ်းအစ်၊ ကွမ်းဂါ) ကွမ်းထည့်ရန် ဖြစ်သည်။

အလံတံခွန်တော်(၇)ပါး

အလံတံခွန်တော်များကို ကောင်းသောနေ့၊ နက္ခတ်တို့၌ စီရင်ပြုလုပ်ရသည်။ အလံများတွင်

- ၁။ နေရောင်နှင့်တူသောအရောင်(သူရိယရောင်) အလံ၊
 - ၂။ ဖြူသော အရောင်အလံ
 - ၃။ ဝါသော အရောင်အလံ
 - ၄။ မှည့်သော အရောင်အလံ
 - ၅။ စိမ်းသော အရောင်အလံ
 - ၆။ နီသော အရောင်အလံ
 - ၇။ ပြာသော အရောင် အလံများကို ပြုလုပ်ရသည်။
- ၎င်းအလံများတွင်လည်း
- ၁။ မျောက်ရုပ်
 - ၂။ ဝဠုန်ရုပ်
 - ၃။ ဘီလူးရုပ်
 - ၄။ ခြင်္သေ့ရုပ်
 - ၅။ ဥဒေါင်းရုပ်

၆။ ဆင်ရုပ်
၇။ နဂါးရုပ်များကို ပြုလုပ်ပါဝင်ရသည်။

ရွှေနန်းတော်ကို ပြုပြင်ခြင်း

ရွှေနန်းတော်ကို စန္ဒာသုမနရာဇာမင်းလက်ထက် မီးသင့်လောင်သည်ကို နောက်မင်းတို့ လက်ထက် မလုပ်ဖြစ်ခဲ့။ အုတ်ပန္နက်သာ စိုက်ထူနိုင်ခဲ့သည်။ အုတ်မြစ်မချနိုင်ခဲ့။ ယခုလက်ထက်၌ တည်ဆောက်ရာ အုတ်နန်းသီဟာ သနပလ္လင် နန်းဦးပြာသာဒ်သာပြီးပါသည်။ “ယင်းတွင်မာရောင် ဦးကင်ရာဇပလ္လင်” တည်ထားသည်။

ဤဓညဝတီ ရခိုင်ပြည်၌ “နန်းပုံသမိုင်း” များမှာ သံတွဲမြို့၌ “ဒေသာဘိတိက” ညီနောင် မင်းပြုသောအခါ သိကြားနတ်မင်းသည် ညဉ့်သန်းခေါင်ယံတွင် ကိုယ်တိုင်ထင်လျက် နန်းပုံဖန်ဆင်း၍ ဖြစ်သည်အတိုင်း ဆောက်လုပ်သည့် နန်းပုံမဟာမုနိ မြတ်စွာဘုရား တကာ တော်ရင်းစန္ဒာရီယရာဇာလက်ထက် နန်းပုံ၊ ဒေသာရာဇာမင်း လက်ထက်နန်းပုံနှင့် မြောက်ဦးမြို့ တော်တွင် မင်းစောမွန် မင်းဘာတို့လက်ထက် နန်းပုံတို့သည် ရှေ့ကျမ်းဂန်နှင့်အညီ တည်လုပ် သော နန်းပုံဖြစ်သည်။

ယတြာ၊ ယာယီ၊ အင်းအိုင် ရုပ်တုများဖြင့် ကောင်းမွန်သည်။ ယင်းအတိုင်း ယခုနန်းတော် ကို တည်လုပ်မည်။ ရွှေနန်းပြဿဒ်ရာဇပလ္လင် ဦးကင်တော်သည်။ စာဟောင်း စာတမ်းထုံးစံ နှင့်မညီမညွတ်ရှိသည်ကို ထုံးစံနှင့် ပြောင်းပြင်ကြရမည်။ ရှေ့ဥပဒေ ထုံးတမ်းရာဇဝင်လာရှိသည်သာ သင့်မြတ်သည်။ အခမ်းအနား အသုံးအဆောင် စီရင်ခန့်ထားမှုမှာ ပဓာနဖြစ်၍ ထုံးစံဥပဒေ မပျက်မယွင်း၊ သားတော်အစဉ်၊ မြေးတော်အဆက်၊ မြစ်တော်အညွန့်၊ ဆင်းသက်လျက် ပြောင်းပြင်သင့်သည်များကို ပြောင်းပြင်သင့်သည်ပင်။ ကမ္ဘာဦးထုံးစံရှိသည်။ ကမ္ဘာအလတ်တွင် ဖြစ်သော ထုံးစံလည်းရှိသည်။ တရားစည်၊ ခေါင်းလောင်း ထား၍ ပြည်သူပြည်သားတို့ ခတ်ထိုးရသည့် ထုံးစံများ လည်း ယခုကာလပေါ်ထွန်းသော်လည်း နောင်မင်းတို့မှီရန် ထုံးစံဥပဒေပင်ဖြစ်သည်။

ရာဇပလ္လင်ထုံးစံအတိုင်းအတာ ဥပဒေသမှာ ရခိုင်ပညာရှိ ဥဂ္ဂါစံစပ်ဆိုသော နန်းပွင့် မော်ကွန်းတော်များ နှင့်အညီ ယခုအုတ်နန်းဦးကင်ရာဇ “ပလ္လင်” တော်ကို ပြောင်းခြင်းဖြစ်သည်။ ဘုန်းကံပါရမီကြီးမြတ်တော်မူသည်နှင့် လျော်စွာ အတိုင်းထက်အလွန်ဖြစ်စေလိုသောကြောင့် ပြောင်းတော်မူခြင်းဖြစ်သည်။ ရှေးထုံးစံမကျပြုလုပ်ခဲ့သည့် အနေအထားကို သိမ်း၍ ရှေ့ကဆင်းလတ်သည့် ထုံးစံအနေအထားနှင့်လျော်အောင် ပြောင်းခြင်းသာဖြစ်သည်။

မြေနန်းပြာသာဒ်တော်တွင် သီဟာသနပလ္လင်၊ နောက်ပွဲတက်စမှတ် ဆောင်တော်တွင် ပဒုမ္မာသနရာဇ ပလ္လင်တော်ကို လုပ်ဆောင်ရမည်။ “ရာဇပလ္လင် လုပ်ရိုးထုံးစံစာတမ်းဟောင်း”

အတိုင်းဖြစ်သည်။

သင်္ကြန်တော်ခေါ်ခြင်း

သင်္ကြန်တော်ခေါ်ခြင်းသည် မြို့တော်တွင်းမှာ ခေါ်ခြင်း၊ မြို့တော်ပြင်သင့်တော်ရာမှာခေါ်ခြင်း ထုံးစံရှိသည်။ ယင်းနှစ်မျိုးတွင် အခမ်းအနား ကြီးကြီးကျယ်ကျယ် သင်္ကြန်တော်မူလျှင် မြို့ပြင်သင့်တော်ရာမှာ ခေါ်တော်မူ သည်။ အခမ်းအနားကြီးကြီးကျယ်ကျယ်မဟုတ်လျှင် ရွှေမြို့တော် အတွင်းမှာပင် သင်္ကြန်တော်မူသည်။ ယခုအခါ အကျွန်ုပ် ရခိုင်ပြည်ကြီးတွင်ကား ကာလဝိပွတ္တိအခါကြီး ကြံကြိုက်နေသောကြောင့် အခမ်းအနားကြီးကြီးကျယ်ကျယ်နှင့် မခံတော် မူပြီ။ အသင့်အတင့်လျော်စွာသော ခံတော်မူမည်ဟု ဘုရင်မိန့်တော်မူသော် ရှေးထုံးစံတွင် သုံးစု တစ်စုလျော့နည်း၍ ပြုလုပ်လျှင် သင့်မြတ်လှပါသည်ဟု လျှောက်ကြ၍ ဆုံးဖြတ်ပြုလုပ်ကြသည်။

ဘွဲ့တံဆိပ်နာမံတော်

မင်းဧကရာဇ်၏ တံဆိပ်နာမံတော် (နာမည်၊ အမည်တော်)၊ မိဖုရားကြီး၏ တံဆိပ်နာမံ တော်၊ ဇာတာတော်များကိုလည်း ပြုလုပ်၍ ဘိသိက်သွန်းပြုအပ်နှင်းရသည်။ ပတ္တမြားအဆောင် အယောင်များမှလည်း ရှေးထုံးစံအဟောင်း အတိုင်းစီရင်ရသည်။ မင်းဧကရာဇ်နာမံတော် ဇာတာ တော် ပတ္တမြား(၉)ရစ်စီ၊ သင်ပုန်းခေါင် ပတ္တမြား(၃)ရစ်စီ၊ သင်ပုန်းခေါင် ပတ္တမြား(၂)ရစ်စီ၊ လက်နား ပတ္တမြားတစ်ရစ်စီ ရင်းဖျားနဝရတ်(၂)လုံးစုံ ထည့်လုပ်ရသည်။

အိမ်ရှိမင်းကိုလည်း ဘွဲ့နှင်း

ဘိသိက်သွန်းလောင်း၍ အိမ်ရှေ့မင်းကိုလည်း ဘွဲ့တံဆိပ်နာမံတော်ပေးရပြန်သည်။ အမည်ပေးသကဲ့သို့ အဝတ်အစား၊ မြို့ပြု၊ ရွာ၊ ပြည်၊ သနားတော်မူသည်။ အိမ်ရှေ့မင်းသား၊ မင်းမြေး၊ မှူးမတ်၊ မယ်တော်၊ အမှုထမ်း၊ အရာထမ်းတို့အား ဘွဲ့နာမံ ထပ်မံပေးသနားချီးမြှင့် အပ်နှင်းရသည်။

မိဖုရားကိုပါ ဘိသိက်သွန်း

မိဖုရားကိုလည်း အဘိသိက်သွန်းရသည်။ ဘိသိက်သွန်းမှ “မဟေသီမိဖုရား”ဖြစ်သည်။ အဘိသိက်မသွန်းသော် “မင်းစည်းစိမ်ရမိဖုရား”သာဖြစ်သည်။ မိဖုရားကို ဘိသိက်သွန်းရာ၌ မင်းသမီးက သွန်းရသည်။ ဘိသိက်သွန်းရွတ်ဆိုစာ၊ ကျိန်စာများကိုလည်း ရွတ်ဆိုရသည်။ သွန်းသောနေရာသည် မင်းဘိသိက်သွန်းစဉ်နေသော ရေသဖန်းအင်းပျဉ်မဟုတ်။ ရတနာအစုအပုံ ထက် တက်၍သာသွန်းရသည်။

ဘုရင်မင်းမြတ်အား အဘိသိက်သွန်းခြင်း

အထက်ဆိုခဲ့၊ ပြောခဲ့၊ ဆွေးနွေးခဲ့ကြပြီးသည်အတိုင်း စီစဉ်ဆောင်ရွက်၍ ပြီးစီး မင်္ဂလာ အချိန်အခါကောင်းဆိုက်ဆိုက်ရောက်ပြီဖြစ်လျှင် ရခိုင်ပြည်သူ့ဘုရင်မင်းမြတ်သည် သိကြားမင်း၏ တန်ဆာနှင့်တူသော မင်းမြောက်တန်ဆာငါးပါး၊ အပါအဝင် အထူးထူးသော ရတနာတို့ကို ဆင်ယင် ဝတ်စားလျက် ဘိသိက်ခံပစ္စည်းများ ဝိုင်းရံ၍ အဘိသိက်သွန်းရန် ပြုလုပ်ထားသော ရေသဖန်းအင်ယူဉ်တော်ထက်တွင် တက်၍ နေရာယူရသည်။

ထိုနောက်မှ မင်းသား၊ မင်းသမီး၊ ပုဏ္ဏား၊ သူဌေး၊ စသည်တို့က အစဉ်အတိုင်း ဘိသိက် စား၊ ကျိန်စာများရွတ်ဆို၍ အဘိသိက်ရေစင်သွန်းလောင်းရသည်။ အဘိသိက်ကျိန်စာများကို ပါဠိ၊ ရခိုင်၊ နှစ်ချက်ရေစွက်၍ ရွတ်ဆိုမှ သေချာသည့်အတွက် ထိုသို့ ရွတ်ဆိုရသည်။

မင်းသမီးရွတ်ဆိုပုံ

ဒေဝ၊ အသျှင်မင်းမြတ်။ တံ၊ အသျှင်မင်းမြတ်ကို။ သဗ္ဗေပိ၊ အလုံးစုံလည်းဖြစ်ကုန်သော၊ ခတ္တိယဂဏာ၊ မင်းမျိုးအပေါင်းတို့သည်၊ အတ္တာနံ၊ မိမိကိုယ်ကို၊ အာရက္ခံ၊ စောင့်ရှောက်စီခြင်းငှာ။ ဣမိနာ အဘိသေကေန၊ ဤသို့ အဘိသိက်သွန်းခြင်းဖြင့်၊ အဘိသိက်ကံ၊ အဘိသိက်ခံသော။ မဟာရာဇာနံ၊ မင်းမြတ်ကို ။ ကရောန္တိ၊ ပြုကုန်၏။ တံ၊ အသျှင်မင်းမြတ်သည်။ ရာဇမေဓန၊ တရားနှင့်၊ သမေန၊ ညီသဖြင့်၊ ရဇ္ဇံ၊ မင်းအဖြစ်ကို၊ ကာရေဟိ၊ ပြုတော်မူပါလော့။ ဧတေသုခတ္တိယ ကတေသု၊ ထိုမင်းမျိုးအပေါင်း၌၊ တံ၊ အသျှင်မင်းမြတ်သည်။ သဟိတစိတ္တေ၊ အစီးအပွားကို အလိုဟိသည်လည်း။ ဘဝေဖြစ်တော်မူပါလော့။ ဟိတသမတ္တေ၊ အစီးအပွားကို အလိုဟိသည် လည်း။ ဘဝေဖြစ်တော်မူပါလော့။ ဟိတသမတ္တေ၊ အစီးအပွားဖြင့်မျှသော မေတ္တာစိတ်ဟိတော်မူ သည်လည်း။ ဘဝေ၊ ဖြစ်တော်မူပါလော့။ ရက္ခာဝရကာဂုတ္တိယာ၊ စောင့်ရှောက်မလေ့ရှိခြင်းဖြင့်၊ တေသံ၊ ထိုမင်းမျိုးတို့သည်။ ရက္ခိတေ၊ စောင့်ရှောက်အပ်သည်လည်း။ ဘဝါဟိ၊ ဖြစ်တော်မူလော့။

ဤသို့ ပါဠိ၊ ရခိုင်နှစ်တိုင် ရောယှက်၍ မင်းသမီးရွတ်ဆို အဘိသိက်သွန်းလောင်းရသည်။ အဘိသိက်ရေစင်ကို ဘုရင်မင်း၏ ဦးထိပ်၌ သွန်းလောင်း၍ပြီးလျှင် ဘုရင်မင်းမြတ်၏ ဘွဲ့တံဆိပ် တော်ကို မင်းသားက အောင်ခြင်း(၈)ပါး အချုပ်ဂါထာကို ရွတ်ဆိုဆက်ကပ်ရသည်။ ၎င်းပြင် နန်းမြို့ တော်မော်ကွန်း ရွှေနန်းတော်ကမ္ဘည်းများကိုလည်း ထပ်မံကြော်ငြာရသည်။

စည်တီးခတ်ခြင်း

အဘိသိက်ခံတော်မူသည့်ကား၊ ဗဟိုဌ်စဉ်၊ ဓာတ်စည်မှ စ၍ အတီးအမှုတ် တူရိယာမျိုးစုံ တို့ကို သမုဒ္ဒရာ၌ လှိုင်းတံပိုင်းထသကဲ့သို့ တစ်ပြိုင်နက် တီးမှုတ်ရသည်။

အမိန့်တော်ထုတ်ပြန်ခြင်း

ရခိုင်ဘုရင် ဘိသိက်တော်သွန်းပြီးနောက် ဘုရင်မင်းမြတ်သည် ရခိုင်ကျွန်းကြီး (၄၄)ကျွန်းနှင့် ရခိုင်တစ်ပြည်လုံးသို့ အမိန့်တော်ထုတ်ပြန်ရသည်။ (ထုတ်ပြန်သော အမိန့်တော်များကို နောက်နောင်ဖော်ပြပါမည်)။

ထိုအမိန့်တော်၌ ကျယ်ဝန်းသော ရခိုင်ဒေသ၊ နယ်ပယ်အမှုထမ်းပေါင်းစုံ၊ ပြည်သူပြည်သားအားလုံး၊ ရဟန်းရှင်သူတော်သူမြတ်ပါမကျန် အားလုံးသော ပုဂ္ဂိုလ်များသို့ အမိန့်တော်သက်ရောက်ကြောင်း ညွှန်းသည်။ ဘိသိက်သွန်းပြီးအကြောင်းနှင့် ဘုရင်ဘွဲ့နာမည်၊ တိုင်းပြည်နာမည်၊ နန်းတော်နာမည်များပါသည်။ စလွယ်စသော အကျင့်သီလများကိုလည်း မြကြရန်ပါသည်။ ဘိသိက်ခံပြီးသည်နောက် စ၍ ဥပုသ်သီလကို ရခိုင်တစ်ပြည်လုံးသုံးနှစ်ကျင့်ကြရန် ကြော်ငြာသည်။ လူစသော အပြစ်ထိုက်သောသူများကို လွတ်ငြိမ်းချမ်းသာခွင့် ပေးသည်။ တောငှက်တိရစ္ဆာန်များကိုလည်း ဥပဒေအရ မဖမ်းမသတ်ဘဲ ဘေးမဲ့လွတ်သည်။ လူဦးရေ စာရင်းကိုလည်း ဆက်သွင်းရသည်။ အချိန်အလေး၊ တောင်း၊ တင်းတို့ကို မူလအတိုင်းလုပ်ရန် အာဏာပါသည်။ တရားစီရင်ရေးဆိုင်ရာများလည်း ဓမ္မသတ်နှင့်အညီ ပြုလုပ်ကြရန်ပါသည်။

ရခိုင်နောက်ဆုံးဘုရင် မဟာသမတ၏ ဘိသိက်ပွဲတော်ကား ပြီးဆုံးခြင်းသို့ ရောက်ပြီးဖြစ်သတည်း။

(ကိုယ့်ရတနာ)
(၁၉၉၄)

ကျမ်းကွဲ

- ၁။ ရခိုင်ရာဇဝင်သစ်(တောင်ကျောင်း)
- ၂။ အခြားရခိုင်ရာဇဝင်များ
- ၃။ မဟာသမ္မတမင်းဘိသိက်စာတမ်း(ပေမူ)(အဓိက)
- ၄။ ရခိုင်ရာဇဝင်သေကကျမ်း
- ၅။ ဥပ္ပါယ်၏ ရခိုင်နန်းပွင့်မော်ကွန်း
- ၆။ နန်းပုံသမိုင်း။

အိတ်ပွင့်ပေးစာ တစ်စောင်

ရခိုင်ရိုးမ မဂ္ဂဇင်း အမှတ်(၁)ကို ဖတ်ရတဲ့အခါမှာ ဒီအိတ်ပွင့်ပေးစာကို ရေးဖြစ်ခဲ့ပါတယ်။ နောင်အေး(အနောက်)ရဲ့ ဆောင်းပါးမှာ မောင်ပြုံး သံတွဲ၏ ဆောင်းပါးနဲ့ စာတမ်းကြောင့် မြောက်ဦး၊ ကျောက်တော်တို့မှာ ပြဿနာဖြစ်ခဲ့တယ်လို့ ဆိုထားတာကို တွေ့ရတယ်။

အဲဒီစာတမ်းမှာ ဘာတွေတင်ပြထားတယ်ဆိုတာတော့ စာရေးသူ အရှင်အနေနဲ့ မဖတ်ရလို့ မသိပါဘူး။ ကိုစိမ်းရဲ့ ဆောင်းပါးထဲမှာတော့ ဆရာဖေ(မောင်ပြုံး)က အမှားရှိရင် ထောက်ပြ ပြုပြင်ပေးပါဆိုတဲ့စကားကို ပြောတယ်ဆိုလို့လဲ ရေးရခြင်းဖြစ်တယ်။ ဦးတင်ဖေ(မောင်ပြုံး သံတွဲ)ရဲ့ ဆောင်းပါးမှန်သမျှ ဖတ်ရှုလေ့လာကြည့်တဲ့အခါမှာ မဟာယာနနဲ့ သက္ကတကို အမြဲတမ်းအသားပေးရေးသားထားတာကို တွေ့ရတယ်။

မောင်အေ မြောက်ဦးရဲ့ဆောင်းပါးမှာ ဝေဖန်ထားတာက ကွင်းဆင်းသုတေသနမလုပ်ဘဲ ကျမ်းစာအုပ်ပေါင်းများစွာကို တင်ပြကိုးကားနေရင် အမှားများတတ်တယ်လို့ဆိုတယ်။ မောင်အေရဲ့ ပြောကြားချက်ဟာ မှန်ကန်သင့်တော်ပါတယ်။ စာတွေ့လက်တွေ့ပေါင်းစပ်ဖို့ လိုအပ်တာ အမှန်ပါပဲ။

ဆရာဦးတင်ဖေ (မောင်ပြုံး သံတွဲ)ရဲ့ ‘ရခိုင်ပြည်သို့ ပါဠိသက္ကတအရေးအသားစတင် ရောက်ရှိခြင်း ဆောင်းပါးနဲ့ပတ်သက်လို့ ဆွေးနွေးတင်ပြပါရစေ။

ပင်မလာဂတ်မင်းရဲ့ ဗညုခနေညအ ဗမုညေ စာအုပ်ကို ပါဠိသက္ကတအရေးအသား စတင် ရောက်ရှိခြင်း ဆောင်းပါးနဲ့ ပတ်သက်လို့ ဆွေးနွေးတင်ပြပါရစေ။

လေ့လာသင့်

ဆရာဦးတင်ဖေ (မောင်ပြုံး သံတွဲ)အနေနဲ့ ပါဠိဘာသာနဲ့ သက္ကတဘာသာကို ကျွမ်းကျင်စွာ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

လေ့လာသင်ကြားပါ။ ကျွမ်းကျင်ပြီဆိုရင် အဲဒီကျောက်စာများကို ပြန်လည်လေ့လာပြီး ကိုယ်တိုင် ဖတ်ရှုကြည့်ပါ။ ပင်မလာဂတ်မင်းရဲ့ တင်ပြချက်တွေ ဘယ်အတိုင်းအတာအထိ မှန်သလဲ မှားသလဲ ကိုယ်တိုင်သိရှိနားလည်လာပါလိမ့်မယ်။

နိုင်ငံခြားသားများရဲ့ အယူအဆများကိုသာ ရှေ့တန်းတင်လွန်းပြီး စာအုပ်များကိုပဲ အားကိုးပြုမနေသင့်ပါဘူး။

ထင်ယောင်မိမှား

စာရေးသူ အရှင်အနေနဲ့လဲ နိုင်ငံခြားသားများရဲ့ အယူအဆများနဲ့ သက္ကတစာပေတို့ကြောင့် ဆရာမောင်ပြုကဲ့သို့ ယခင်က သုံးသပ်ခဲ့ဖူးပါတယ်။

သို့သော် ဦးရွှေအောင် M.A(သက္ကတ)ရဲ့ သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းနဲ့ ဦးမြင့်ဆွေ မဟာဝိဇ္ဇာ လန်ဒန်ရဲ့ သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်းကို အပတ်တကုတ် လေ့လာဆည်းပူး သင်ကြားခဲ့ပါတယ်။ အဲဒီ ပြီးမှ ကျောက်စာများကို ခေတ်အလိုက်ခွဲခြားပြီး ကိုယ်တိုင်ဖတ်ရှုသုတေသနပြုတဲ့အခါမှ ထင်ယောင်မိမှားဖြစ်ခဲ့ကြောင်း သိရတော့တယ်။

ဆောင်းပါးရေးနေကြတဲ့ ဆောင်းပါးရှင် အတော်များများဟာဆိုရင် ပါဠိနဲ့ သက္ကတကို တတ်ကျွမ်းမှုမရှိ လေ့လာမှုလဲ မရှိဘဲ နိုင်ငံခြားသားများရဲ့ စာအုပ်များကိုသာ ရှေ့တန်းတင်ကိုး ကားနေကြတာ များနေတယ်။ ကျောက်စာများကို ခေတ်အလိုက်ခွဲခြားပြီး ကိုယ်တိုင်သုတေသန ပြု လေ့လာမှုမရှိတာဟာလဲ “အငြင်းပွားရန်အကြောင်း” ဖြစ်တဲ့ အားနည်းချက်တွေပါပဲ။

ပါဠိစာပေ

ပါဠိပါမေက္ခ အေအုန်းရဲ့ ပါဠိစာပေသမိုင်းနဲ့ ဧကိတ်တာ ဝင်တာနစ်ရဲ့ စာအုပ်များကို ကိုးကား ပြီး ပါဠိနဲ့ မာဂဓတူဘူးလို့ ဆောင်းပါးမှာ တင်ပြထားတာ တွေ့ရတယ်။ စာရေးသူအရှင်ရဲ့ တွေ့ရှိချက်ကိုလဲ တင်ပြပါမယ်။

မောင်အံ့ မဟာဝိဇ္ဇာ(ဘိုဘော) သကျသီဟ ဓမ္မာစရိယ ပါဠိပါရဂူရဲ့ ဗုဒ္ဓသာသနာ ၂၅၀၀ ခရီး စာ(၇၈)မှာ-

မြတ်စွာဘုရားဟောတော်မူသော စကားအစဉ် ဒေသနာတော်အစဉ်ကို ပါဠိဟုခေါ်သည်။ (ပါဠိ-အစဉ်အတန်း)မြတ်စွာဘုရား၏စကားတော် ဒေသနာတော်အစဉ်သည် မာဂဓိဘာသာဖြင့် တည်ရှိရကား ဘုရားဟောဒေသနာတော်ကို ပါဠိဟုခေါ်ရာမှ အချိန်ကြာညောင်းသောအခါ မာဂဓိ ဘာသာကို ပါဠိဘာသာဟုခေါ်လေသည်တံ့။ ဦးမြင့်ဆွေ မဟာဝိဇ္ဇာ(လန်ဒန်) ဓမ္မာစရိယကလဲ သက္ကတသဒ္ဒါကျမ်း ကျမ်းဦးနိဒါန်းမှာ မာဂဓဘာသာဟာ ပါဠိဘာသာဖြစ်တယ် အတူတူပဲလို့ ဆိုထားတယ်။ ဦးရွှေအောင် M.A (သက္ကတ)ကလဲ ဒီအယူအဆကို လက်ခံတယ်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မြန်မာနိုင်ငံ စာသင်သားများ ခေတ်အဆက်ဆက် သင်ယူလာကြတဲ့ သီဟိုဠ်က ဗုဒ္ဓဝိယ မထေရ်စီရင်တဲ့ ပဒရူပသိဒ္ဓိ သဒ္ဓါကျမ်းမှာလဲ ပါဠိဘာသာဟာ မာဂဓဘာသာပဲလို့ ဆိုထားတယ်။ ဒီအဆိုတွေကို မြန်မာနိုင်ငံက ရဟန်းရှင်လူအများစုက လက်ခံထားကြပါတယ်။

ဒီတော့ ပညာရှင်တို့ရဲ့ ပြောဆိုတင်ပြချက်များကို ဘယ်သူက မှားတယ် မှန်တယ်ဆိုတာ မိမိကိုယ်တိုင် လက်တွေ့သုတေသနပြုပြီး ကောက်ချက်ချမှ ဖြစ်လိမ့်မယ်။ စာတွေနဲ့ မလုံလောက်ပါဘူးလို့ ဆိုချင်ပါတယ်။

ပါဠိနဲ့သက္ကတ

ပါဠိဘာသာဟာ သက္ကတကဆင်သက်လာတဲ့ သားကြီး ဩရသလို ဆရာမောင်ပြုပြီးက ထပ်မံတင်ပြထားပြန်တယ်။ ဆရာဦးစံသာအောင်ကလဲ ရခိုင်ပြည်သုံးအက္ခရာ နိဒါန်းမှာ ဖော်ပြခဲ့ သေးတယ်။

ဦးမြင့်ဆွေရဲ့ သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်း ကျမ်းဦးနိဒါန်းမှာ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ ပြာကတတို့ဟာ မိသားစုဘာသာများဖြစ်တယ်။ မည်သည့် ဘာသာက ရှေးကျတယ်ဆိုတာ မပြောလိုပါဘူးတဲ့။ သက္ကတဘာသာဟာ ပါဠိဘာသာရဲ့ အရင်းခံလို့ဆိုထားတယ်။ သို့သော်

ဆရာ ဦးရွှေအောင် M .A (သက္ကတ)စေတီယင်္ဂဓမ္မာစရိယ၊ သကျသီတဓမ္မာစရိယ (ဝဋံသကွ)သာသနဓဇသီရိ ပဝရဓမ္မာစရိယ (သိရောမဏိ)လေးဘွဲ့ရ ပညာရှင်ရဲ့ ရှေးဟောင်း သက္ကတသဒ္ဓါကျမ်း ပထမဘွဲ့စာ(ပ)မှာ သုံးသပ်ထားတာက-

ပါဠိသည် သက္ကတထက် ရှေးကျ၍ ဝေဒနှင့် အပြိုင်သဘောရှိကြောင်း တွေ့ရ၏ဆိုပြီး ကျယ်တဝင့် ရှင်းပြထားပါတယ်။ ပါဠိ၊ သက္ကတ၊ ပြာကတတို့ဟာ မိသားစုဘာသာဖြစ်ကြောင်း တော့ ဆရာဦးရွှေအောင်က လက်ခံတယ်။

ဆရာဦးရွှေအောင်က ပါဠိဘာသာသည် **Historical Language** အမျိုးအစားဖြစ်၍ ယင်းပါဠိဘာသာကို စနစ်တကျတတ်မြောက်စေနိုင်ရန် ပါဠိဘာသာနှင့် မိသားစုဘာသာများဖြစ် သော သက္ကတနှင့် ပါကဋဘာသာတို့ကို လေ့လာရန် လိုအပ်၏။ ထိုသို့ ပူးတွဲလေ့လာခြင်းမပြုပါက ပါဠိဘာသာနှင့် ပတ်သက်၍ အငြင်းပွားဖွယ်များ ကြုံရတတ်၏တဲ့။

ကောက်ချက်ချရင်တော့ ဦးမြင့်ဆွေရဲ့ ကျမ်းဦးစကားမှာဆိုသလို သက္ကတဟာ ပါဠိ ဘာသာရဲ့ အရင်းခံမဟုတ်နိုင်ဘူး။ သက္ကတက ဆင်းသက်လာတာလဲ မဟုတ်ဘူး။

ဆရာဦးရွှေအောင်ရဲ့ အဆိုအရ ပါဠိဟာ သက္ကတထက် ရှေးကျနေလို့ပဲ။ သီဟိုဠ်က ဗုဒ္ဓဝိယမထေရ်စီရင်တဲ့ ပဒရူပသိဒ္ဓိ သဒ္ဓါကျမ်းမှာတော့ “သက္ကတဝိသဒ္ဓိသံကတွာ” သက္ကတက ဆင်းသက်လာတဲ့ ဘာသာမဟုတ်ကြောင်း အထောက်အထားများစွာရှိတယ်။

မောင်အံ့(မဟာဝိဇ္ဇာ)(ဘုံဘေ)ရဲ့ သာသနာ ၂၅၀၀ခရီးမှာ ဆိုထားတာက သက္ကတဘာသာ

စကားမှာ ပါဠိမာဂဓနှင့် စင်ပြိုင်ရှိနေခဲ့သည်။ သို့သော် သက္ကတစာပေမှာ မြတ်စွာဘုရားလက်ထက် တွင် ရှိတော့သည်ဟူ၍ ရာဇဝင်မှတ်တမ်းမရှိခဲ့။

အေဒီ ငါးရာစု အိန္ဒိယစာရေးဆရာကြီးများမှ သက္ကတစာပေ ရှေ့တန်းရောက်အောင် တွန်းပို့ဖော်ပြရေးသားကြသည်။ အာသောကမတိုင်မီ ရှေ့ပိုင်း အိန္ဒိယရာဇဝင်မှာ ဘုရားဟော ပါဠိတော်များကိုသာ အခိုင်မာဆုံးမှတ်တမ်းအဖြစ် ယူရသည်။

ဂျိန်းစာပေခေါ် အဒ္ဓမာဂမီမှာ ပထမသင်္ဂါယနာ နောက်အနှစ်နှစ်ရာခန့် နောက်ကျ၏။ သက္ကတစာပေမှာ သာသနာနှစ် သုံးရာစုမှ ပေါ်၍ တတိယအဆင့်သာရှိသည်လို့ ဆိုထားပါတယ်။

ဒီတော့ စာအုပ်တွေကိုပဲ ကိုးကားတင်ပြနေရင်တော့ အငြင်းပွားလို့ ဆုံးမှာမဟုတ်ဘူး။ ကိုယ်တိုင်သုတေသနပြုဖို့တော့ လိုအပ်ကြပါပြီ။

ပါဠိစာပေ

ဆရာမောင်ပြူးရဲ့ဆောင်းပါးမှာ သီဟိုဠ်မှာ စတုတ္ထသံဂါယနာတင်ပြီးမှ ပါဠိစာပေ ခွဲစွဲမြဲမြဲ သုံးစွဲခဲ့ပါတယ်တဲ့။ ဒီစကားဟာ မှန်သင့်သလောက် မှန်ပါတယ်။

ရခိုင်တန်ဆောင် မဂ္ဂဇင်း အမှတ်(၁၇)မှာ ဝေသာလီခေတ် ရခိုင်ပြည် ဗုဒ္ဓသာသနာစစ်တမ်း ဆောင်းပါးမှာ ဆရာမောင်ပြူးက သီဟိုဠ်မှာ ထေရဝါဒဂိုဏ်းမှာမူ ပါဠိဘာသာဖြင့် သံဂါယနာတင်ခဲ့ ပေသည်တဲ့။

ဆဋ္ဌသံဂါယနာတင်ပြီးဖြစ်တဲ့ ဓမ္မပဒအဋ္ဌကထာနိဒါနကထာမှာ ယာတမ္ပပဏိဒိပမှ၊ ဒီပဘာသာယသဏ္ဍိတာတို့ ဆိုထားပါတယ်။ ပိဋကတ်တော်များကို သီဟိုဠ်ဘာသာဖြင့်သာ သံဂါယနာတင်ပါတယ်တဲ့။

ပါဠိဘာသာနဲ့ပတ်သက်လို့ ထည့်သွင်းပြောချင်တာက သာသနာနှစ် လေးရာစု မောရိယမင်းဆက် ပြုတ်တဲ့အချိန်မှာ ထေရဝါဒဂိုဏ်းဟာ အိန္ဒိယ ပြည်တောင်ပိုင်း ဆံချီကိုပြောင်းရွှေ့တယ်။ သာသနာနှစ်(၅)ရာစုမှာ ပန်ဂျပ်ပြည်နယ် သာဂလမြို့ တော်မှာ ဂရိတ်နွယ်ဝင် မိလိန္ဒမင်းကြီးရဲ့ အမေးကို ရဟန္တာအရှင် နာဂသိန်ဖြေဆိုတဲ့ မိလိန္ဒပဉ္စာ ပါဠိတော်ကျမ်းကြီးပေါ်ထွက်လာခဲ့တယ်တဲ့။

သာသနာနှစ် ၁၀ရာစုရောက်တော့ အရှင် မဟာဗုဒ္ဓဇောသမထေရ်ဟာ အိန္ဒိယတောင်ပိုင်း ကနေပြီး သီဟိုဠ်ကို ကြွရောက်ပြီး သီဟိုဠ်ဘာသာနဲ့ရှိတဲ့ ပိဋကတ်တော်တွေကို ပါဠိဘာသာပြန် ဆိုတယ်။ ပါဠိဘာသာနဲ့ ဆဋ္ဌကထာ၊ ဋီကာကျမ်းတွေပြုစုတယ်လို့ ဗုဒ္ဓတရားတော် အထက်တန်း အဆင့်ကျမ်းနဲ့ သာသနာ ၂၅၀၀ ခရီးမှာ ဆိုထားတယ်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

သတိပြုသင့်

နိုင်ငံခြားသား ကျောက်စာပညာရှင်များမှာ များသောအားဖြင့် သက္ကတစာပေသာ ကျွမ်းကျင်၍ ပါဠိစာပေတွင် ကျွမ်းကျင်မှုမရှိ အားနည်းတတ်ကြပါတယ်။ အဲဒါကြောင့် မိမိတို့ အားသန်ရာကိုသာ ဆွဲ၍ ကောက်ချက်ချဖော်ပြတတ်ကြတယ်။ အဲဒါကြောင့် သက္ကတနှင့် ပါဠိကို ကျွမ်းကျင်စွာလေ့လာပါ။ စာအုပ်စာတမ်းများကို လက်ကိုင်ပြု၊ ကိုယ်တိုင်လဲ သုတေသနပြုဖို့ အထူးလိုအပ်လှပါတယ်။

မေတ္တာရပ်ခံလို

ဆရာမောင်ပြုတာ စာပေရေးရာမှာ အလွန်လေ့လာမှု အားကောင်းတဲ့ ဆရာတစ်ဦးဖြစ် တယ်ဆိုတာ တင်ပြရေးသားမှုကို ကြည့်လို့သိရပါတယ်။ ရဲရဲဝံ့တင်ပြရတဲ့သတ္တိကိုလဲ ချီးကျူး ပါတယ်။ သို့သော် ဆရာ့အနေနဲ့-

- ၁။ ပါဠိနဲ့သက္ကတ ကျွမ်းကျင်စွာလေ့လာသင်ကြားပါ။
- ၂။ ရခိုင်ကျောက်စာများကို ခေတ်အလိုက်ခွဲခြား၍ နှံ့နှံ့စပ်စပ်ခွဲခြမ်းစိတ်ဖြာ ကိုယ်တိုင် သုတေသနပြုလေ့လာပါ။
- ၃။ နိုင်ငံခြားသားများရဲ့ အယူအဆများကိုသာ ရှေ့တန်းမတင်ပါနဲ့လို့ ဒွါရာဝတီနယ်သား ဆရာအား ဒွါရာဝတီနယ်သား အရှင်အနေနဲ့ မေတ္တာရပ်ခံလိုပါတယ်။

နိဂုံးစကား

ဆရာကို အခုလိုပြောပြရတာတွေဟာ ကိုစိမ်ရဲ့ ဆောင်းပါးမှာ ပါတဲ့ ရုပ်ဝတ္ထုအထောက် အထားမခိုင်လုံမီ တစ်မျိုးသားလုံးသိက္ခာကျမယ့်အလုပ်မျိုးလုပ်မိတာမျိုး မဖြစ်ရအောင် ဆရာ အချိန်မီဆင်ခြင်ဖို့ပါ။ “ဒွါရာဝတီနယ်သား မောင်ပြုကြောင့်” ဆိုတဲ့ ဝေဖန်အပြစ်တင်ခံရတာမျိုး ဒွါရာဝတီသား အရှင်အနေနဲ့လဲ မဖြစ်စေချင်ပါဘူး။

ဆရာအားလေးစားလျက်
အရှင်ကောသလ္လ(ဂဝေသီ)

ရခိုင်မှု ပန်းချီဟန်

ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှု ရခိုင်စာပေများကို လက်လှမ်းမီသလောက် လေ့လာမိသည်။ စာပေ သက်သက်လေ့လာ၍ကား ကျေနပ်နှစ်သက်အားရခြင်းမရှိပါ။

သို့နှင့်အခါအားလပ်တိုင်း ဝါသနာထုံရာ အပေါင်းအသင်းများနှင့် ရှေးအမွေအနှစ်ဖြစ်သော အဆောက်အဦး၊ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွရှေးဟောင်းပစ္စည်းများ ကျန်သော နေရာများသို့ သွားရောက် လေ့လာဆည်းပူးမိသည်။ အထူးသဖြင့် ကျွန်ုပ်မှာ မိမိဝါသနာပါရာ ပန်းချီအနုပညာဖြင့် ရှေးဟောင်း လက်ရာများကို ပန်းချီကားဖြင့် မှတ်တမ်းတင်လေ့ရှိသည်။

တစ်ခါတစ်ခါ လွန်စွာလှပအချိုးကျပြီး အံ့ဩစရာကောင်း၍ လက်ဖျားခါလောက်အောင် လက်ရာမြောက်သော ရုပ်ပုံများနှင့်လည်း ကြုံတွေ့ကြရသည်။ ရခိုင်ယဉ်ကျေးမှုအနုလက်ရာ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွများသည် လေ့လာမှတ်တမ်းတင်နေသူများအား နက်ရှိုင်းစွာညှိယူဖမ်းစားနေကြ သလားဟုပင် ထင်မှတ်ရသည်။ အဖမ်းခံရသူများအဖို့လည်း ရုန်းထွက်လွတ်မြောက်ခြင်းငှာ မစွမ်း သာတော့ပေ။ လေ့လာသည့်အပိုင်းမှာလည်း စနစ်တကျရှိရန် လေ့လာသူများအဖို့ ခရီးမပေါက် မြို့မရောက် ဘောင်းခွတ်အထိပြန်လမ်းရှိသည်။

မည်သည့်အလုပ်တွင်မဆို ပြန်လည်ဆန်းစစ်လေ့လာကြပြီဆိုလျှင် ကွင်းဆက်မိရန်နှင့် အကြောကျရန် လိုအပ်ကြောင်း သုတေသီတို့ထံမှ ကြားဖူး၏။

တစ်ခါ တစ်ခါ မိမိလေ့လာလိုသော အကြောင်းအရာတစ်ခုခုကို သိရှိလို၍ လိုက်ရှာရသည် မှာ အကြောမကျ၍ ပရမ်းပတာဖြစ်ဖြစ်နေပြန်သည်။ ဤတွင် လိုရင်းကိုမရဘဲ ဒုက္ခအမျိုးမျိုးနှင့် တွေ့ရ၏။ ထို့ကြောင့် ဇယားချ၍ အကြံကောင်းရှာကြရ၏။ မိမိလိုအပ်သော ရှေးရခိုင်မှု ပန်းချီ ဟန်ကို လေ့လာရန် လူနှင့်ပတ်သက်သော အကြောင်းအရာများကို တစ်ခုချင်းခွဲခြမ်းကာ ရှာဖွေ ရန်လိုအပ်လာသဖြင့် အောက်ပါအတိုင်း ရှာဖွေကြည့်သည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

- (၁) ကိုးကွယ်သည့်ဘာသာ
- (၂) စကား-အသံနေ အသံထား
- (၃) စာပေ-အရေးအသား
- (၄) လူမှုရေးရာ-အကျင့်စရိုက်
- (၅) ဆင်ယင်-ထုံး-ဖွဲ့-တီး-က
- (၆) ဆောက်လုပ်ဗိသုကာ လက်မှုအနုပညာ စသည်တို့ဖြစ်ကြသည်။ ဤသို့ ခွဲခြမ်းလိုက်သည်နှင့် ရှေးပန်းချီနှင့် ပတ်သက်သောအကြောင်းအရာလိုရင်းကို ရှာကြံရန်လမ်းစတင်ရရှိပြီဖြစ်ရာ၊ ပန်းချီပညာသည် ဆင်ယင်၊ ထုံး-ဖွဲ့-ဆို-တီး-က ဆောက်လုပ်ရေး ဗိသုကာ၊ လက်မှု ပညာ စသော အကြောင်းအရာများနှင့် ဆက်စပ်နေကြောင်း သိလာရပြီဖြစ်သည်။

တစ်ဖန် ရှေးပန်းချီနှင့် ပတ်သက်သော အကျိုးဝင်နေသည့်နေရာများကို သိသော်လည်း လေ့လာနည်း၊ လေ့လာဟန်ကို ခွဲခြမ်းကြည့်ရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့် ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှု လက်ရာတစ်ခုခုနှင့် ကြိုတိုင်းကြိုတိုင်း အောက်ပါအစီအစဉ်အတိုင်း ဆောင်ရွက်ရပြန်သည်။

- (၁) ပန်းချီမျက်စိဖြင့် ပန်းချီထောင့်မှ ကြည့်ရှုခြင်း၊
- (၂) အရိုကို အရိုတိုင်း ပုံဆွဲကူးယူခြင်း၊
- (၃) (က) အပျက်အစီးရှိသည့်နေရာများကို အနီးစပ်ဆုံးဖြည့်စွက်ကြည့်ခြင်း၊
(ခ) မလိုလားအပ်သော ဖြည့်စွက်နည်းကို ရှောင်ကြဉ်ခြင်း
- (၄) (က) အရာဝတ္ထုတစ်ခုခု၏ အတိုင်းအတာ
(ခ) တွေ့ရှိသည့်နေရာဌာန
(ဂ) တွေ့ရှိသည့်အချိန်ကာလတို့ကိုလည်း အတတ်နိုင်ဆုံးမှတ်သားထားရ၏။

(ပန်းကို အကြောင်းပြုပြီး ငါးခြမ်းကို ခေါင်းမှာတင်ရရေ) ဆိုသော ရခိုင်စကားပုံက ဤနေရာမှာ အသုံးဝင်နေသည်။ ရှေးဟောင်းပန်းချီအကြောင်းကို လေ့လာရန် (ကျမကောက်ပျောက်မရှာ) မြေထည်စ၊ ကြေထည်စ၊ ကြေးစ၊ သံစ၊ ကျောက်တုံးကျောက်ခဲ အပိုင်းအကျိုးအစအနများ အသုံးမပြုဘဲ ကျောခိုင်းပစ်၍ မရပေ။

လုံချည်တစ်ထည်ဖြစ်ဖို့ ခြည်တစ်မျှင်သည် အဓိကဆိုသကဲ့သို့ ဝေသာလီတံတိုင်းကြီး တစ်ခုဖြစ်လာဖို့ အုတ်တစ်ချပ်သည်လည်း အဓိကရပင်ဖြစ်သည်။

ဥပမာတစ်ခုမှာ လင်ပန်းကွဲခြမ်းတစ်ခုကို တွေ့ကြသည်ဆိုပါစို့ စာရွက်ပေါ်တွင် ၎င်းလင်ပန်းကွဲပေါင်းများစွာကို ယူပြီး ဟန်ချက်ညီညီဆက်စပ်ကြည့်လိုက်လျှင် လင်ပန်းကွဲတစ်ခြမ်းမှသည် လင်ပန်းတစ်ချပ်အဖြစ် မြင်လာရမည်ဖြစ်သည်။ ထို့အပြင် လင်ပန်းကွဲအပေါ်၌ ပါလာသော ပန်းကွက်များ အရပ်များသည်လည်း ဆက်စပ်ပေါ်လာမည်ဖြစ်သည်။ ၎င်းကြည့်ပြီး ခေတ်နှင့်

လူနေမှုစနစ်တို့ကို ခန့်မှန်းရန်အတွက် လမ်းပွင့်သွားပြီဖြစ်သည်။

ပန်းချီပညာသည် ကမ္ဘာပေါ်ရှိလူမျိုးတိုင်း၏ အနုပညာတို့တွင် အဓိကသော့ချက်ပညာရပ်ကြီးတစ်ရပ်ဖြစ်သည်။ ပုံဖော်ရေးဆွဲခြင်း (Design)ကို ကမ္ဘာဦးလူသားမှစ၍ ယနေ့ထက်တိုင် အသုံးပြုလာခဲ့ကြသည်။

ယနေ့ကမ္ဘာပေါ်ရှိ တိုင်းပြည်တိုင်း၊ လူမျိုးတိုင်းမှာ မိမိတို့၏ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုများကို လွတ်လွတ်လပ်လပ်ဖော်ထုတ်နေကြသည်။ ထို့ကြောင့် ကျွန်ုပ်တို့ ရခိုင်လူမျိုးတို့သည်လည်း မိမိတို့ ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုကို လွတ်လပ်စွာ ဖော်ထုတ်နိုင်သည်။

“လူငယ်နှင့်ပန်းချီ” ယနေ့ကျွန်ုပ်တို့၏ လူငယ်တို့သည် တိုင်းတပါးယဉ်ကျေးမှုများ လွှမ်းမိုးမှုကြောင့် မိမိတို့ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုကို လေ့လာမှုအားနည်းနေကြသည်။ မေ့ထားကြသည်ဆိုလည်း မမှားပေ။

တံငါနှင့် နီးတံငါ မုဆိုးနှင့် နီးမုဆိုး ဆိုသကဲ့သို့ နီးစပ်ရာဘက်ပါ သွားရသည်မှာ မှန်ကန်သော နိယာမတစ်ခုဖြစ်နေသည်။ ဤသို့နှင့် မိမိဘဝကို မေ့လျော့ကာ အခြားအတွေးများဖြင့် လွင့်မောနေကြသည်။ မိမိဘဝကို မမေ့လျော့ရအောင် မိမိဘဝ၏ ဇစ်မြစ်ကို ရှာကြံကြရမည်။ မိမိကိုယ်ကို ကိုယ်ပိုင်ယဉ်ကျေးမှုနှင့် အနီးစပ်ဆုံးဖြစ်အောင် ပျိုးထောင်ပြုစုလေ့ကျင့်ပေးရန် လိုအပ်ပေသည်။

အထူးသဖြင့် တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်နေသော ကျွန်ုပ်တို့၏ ကိုယ်ပိုင်ရိုးရာ ဓလေ့ဝတ်စားဆင်ယင်ထုံးတမ်းများထဲမှ ရုပ်လုံးရုပ်ကြွများကို ရခိုင်မှုပန်းချီဟန်နှင့် အပြုသဘောဖြင့် ပုံဖော်လိုက်ကြပါလျှင် ခေတ်အဆက်ဆက်တိမ်မြုပ်ပျောက်ကွယ်နေသော ရိုးရာဓလေ့များ ကွင်းကွင်းကြီးပေါ်ပေါက်လာလိမ့်မည်ဖြစ်ကြောင်း တင်ပြပါသည်။

ကျော်သာဝန်

မှီငြမ်း

- ၁။ ရခိုင်ရှေးဟောင်းယဉ်ကျေးမှုလက်ရာများ၊ ဦးဦးသာထွန်းရေးသည်။
ရခိုင်တန်ဆောင်မဂ္ဂဇင်း၊ စာမျက်နှာ(၃၂)ရှု အတွဲ၁၊ အမှတ် ၅၊ ၁၉၅၅-၅၆
- ၂။ မြောက်ဦးလမ်းညွန့်၊ ၁၉၈၈၊ ရခိုင်ပြည်နယ်ပြည်သူ့ကောင်စီ၊
စစ်တွေမြို့မှ ပြုစုသည်။
- ၃။ မြောက်ဦးမြို့နယ် ဖြစ်စဉ်သမိုင်း စာမျက်နှာ(၂၆၉) မြို့နယ်မှတ်တမ်းပြုစုရေးကော်မတီ
မြောက်ဦးမြို့နယ်ပါတီယူနစ်(၁၉၈၂)
- ၄။ အကျွန်ုပ်သိသော ရခိုင်ရှေးဟောင်းပန်းချီ ပန်းချီမင်းသို၊ ရခိုင်မဂ္ဂဇင်းအမှတ်(၁၄)
- ၅။ ခေတ်တော်၊ ဝေသာလီ၊ လေးမြို့၊ မြောက်ဦးစသောနေရာအနှံ့အပြားသို့သွားရောက်လေ့လာချက်များ။

၆။ ရခိုင်ညွန့်ဖူး ၁၉၆၈

မြေသားမဟုတ်ဘဲ ကျောက်သားပေါ်တွင် ကြွေရည်သုတ်ပန်းချီလက်ရာ အပိုင်းအစ ဓာတ်ပုံအဖြူရောင် ကြွေရည်ပေါ်တွင် အစိမ်းရောင်ဖြင့် ကောက်ကြောင်းပန်းချီဆွဲထားသည်။ ကောက်ကြောင်း ပန်းချီလက်ရာမှာ အက်ခြင်း၊ လိုက်ခြင်း၊ ချော်ခြင်း၊ မရှိဘဲ ရဲ့ဝံ့စွာဆွဲထားသော ကောက်ကြောင်းလက်ရာကို တွေ့ရှိရသည်။ ကျေးဇူးတင်နှင့် ပန်းခက်မှာ လွန်စွာပနာရပြီး ဟပ်မိ သည်။

တွေ့ရှိသောနေရာ ရတနာပုံစေတီ ကြမ်းခင်း မင်းခမောင်းကောဇာ(၉၇၅)ယခုလက်ရှိမှာ ဤကြွေရည်သုတ်လက်ရာကို မြောက်ဦးရှေးဟောင်းသုတေသနပြုတိုက်သို့ ပြောင်းရွှေ့ထားပြီး ဖြစ်သည်။

မင်းပြားမြို့နယ်မှ တွေ့ရှိရသော ဝေသာလီသေတ္တာ(ပြင်ပိုး) အထောက်အထားများ

မင်းပြားမြို့သည် ရခိုင်ပြည်နယ်၏ မြို့တော်စစ်တွေမြို့မှ အရှေ့မြောက်အရပ် မိုင်(၄၀)ကျော် ကွာဝေးပြီး အဓိကအားဖြင့် မြေမြေမြေဖြစ်၍ မြစ်ဝကျွန်းပေါ် အနောက်ဘက်ကမ်းနဖူးပေါ်၌ တည်ရှိသော မြို့တစ်မြို့ဖြစ်သည်။

ဤမြို့တည်ရှိရာအရပ်ဒေသ ရှေးက ကျိန်းကျွန်းတိုင်း(သို့မဟုတ်) ကျိန်းတိုက်အဖြစ်ဖြင့် ထင်ရှားခဲ့သည်။ ရခိုင်ပြည်ကို အင်အားစွာ သိမ်းယူပြီးသည့်နောက်တွင်ကား ဤဒေသကို နယ်ပိုင်ရုံးစိုက်ရာအဖြစ် သတ်မှတ်လျက် အေဒီ (၁၈၆၇)ခုနှစ်မှ စတင်၍ ‘မင်းပြားမြို့’ဟူ၍ သတ်မှတ်ခေါ်တွင်လာခဲ့ကြသည်မှာ ယနေ့အထိပင်ဖြစ်ပေသည်။

မင်းပြားမြို့နယ်သည် အနောက်ဘက်တွင် ပေါက်တောမြို့နယ်၊ အရှေ့ဘက်တွင် စေတီပုထိုးမြို့နယ်၊ မြောက်ဘက်တွင် မြောက်ဦးမြို့နယ်နှင့် တောင်ဘက်တွင် မြေပုံမြို့နယ်တို့ဖြင့် နယ်နိမိတ်ချင်းထိစပ်လျက် တည်ရှိသည်။

ဤသို့နယ်နိမိတ်တည်ရှိရာ မင်းပြားမြို့နယ်အတွင်း၌ ရှေးအခါက အရေးပါထင်ရှားခဲ့သည့် ကျွန်းကြီးသုံးကျွန်းကို တွေ့ရှိရသည်။ ယင်းတို့မှာ ကျိန်းကျွန်း၊ ကြပ်စင်ကျွန်းနှင့် တောတန်းကျွန်း တို့ဖြစ်ကြပေသည်။

ထိုကျွန်းတို့၌ ရှေးရခိုင်ဘုရင်များ လက်ထက်အခါက တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ကြသော စေတီပုထိုးဘုရားများ၊ ကျောက်ကမ္ဘာဦးစာများ၊ အမှတ်မထင်တွေ့ရှိရသော ငွေဒင်္ဂါးများနှင့်အခြား သောသမိုင်းဆိုင်ရာရုပ်ကြွင်းများကို အထင်ကရတွေ့ရှိရပေရာ၊ ယင်းတို့ကို လေ့လာကြည့်ရှုခြင်း

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

အားဖြင့် ရခိုင်တို့ဖြစ်သန်းလာခဲ့ကြသည့် ဝေသာလီ၊ လေးမြို့၊ မြောက်ဦး အစရှိသော ခေတ်ကြီး များ၏ သမိုင်းစဉ်အချို့ကိုပင် သိရှိရမည်ဖြစ်ပေသည်။

အထူးသဖြင့် မင်းပြားမြို့နယ်၌ အေဒီ (၃၂၇ မှ ၈၁၈)ထိ ထွန်းကားခဲ့သော ဝေသာလီခေတ် နှင့် ပတ်သက်သည့်အထောက်အထားများကို မင်းပြားမြို့ ကျိန်းတောင်တန်းတစ်ခွင်တွင်လည်း ကောင်း၊ မင်းပြားမြို့နယ် ကြပ်စင်ကျွန်း စအင်းရွာဟောင်းအနီးဝန်းကျင်တွင်လည်းကောင်း၊ မင်းပြားမြို့နယ် ဗိုသာချောင်းရှိ အိုးပုံတောင်ရွာဝန်းကျင်တွင်လည်းကောင်း အသီးသီးတွေ့ရှိနိုင် သည်ဖြစ်သဖြင့် ဤဆောင်းပါး၌ ယင်းတို့၏အကြောင်းကို သက်သေခံသမိုင်းရုပ်ကြွင်းစာတံပုံများ နှင့်အတူ ရေးသားဖော်ပြလိုက်ပေအံ့။

* * *

၁။ က။ ကျိန်းတောင်ခြေရင်းမှ ကျောက်စာတစ်ချပ်

လွန်ခဲ့သော ဆယ်နှစ်ကျော် ကာလက မင်းပြားမြို့နယ်၏ အနောက်ဘက်ကျိန်းတောင် ဇီဝာစာတံတော်တည်ရှိရာအရပ် တောင်အောက်ခြေရင်းမှ ကျောက်စာတစ်ချပ်ကို ရရှိခဲ့သည်။ ထိုကျောက်စာကို ဆရာဦးအောင်မင်းက ကျောက်စာရရှိသူထံမှ တောင်းယူသိမ်းဆည်းခဲ့သည်။ အဆိုပါကျောက်စာကို ဖတ်ရှုရန်အတွက် ဆရာကြီး ဦးစံသာအောင်ရှိရာ ရန်ကုန်မြို့သို့ ပေးပို့စေ ခဲ့သည်။ ဆရာကြီးမှာ ကျောက်စာဖတ်ရှုနေစဉ်ကာလအတွင်း ကွယ်လွန်သွားရှာပါသည်။ ယင်း ကျောက်စာကို တစ်ဖန်ဆရာဦးအောင်မင်းက ပြန်လည်ရယူပြီး ယခုမင်းပြားမြို့ (မြို့မတောင် ကျောင်း)၌ သိမ်းဆည်းလျက်ထားရှိသည်။

ကျောက်စာ၏အရွယ်မှာ အလျား(၁ ပေ ၁၁ လက်မ) အနံ(၉-လက်မ) ထူ(၃-လက်မ) ရှိပြီး စာကြောင်းရေ(၈)ကြောင်းပါရှိသည်။ ကျောက်စာ၏ မြေဝင်ပိုင်းမှာ (၁၁-လက်မ)ရှိပြီး စာပါမြေ ပေါ်ပိုင်းသည် (၁-ပေ)တိတိရှိသည်။ ဤကျောက်စာ၏ ပထမစာကြောင်းသည် (ယေဓမ္မဟေတု ပဘာဝါ)ဖြစ်ကြောင်းကို လွယ်ကူစွာဖတ်ရှုရသည်။ အက္ခရာမှာ ဗြဟ္မီအက္ခရာများဖြစ်ပေသည်။

နောက်စာကြောင်းများကို ပြည့်စုံအောင် ဖတ်ရှုခြင်းဖြင့် ဖော်ထုတ်ခြင်းကိုကား မည်သူမျှ မပြုလုပ်နိုင်ကြသေးပေ။ ဆရာကြီးဦးစံသာအောင်က ဤစာကို ဖတ်ရှုရာလက်ရေးလက်သားကို ခန့်မှန်း၍ အေဒီ (၅)ရာစု ရေးထိုးစာဖြစ်ကြောင်းကို ခန့်မှန်းပြောဆိုခဲ့သည်ဟု သိရှိရသည်။

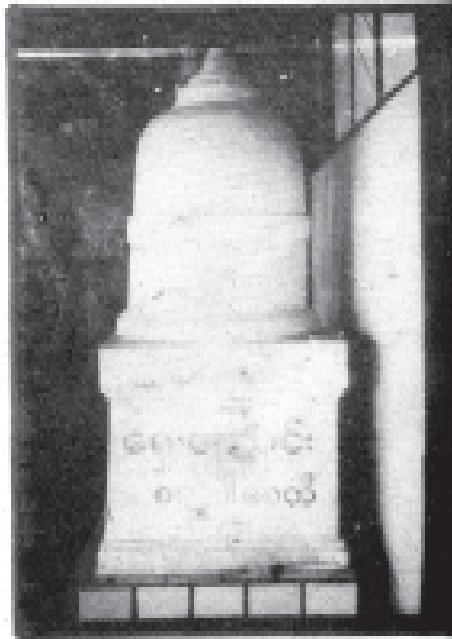
ဆရာကြီးဦးစံသာထွန်းရှိစဉ်က စာရေးသူသည် ဆရာကြီးနှင့် အတူသွားရောက်၍ တစ်ကြိမ် ဖတ်ရှုခဲ့ပါသည်။ ဆရာကြီးက နောက်စာကြောင်းများမှာ အလှူအတန်း၊ ကုသိုလ်ကောင်းမှုများကို ရေးထိုးထားသည်ဟု ဆိုပါသည်။

အထူးသဖြင့် ကျောက်စာပါ (၈)ကြောင်းအနက် ကြောင်းရေနိပါတ်(၁)(၂)(၃)၏ အဆုံးနား တွင်လည်းကောင်း ကြောင်းရေ(၈)၏ အစနားတွင်လည်းကောင်း မူလကျောက်စာ ရရှိသူက

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ကျိန်ဆောင် ကိုရိုမာမာကပ်တည်တည်
အတက်ကြေစွာမှ ကျိန်ဆောင် ဆရာတော်တော်တော်

ကျိန်ဆောင် အတွင်းကို အသစ်မှစီမံ
ကြမ်းစာ ကိုကျယ်ထောင်တည် အတွင်း

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ရန်ငုံအထက်ကြီးကရွာလီကမှ မာမာမာမာပျာပိရုံ

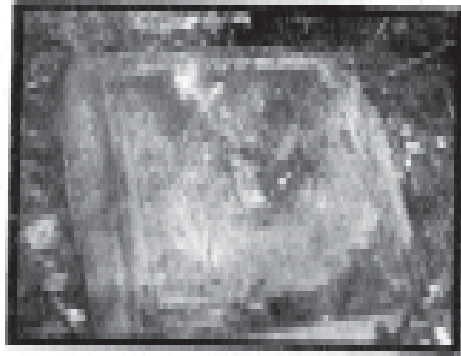
ရန်ငုံအထက်ကြီးကရွာလီကမှ နာမီမာမာပျာပိရုံ

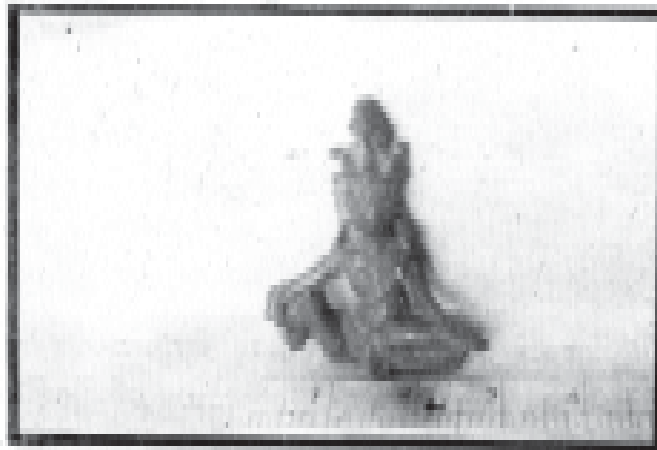
ရန်ငုံအထက်ကြီးကရွာလီကမှ ဝေပီမာမာပျာပိရုံ

ရန်ငုံသားကြီးစာပေ

အထင်ရှားအောင်၊ ဣဒါရီ၊ အထွဋ်ရုဏသေ အထွဋ်၊ အထွဋ်အထွဋ်အထွဋ်အထွဋ်၊ ဝါဒဝါဒ

အထင်ရှားအောင်အထွဋ်၊ အထွဋ်ရုဏသေ အထွဋ်အထွဋ်၊ ဝါဒဝါဒ

အထွဋ်အထွဋ် အထွဋ်အထွဋ် အထွဋ်အထွဋ်အထွဋ် အထွဋ်အထွဋ်အထွဋ်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မေးသွေးထားသဖြင့် စာလုံးများမှာ ပျက်စီးလျက်ရှိနေသည်။ သုတေသီအပေါင်းတို့အစမှ အဆုံး သိရှိအောင် ဖတ်ရှုသင့်ပါသည်။

၁-၁။ ကျိန်းတောင်တန်းမှ စတူပါတစ်ဆူ

ထိုအချိန်ကာလနှင့် မရှေးမနှောင်းမှာပင် မင်းပြားမြို့နယ်၏ အနောက်ဘက်ကျိန်းတောင် တောင်တန်းသူဌေးကုန်းရွာ၏အနောက်ဘက်တည့်တည့် ယခင်သိမ်ဟောင်းနေရာတစ်ခုမှ စတူပါ တစ်ဆူကို ရရှိခဲ့ကြသည်။

ဤစတူပါကို ယင်းမှသယ်ယူလာပြီး မင်းပြားမြို့ ရတနာဗိမာန်ကျောင်း၌ထားရှိခဲ့သည်။ ထိုစတူပါကို စာရေးသူသွားရောက်၍ ကြည့်ရှုခဲ့စဉ်က စတူပါမှာ အောက်ခြေထက်ခြမ်းကွဲနေပြီး အပေါ်၌လည်း ပဲ့နေသည့်နေရာများကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။

ယင်းကို ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းမှ ဆရာတော်နှင့်တကာတချို့က အင်တေဖြင့် ပြန်လည် ဖုံးအုပ်မွမ်းမံပြီး ထီးတော်အသစ် တပ်ဆင်ခြင်း၊ အောက်ခြေကုဗတုံးကို ပြုပြင်ခြင်းနှင့် ယင်းကို ဆေးဖြူသုတ်လျက် ယခုအခါ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်း၏ အထက်သိမ်၌ကုံးကွယ်ထားရှိနေသည်။

စတူပါကို အသစ်မွမ်းမံပြုလုပ်ထားသည့်အတွက် နဂိုလက်ရာနှင့် ကွာခြားလျက်ရှိနေသည်။ ယခုမွမ်းမံခြယ်သထားသော စတူပါ၏ အမြင့်မှာ (၃-ပေ ၁၁-လက်မ)ရှိသည်။

၁-၈။ ကျိန်းတောင်ဝန်းကျင်မှ ဝေသာလီခေတ်ငွေဒင်္ဂါး

ရှေးရခိုင်ပြည်ကို ရှေးရခိုင်မင်းများ အုပ်စိုးခဲ့စဉ်အခါက ဤကျိန်းကျွန်းဒေသ၌ လူနေမှု ရှိခဲ့သည်ဖြစ်ပေရာ ယင်း၌ အုပ်ချုပ်မှုအတိုင်းအတာအရ ကျိန်းကျွန်းစားများကို ခန့်အပ်၍ အုပ်ချုပ် စေခဲ့သည်။ လူနေမှုအရ ရပ်ရွာများတည်ထောင်၍ ဤဝန်းကျင်၌ နေထိုင်ခဲ့ကြသည်ဖြစ်ပေရာ ယခင်ရွာဟောင်းနေရာတို့မှ ရခိုင်မင်းများ သွန်းလုပ်ခတ်နှိပ်ခဲ့သော ငွေဒင်္ဂါးအများအပြားကိုပင် ဤဒေသမှ ရရှိခဲ့ကြသည်။

ဤတွင် ဝေသာလီခေတ်၏ အထောက်အထားဖြစ်သော (ပီရစန္ဒြ)မင်း၏ ဒင်္ဂါးအချို့ကို ဤဒေသမှ ရရှိခဲ့ဖူးကြသည်ဟု သိရှိရသည်။

မင်းပြားမြို့နယ်ဖြစ်စဉ်သမိုင်း (မြို့နယ်ပဏစမှ ထုတ်ဝေသည်။) စာ-၁၁၁

၂-က။ မင်းပြားမြို့နယ် ကြပ်စင်ကျွန်းမှ စအင်းရွာဟောင်း

ကြပ်စင်ကျွန်းသည် မင်းပြားမြို့၏တောင်ဘက်(၃)မိုင်ကျော်အကွာ ကြပ်စင်တောင်မော်မှ စ၍ တောင်တန်းသည် မြေပုံမြို့နယ် အငူအထိ ကျယ်ပြန့်ရှည်လျားသည်။

ဤကျွန်း၌ ဝေသာလီခေတ်နှင့်ပတ်သက်၍ အထောက်အထားများကို မင်းပြားမြို့မှ

တောင်ဘက်(၁၆)မိုင်ကျော်ကွာဝေးသည့် ကြပ်စင်ကျွန်း(စအင်းရွာဟောင်း)နေရာ၌ တွေ့ရှိရသည်။
ယင်းဒေသမှတွေ့ရှိရသော ဝေသာလီခေတ်မှ (စတူပါများ)နှင့် အခြားအထောက်အထားများ
အကြောင်းကို ဆက်လက်တင်ပြလိုပေသည်။

၂-၈။ ငရံ့မင်းဓာတ်ကုန်းတော်မှ စတူပါများ

ငရံ့မင်းဓာတ်တော်တည်ရှိရာမှာ စအင်းရွာဟောင်းမှ အနောက်တောင်ဘက်(၃)မာလခန့်
ကွာဝေးသောနေရာဖြစ်သည်။ ကုန်းတော်၏အမြင့်မှာ (ပေ ၇၀)ခန့်မြင့်ပေလိမ့်မည်။ ကုန်းတော်၏
အလယ်၌ကား ဉာဏ်တော် (၂၆-ပေ)မြင့်သော ငရံ့မင်းဓာတ်တော်တစ်ဆူ တည်ရှိသည်။

ဤဓာတ်တော်တည်ရှိရာ ကုန်းမြေထက်၌ ယခင်က စတူပါ(၄)ဆူ ရှိခဲ့သည်ဟုဆိုသည်။
ယခုအခါ (၃)ဆူတည်းသာ ရှိတော့သည်။ တစ်ဆူသော စတူပါမှာ မြေပုံမြို့နယ် ဝက်ခေါင်းကျေးရွာ
မှ ကျင်သန်တစ်ဦးက စတူပါကို သယ်ဆောင်သွားပြီး ထုခွဲဖျက်ဆီးပစ်သည်ဟု သိရသည်။

ယခုဤကုန်းတော်၌ ကျန်ရှိနေသော စတူပါ(၃)ဆူ၏ အကြောင်းကို အစီစဉ်အတိုင်း
ဖော်ပြပေအံ့။

ဓာတ်တော်၏အနောက်တောင်ထောင့်မှ စတူပါ

ဤစတူပါမှာ အမြင့်(၄ ပေ ၃ လက်မ)ရှိသည်။ အောက်ခြေကုဗအမြင့်သည် (၁၃-လက်မ)
ရှိပြီး ယင်းအပေါ်၌ (၅-လက်မ)ခန့် မြင့်သော(Square Platform)အနားဖောင်းရစ်ကို ပြုလုပ်
ထားသည်။ ယင်း၏ စတုရန်းမျက်နှာပြင်ပေါ်တွင် ဆလင်ဒါပုံကို ဆင့်ထားသည်။ အလယ်၌
(၄-ပေ ၃-လက်မ)ပတ်လည်ရှိသော သင်္ကန်းဆီးပါရှိသည်။ သင်္ကန်းဆီး၏အောက်ဖောင်းရစ်
ယံ၌ပူ ပုတီးစေ့ အလုံး(၃၃)လုံးကို ထုဆစ်ထားသည်။ ယင်း၏အောက်အနားဖောင်းရစ် မျက်နှာ
ပြင်၌ကား ကြာပန်းတို့ဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသည်။ ကြာပန်းအရေအတွက်မှာ (၁၂)ခုရှိသည်။

စတူပါ (ဆလင်ဒါ)၏အောက်ခြေ၌လည်း ဖောင်းရစ်တပ်ဆင်ထားပြီး ဖောင်းရစ်မျက်နှာ
ပြင်၌ ကြာပန်းချပ်များဖြင့် ခြယ်လှယ်ထားသည်။ ကြာပန်းချပ်နှစ်ခုအကြား အလယ်သည် ချိုင့်
နေသောပုံသဏ္ဍာန်ကို ပေါ်လွင်စေသည်။ အဆိုပါ ကြာပန်းချပ်အရေအတွက်မှာ အပေါ်နှင့်အောက်
သည် (၂၁)ခုစီရှိကြသည်။ ကြာပန်းချပ်များတို့၏ ကြားတစ်ခုစီ၌မူ လှိုင်းတွန့်ယံများပေါ်လွင်လျက်
ရှိနေသည်။ သို့သော် အထက်နှင့်အောက်မှာ တစ်လွဲစီရှိကြသည်။

ကြာခေါင်းလောင်းမှောက်၏ ထိပ်ဖျားတွင် ထီးအဖြစ် (၅-လက်မ)မြင့်သော ထုချွန်ပုံကို
တွေ့ရသည်။ သို့သော် ပြည့်စုံခြင်းကား မဟုတ်သေးပေ။ အောက်ခြေကုဗမျက်နှာပြင်ကိုကား
မှန်ဘောင်အကွက်တစ်ကွက် ပေါ်အောင် ထုလုပ်ထားသည်။ ဤစတူပါ၌ သီးခြားထွင်းလုပ်ထား
သော အောက်ခြေဖိနပ်ကို မတွေ့ရပေ။ စတူပါပုံ(၈)ရူပါ။

ဓာတ်တော်၏အနောက်မြောက်ထောင်မှ စတူပါ

ဤစတူပါ၏ဥာဏ်တော်အမြင့်မှာ (၃-ပေ ၈-လက်မ)ရှိသည်။ အောက်ခံ ကုဗမျက်နှာပြင်၏ အမြင့်သည် (၁၀-လက်မ)ရှိပြီး ယင်းအပေါ်၌ (၅)လက်မမြင့်သော(Square Platorm) အနားဖောင်းရစ်ကို ပြုလုပ်ထားသည်။ အလယ်၌ သင်္ကန်းစီးပါရှိပြီး ပတ်လည်မှာ(၃ ပေ ၁၁ လက်မခွဲ) ရှိသည်။

ထိုသင်္ကန်းစီးအောက်ဖောင်းရစ်ပတ်လည်တွင် ပုတီးစေ့အလုံး (၃၅)လုံးဖြင့် စိတန်းထုဆစ်ထားသည်။ ယင်းပုတီးစေ့အောက် မျက်နှာပြင်တွင်ကား ကြာရိုးကြာနွယ်များကို တစ်ခုနှစ်တစ်ခု နုဘေထပ်ခြယ်မှုန်းထားသည်။ အလယ်တွင် ကြိမ်အကွက်ငယ်ကလေးများ ပေါ်လွင်လျက် ရှိသည်။ အထူးသဖြင့် အောက်ခြေကြာရိုးနွယ်ကို နှစ်ထပ်ပြုလုပ်ထားသည့်အတွက် မျက်နှာပြင်မှ တွဲလောင်းကျနေဟန်ကို ပိုမိုပေါ်လွင်စေသည်။

ဆလင်ဒါ၏ အောက်ခြေမျက်နှာပြင်၌ကား အလယ်ချိုင့်နေပြီး ဖောင်းရစ်မျက်နှာပြင်နှစ်ခုကို ပြုလုပ်ထားသည်။ သို့သော် အောက်ခြေဖောင်းရစ်မျက်နှာပြင်သည် အပေါ်မျက်နှာပြင်ထက် ကြီးမားသည်။ ထိုမျက်နှာပြင်တို့၌လည်း ကြာချပ်လွှာများကို ထုဆစ်ထားသည်။ အောက်မှကြာချပ်လွှာသည် အပေါ်မှကြာချပ်ထက် အရွယ်ကြီးသည်။

စတူပါ၏အောက်ခြေကုဗမျက်နှာပြင်၌ကား မှန်ဘောင်ထုဆစ်၍ မှန်ပြတင်းနှစ်ခု ပေါ်လွင်နေသည်။ အောက်ခံသီးခြားဖိနပ်ကို မတွေ့ရှိရပေ။

အပေါ်ခေါင်းလောင်းမှောက်၏ ထိပ်၌ကား ထီးအဖြစ် ကြာသီးရစ်များဖြင့် တန်ဆာဆင်ထားသည်။ ကြာသီးအရေအတွက်မှာ (၂၁)ခုတိတိရှိသည်။ သို့သော် ပြည့်စုံခြင်းမဟုတ်ဘဲ ယင်းအပေါ်မှ အညွန့်မှာ ပျက်စီးနေခြင်းကို တွေ့ရသည်။

အထူးသဖြင့် ဤစတူပါ၏အောက်ခြေ ကုဗမှအစအပေါ်ကြာသီးရစ်နှင့် ကိုယ်ထည်ဟန်အနေအထားမှာ ဆရာကြီးဦးစံသာအောင်ရေးသားတင်ပြခဲ့သည့် (Buddhist Art of Ancient Arakan) စာအုပ်မှ ပုံ(၁၂)တွင် ဖော်ပြထားသော မီးချောင်းဝမှ ရရှိသည့်စတူပါ၏ ပုံသဏ္ဍာန်နှင့် အချိုးအစားမှာ လွန်စွာမှဆင်တူနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

မီးချောင်းဝမှ စတူပါ၌ အောက်ခံဖိနပ်နှင့်ထီးတို့မှာ အပြည့်အစုံပါရှိပြီး ဤစတူပါမှာ အောက်ခံဖိနပ်နှင့် ထီးတော်ပြည့်စုံခြင်းမရှိသည်သာ ကွာခြားသည်။

ဓာတ်တော်၏မြောက်ဘက်မှ စတူပါ

ဤစတူပါ၏အမြင့်မှာ (၃-ပေ ၃-လက်မ)ရှိသည်။ အောက်ခြေကုဗအမြင့်သည် (၉)လက်မရှိပြီး ယင်းအပေါ်၌ (၅)လက်မမြင့်သော အနားဖောင်းရစ်ကို ပြုလုပ်ထားသည်။ ထိုအနားဖောင်းရစ်မျက်နှာပြင်ပေါ်၌ (ဆလင်ဒါ) ပုံကို ဆင့်ထားသည်။ ဆလင်ဒါ၏ သုံးပုံတစ်ပုံအပေါ်ပိုင်းတွင်

သက်နိးစီးပါရှိပြီး ယင်းမှာ (၄-ပေ)ပတ်လည်ရှိသည်။

ဆလင်ဒါ၏ ပုံအောက်ခြေမျက်နှာပြင်လေးခု၌ နံရံကပ်လိုက်မုခ်များ ထွင်းလုပ်ထားပြီး ယင်းအထဲ၌ ဗုဒ္ဓဆင်းတုငယ်လေးဆူက အပြင်သို့မျက်နှာမူ၍ ပလ္လင်ငယ်တစ်ခုစီပေါ်တွင် ထိုင်နေကြဟန်ဖြစ်သည်။

ဤဗုဒ္ဓဆင်းတုငယ်များ ထိုင်နေကြဟန်မှာ တစ်ခုနှင့်တစ်ခုမတူဘဲ အရှေ့ဘက်တွင် ဓမ္မစကြာမုဒြာနှင့် တောင်ဘက်တွင် ဘူမိဗဿမုဒြာတို့ အသီးသီးဖြစ်ကြသည်။

သက်နိးဆီး၏အောက်အနားတွင်ကား ပန်းများကို ထုဆစ်ထားသည်။ ခေါင်းလောင်းမှောက်ပိုင်းထိပ်ပြင်သည် ပြောင်ချောလျက်ရှိနေပြီး ဤစတူပါကို ထုဆစ်ခဲ့စဉ်ကပင် ထီးတော်ကို မထည့်ခဲ့ဟု ယူဆရပေသည်။

အောက်ခြေကုဗမျက်နှာပြင်၌ကား မျက်နှာကို အပြင်သို့ထုတ်ပြီး နှာမောင်းကွေးညွတ်ထားသော ဆင်ရုပ်များကို မျက်နှာပြင်လေးခုထုဆစ်ထားသည်။ တစ်ဖန်မျက်နှာပြင်၏ ထောင့်တစ်ခုစီ၌လည်း ခြင်္သေ့ဟု ယူဆရသော တိရစ္ဆာန်များက ဘေးစောင်းထိုင်နေဟန်ကို တွေ့ရှိရသည်။ စတူပါဓာတ်ပုံ(င)ရှုပါ။

၂-ဂ။ စအင်းရွာဟောင်း ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းမှ စတူပါများ။

ဆက်လက်ပြီး စအင်းရွာဟောင်းရွာ၏ အရှေ့မြောက်အရပ် ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းတွင် တွေ့ရှိရသော စတူပါ(၃)ဆူကိုလည်း ဆက်လက်၍ တင်ပြပါမည်။

ပထမစတူပါ

ဤစတူပါမှာ ငရံမင်းဓာတ်တော်၏ မြောက်ဘက်တွင်ရှိနေသော စတူပါကဲ့သို့ပင် ဆလင်ဒါမျက်နှာပြင်လေးခုစလုံး၌ လိုက်မုခ်ထွင်းထုထားပြီး ယင်းအထဲ၌ ကိန်းဝပ်စံပါယ်နေကြသော ဗုဒ္ဓဆင်းတုငယ်များ ပါရှိသည်။ အသီးသီး ဗုဒ္ဓဆင်းတုငယ်များ၏ မုဒြာမှာလည်း ယခင်စတူပါကဲ့သို့ပင် ရှိပေလိမ့်မည်။

အထူးသဖြင့် ဤစတူပါမှာ ထက်ဝက်ခြမ်းကွဲသွားသည့်အပြင် သက်နိးဆီးမှစ၍ အပေါ်ပိုင်းတစ်ခုလုံး ပျက်စီးနေသည်ကို တွေ့ရှိရသည်။

ဤစတူပါ၏အောက်ခြေကုဗမျက်နှာပြင်တို့၌မူ မှန်ဘောင်အကွက်များကို ထုဆစ်ထားသည်။ ယင်းမှန်ဘောင်အကွက်၏ အောက်အနားတွင်မူ တစ်မူထူးခြားသော အရုပ်ငယ်ကလေးများ ပါရှိသည်။ ဤအရုပ်ငယ်ကလေးမှာ လက်အုပ်ချီ၍ ရှိခိုးနေကြဟန်ဖြစ်ပေသည်။ ဤအရုပ်များ၏ နောက်၌ဖြန့်ကျက်ထားသော အတောင်များလည်း ပါရှိသည်။ ဤအရုပ်များကို နိးနီးကပ်ကပ် လေ့လာကြည့်သည့်အခါ (လူကိန္နရီ)အရုပ်များ ဖြစ်ဖွယ်ရှိသည်ဟု ယူဆရသည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မျက်နှာပြင်တစ်ခု၏ အလယ်၌ (၂)ရပ်နှင့်ထောင့်တစ်ခုစီ၌ (၁)ရပ်စုစုပေါင်း စတူပါအနား လေးဘက်၌ အရပ်(၁၂)ရပ်ပါရှိသည်။

ဒုတိယ စတူပါ

ဤစတူပါ၏အမြင့်မှာ (၂ ပေ ၁၁ လက်မ)ရှိသည်။ တွေ့ရှိရသော စတူပါများအနက် အငယ်ဆုံးသော စတူပါဖြစ်ပေသည်။

ဤစတူပါ၏ (Square Platform) အနားဖောင်းရစ်မှာ ပေါ်လွင်မှုမရှိသည့်အတွက် ကုဗမျက်နှာပြင်နှင့် တစ်ဆက်တည်းရှိနေသလို မြင်ရသည်။

ဆလင်ဒါ၏အလယ်တည့်တည့်တွင် သက်န်းဆီးပါရှိပြီး ပတ်လည်မှာ (၁ ပေ ၅ လက်မ) ရှိသည်။ အပေါ်ခေါင်းလောင်းမှောက်၏ ထောင့်စွန်းတစ်ခြမ်းမှာ ပျက်စီးလျက်ရှိနေသည်။ ဤစတူ ပါမှာ စင်းလုံးချောဖြစ်ပြီး ထီးတော်ကိုလည်းကောင်း၊ အောက်ခံသီးသန့် ဖိနပ်ကိုလည်းကောင်း မတွေ့ရှိရပေ။

တတိယ စတူပါ

ဤစတူပါမှာ အမြင့်(၃ ပေ ၈ လက်မ)ရှိသည်။ အောက်ခံကုဗအမြင့်သည် (၁ပေ ၄လက်မ) ရှိပြီး ယင်းအပေါ်၌ (၆ လက်မ)မြင့်သော အနားဖောင်းရစ်ပါရှိသည်။

ဆလင်ဒါပုံကို အနားဖောင်းရစ် မျက်နှာပြင်တွင် ဆင့်ထားပြီး အလယ်တည့်တည့်၌ (၃ ပေ ၁၁ လက်မ)ပတ်လည်ရှိသော သက်န်းဆီးပါရှိသည်။ ကုဗမျက်နှာပြင်အလယ်တည့်တည့် တွင် နေင်လိုက်ဘောင်တစ်ခု ထွင်းထုထားသည်။ စတူပါ၏ထိပ်ပိုင်းထောင့်စွန်းတစ်နေရာနှင့် ကုဗထောင့်စွန်းတစ်နေရာတို့မှာ ပျက်စီးလျက်ရှိသည်။ အထက်ပါ စတူပါများကဲ့သို့ပင် ထီးနှင့် အောက်ခံဖိနပ်ခုံကို မတွေ့ရှိရပေ။ စတူပါဓာတ်ပုံ (၈)ရူပါ။

အထက်တွင် တင်ပြခဲ့သည့် စတူပါများ၏ အခြေအနေကို ဆရာကြီး ဦးစံသာအောင်က ပြည့်စုံသည်ဟုဆိုသော မီးချောင်းဝမှ တွေ့ရှိရသည့်စတူပါနှင့် နှိုင်းယှဉ်တိုက်ဆိုင်ကြည့်လိုက်သည့် အခါ စအင်းရွာဟောင်းမှ ယခုမျက်မြင်တွေ့ရှိရသော စတူပါများမှာ ပြည့်စုံသည်ဟု မဆိုနိုင်သေးပေ။ အဘယ်ကြောင့်မူ စအင်းရွာဟောင်းမှ စတူပါများမှာ ထီးတော်ပြည့်မစုံခြင်းနှင့် အောက်ခံဖိနပ်တို့ မတွေ့ရှိရ၍ ဖြစ်ပေသည်။

ဤသည်မှာလည်း စအင်းရွာဟောင်းမှ စတူပါများ၏ ထီးတော်နှင့်အောက်ခံကျောက်ပြား ဖိနပ်တို့မှာ ပျက်စီးဆုံးပါးခဲ့သောကြောင့် ဖြစ်ပွယ်ရှိသည်။ နှစ်ပေါင်း(၁၄၀၀)ကျော်ကြာမြင့်ခဲ့သည် နှင့်အညီ ဖြစ်ပျက်ခြင်းသဘောမှ ယင်းတို့မှာ လွတ်ငြိမ်းနိုင်ခဲ့လိမ့်မည်မဟုတ်ပေ။ တစ်နေရာမှ တစ်နေရာ ရွှေ့ပြောင်းသယ်ယူရာတွင် ထီးတော်မှာ ပျက်စီးရလွယ်ကူသည်။ အောက်ခံဖိနပ်

ကျောက်ပြားတို့မှာ အလွတ်ဖြစ်သည့်အတွက် ပျောက်ဆုံးပျက်စီးရန်လွယ်ကူ၍ဖြစ်ပေသည်။

ရှေးယခင်က ဤစတူပါများ၌ အောက်ခံကျောက်ပြားဖိနပ်ရုံသည်ဆိုခြင်းနှင့်ပတ်သက်၍ သက်သေခံဖိနပ်ကျောက်ပြားတစ်ခုကိုကား ယနေ့ထိတိုင် စအင်းရွာဟောင်း ရွာထဲ၌ တွေ့မြင်နိုင်ပါသေးသည်။

ထိုကြောင့် အထက်ဖော်ပြပါ စအင်းရွာဟောင်းမှ ယခုတွေ့ရှိရသော စတူပါများ၌ အောက်ခံကျောက်ပြားဖိနပ်တို့ကား ယခင်က သူ့နေရာနှင့်သူ လိုက်လျောညီထွေ တင့်တယ်စွာ ရှိခဲ့ကြပေလိမ့်မည်ကို တွက်ချက်နိုင်ပေသည်။

၂-ဃ။ စအင်းရွာဟောင်းမှ အခြားအထောက်အထားများ

စအင်းရွာဟောင်းတည်နေရာ သဘာဝသည် အရှေ့ဘက်တွင် တောင်နှင့်မြောက်သွယ်တန်းနေသော တောင်မြင့်ကြီးနှင့် အနောက်ဘက်တွင် တောင်နှင့်မြောက်သွယ်တန်းနေကြသည့် တောင်တန်းနှစ်ခုအကြားတွင် တည်ရှိသော ရွာဖြစ်ပေသည်။

ယခုအခါ ယင်းအနီးမှ ချောင်းငယ်သည် တိမ်ကောလျက် ရှိနေပြီဖြစ်သည့်အတွက် သွားလာရာ၌ ခက်ခဲသော နေရာတစ်ခုဖြစ်နေသည်။ လွန်ခဲ့သော နှစ်ပေါင်း(၁၄၀၀)ကျော်ကမူ ဤချောင်းမှာ ကျယ်ပြန့်နက်ရှိုင်းသော ချောင်းတစ်ခုလည်း ဖြစ်ဖွယ်ရာရှိသည်။

အထူးသဖြင့် ဤဒေသတစ်ဝိုက်၌ တောင်တန်းနှစ်ခုအကြား ပိတ်ဆို့ဖြစ်ပေါ်နေသော ငရံမင်းအင်းနှင့် သူဇာအင်းတို့ကို ယခုတိုင်မြင်တွေ့ရပေသည်။ ငရံမင်းအင်းမှာ အလျားပေ နှစ်ထောင်ကျော်ခန့်နှင့် အနံပေ တစ်ထောင်ငါးရာကျော် ကျယ်ဝန်းလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။ ဤဒေသ၌ စေတီဟောင်းတို့ ပြုပျက်ရာမှ ဗုဒ္ဓဆင်းတုငယ်များကို ရရှိခဲ့ကြသည်။ တစ်ခုသော ဆင်းတုပျက်ဦးတော်မှာ (ဝေသာလီခေတ်)တန်ကို တွေ့ရှိခဲ့ရသည်။ ၁၀-၁၀-၉၄ နေ့က စာရေးသူလေ့လာရောက်ခဲ့စဉ်က လယ်ထွန်ရာမှ ရရှိခဲ့သော ကြေးဖြင့် ပြုလုပ်ထားသည့်အရုပ်တစ်ရုပ်ကို မြင်တွေ့ခဲ့ရသည်။ အဆိုပါအရုပ်မှာ နတ်ရုပ်တစ်ရုပ်ဖြစ်နေပေသည်။ နတ်ရုပ်၏အမြင့်မှာ (၃ဒေသမ ၅)လက်မ ရှိပြီးထိုင်နေပုံဖြစ်သည်။ ညားဒူးတစ်ဖက်ကို ထောင်ပြီး ညာလက်ကို ယင်းအပေါ်၌ မှောက်၍ ချထားသည်။ အခြားခြေတစ်ဖက်ကိုမူ တင်ပလွင်ခွေ ပုံစံချထားပြီး ဘယ်လက်ကို ယင်းဒူးပေါ်၌ ရွှေကလေး တင်ထားသည်။ ဦးတော်၌ ဆံစုကလေးများသဖွယ် အစုကလေးများနှင့် ဦးသျှောင်ကို တန်ဆာဆင်ထားသည်။ နားမှအယပ်သည် ပခုံးပေါ်နှင့် ထိစပ်လျက်တည်ရှိသည်။

တစ်ဖန် ရွာ၏ ဘုန်းတော်ကြီးကျောင်းအနီး ကွင်းပြင်မှ လွန်ခဲ့သောဆယ်နှစ်ခန့်က မြေကြီးထဲမှ လက်တစ်ဆုပ်အရွယ် ယင်းထက်ကြီးသော အရွယ်ရှိသည့် ခဲလုံးများကိုလည်း ရရှိခဲ့ကြသည်။ ယင်းခဲလုံးများမှာ အမြောက်ဆန်အဖြစ် အသုံးပြုခဲ့သည်ဟု ယူဆရသည်။

အထူးသဖြင့် ဒေသပြောစကားအရ ဤဝန်းကျင်၌ ကျောင်းတော်ရာ၊ နန်းရာကုန်းစသည်

နေရာများလည်း ရှိနေသေးသည်။ ယင်းတို့သည် ဝေသာလီခေတ်နှင့် ကင်းကွာနိုင်ခဲ့ကြလိမ့်မည် မဟုတ်ကြောင်းမှန်းဆရပေသည်။

၃-က။ အိုးပုံတောင်ရွာမှ စတူပါတစ်ခု

အိုးပုံတောင်ရွာသည် ဗိုလာချောင်းဖျားတွင် တည်ရှိသော ရွာတစ်ရွာဖြစ်သည်။ ဗိုလာချောင်း မှာ မင်းပြားမြို့ အရှေ့မြောက်အရပ် (၆)မိုင်ကျော်အကွာ ပန်းမြောင်းကြီးချောင်းမှ အစပြု၍ အကွေ့ အကောက်များစွာဖြင့် သွားလာရသောချောင်းဖြစ်သည်။

အိုးပုံတောင်ရွာမှာ မင်းပြားမြို့နှင့် အပြောင့်တိုင်းလျှင် (၁၂)မိုင်ခန့်သာဝေးကွာသော်လည်း ရေလမ်းဖြင့် သွားလာရသည့်အတွက် မိုင်(၂၀)ခန့် ကွာဝေးနေပေသည်။

ဤရွာ၌ စတူပါတစ်ခုတွေ့ရှိခဲ့ကြောင်းကို ရခိုင်သမိုင်း ဝါသနာရှင် မင်းပြားမြို့ စိုက်ပျိုးရေး ဘဏ်မှ လက်ထောက်မန်နေဂျာ ကိုစံညွန့်ပြောပြ၍ စာရေးသူသိရှိခဲ့ရသည်။

ထို့ကြောင့် ၂၉-၇-၉၅ နေ့က ဗိုလာချောင်း (ကျောက်မော်ရွာ) ဇာတိ ကိုမောင်သာဦး၏ ခရီးလမ်းညွှန်ပို့ဆောင်မှုကြောင့် မိုးရာသီထဲမှာပင် ခက်ခက်ခဲခဲ ရောက်ရှိခဲ့သည်။

အိုးပုံတောင်ရွာမှာ စည်မျက်နှာကဲ့သို့ ညီညာသောပေ (၈၀)ခန့်မြင့်သည့် တောင်ကုန်းပေါ် တွင် တည်ရှိသော ရွာငယ်တစ်ရွာဖြစ်ပေသည်။ ဤရွာတည်နေပုံမှာလည်း သဘာဝအနေအထား သည် စအင်းရွာဟောင်းတည်နေပုံနှင့် အသွင်တူသည်။ ရွာသည် အရှေ့အနောက်သွယ်တန်းနေ သော တောင်တန်းနှစ်ခုအကြားတွင် တည်ရှိနေပြီး ရွာ၏မြောက်ဘက်၌ကျယ်ပြန့်သော (ငရစ်မအင်း)တည်ရှိသည်။

အိုးပုံတောင်ရွာ ဦးကျော်တင်၏ ပို့ဆောင်ပြသမှုကြောင့် စတူပါကိုလေ့လာတွေ့မြင်ခဲ့ရသည်။ စတူပါတည်ရှိသည့်နေရာမှာ အိုးပုံတောင်ရွာမှ အနောက်တောင်ဘက်တွင်တည်ရှိပြီး ယင်းသို့ (၁၅)မိနစ်ခန့် သွားလာရသည်။ စတူပါတည်ရှိသည့် တောင်ကုန်းကို (ကျောင်းတောင်)ဟု ခေါ်ကြောင်းသိရသည်။ ဤကျောင်းတော်၌ ရှေးက(ဘားမဲ့ဘားကရား)တို့နေထိုင်ခဲ့သည်ဟုလည်း တစ်ဆင့်ကြားသိရသည်။

အထူးသဖြင့် စတူပါမှာ ဤကုန်းတော်တွင် တည်ရှိနေသော စေတီပျက်မှ ထွက်လာသည် ဟုဆိုကြသည်။ စေတီထဲမှာလည်း ကျောက်စာတစ်ခုကို ရရှိခဲ့သည်ဟုသိရသည်။ ယင်းကိုစာရေး သူဖတ်ရှုရန် ပြောပြသည့်အခါ ယခုအခါ မြေပုံမြို့နယ် ပင်ကပ်တောင်မော်ဆရာတော် ဦးပိသုဒ္ဓ ထံရှိနေသည်ဟုဆိုသည်။

ဤကုန်းတော်မှ တွေ့ရှိရသော စတူပါမှာ ထက်ခြမ်းကွဲနေသည့်အပြင် သင်္ကန်းစီး အောက်ပိုင်း ဆလင်အီကို မတွေ့ရတော့ပေ။ သင်္ကန်းစီးမှ ယင်းအပေါ်ပိုင်းကို တွေ့ရှိရသော်လည်း ထက်ခြမ်းကွဲနေပြီ။ ထီးတော်မှာလည်း ပျက်စီးနေပြီ။

လေ့လာမှုအရ ဤစတူပါ၏အောက်ခြေကုဗအမြင့်သည် (၁၄-ပေ ၅ လက်မခွဲ)ရှိသည်။
ယင်းအပေါ်၌ (၃ ပေ ၅ လက်မ)မြင့်သော အနားဖောင်းရစ်ပါရှိသည်။ ကျိုးပဲ့ပျက်စီးနေသော
သင်္ကန်းဆီးအပေါ်ပြင်နှင့် ထီးတော်တို့ကို ခန့်မှန်းတွက်ဆလျှင် ဤစတူပါမှာ (၄)ပေကျော်ခန့်အမြင့်
ရှိလိမ့်မည်ဟု ခန့်မှန်းရသည်။

ဤစတူပါ၏မျက်နှာပြင်သည် ယခင်တင်ပြခဲ့သည့် စတူပါများ၏မျက်နှာပြင်များလောက်
ပြေပြစ်ချောမွေ့ခြင်းမရှိဘဲ ကြမ်းတမ်းမှုကို ဖော်ပြလျက်ရှိနေပေသည်။

၄-က။ နိဂုံး

အထက်တွင်တင်ပြခဲ့သည့် အထောက်အထားများကို အခြေခံ၍ အောက်ပါသမိုင်းအချက်
အလက်များကို ကောက်ချက်ချနိုင်ပေသည်။

ကျိန်းကျွန်းအရပ်၌ တွေ့ရှိရသော ကျောက်စာသည်လည်းကောင်း၊ စတူပါစေတီဝယ်
သည်လည်းကောင်း၊ ငွေဒင်္ဂါးသည်လည်းကောင်း၊ အေဒီ(၅)ရာစုကို ရည်ညွှန်းလျက်ရှိပေရာ
ထိုအချိန်ကာလသည် ဝေသာလီခေတ်တွင် ကျရောက်သဖြင့် ထိုအေဒီတို့၌ ဝေသာလီခေတ်ကပင်
ဘာသာရေးကွယ်မှု ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုတို့ ရှိခဲ့ကြပေလိမ့်မည်။ ယင်းနှင့်ဆက်စပ်၍ ကျိန်းကျွန်း
တစ်ခွင်၌ လူနေမှုသည် အေဒီ (၅)ရာစုကပင် ထင်ရှားစွာရှိနေကြမည် ဖြစ်ပေသည်။

တစ်ဖန် စအင်းရွာဟောင်းဒေသမှ စတူပါအများအပြားနှင့် နတ်ရုပ်ငယ်၊ ဗုဒ္ဓဆင်းတုများ
အပြင် အခြားအထောက်အထားများကို တွေ့ရှိခဲ့ရပြီးဖြစ်ပေရာ စတူပါကိုးကွယ်မှုသည် ဝေသာလီ
ခေတ်၌သာ ထွန်းကားခဲ့သည့်အလျောက် ဘာသာရေးကွယ်ခြင်းနှင့်အတူ လူနေမှုတို့သည်
ဤအေဒီရှိခဲ့ကြသည်။ အခြားသော ဝေသာလီခေတ်၏အခြင်းအရာတို့သည်လည်း ဤဝန်းကျင်၌
ဖြစ်ပျက်ခဲ့ပေလိမ့်မည်။

အလားတူ ပုံသဏ္ဍာန်များရှိ အိုးပုံတောင်ရွာအနီးမှ တွေ့ရှိရသော စတူပါသည်လည်း
ထိုနည်းတူစွာ အေဒီ(၅)ရာစုထက်နောက်မကျမီကပင် ထိုအေဒီ၌ ဘာသာရေးကွယ်မှုနှင့်
အတူ လူနေမှုရှိနေခဲ့ကြောင်း ပြသနေသည်။

ထို့ကြောင့် မင်းပြားမြို့နယ်တစ်ဝိုက်သည် ရှေးဝေသာလီခေတ်က မင်းနေပြည်မြို့တော် တစ်ခုမဟုတ်သော်ငြားလည်း တွေ့ရှိရသော ဝေသာလီခေတ် အထောက်အထားများကို ထောက်ရှုလျှင် အရှေ့ဘက်တွင်လည်းကောင်း၊ အနောက်ဘက်တွင်လည်းကောင်း၊ တောင်ဘက် တွင်လည်းကောင်း အနှံ့အပြားအထင်အရှားတွေ့ရှိခဲ့ရသည်ဖြစ်၍ ဝေသာလီခေတ် အေဒီ(၅)ရာစု ကပင်လျှင် မင်းပြားမြို့၌ ဘာသာကိုးကွယ်မှု၊ ကူးသန်းရောင်းဝယ်မှု၊ လူနေမှုတို့ရှိနေခဲ့ပြီဖြစ်ကြောင်း ကို မှတ်ယူနိုင်ကြမည် ဖြစ်ပေသတည်း။

မင်းပြားမင်းသိန်းဇံ

၁၀-၈-၉၅

ကျမ်းကိုး

- ၁။ U San Tha Aung: Buddhist Art Of Ancient Arakan.
- ၂။ Oung Hla Thein. A Visit to Miniature Stupas of Sa-ong (Rakhine State Magazine, 84)

ရှေးဦးစွာ သိရှိရန် ကျင့်သုံးရန်

သံတော်တင် လက်ကမ်းစာ

ယခုဖော်ပြလေ့ရှိသော ကျင့်သုံးရန်စာတမ်းသည် သံတော်တင် လက်ကမ်းစာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပြီး ဤစာတမ်းသည် နှစ်စဉ်စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။

ဤစာတမ်းသည် နှစ်စဉ်စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။

ရှေးဦးစွာ သိရှိရန် အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။

ရှေးဦးစွာ သိရှိရန် အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။

ရှေးဦးစွာ သိရှိရန် အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။ စာတင်စာအုပ်အတွက် အခြေခံအုတ်မြစ်ဖြစ်ပေသည်။

ရန်ကင်းကြီးစာပေ

ရွှေကျိန်းတော်ရှင်ဘုရား ရွှေချသံထီးတော်တင်လင်္ကာ (၁၂၇၀)

“နမောတဿ-ဘဂဝတော၊ အရဟတော၊ သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ”

သုညလေးခု၊ အရင်းပြု၍၊ စတုဒ္ဒါရာ၊ ယူဇနာသည်၊ ကမ္ဘာဘဒ္ဒ၊ ပေါ်ဦးစကား၊ ထက်ဖျားပြုဟော၊ သက်ကျလျာ၍၊ မဟာပထဝီ၊ မြေဆီသကာ၊ အရသာကြောင့်၊ ရောင်ဝါကင်းပြတ်၊ ဈာန်လက်လွတ်မှာ၊ အရပ်တပါး၊ သွားလားအံ့ငှာ၊ မရောက်လာ၍၊ လွန်စွာကြောက်ငြား၊ ကိုးယောက်သားတို့ လိုလားမပြတ်၊ တောင့်တလတ်သော်၊ ထွန်းပေါ်လာရ၊ သူရိယနှင့် စန္ဒာဘောမ၊ ဗုဒ္ဓဂုရု၊ ဘာရဏုသောရာ၊ သီတာလေးစင်း၊ မြစ်မင်းငါးဖြာ၊ ပဉ္စသမုဒ္ဒ၊ သတ္တပမ္မတော၊ လည်သည် ရောင်စို ၊ မြင့်မိုရ်နေလစသည် နက္ခတ်၊ လေးရပ်ကျွန်းကြီး၊ ရံဆီးတင့်တယ်၊ ကျွန်းငယ်နှစ်ထောင်၊ မြားမြောင်စကြဝဠာ၊ ကြမ္မာအလျောက်၊ ပေါက်သည့်သပြေ၊ ကောင်းသည် နိမိတ်၊ တိတ်နှင့် ကောက်ယူ၊ ဇမ္ဗူသောင်းကွက်၊ အလယ်ချက်တွင်၊ တိုးတက်သမ္မာ၊ မဟာသမ္မတ၊ မင်းလှရာဇာ၊ လက်ထက်ခါဝယ်၊ ဇမ္ဗူမြေတွင်း၊ များဖျင်းဖြစ်လာ၊ ဒီပေါ်ထွန်း၊ ရွှေကျိန်းကျွန်းလျှင်၊ အမည်တွင် ငြား၊ မြို့မင်းပြားကို၊ ပိုင်ကားချုပ်မိုး၊ အုပ်စိုးသမ္မာ၊ မင်းဖြစ်လျာ၍၊ ကြော်ငြာပင်၊ သတင်းကြီးလှ၊ သင်းစမ္ပေးကြို၊ ရန်လိုင်သည်၊ နယ်ပိုင်ဝန်ထောက်၊ သဒ္ဓါပေါက်၍၊ ကြည်လောက်သဘော၊ မနော အတိတ်၊ ဇာဓိတ်ရွှင်မြူး၊ ရှေးဦးမှန်လှ၊ စလွယ်ရ၍၊ ဦးလှဖော်ဇံ၊ အမှန်ဥက္ကဋ္ဌ၊ ရဲလှစွမ်းအင်၊ သတ္တိရှင်ဟု၊ ဘွဲ့မည်တွင်က၊ စိုးရမူဝမ်း၊ မောင်သာပန်းလျှင်၊ မြို့ပိုင်ပင်တည်း၊ ထို့ပြင်တပါး၊ ငွေစား လည်းရ၊ ဥက္ကဋ္ဌမူ၊ ရာဇာစည်းစိမ်၊ တင်းမတ်မိသည်၊ ဂုဏ်သိမ်ခတ်နှိပ်၊ ပုလိပ်အင်စပတ္တော်၊ မောင်ဖထော်က၊ ချင့်သော်တုနှိုင်း၊ မြေတိုင်းအရာ၊ လွန်လိမ္မာငြား၊ ဘုရားတကာကြီး၊ ခြားသီးမှန် ဝင်၊ ငါးယောက်ပင်ကို ၊ ဖော်ပြလိုအံ့၊ ကုသိုလ်ရွှင်မြူး၊ ထွန်းဦးချင်းအောင်၊ လုပ်ဆောင်လေရာ၊ ထွန်းဖြူပါ၏၊ တဖြာရောင်းဝယ်၊ ဆိုသည်ကောင်းစံဦး၊ လူပေါင်းစုနှင့်၊ ကောင်းမှုမျှော်ကိုး၊ မြတ်နိုး သည်လျောက်၊ သဒ္ဓါပေါက်၍၊ မြို့နောက်ကလျှင်၊ ကျိန်တော်ရှင်ကို၊ တစ်ခါပြင်မည်၊ ကြံသည်ကပင်၊ လူရှင်အများ၊ မြို့တွင်းသားလည်း၊ အားရဝမ်းသာ၊ ဘုရားမှာမူ၊ ကောင်းစွာနိုင်အံ့၊ အရှည်တံ့အောင်၊ လုပ်ဆောင်ကိုလုံ၊ ရွှေချတိုသော်၊ ဓာတ်တော်ပြောင်ပြောင်၊ ခြောက်သွယ်ရောင်လျှင်၊ လျှပ်စစ်သွင် သို့၊ နှစ်လိုဗွယ်ပင်၊ ပူးရလျှင်က၊ မြို့လျှင်လည်းပိုင်၊ ငွေစားကိုင်က၊ ချင့်နိုင်ညီမျှ၊ ခန့်ဝေငှ၍၊ ဒုတိယ ဘုံ၊ ပေးတုံလေယောင်း၊ လူပေါင်းများစွာ၊ အိုးသေရွာတောင်ပုတ်ကြီး၊ ခြားသီးမှန်ခင်၊ ခေါ်တွင် တွေ့မဆုတ်၊ အဟုတ်မှန်စွာ၊ အသေရွာနှင့်၊ ဂါမလေးရပ်၊ ယူတုံလတ်၍၊ ခေါ်မှတ်ကာလ၊ စိတြမာသ၊ တန်ခူးလဟု၊ ဆန်းစပုဏ္ဏမိ၊ အညီပြည့်ဘိ၊ ထိုသည်နေရာ၊ ရွာကြီးရွာငယ်၊ ကျိန်းပတ်လည်ပင်၊ မကတွင်သည်၊ များလျှင်သောင်းအောင်၊ ရွာလူပေါင်းနှင့် အကြောင်းလည်းပါ၊ ဤတောင်မှာ၌၊ လုပ်ကြံရငြား၊ အကျိုးအားကြောင့်၊ နောင်နိဗ္ဗာတာ၊ ရောက်လိုပါသည်၊ မှန်စွာမချွတ် ရစေသော်။

မချွတ်ရောက်ရာ၊ ဇမ္ဗူချာဝယ်၊ မဟာဗောဓိ၊ တုမဟိသား၊ မုနိငါးဆူ၊ ပွင့်တော်မူချင်း။

နိဗ္ဗာန်ကူးရာ၊ တို့ကျွန်းသာဝယ်၊ ဆိပ်ညာဖြောင့်တန်း၊ မကောက်လွန်းတည်း၊ များကျွန်းမိပတိ၊
 ဟိသည်မတူ၊ ဇမ္ဗူဒီးစွန်း၊ ရွှေကျိန်းကျွန်းဝယ်၊ ပြောင်ရွှန်းသာသနာ၊ တောက်ထွန်းပါသည်၊
 ရက္ခာပူရ၊ မြို့ညောင်ကို၊ သာကီယမင်း၊ အုပ်စိုးခြင်းကြောင့်၊ သတင်းကောင်းလှ၊ စန္ဒသူရိယ၊ တွင်ဘိ
 မင်းကျော်၊ လက်ထက်တော်ဝယ်၊ စံပျော်တုံဘိ၊ သာဝတ္တိက၊ ကြွဘိတုံကို၊ မိုင်းညိုမြ၊ သုံးလူဆရာ၊
 သကျတုန်းခေါင်၊ ကျောက်တော်တောင်၌၊ များမြောင်သံဃာ၊ ခြွေရံပါနှင့်၊ မဟာပရမေ၊ ရပ်တန့်နေ
 လျက်၊ ဖြန့်ကျက်ပြီးမှ၊ သမန္တစက္ခု၊ မျှော်ကြည့်ရှုသော်၊ အနုဇာရာ၊ ဖြစ်သောခါလျှင်၊ မှန်ပင်မုချ၊
 ဤဌာနတွင်၊ မောရအစစ်၊ ငါလျှင်ဖြစ်၏၊ နောင်၌နာဂတ်၊ ငါ၏ဓာတ်လျှင်၊ လူနတ်အညွန့်၊
 ဖြစ်လတ္တံ့ဟု၊ သံပြုလှလန်း၊ မိန့်ခွန်းဖျားဒိတ်၊ ဓာတ်တံဆိပ်လျှင်၊ ရွှေတောင်ခွင်သို့၊ ကြည့်လျှင်ရှုတ၊
 မျှော်ရှုကမူ၊ တယူဇနာ၊ ရှိလေရာတွင်၊ ကာကာဂီရိ၊ တောင်ဝယ်ဟိ၏၊ ဇာတိကျီးသား၊ ငါးရာ
 အားလျှင်၊ ရောက်လေကျင်သော်၊ အုတ်အင်ခပင်း၊ မှီတင်းနေထွေ၊ သမန်းပေတည်း၊ စားသည်
 များစွာ၊ ကုန်လတ်ရာလျှင်၊ တော်သည်ပင်တည်း၊ မရွှင်သောအား၊ တခြားဌာနေ၊ ဝေးရပ်မြေသို့၊
 နှစ်လို့ဝမ်းသာ၊ ဝစ္စာရှုစား၊ သွားအံ့လောဟု၊ ပြောဟောတိုင်ပင်၊ ကျေးမင်းရှင်က၊ စိတ်တွင်ရွှင်အား၊
 မသွားမလိုက်၊ ဤတောင်၌လျှင်၊ နှိုက်မြိုက်ပျော်ပိုက်၊ ကျန်တိုလိုက်က၊ သေလေရစ်၏။

ထိုကတလှစ်၊ နောက်နှစ်နာဂါတ်၊ ဤနေရပ်၌၊ ကျိန်းလတ်ခွဲရာ၊ ကျိန်းတောင်သာတွင်၊
 ကျိန်းတောင်ရှင်မူ၊ နတ်လူတကာ၊ ကိုးကွယ်ရာလိမ့်၊ ဖြစ်လေပိမ့်ဟု၊ နှစ်သိမ့်ရွှင်လန်း၊ မိန့်ခွန်း
 ဖျားဒိတ်၊ ခပ်တံဆိပ်လျှင်၊ တန်ခိုးမြင်သည်၊ ရောင်တင်ပြီးပြန်၊ ဖိတ်လျက်လူလူ၊ ဖြူဖြူငါငါ၊
 နိပြာရောင်မောင်း၊ ထွက်လိုက်ရှောင်သည်၊ သောင်းခွင်ကျွန်းလုံးကျော်စေသော်။

သောင်းကျွန်းဇမ္ဗူ၊ ခပ်သိမ်းလူတို့၊ မှတ်ယူစေကြောင်း၊ လင်္ကာလောင်းရာ၊ ရက္ခာပူရ၊
 မြို့ညောင်၌၊ ရှည်ထနိုင်ဘိ၊ သာဝတ္တိလျှင်၊ ပြည်ခွင်မနီး၊ ခြားသီးမှန်ကို၊ ရာဇဂြိုဟ်နှင့်၊ တူလိုသာလွန်း၊
 ရွှေကျိန်းကျွန်းဝယ်၊ ရွယ်မှန်းတူစွာ၊ ကျွန်းတကာထက်၊ သာပိုင်တက်၍၊ ဇေချက်ဖြစ်ဘိ၊
 ဂီရိဓမ္မတာ၊ ထိုတောင်မှာ၌၊ ရွှေဝါတနု၊ ကျေးသူဝမင်း၊ မယွင်းတဖန်၊ ဖြစ်လေသောခါ၊ သေလေ
 ရာတွင်၊ နောင်လာကိန်းဝင်၊ လျှာရင်းဓာတ်လျှင်၊ တည်လတ်ကျင်က၊ ရောင်ထင်လင်းလင်း၊ ပြောင်
 ပြောင်ဝင်း၍၊ ခပင်းများဖျင်၊ ကျိန်းတော်ရှင်ဟု၊ ခေါ်တွင်နာမ၊ ဘွဲ့မည်ရ၍၊ ထိုကစဉ်လော၊ ခုတိုင်
 သာလျှင်၊ တွင်လာဖြစ်ဘိ၊ နှစ်သိမ့်စေငှာ၊ များစွာသောင်းသောင်း၊ ထီးတင်ကြောင်းကို၊
 အပေါင်းခပင်း၊ သိစေရှင်းအံ့၊ ကြိရင်းမူလ၊ မြို့တွင်းကလျှင်၊ အလှူရှင်တည်း၊ ဂုဏ်တင်တီးတီး၊
 သံထီးတကာမ၊ မိမေလှမှာ၊ လက်ခဏ်ရာ၊ ထီးတော်မှာလျှင်၊ တင်ပါတုံလို၊ မြို့ပိုင်ဆိုက၊ ထိုထို
 ဝန်းယာ၊ တစ်ရာတစ်ဘုံ၊ တင်လေတုံငြား၊ မြို့တွင်းအားလည်း၊ ခြောက်ပါးအရသာ၊ ဘောဇဉ်မှာပေ၊
 ဤတောင်ဝယ်၌၊ လူဗွယ်များစွာ၊ ကောင်းရသာလျှင်၊ လူလေကျင်၏၊ ထိုလျှင်ပြီးက၊ ဒုတိယဘုံ၊
 တင်တုံလေပါ၊ အသည်ရွာတွေ့မဆုတ်၊ အတုတ်မှန်ပြီး၊ တောင်ပို့ကြီးနှင့်၊ ခြားသည်အိုးသည်၊
 ဝေးရပ်ပေတည်း၊ တသွယ်တစ်ကြောင်း၊ လူပေါင်းများစွာ၊ သံတန်းရွာလျှင်၊ ညီညာစုံက၊ တတိယ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဘုံ၊ တင်တုံလေမြောက်၊ တောင်ဝယ်ရောက်၏။ ထိုနောက် စတုတ္ထ၊ တော်စွတဘုံ၊ ကျတုံလေ
ငြား၊ ကင်းဆိပ်သားလျှင်၊ ရှင်အားသံချို၊ လွမ်းချင်းဆို၍၊ သာလို့ရှင်ပျံ၊ ထိုရပ်ကလျှင်၊ တင်သည်
ပင်လည်း၊ ထိုပြင်လှလှ၊ ပဉ္စမဘုံ၊ ကျတုံလေငြား၊ ဗူးပင်သားလည်း၊ သောင်းသောင်းလည်းကြော်၊
ကြော်ငြာတုံလမ်း၊ တင်သည်ဖြစ်၏။ တလှစ်သည်အူ၊ ဈေးကျမှုလျှင်၊ ပျော်သူတထူး၊ ကခုန်မြူးလျက်၊
ကြည်နူး၊ ရှင်လန်း၊ အံ့မခန်းတည်း၊ စိတ်ဝမ်းညိုမှု၊ ဆဋ္ဌမဘုံ၊ တင်တုံလေငြား၊ ထိုရပ်သားလည်း၊
အားရဝမ်းသာ၊ ထိုတောင်မှာအတိ၊ ပျံနဲ့သိရာ၊ အင်းမှာမပြေ၊ သိုက်ဝင်ပေ၏။ ခေါ်လေသာခြင်း၊
ငပြေအင်းလျှင်၊ သံညှင်းသာယာ၊ ထိုသည်ရွာမှာ၊ မိန်းမယောက်ျား၊ လူအများလည်း၊ အားရဝမ်း
သာ၊ ညီညာပြီးမှ၊ ဆဋ္ဌမဘုံ၊ တင်ပါတုံ၏။

နဝကိုးဘုံ၊ ဘုရားဂုဏ်ကို ၊ အာရုံပြုစေ၊ တင်ပေသောလျှောက် ထွန်းတောက်ရောင်ဝါ၊
တင်းမရွာနှင့် တဖြာတပါး၊ ရပ်ခြားတော်ပျင်၊ ထိုရပ်တွင်းဝယ်၊ ဝင်းဝင်းပြောင်ပြောင်၊ ကျောင်းတစ်
ဆောင်နှင့်၊ မြတ်ခေါင်တသီး၊ ထေရ်ကြီးသိက္ခာ၊ ဤဆရာလျှင်၊ ဝါတော်ကြီးလှ၊ ထိုကျောင်းကလျှင်၊
မြောက်ခွင်ဥတ္တရာ၊ မျှော်ကြည့်ပါသော်၊ ဓာတ်တော်အရောင်၊ ဝင်းပြောင်ထိန်ထိန်၊ တရိုန်ရိုန်လျှင်၊
မြင်လတ်ကျင်က၊ တင်ကာဆယ်တုံ၊ ဇေတုံလေငြား၊ စွန့်ကားဆယ်တစ်၊ တင်းပြည့်သားဘူတောင်၊
လုပ်ဆောင်လေရာ၊ လူတကာတို့၊ ညီညာဖြဖြ၊ ပဗ္ဗတခေါ်၊ ဆောင်ထိပ်ပေါ်၌၊ အုတ်အော်သဲအူ၊
ဖွေးဖွေးဖြူဖြူ၊ သူငါ့ခပင်း၊ လင်းခွင်းမုံသံ၊ တူရိယာသံညှင်း၊ မယွင်းသံလျှင်၊ တီးမှုတ်ကျင်က၊
တင်ပါတိုလို၊ ဓာတ်တော်ကိုလည်း၊ ထိုသည်မှန်ကင်း၊ မယွင်းကျောက်စီ၊ ဖိတ်လှုံညီက၊
မဟီရောင်ရိုန်၊ ဝရဇိန်၊ (စိန်ဝဇီ)လိုလို၊ စက်စက်ယိုသော်၊ နှစ်လိုဖွယ်လျှောက်၊ တောက်သည်လင်း
လင်း၊ အရောင်ချင်းသား၊ ခြောက်ပါးအစုံ၊ ကွန်မြူးပုံကား၊ အာရုံစိတ်ညွတ်၊ မပြတ်နေ့ည၊ ဂုဏ်မှန်း
ဆလျက်၊ လုပ်ကြရခြင်း၊ အကျိုးအားကြောင့်၊ စံစားတုံဘိ၊ ဘုံတုသိသာ၊ နတ်တို့ရွာက၊ မြန်းကြွ
လာမည်၊ ပရမေသခင်၊ ကျေးဇူးရှင်သည်၊ ပင်ကံ့ကော်အောက်၊ ပလ္လင်ပေါက်၍၊ ရောက်သည်စစ်
စစ်၊ ပါယ်မြစ်သုတ်သင်၊ အောင်မြင်တော်မူ၊ တစ်ဆူဖြစ်ထ၊ မိတ္တေယျကို၊ ဖူးရတွေ့ကြုံ၊ အတူဆို၍၊
ပုညကျော်သဲ၊ အလှူပေးပြီး၊ ခရီးမဂ္ဂင်၊ ပို့တင်ပေစွ၊ မြေသာယာ၊ တရားသာကို၊ ကြားနာပြီးသော်၊
ဖော်ခေါ်၍၊ ရှစ်ဘောင်ပရိက္ခာ၊ အစုံပါလျက်၊ ဝဋ်သမ္ဘိဒါလေးပါး၊ ခြောက်ပါးအသိဉာဏ်၊ ရှစ်စဉ်
သမာပတ်၊ ကင်းလွတ်ကိလေသာ၊ ရှင်းရှင်းကွာ၍၊ ခေမာအမှန်၊ မြတ်နိဗ္ဗာန်သို့၊ မုချလျင်စွာ၊
ရောက်လို သောဝ်။

မောင်မှန်းအောင်(ကျိန်းမြေ)

အာရှဒီမိုကရေစီ ဖျာဒိပ်စင် ပြိုင်းတိုင်ဘုရားသမိုင်း

ပြိုင်းတိုင်ခတ်(ခေါ်)ပါးပျဉ်းတော်ခတ်သည်ကား အာရှဒီမိုကရေစီလေးမြို့မြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်း ပေါ်တွင် တည်ရှိသည်။

လေးမြို့မြစ်သည် ရခိုင်ပြည်နယ်၏ အရှေ့ဘက်ပိုင်းတွင် တည်ရှိပြီး ချင်းတောင်တန်းကြီး ၏ အထက်ပိုင်းဒေသ မတူဝီမြို့မြောက်ဘက် “ဘုန်တလာ” ရေတံခွန်မှ စီးဆင်းသည်ဟုဆိုရ သည်။ ယင်းမြစ်မှာ မြောက်မှတောင်သို့စီးဆင်းကာ ရခိုင်ပြည် စစ်တွေမြို့ရှိ ဘင်္ဂလားပင်လယ်အော် နှင့်မြေပုံမြို့ရှိ “ဟန်တာ” ပင်လယ်အော် ရင်ခွင်ထဲသို့ တိုးဝင်သွားပေသည်။

(အာရှဒီမိုကရေစီ)လေးမြို့မြစ်သည် ယခင်ဘုရင့်နေပြည်တော်များ ထွန်းကားခဲ့သည့် (ပဉ္စ၊ ခြပ်၊ နေရည်ရာတောင်၊ လောင်းကြက်)စသည့် မြို့လေးမြို့ကို အကြောင်းပြု၍ လေးမြို့မြစ်ဟု အမည်တွင် ကြောင်းသိရသည်။

ပြိုင်းတိုင်ခတ်သည် ပေ(၅၀၀)ခန့်မြင့်မားသော မဇ္ဈပဗ္ဗတတောင်ထက်တွင် တည်ရှိပြီး ထင်ရှားသည့် ဓာတ်တော်တစ်ဆူဖြစ်သည်။ သည်ဓာတ်တော်တည်နေရာမှာ ယခုအခါ မင်းပြားမြို့ နှင့်မိုင်(၂၀)ခန့်ကွာဝေးပြီး လေးမြို့မြစ်၏ အရှေ့ဘက်ကမ်းနှင့် (၃)ဖာလုံခန့်ကွာဝေးသော ယခု ပန်းမြောင်းဒေသတစ်ဝိုက်၌ ကျရောက်သည်။

သည်ဓာတ်တော်တောင်တန်းမှာ မြောက်မှတောင်သို့ သွယ်တန်းပြီး ရှည်လျားသော တောင်တန်း၊ တောင်စွယ်များရှိသည်။ တောင်ဘက်အရပ်တွင်ကား ကပေါတီရိတောင်တန်းနှင့် ဆက်နွယ်ပြီး ဝိဝါဓာတ်နှင့်သစ္စကဗန္ဓဝမထေရ်ကျင့်စဉ် ဘုရားကိုလည်းတွေ့ရှိရပေမည်။

ယခင်ဘုရင့်နေပြည်တော်များ ထွန်းကားခဲ့သည့်(ပုရိန်၊ နေရည်ရာ၊ တောင်၊ လောင်းကြက်) စသည့် မြို့တော်ဟောင်းနေရာများသည်လည်း သည်ဓာတ်တော်နှင့်ကား မဝေးလှပေ။ ယင်း

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဓာတ်တော်တည်ရှိသော မဇ္ဈပဗ္ဗတတောင်သည် ဤဒေသတစ်ဝိုက်၌ မြင့်မားပြီး ထုံးဖြူဖြူစေတီ တော်ကြီးကို အဝေးကပင် ဖူးမြင်နိုင်ပေသည်။ စိမ်းလန်းစိုပြည်နေသော လယ်ကွင်းကြီးများနှင့် ညိုမှိုင်းမှိုင်းတောင်တန်းကြီးများဖြင့် ပဏာရလျက် တည်ရှိနေပေသည်။

မြောက်ဦးမြို့၏အရှေ့ဘက် (၄)မိုင်ခန့်သာကွာဝေးပြီး ပန်းမြောင်းကြီးချောင်းနှင့် လေးမြို့မြစ် ကြားတွင် တည်ရှိသည်။ နွေရာသီနှင့်ဆောင်းရာသီတွင် ရပ်ဝေးရပ်နီးမှ ဘုရားဖူးလာသူများနှင့် စည်ကားလျက်ရှိပေသည်။ မိုးရာသီတွင်ကား ဘုရားဖူးလာရောက်သူများ နည်းပါးပေသည်။

ဤဆောင်းပါး၌ကား ဗျာဒိတ်ဓာတ်တော် မွေတော်များနှင့် ဆက်နွယ်နေသည့် ပြိုင်းတိုင် ဘုရားသမိုင်းကို ဖော်ပြလိုပေအံ့။

မြတ်ဗုဒ္ဓ ဗျာဒိတ်

ရခိုင်၊ ခေတ္တဝတီပြည်ရှင်၊ စန္ဒသူရိယမင်းသည် ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားရှင်ကို ဖူးမြော်လိုသော ကြောင့် မနောစိတ်ဖြင့် မိဋ္ဌာန်ပင့်ဖိတ်ခဲ့လေသည်။

သက္ကရာဇ်(၁၂၃)ခုနှစ်တွင် ကောင်းကင်ခရီး ပြာသာဒ်ယဉ်ယုံစီးပြီး ရဟန္တာ(၅၀၀)မြို့ရံလျက် ဒေသစာရီ ကြွချီတော်မူခဲ့လေသည်။

ဘုရားရှင်သည် ကျောက်တော်တောင်ထက်ဝယ် အရပ်ရှစ်မျက်နှာကို ကြည့်တော်မူလေ ၍ ပြီးတော်မူသည်ကို ညီတော်အာနန္ဒာက မြင်သောအခါ မေးတော်မူလေ၏။ ထိုအခါ ဘုရားရှင် က မိမိနုစဉ်ဘဝက ကျင်လည်ခဲ့ဖူးသော အရပ်ဒေသများကို လက်ညှိုးညွှန်ကာ နောင်တွင်ဖြစ်ထွန်း လာမည့် ဗျာဒိတ်တော် (၂၄၈)ဆူကို ဗျာဒိတ်စကား ခပ်နှိပ်တော်မူခဲ့လေသည်။

သည်ဗျာဒိတ်တော်ထဲတွင် ပြိုင်းတိုင်ဓာတ်တစ်ဆူလည်း ပါဝင်၍ ဤသို့မိန့်ကြားခဲ့ပေရာ “မဇ္ဈပဗ္ဗတတောင်ထက်ဝယ် ငါသည် ပုဏ္ဏားတစ်ဖော်ဖြစ်ဖူးခဲ့သည်။ ငါလွန်တော်မူသည် ရှိသော် လက်ယာပါးရိုးတော်ဓာတ်ကို ယူပြီးစေတီတည်အံ့၊ ယင်းစေတီကို ပြိုင်းတိုင်းဓာတ်တော် ဟု အမည်တွင်လတ္တံ့”ဟု မိန့်တော်မူခဲ့ပေသည်။

(ဗျာဒိတ်တော် ၂၄၈ ဆူတွင် မဟာမြတ်မုနိအပါအဝင် ဖြစ်ပေသည်။)

ဓာတ်တော်ယုံနဲ့ ရောက်ရှိ

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားရှင်သည် သက္ကရာဇ် (၁၄၈)ခုနှစ်တွင် ပရိနိဗ္ဗာန်ပြုခဲ့လေသည်။ ခုနစ်ရက် ကြာ၍မလောင်ကျွမ်းဘဲ ကျန်ရစ်သော ဓာတ်တော်မွေတော် ရှစ်စရွတ် (၃၂)သိုက်ကို ရှစ်ပြည် ထောင်မင်းများအား ဧနီနုပုဏ္ဏားက ခွဲဝေပေး၍ ပင့်ဆောင်ကြလေသည်။

ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားရှင်၏ ဓာတ်တော်မွေတော်များကို မာဂစတိုင်းမှ အဇာတသတ်မင်းက ကိုးကွယ်လိုပေသည်။ ကိုးကွယ်ရခြင်းငှာ အန္တရာယ်အသွယ်သွယ် ကာကွယ်မှု၊ တိုးတက်သာ

ယာဝပြောလိုသောကြောင့် တခြားတိုင်းပြည်များမှ ပင့်ဆောင်၍ မြေထဲစေတီဖြင့် ကိုးကွယ်ခဲ့လေသည်။

သက္ကရာဇ် (၂၁၈)ခုနှစ်တွင် ပါဠိပုတ်ပြည့်ရှင် သိရိမောသောက(အသောက)မင်းကြီးသည် မိမိကိုးကွယ်လို၍ အဇာတသတ်၏ မြေထဲစေတီကို ဖောက်ထွင်းပြီး ဓာတ်တော်မွေတော်အားလုံးကို ပင့်ဆောင်ခဲ့လေသည်။

ထို့နောက် အသောကမင်းကြီး၏ လျှောက်ထားချက်အရ ရှင်မဟာတိဿမထေရ်နှင့် ရှင်ဗာကူလမထေရ်နှစ်ပါးကို အမှုးထားပြီး ဗုဒ္ဓမြတ်စွာ ဗျာဒိပ်ခပ်နှိပ်ခဲ့သည့် နေရာများတွင် စေတီတည်ရန် ဓာတ်တော်မွေတော်များဖြင့် ရခိုင်ပြည်သို့ ကြွရောက်ခဲ့ပေသည်။

ယင်းအချိန်တွင် ရခိုင်ပြည်၌ သူရိယစက္ကမင်းကြီး (ဘီစီ ၂၇၂-၃၁၆)နှင့် မိဖုရားရုမိတာတို့က ထိုအရှင်မြတ်များကို ဝမ်းသာအားရစွာဖြင့် ကြိုဆိုပင့်ဆောင်ကြလေသည်။ ထိုအခါ ဘုရင်ကြီးနှင့် မိဖုရားတို့က ရဟန်းနှစ်ပါးကို အမှုးထားပြီး သက္ကရာဇ်(၂၂၂)ခုနှစ်တွင် ဓာတ်တော်မွေတော်များနှင့် ဘုရားရှင်ဗျာဒိပ်ခပ်နှိပ်ခဲ့သော ဒေသများတွင် ဓာတ်တော် (၂၄၇)ဆူကို တည်ထားခဲ့ပေသည်။

ယင်းသို့ တည်ထားစဉ်က နွားလားဥဿာလည်တစ်ဖော့ရှိသော ကျောက်စေတီငယ်ထိပ်တွင် ဓာတ်တော်မွေတော်များကို ဌာပနာထည့်ပြီး တည်ထားကိုးကွယ်ခဲ့ကြသည်။

ညောင်တီဝေသာလီခေတ် ပြုပြင်မွမ်းမံ

ပြိုင်းတိုင်ဓာတ်တော်သည်ကား ဗုဒ္ဓမြတ်စွာဘုရားရှင်၏ဓာတ်မွေမြတ်တော်များနှင့် တည်ခဲ့သောစေတီတစ်ဆူဖြစ်သည်။ သာသနာတော်ပျံ့နှံ့ရောက်ရှိရေးအတွက် အသောကမင်းကြီးက ဦးစီးဆောင်ရွက်ကာ ဉာဏ်တော်ထုထည်များ ကြီးမားလျက်ရှိပေသည်။ ဝေသာလီခေတ်ကျောက်လှေခါးမြို့တော်တွင် စိုးစံနေသော မဟာတိုင်းစန္ဒြားမင်းကြီး (အေဒီ ၃၂၇-၃၈၂)မိဖုရား သုပဘာဒေဝီနှင့်ဆက်လက်ပြုပြင်မွမ်းမံခဲ့ကြသည်။

လေးမြို့ မြောက်ဦးခေတ်ပြုပြင်မွမ်းမံ

လေးမြို့ခေတ် ပထမပုရိန်မြို့တော်၌ စိုးစံနေသော ကောလိယဘုရင် (အေဒီ ၁၁၁၈-၁၁၂၃)နှင့် မိဖုရားကုမ္မာရီတို့က ဓာတ်တော်များကို ပြုပြင်မွမ်းမံခဲ့ကြသည်။

သည်မင်းမြတ်ကား ပြိုင်းတိုင်ဓာတ်တော်သို့ ဘုရားဖူးသူများ သွားရေးလာရေး အဆင်ပြေစေရန် လေးမြို့မြစ်ကမ်းနဖူးမှ တောင်ခြေသို့ရောက်အောင် လမ်းမကြီးတစ်ခုကို ဖောက်လုပ်ခဲ့သည်။

ယင်းလမ်းမကြီးကို ယခုတိုင်တွေ့မြင်နိုင်သည်။ သို့သော်လည်း လယ်မြေတိုးချဲ့မှုကြောင့်

တစ်ပိုင်းတစ်ကျိုးပဲ့နေပေပြီ။ တောင်ထိပ်၌ ဓာတ်တော်၏ အနောက်ဘက်တောင်တစ်ခြမ်း ပြိုကျ
မည်ကို စိုးရိမ်သဖြင့် ခိုင်ခန့်အောင် ပြုပြင်နိုင်ခဲ့ပေသည်။

မြောက်ဦးခေတ် (အေဒီ ၁၅၇၀-၁၅၉၃)ခုနှစ် ဘဝရှင်မင်းဖလောင်းနှင့် မိဖုရားရှင်လတ်တို့
က ပြုပြင်မွမ်းမံကာ စန္ဒဝိဇယရာဇာ အေဒီ (၁၇၁၀-၁၇၂၁)နှင့် မိဖုရား မရွှေဂူတို့ကလည်းထပ်မံ
ပြုပြင်မွမ်းမံခဲ့ကြသည်။

မြောက်ဦးခေတ် နောက်ပိုင်းအခြေအနေ

သက္ကရာဇ် (၁၁၄၆)ခုနှစ်တွင် မြောက်ဦးခေတ်ကုန်ဆုံးပြီး ရခိုင်နန်းဆက်ပြတ်ခဲ့ရသည်။
ထို့နောက်ဘာသာရေးကို အလေးထားမည့်အခြေအနေမပေးသည့်အတွက် ဓာတ်တော်မှာ မြို့နယ်
ပိတ်ပေါင်းများဖြင့် တောလား၊ မြို့လား၊ စေတီလားဟုပင် ခွဲခြားမသိနိုင်သည့် အခြေအနေသို့
ဆိုက်ရောက်ခဲ့သည်။

ယင်းသို့ အင်္ဂလိပ်အုပ်ချုပ်စဉ်ကာလ၌ ယင်းဓာတ်တော်ကို ဒေသတစ်ဝိုက်(၃၂)ရွာမှ ပူဇော်
ကိုးကွယ်ခဲ့သည်။ မြောက်ဦးမြို့နယ် ဂုဏ်ကျွန်းကျေးရွာမှ ပျံလွန်တော်မူခဲ့သော ဆရာတော်ကြီး
မှာ ဓာတ်တော်ဖြစ်မြောက်ရေး ဥက္ကဋ္ဌအဖြစ် ဆောင်ရွက်ပြီး (၃၂)ရွာမှ တကာ၊ တကာမများနှင့်
တစ်ကြိမ် ပြုပြင်မွမ်းမံခဲ့ပေသည်။

(ပြုပြင်မွမ်းမံသည့်ရက်ကိုတော့ တိကျစွာ မသိရပေ။)

ယင်းသို့ပြုပြင်ပြီး (၁၃၂၀)ခု ဝါဆိုလဆန်း ၁၃ ရက် ည၌အချိန်ဟု ထင်ရသည်။ (သဘာဝ
ဒဏ်လော၊ မသမာမူလော တိကျမသိရပေ။) ဓာတ်တော်မှာ တစ်ဝက်ခန့်ပြိုကျသွား၍ ယင်းအထဲ
မှ မြေစိုင်း၊ မြေခဲ၊ ကျောက်တုံးကြီးများနှင့် ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်များမှာ တောင်အောက်သို့ တချို့ပျောက်
ဆုံး၍ တစ်သွယ်ဖြစ်ခဲ့ရပေသည်။

သို့ဖြင့် ပြိုင်းတိုင်ဓာတ်တော်ကြီးကို ပြန်လည်တည်ဆောက်ရန် ဂေါပကအသင်းမှ အလှူ
ငွေများ ကောက်ခံပြီး (၁၉၇၄)ခုနှစ်တွင် အသစ်တဖန် ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့သည်။
သို့သော်လည်း သံထီးတော်မှာ ဓာတ်တော်ထိပ်ပေါ်သို့ မရောက်ရှိခဲ့ပေ။ ၁၉၈၁ ခုနှစ်မှသာ
ဂေါပကအသင်းမှ ကြီးမူး၍ ဇာတ်ပွဲ၊ ကျင်ပွဲ၊ လွန်ဆွဲပွဲ စသည့် ပျော်ပွဲ ရှင်ပွဲများဖြင့် ပြန်လည်၍
ထီးတော်ကို ဓာတ်တော်ထိပ်ပေါ်သို့ အရောက်တင်ပေးနိုင်သည်။

ယင်းနောက်ပိုင်းတွင် ဂေါပကအသင်းမှ စိတ်ဝင်တစား၊ ဂရုတစိုက်ဖြစ်မလာသည့်အတွက်
ထုံးဖြူရောင်ပင် မလင်းနိုင်တော့ပေ။ သို့ဖြင့် ယင်းဒေသရှိ စိတ်ထက်သန်သော လူငယ်တချို့က
(၁၉၉၂)ခု သင်္ကြန်(၃)ရက်အတွင်း ပြုပြင်မွမ်းမံနိုင်ခဲ့ပေသည်။

ထို့နောက် (၁၉၉၂)ခုနှစ်တွင် သိုက်သမားများမှာ ဓာတ်တော်ထဲမှ မြေစိုင်းမြေခဲများကို
အပြင်သို့ထုတ်ပစ်ပြီး ဌာပနာတော်များကို မြွေနှောက်ရှာဖွေဟန်ရှိပေသည်။ သို့ဖြင့် ဓာတ်တော်မှာ

မြေသားမရှိတဲ့ အခွံသာဖြစ်နေပေပြီ။ ၁၉၉၃-ခုနှစ် ဂေါပကအသင်းနှင့် လူငယ်များစုပေါင်းပြီး ဓာတ်တော်ထဲသို့ မြေစိုင်း၊ မြေခဲများ ပြန်လည်ထည့်သွင်းပြီး ဓာတ်တော်အလယ်ကိုလည်း ပြိုင်း သစ်လုံးကြီးများဖြင့် ထောက်ထားကျားကန်ထားပေသည်။

ယင်းသို့ဖြင့် သိုက်သမားများ၏ လောဘာရမ္မက်ကြောင့် ဓာတ်တော်မှာ ကြိမ်ဖန်များစွာ နုတ်သံသရာလည်ခဲ့ရပေသည်။ သိုက်သမားများ၏ လက်ချက်ကြောင့် ဓာတ်တော်မွေတော်တချို့ မှာ သိုက်တူးရင်း ပျက်စီးခဲ့ရပေသည်။

မျက်မှောက်လက်ရာ အခြေအနေ

ပြိုင်းတိုင်ဓာတ်တော်မှ (၁၅)ပေခန့် ဝေးသောတောင်ဘက်အရပ်တွင် စေတီတစ်ဆူကို လည်းကောင်း၊ အာရုံခံမိစ္ဆာရုံကြီးအတွင်းရှိ ဝိရတိဌတုသဒ္ဓမောဘုရားမှာ ဉာဏ်တော် ၅ပေ ဓလင်္ကမ)ရှိ ဗုဒ္ဓဆင်းတုတော်တစ်ဆူ၊ ကျောက်ညိုဆင်းတုတော်တစ်ဆူ(လေးမြို့ခေတ်လက်ရာ ဖြစ်)ကျောက်ညိုတွင် ထွင်းထုထားသော ဘီလူးစုံတွဲတစ်ခု၊ သိမ်တော်ရာဟောင်းနှင့် ခြေတော် ရာတစ်ခုကိုလည်း ထားရှိပေသည်။

(၁၉၉၂-ခုနှစ်) ယင်းဓာတ်တော်ကို သိုက်သမားများ ဖောက်ထွင်းစဉ်က ဝှက်ထားခဲ့ရာ (ပန်းမြောင်း၊ ထွက်ဝကန်)မှ ရရှိခဲ့သည့် ကြေးဆင်းတု ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်တစ်ဆူ(ရှေးခေတ်လက်ရာ မဟုတ်)ကို လည်းကောင်း ဂေါပကအသင်းမှ ထိန်းသိမ်းပူဇော်ထားရှိပေသည်။

သို့ဖြင့် ယင်းဓာတ်သို့ ရပ်ဝေးရပ်နီးမှ ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်များ လာရောက်ဖူးမြော် ကြည့်ညိုသဒ္ဓါ ပွားနိုင်ပေသည်။

အထက်၌ဖော်ပြခဲ့သော သမိုင်းကား အဋ္ဌနနဒီ (လေးမြို့မြစ်)တွင် မဇ္ဈပဗ္ဗတတောင်ထက် ၌ ဗုဒ္ဓဓာတ်တော်မွေတော်များဖြင့် တည်ခဲ့သော ဗျာဒိတ်တော်ဝင် ပြိုင်းတိုင်ဓာတ်တော်တစ်ဆူ ဖြစ်ကြောင်း သမိုင်းထင်ရှားပေသည်တည်း။

ခိုင်စောသိဏ်း(ပန်းမြောင်း)

မှီငြမ်းကိုးကားစာရင်းများ

- ဦးသာထွန်း၊ ဦး၊ ဆံတော်ရှင်သမိုင်း။
- အရှင်စက္ကိန္ဒ၊ ပြည်တွင်မကိုဋ်၊ ဓာတ်ဦးရာဇ်သမိုင်း။
- ထွန်းရွှေခိုင်(စစ်တွေကောလိပ်)ရခိုင်နန်းဆက်၊ မြို့ဆက်သမိုင်း
- ဥက္ကဋ္ဌ၊ ဓာတ်တော်ဂေါပကအသင်း၊ စာရွက်စာတမ်းများ။

ရခိုင်ကဗျာ ပြဿနာ

သတ္တဝါတိုင်းမှာ ပြင်ပရုပ်အာရုံထိတို့ကို တုံ့ပြန်ရေစံနှစ်တိပါရေ။ လူမှာ ပိုလာစွာက အဆင့်မြင့်တုံ့ပြန်မှုစံနှစ်ဖြစ်တေ ဘာသာစကားပါ။ ဘာသာစကားရေ လူသားတိကြားမှာ ဆက်သွယ်ရေးကိရိယာဖြစ်တေ။ အသိအမြင်ဖပီးရေ ကိရိယာဖြစ်တေ။ ဘာသာစကားဆိုစွာ လူ့အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုမှာ သမိုင်းအရကောင်းအရေးပါရေ လူမှုပုံသဏ္ဍာန်တစ်ခုအဖြစ် လှုပ်ရှားပြောင်းလဲနိုင်ရေ။ ပြောစွာကို မှတ်ဖို့ လိုအပ်တေလို့ သိမြင်လာရေ သမိုင်းတက္ကေမှာ စာအရိုးအသားစပါရေ။ အပြောနန့်အရိုးဇာသုယင်လေ။ ယင်းနီစွာပါရ။

သမိုင်းမှာ လူမျိုးတိအဖြစ် စုစည်းလာကတ်တေစွာမှာ ဘာသာစကားလေ့ အမြဲခံတစ်ချက်ပါရေ။ ယင်းဘာသာစကားနန့် အမျိုးသားစာပီဖွံ့ဖြိုးလာရေ။ ယင်းစာပီက ဘာသာစကားကို တပြန်ဖွံ့ဖြိုးကျယ်ပြန့်စီရေ။

စာပီကိစွာမှာ ကဗျာအကြောင်းကို အဓိကပြောပါမေ။ ကဗျာဆိုစွာ ဘာသာစကား၏ အညွန့်အဖူးဖြစ်တေလို့ စာပီပညာသျှင်ရို့က ဆိုကတ်တေ။ “စာပီအနုပညာမှာ အမြင့်ဆုံးပုံသဏ္ဍာန်ရေ ကဗျာဖြစ်တေ” လို့ ဂျာမန်ဒဿနပညာရှင်ကြီး “ကန့်” ကတောင်ပြောခရေ။ ကဗျာကိစွာဆိုစွာ ဘာသာစကားကိစွာဖြစ်တေ။ ရခိုင်စာပီဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်ရေးအတွက် ရခိုင်ကဗျာရေ။ ကောင်းအရေးကြီးရေ အခန်းက ပါနီရေ။ ပြဿနာက ရခိုင်ကဗျာဆိုစွာ ဇာလေ။ ဇာချင့်ကို ရခိုင်ကဗျာလို့ ခေါ်ဖို့လေး။ ဂန္ထဝင် ရခိုင်ကဗျာက ယင်းပါရေ။ အေနီမျက်မှောက်ကာလမှာ ရခိုင်ကဗျာဆိုစွာ ဇာကဗျာတိကိုပြောစွာလေလို့ မိန်းဖို့ ကျဖို့ပေ။ ကျွန်တော်ရို့မှာ တင်ပြဖို့ အသင့်တိနီရပါဖို့။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မို့ဟင်းရူးစောင်လားကတ်မေ

“အမျှေလေ ရောက်မလေ
 မို့ဟင်းလေ့စူး စူးလေ့စူး
 အစူးလေးထွင် နီလေးဝင်
 အိမ်ကိုလေးရောက် မိုးလေးသောက်”
 “ငရုတ်သီး နားမှာပန်
 နီနီရွက်ကို တို့လို့စား
 စားကောင်းယင့်လား အောင်ကျော်ဇံ
 အိုး...အာမခံ”
 “ဘုရားလက်ဆောင် များမြှောင်ဆီမီး
 မုလေးပွားကေ ကုက္ကားထီးနန့်
 တံခွန်ဒက်စွန် ကြက်လျှာလိပ်လက်
 ပြာသားတင်ဗျယ်၊ ဆွမ်းတော်ကြက်လို့”

အေးချင့်တိရခိုင်ကဗျာတိဖြစ်တေ။

ရခိုင်ကျွန်းသား တောသားတောင်သား တိရွတ်ဆိုရေ ရခိုင်ကဗျာတိပါ။ ဒေကဗျာတိမှာ ထူးခြားချက်ကဇာလေ။ ရခိုင်တိနီစဉ်ပြောနီရေ ဘာသာစကားကို တိုက်ရိုက်သုံးထားစွာ ဖြစ်တေ။ ကာရန်ပါချင်ပါ။ မပါချင်နီ။ ရခိုင်လိ ရခိုင်အပြော နရီသုံးထားစွာ တွဲရပါရေ။

“မို့ဟင်းရူးရန် သွားကြမည်”

“စားကောင်းသလား အောင်ကျော်ဇံ” လို့ စာစကားနန့်မရွှီးပါ။ အေနီရခိုင်မှာ ရိုးနီ ကတ်သီးရေ ကဗျာတချို့။ ရခိုင်အပြောဘာစကားမသုံးရေ ကဗျာတိ။ ယင်းကဗျာတိ အတတ် ပညာကောင်းကေ နောင်အနှစ်တစ်ဆယ်နှစ်ဆယ်မှာ ရခိုင်ကဗျာစာရင်းမှာ ပါတိဖို့မဟုတ်ပါ။ ပါဖို့ဆိုကေ ဗမာကဗျာအန်သော်လော်ဂျီ (Anthology) ထဲကိုရာ ရောက်လိပါဖို့။

ရခိုင်ဘာသာစကား၊ ရခိုင်စာပေကို စိတ်ဝင်စားရေ နိုင်ငံခြားသား ဘာသာဗေဒပါမောက္ခ တစ်ယောက်က ရခိုင်သားကဗျာဆရာတစ်ယောက်ကို မျက်မှောက်ရခိုင်ကဗျာတိ လိုချင်ရေ၊ အသံဖမ်းယူလားဖို့ တောင်းဆိုရေပါဖိ။ ကျွန်တော်ရို့က ပီးလိုက်ပါဗျယ်ကဗျာထိ။ ယင်းချင့်ထဲမှာ အေနီရခိုင်သားတိ မသုံး၊ မပြောရေပေါဟာရတိ၊ နောက်ဆက်တိ “ပစ္စည်း” တိပါနီရေ၊ ကဗျာလိ ကလေး ရခိုင်လိမဟုတ်။ ယင်းပိုင်ဆိုကေ ဗမာကဗျာကို ရခိုင်သံနန့်ဆိုစွာရာဖြစ်ပါဖို့။ ရခိုင်ကဗျာ ဖြစ်မလာပါ။

အေးချင့်ရခိုင်ကဗျာ မဟုတ်ပါလို့ဆိုကေ ကျွန်တော်ရို့ ဘလောင်ခံစားရပါဖို့လေး။ သူက ဘာသာဗေဒပညာရှင်အနီနန့်ပြောစွာဖြစ်လို့ ဝမ်းနည်းပက်လက်ဖြစ်ရဖို့။ ယေကေလေ့ ငြင်းလို့က

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မရပါ။ ကိုယ်ရိုက်ကိုယ်တိုင်က ကိုယ့်ဘာသာစကားကို တန်ဖိုးမထားလို့၊ မသုံးလို့ဖြစ်တော့မိ။ ကိုယ့်စာပီသိုင်းလမ်းကို ကိုယ်ရိုက်မမြင်စွာ၊ သူ့ကို ကျေးဇူးတောင်တင်ရဖို့သိ။

ယေတွက်နန့် အေန်ရခိုင်ကဗျာကို ဇာပိုင်ဖန်တီးကတ်ဖို့လေး အဓိကအကျဆုံး အချက်က ရခိုင်ဘာသာစကားကို သုံးရဖို့ဖြစ်ပါရေ။ ရခိုင်ဘာသာစကားဆိုစွာရေ ဒေန်ရခိုင်တိ ပြောနီရေ ဘာသာစကားဖြစ်ပါရေ။

အေန်ကဗျာTrend မှာ အဓိကထူးခြားချက်က ဇာလေးဆိုကေ အမျိုးသားကဗျာတိုင်း ရေ အပြောနရီဘက်ကို တဖြည်းဖြည်းပါးပါးလတ်တေ ကပ်ပါလတ်တေဆိုစွာပါ။ နိုင်ငံတကာမှာ ပွဲပြတ် လားပါဗျယ်။ အပြောနန့်အရီးစွာ ကဗျာမှာ ထပ်ကျလားပါဗျယ်။ ဗမာကဗျာတိမှာလေ့ အားလုံးပိုင် အပြောနရီအပြောစကားပါ။

အပြောနရီဆိုစွာ ဇာလေ၊ လူထုသုံးဘာသာစကားကို ရည်ညွှန်းစွာဖြစ်ပါရေ။ လူထုသုံး ဘာသာစကား နန့်ရီးရဖို့ဖြစ်ပါရေ။ ရခိုင်တိသုံးရေ ပြောရေ နိဗ္ဗိဉ်စကားနန့် ကဗျာရီးရပါဖို့။

အေန်ရီးနီကတ်တေ ရခိုင်ကဗျာဆိုစွာတိမှာ မျက်မှောက် ရခိုင်စကားမဟုတ်တေစွာတိ အများကြီးတို့နီရေ။ ရခိုင်စကားထဲမှာ မဟိရေ “သည်” ၊ ခွဲ၊ တွင်၊ ဧ။၊ သော” တိမကန်မကန် ကို ကဗျာတိမှာ စိတ်ပျက်ကောင်းထမန်းတို့နီရေ။ ဒေချင်တိရခိုင်စကားမှာ မဟိပါ။ မဟိရေစွာ တိကို ဇာဖြစ်လို့ ထည့်သုံးနီကတ်လေ၊ အင်္ဂေါင်းတိနီစွာတိကို ဇာဖြစ်လို့ မသုံးဝံ့ကတ်လေး။

ရခိုင်ကဗျာဖွံ့ဖြိုးဖို့အတွက်၊ ရခိုင်စကား ဖွံ့ဖြိုးဖို့အတွက် ရခိုင်ကဗျာတိ ရခိုင်ပိုင်ရီးဖို့လို အပ်တေ။

“ကျွမ်း”ဆိုရေ စကားတစ်လုံး။ ရခိုင်သားကိုယ်ပိုင်။ ကောင်းလှရေ။ သံရှည်ဖြစ်တေ။ စူးရှရေသဘောဆောင်ရေ။ “ကျွမ်းရေလူဝေဒနာ” ကလေ့ယင်းပိုင်ဗျယ်။ ကျွန်တော်ရို့ပြောနီကတ်၊ ကြားနီကတ်ရရေ စကားလုံး။ ရခိုင်ကဗျာစာပီစွာ မတို့ရကေ စာထက်ပီထက်တင်ဖို့ အလုပ်ကို အသူရို့လုပ်ဖို့လေး။ စာပီသမား ကဗျာဆရာတိလုပ်ရဖို့ပ။ ဘာသာဗေဒသမားက မှတ်တမ်းတင်၊ ဘာသာစကားလုံး ကျောက်ရိုင်းတုံးသျှေတိကို သွီးရေအလုပ်၊ ပန်းပင်သျှေတိ ပျိုးပနာပွင့်အောင် လုပ်ဖို့အလုပ်။ ကဗျာဆရာမှာ ဘာသာစကားနန့်ပတ်သက်ပြီး ယင်းတာဝန်ဟိ ပါရေ။ အေချင်ကို သမိုင်းဆရာမလုပ်နိုင်၊ သူ့အလုပ်မဟုတ်ပါ။ ယေအတွက်နန့် ရခိုင်စာပီရှင်သန်ရေးမှာ ကဗျာအခန်း ကဏ္ဍကို လျှော့တွက်မရပါ။

အပြောနရီဆိုကေ အဆန်းပိုင်ဖြစ်နီပါဖို့၊ အပြောနရီကို ဗမာကဗျာဆရာတိထက်စောပြီး ကေ အယင်းဆုံးသုံးခရေ ရခိုင်ကဗျာဆရာရေ ဥက္ကာပျံဖြစ်ပါရေ။ ဆယ့်နှစ်ရာသီရတုမှာ အပြော နရီကောင်းကောင်းတို့နိုင်ပါရေ။ တံပိုးသံသာကြား၍ ကြက်များသောသောတွန်၊ မောင်ကမလာ၊ လိပ်ပြာပူးလာဟန်သို့ (ကဆုန်)

နှင်းလည်းတဝေဝေနှင်း၊ ဝီးရပ်မြေဟေဝန္တာ၊ လေညှင်းလာခါ၊ မေလွမ်းရာကို ၊ မောင်တော်

မသိ(ဝါကျွတ်)

မောင်ကြောင့် မကြံသာတည်း၊ နေထိုင်သော် မပျော်ပိုက်၊ ထမင်းရေ စာမဝင်ပါသည်၊
ပူဆာသွေးလေဖြစ်၍ (တန်ဆောင်မုန်း)

ဥက္ကာပျံအပြောနရီသုံးခရေ၊ နိုင်ငံတကာမှာ အပြောနရီဗမာကဗျာမှာ အပြောနရီ ကျွန်တော်
ရို့က ကိုယ်မပြောရေ စကားနုနု ရှိကတ်တေ။

ကဗျာဆိုစွာ ဘာသာစကား အညွန့်အဖူးပါ။ ဘာသာစကားထဲက အထိယုဆိုးစကားလုံး
နုနု ခေတ်ပြိုင်ခံစားမှုနုနုပေါင်းပြီးကေ အမျိုးသားကဗျာကို ဖန်တီးရပါဖို့။ အေနှို့ ရခိုင်ကဗျာတိ
မှာ ဘာသာစကား အလှအညွန့်တိကိုလေ့ မတွဲရ၊ ရခိုင်သားတိမပြောရေ ရခိုင်မဆန်ရေ ရခိုင်
မဟုတ်တေ လီသံတိ ဝေါဟာရတိကို တွဲနီရစွာ ရှက်ဖို့ကောင်း၊ ရင်လီးဖို့ကောင်းပါရေ။

စာအုပ်ရှားတဲ့ သည်မြေမှာ
ဝါးတောတွေ ပိန်းပိန်းထပ်လို့
အဲဒီ ဝါးတွေကို စက္ကူလုပ်
အဲဒီ စက္ကူတွေပေါ်မှာ
ငြိမ်းချမ်းလှပတဲ့ လေးမြို့သမိုင်းသစ်ကို
ဘယ်သူရေးပါ့မလဲ။

(မောင်ခိုင်အောင်)

ရခိုင်တန်ဆောင်မဂ္ဂဇင်း အမှတ်(၁၈)မှာ ရှိဆိုးကပါရေ အဖွင့်ကဗျာ “လေးမြို့” ထဲက
နောက်ဆုံးအပိုဒ်ဖြစ်ပါရေ။ ရခိုင်ခံစားမှုထက်မြက်ကေလေ့ ရခိုင်ကဗျာမဟုတ်ပါ။ ဝမ်းနည်းမိပါ
ယဉ်။

ပြုပြင်ခွင့်လွတ်၊ မပေါင်းစပ်က
မျိုးဇာတ်အမုန်း၊ မိုးသို့ချန်းလျက်
ဆက်ထုံးမဖြေ၊ ဖြေလည်းမကျင်း
မြင်မလင်းက၊ မရှင်းကမ္ဘာမှောင်တော့မယ်။

(သျှင်အုန်း)

ရခိုင်မဂ္ဂဇင်း(၁၈)မှာပါရေ အဖွင့်ကဗျာပါ။ ရခိုင်ကဗျာမဟုတ်ပါ။
ဝေသာလီတဲ့

နာမည်ကျော်ဟိုး၊ ရခိုင်မျိုး၏
မြတ်နိုးဖွယ်ရာ ရှေးမြို့တော်။

မင်းနီခိုင် (မောင်တော)

ကဗျာမှာ ‘တဲ့’လေးပါ ‘၏’ လေ့ပါရေ စိတ်ညစ်မိပါယဉ်။ ရခိုင်မဂ္ဂဇင်း အမှတ်(၁၇)က

အဖွင့်ကဗျာပါ။

ကစ္ဆာ ပနဒါ မှန်ရိပိုင်ပြ
မြစ်အလှပေ၊ ကြည့်လေလှလေ
နှင်းမိုးဝေလျက်၊ တောင်မြေတစ်ဝိုက်
ငှက်တစ်သိုက်လည်း၊ ဝဲလိုက်ပျံလိုက်
တေးဆိုလိုက်နှင့်
သခင်ရင်မှာ ဝိတိဖြာဘိ
အမိရခိုင်မြေသာစွလေ။

အနောက်သား(စစ်တွေ)

မုန့်မြေမဂ္ဂဇင်း(အမှတ် ၂)ထဲက ကဗျာပါ။ လှပါယဉ်၊ ရခိုင်ကဗျာဖြစ်မလာပါ။ ရခိုင်လိမဟိ
ပါ။ ခေတ်စမ်းနောက်ဆက်တွဲ ငွေတာရီမဂ္ဂဇင်းပါ ကဗျာပုံစံပါ။ စစ်တွေသို့သန့်ဆိုကေ အပိုင်ကဗျာ
တိကို နုနုသျှေ့နုနု လှအောင်ရွေးတတ်ပါယဉ်။ ရခိုင်ကဗျာက မဟုတ်ပါက။

ကြုံယက်ပင်းစိသျှေ့၊ ထုတ်ပြောပါရာ။ ရခိုင်ကဗျာလမ်းမှာ အားရဖို့ကောင်းစွာဟိပါရေ။
ရခိုင်တန်ဆောင်မှာ ရခိုင်ကဗျာသပ်သပ်ပါလာစွာ။ သဘာယမဂ္ဂဇင်း(အမှတ် ၂) နုနု မြောက်ဦး
မဂ္ဂဇင်း(၁)မှာ ရခိုင်ကဗျာတိကို တလေးတစားနီရာပီးစွာက ဝမ်းသာအားရဖို့ကောင်းပါရေ။
ကျွန်တော်ရို့ကတော့ ရခိုင်ကဗျာဂုဏ်သိက္ခာဟိဟိ ခေတ်မှီတန်ရာရစိချင်ပါရေ။

ကဗျာဆိုစွာ ဘာသာစကားအညွန့်အဖူးဖြစ်တေအတွက် ကဗျာဆရာကောင်းတစ်ယောက်
ဖြစ်ဖို့ ဘာသာစကားကျွမ်းကျင်ရဖို့ အာရုံခံစားမှုထက်မြက်ရဖို့ဖြစ်ပါရေ။ မြန်မာနိုင်ငံမှာ ထိပ်တန်း
ကဗျာဆရာကြီး မင်းသုဝဏ်ရေ ဘာသာဗေဒပညာသျှင်ပါ။ ဇော်ဂျီလေးယင်းပိုင်ပါဗျယ်။
သခင်ကိုယ် တော်မှိုင်းရေ ဘာသာဗေဒပညာသျှင် မဟုတ်ကေလေ လူထုသုံးဘာသာစကားကို
ကောင်းကျွမ်း ကျင်ပါရေ။ မြန်မာကဗျာ၊ မြန်မာစာပေ ဖွံ့ဖြိုးတိုးတက်မှုအတွက်
သူရိုက်ကြိုးပမ်းခရေစွာတိကို လေ့လာတွဲနိုင်ပါရေ။ မာယာကော့စကီးရေ ရုသျှားဘာသာစကား
အားကောင်းချက်ကို လူထုသုံး အပြောနုရိနုနုပေါင်းပနာ ရုသျှားကဗျာတခေတ်ထောင်ခါပါရေ။

“ကဗျာဆိုစွာ ဘာသာစကား အနုပညာ။ အကောင်းဆုံး ဘာသာစကားရေ လက်ဟိဘဝ
ကလာရေ။ အထိချိန်နိုင်ဆုံးဘာသာစကားရေ ဘဝကို ပီပြင်အောင် သရုပ်ဖော်ထားရေ ဘာသာ
စကားရာဖြစ်တေ”

“ခေတ်သုံး လူထုသုံးဘာသာစကားနုနု ပြောပါရို့ပါ။ ကဗျာဘာသာစကားကို လူထုနား
လည်ရပါဖို့”

“ကဗျာအကြောင်း” စာတမ်းမှာ ခေတ်သစ်တရုတ်ကဗျာ ခေါင်းဆောင် အိုက်ချင့်က
ယင်းပိုင်ပြောထားရေ။ ကျွန်တော်ရို့ ငြင်းဖို့ဟိပါဖို့လား။

ထိုဝှစ်တမင်းက “မြက်ရွက်တိ” **Leaves of Grass** ကဗျာစာအုပ်နဲ့ စခရေ ခေတ်သစ် အမေရိကန်ကဗျာ ရီစီးကြောင်းလေးသော့ ယင်းပိုင်ပါဗျာယ်။ လူထုဘာသာစကား၊ အပြောနရီ အားကောင်း ထက်မြက်တေ အာရုံခံစားမှု။

ယေတွက်နန့် ရခိုင်ကဗျာသမားတိရေ ရခိုင်ဘာသာစကားကို အသုံးကျွမ်းကျင်ဖို့လိုပါရေ။ မိမိဘာသာစကားကို တတ်သိနားလည်ဖို့ လိုပါရေ (ရခိုင်စကားပြောတတ်စွာကို ဆိုလိုစွာမဟုတ်)

ယေတွက်နန့် ရခိုင်ကဗျာသမားတိရေ ရခိုင်ဘာသာစကားကို မိမိဘာသာစကား မကျွမ်းကျင်ကေ မိမိလူမျိုး ကဗျာဇာပိုင်ဖြစ်ပါဖို့လေး ရခိုင်ဘာသာစကားကို စာရွက်ထက် ကွန်ပျူတာ ထက် တင်ပြီးကေ ခန့်ခန့်ညားညား ပြောင်ပြောင်မြောက်မြောက်ရိုးနိုင်ဖို့ လိုပါရေ။

ရခိုင်ကဗျာနန့် ပတ်သက်ပြီးကေ မြောက်ဦး၊ သဟာယ ရခိုင်ညွန့်ဖူးရုံမှာ ထိုတပိုင်းဒေက ပိုင်း ဗတ်ရရေ စာတမ်းတစ်စောင် တွဲရပါရေ။ ‘နောင်အေး’ ရှိရေ ‘ရခိုင်ကဗျာဖြစ်ပေါ်တိုးတက် မှုစာတမ်းပါ။ စေတနာမှန်ရေ ဖွဲ့စည်းပုံကောင်းပါရေ။ ယှားယှားပါးပါး ထွက်လာရေ စာတမ်းပါ။ အရေးအကြီးဆုံးတစ်ချက်က ပြဿနာပါ။ ရခိုင်ကဗျာလို့ သတ်မှတ်တေ ဘောင်ဖြစ်ပါရေ။ ရခိုင် မဂ္ဂဇင်းမှာပါရေ ကဗျာတိရေ ရခိုင်ကဗျာလို့ ဘောင်ခတ်မရပါ။ ဆိုကတ်ပါဖို့ဗျာယ်လို့ **assume** လုပ်လို့မရပါ။ ‘ရခိုင်ကဗျာ’ ဆိုရေ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ချက်ဟိပြီးသား ဝေါဟာရနယ်ပယ်ရေ သိပ္ပံပညာ နယ်ပါ။ တိကျရပါရေ။

ရခိုင်မဂ္ဂဇင်းမှာ ရခိုင်ကဗျာ ဟုတ်စွာလေးပါရေ။ မဟုတ်စွာလေးပါရေ။ မဟုတ်စွာ များပါ ရေ။ ယင်းပိုင်ပါဗျာယ်။ ရခိုင်တန်ဆောင်မှာလေ့ ယင်းပိုင်ပါဗျာယ်။ ကြားမှာပြောခရေ ရခိုင်တန်ဆောင် အမှတ်(၁၈)မှာ ပါဟိရေ မောင်ခိုင်အောင် ရိုးရေ အဖွင့်ကဗျာ “လေးမြို့” အကြောင်းအရာ၊ အာရုံခံစားမှု၊ အတတ်ပညာတစ်ခုလေ့ ပြောဖို့မဟိ၊ ရခိုင်ကဗျာလို့ လုံးဝမသတ်မှတ်နိုင်ပါ။

ရခိုင်ကထွက်တေ မဂ္ဂဇင်းစာမျက်နှာတိမှာ ပါတိုင်း ရခိုင်ကဗျာလို့ မပြောနိုင်ရေပိုင်၊ ရခိုင် သားတိရွှီးတိုင်း ရခိုင်ကဗျာလို့ မပြောနိုင်ပါ။ ရခိုင်မဂ္ဂဇင်းကဗျာ သုံးသပ်ချက်ကို ရခိုင်ကဗျာလို့ ပြောစွာရေ အမှားကြီးတစ်ခုပါ။ ရခိုင်ကဗျာ အဓိပ္ပာယ်ဖွင့်ချက်လွဲမှားလာနိုင်ပါရေ။

ရခိုင်ဘာသာစကားကို မသုံး၊ ရခိုင်လိ၊ ရခိုင်အပြောနရီမပါကေ ရခိုင်ကဗျာမဟုတ်ပါ။

ရခိုင်ကဗျာမှာ ပင်မနှလုံးအိမ်ရေ ရခိုင်ဘာသာစကားဖြစ်ပါရေ။ မျက်မှောက်ရခိုင်လူထုသုံး ဘာသာစကား၊ ယင်းစကားအပြောနရီကို ကဗျာမှာ တိုက်ရိုက်သုံးမှရေ ရခိုင်ကဗျာဖြစ်ပါဖို့။ နောက် အချက်တိက အာရုံခံစားမှု၊ အလင်္ကာ၊ နိမိတ်ပုံကိစ္စတိပါ။ ကဗျာအတတ်ပညာကိစ္စတိပါ။

ရခိုင် ဝန္တဝင်ကိုလေ့လာ၊ ရခိုင်ကျေးလက်ကဗျာတိကိုလေ့လာ၊ ဗမာကဗျာ၊ နိုင်ငံတကာ ကဗျာတိကိုလေ့လာ၊ မုဆိုးခိုင်သင် အယူအဆနန့် ရခိုင်ကဗျာ ဂုဏ်သိက္ခာကို ကြီးမြင့် အောင်လုပ် လားရပါဖို့။ ချစ်ကေ ကြိုးစားကတ်ပါမေ။

ဝေဝေ(စစ်တွေ)

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ထူးခြားထင်ရှားရေ ရခိုင်မင်းတမျိုး

(ရခိုင်သဟာယအသင်း ငွေရတု အထိမ်းအမှတ် စာစောင်က *Some Outstanding Monarchs of Arakan by Aung Zan* ကို ဘာသာပြန်ပါရေ)

ရခိုင်ပြည်၏သမိုင်းကြောင်းရေ ကောင်းကောင်းရှည်လျားပါရေ။ ရခိုင်သမိုင်းမှတ်တမ်းတိမှာ ရခိုင်ပြည်၏ သမိုင်းကို မာရယု(ဘီစီ-၃၀၀၀)ကပင်စရေလို့ ဖော်ပြပါရေ။ တချို့ကဆိုကေ နှိရဝတီမြို့ဟောင်း(သံတွဲ)က မင်းသားတစ်ပါးဖြစ်တေ ဝါသုဒ္ဓေဝက စရေလို့တောင်မှ ဖော်ပြကတ်ပါရေ။ ဒေပိုင်ရှည်လျားရေ သမိုင်းတစ်လျှောက်မှာ အမြော်အမြင်ကြီးရေ မင်းကောင်းမင်းမြတ်တိ စိုးစံစေပိုင် မင်းဆိုးမင်းညစ်တိ၊ နန်းလုဘုရင်တိလည်း တိခစွာပါဗျာယ်။ ရခိုင်သားရိုးရေ ကိုယ့်ဘုရင် ကိုယ့်သခင်တိကို သကျမျိုးနွယ်က ဆင်းသက်လာစွာဖြစ်တေလို့ အစဉ်အလာမှတ်ယူကတ်ပါရေ။ သကျဆိုစွာ အင်ဒိုအာရိယန်ဇာစ်မြစ်ပါ။ အေပိုင်မှတ်ယူမှုနန့် ယုံကြည်အားထားမှုရို့ ပေါင်းစပ်ခြင်းဖြင့် အချင်းချင်းညီညွတ်သွီးစည်းပနာ လွတ်လပ်တေ တိုင်းပြည်တစ်ခုကို တည်ဆောက်ထူထောင်လာကတ်စွာ အေဒီ ၁၇၈၄ အထိပါဗျာယ်။

ရခိုင်သမိုင်းမှတ်တမ်းတိအရ ထူးခြားထင်ရှားရေ မင်းတမျိုးရို့ အကြောင်းကို ဒေဆောင်းပါးနန့် တင်ပြဖို့ ရည်ရွယ်ပါရေ။

ဒေမင်းတိရေ စိတ်ဓာတ်စွမ်းရည် မြင့်မားထက်မြက်စွာနန့် ရခိုင်ပြည်ကြီးကို ကြီးကျယ်ထင်ရှားအောင် ဖန်ဆင်းအုပ်စိုးခကတ်တေ မင်းမြတ်တိဖြစ်ပါရေ။ ဒေမင်းမြတ်တိကို သူရို့၏ဝင်းလက် တောက်ပရေလုပ်ရပ်တိအတွက် ထာဝရအောက်မိသတိရနီကတ်ရပါလိမ့်မေ။

၁။ မာရယုမင်း(ဘီစီ ၃၀၀၀)

သက်လူမျိုးခေါင်းဆောင်၏သမီး တူနွမာရနန့် ကပိလဝတ်အဇ္ဈနရသေ့ရို့၏သားတော်ဖြစ်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ပါရေ။ မာရယုမင်းရေ ပထမညောင်တီကို တည်ဆောက်သည့်ဖြစ်ပါရေ။ သကျရုံ၏ ခေါင်းဆောင် မာရယုရေ ကုလားတန်မြစ်ဝှမ်းမှာ မူရင်းနီထိုင်သူ ဆိပ်ကောက်ကောက် အသားမဲမဲ၊ အပင်တိုတို နန့် ကျောက်ခေတ်နှောင်းလူသားတို့ကို အောင်နိုင်ခပါရေ။ ယင်းမူရင်း နီထိုင်သူရို့ကို ရခိုင်သမိုင်း တိမှာ ဘီလူးတီလို့ ဖော်ပြပါရေ။

ရိုဟောင်းရခိုင်ပြည်၏ ပထမဆုံးသော မင်းအဖြစ် မာရယုကို သတ်မှတ်ကတ်ပါရေ။ မာရယုမင်း တည်ထောင်ခရေ ပထမညောင်တီမြို့နီရာကို အရုရခိုင်ပြည် မြောက်ဘက် ပလက်ဝ အနားက ကျောက်ပန်းတောင်း နီလာပန်းတောင်းမှာ တို့နိုင်ပါရေ။

၂။ စန္ဒသူရိယမင်း (ဘီစီ ၅၈၂-၅၅၄)

မဟာမုနိဘုရားအနားက ရိုဟောင်းမြို့တော် တတိယ ညောင်တီကို တည်ထောင်ခရေမင်း ဖြစ်ပါရေ။ ငေါတမဗုဒ္ဓ ကိုယ်တော်တိုင် ရခိုင်ပြည်ကို ကြံ့ချီလာစွာ ဒေစန္ဒသူရိယမင်းလက်ထက်မှာ ပါ။ ဘုရားသျှင် သီတင်းသုံးနီရေ ကာလအတွင်းမှာ ရုပ်ပွားတော် မဟာမုနိကို သွန်းလုပ်ပါရေ။ ယင်းရုပ်ပွားတော်မြတ်ကို အစွဲပြုလို့ ရခိုင်ပြည်ကို “ရုပ်ပွားတော်မြတ်သီတင်းသုံးရာဒေသ” လို့ မောရေစွဲကောလေ့စက နာမည်တပ်ခစွာပါ။

၃။ ဒွေင်စန္ဒြားမင်း (အေဒီ ၃၇၀-၄၂၅)

ဒေမင်း၏ဘွဲ့တော်ကို သမိုင်းမှာ မဟာတိုဦးစန္ဒြားလို့လည်း ဖော်ပြပါရေ။ သူရိယကေတု မင်း၏ သားတော်ပါ။ ဘုရင်စန္ဒသူရိယကို ဆက်ခံရေ ၂၅-ဆက်မြောက်မင်းဖြစ်ပါရေ။ ဝေသာလီ ၏ ပထမဆုံးမင်းလည်း ဖြစ်ပါရေ။ ဒေမင်းလက်ထက်တော်ရေ ကောင်းကောင်းအီးချမ်း တည်ငြိမ် ကြွယ်ဝချမ်းသာပါရေ။ ယင်းအတွက်နန့် အာနန္ဒစန္ဒြကျောက်စာမှာ ဒေမင်းလက်ထက် ဝေသာလီ ကို (နတ်ပြည်၏လှပတင့်တယ်ခြင်းကိုပင် ပြက်ရယ်ပြုနိုင်လောက်အောင် လှပတင့်တယ်သော မြို့တော်)လို့ ကမ္ဘည်းထိုးခစွာ ဖြစ်ပါရေ။

၄။ အာနန္ဒစန္ဒြမင်း (အေဒီ ၇၂၀)

မြောက်ဦးမြို့ သျှစ်သောင်းပုထိုးတော်မှာ ကျောက်စာတိုင်ကြီးတစ်ခုကို ဒေနီထက်တိုင် တို့မြင်နိုင်ကတ်ပါရေ။ ယင်းကျောက်စာကို သင်္သကရိုက်ဘာသာနန့် ရှီးထိုးထားစွာပါ။ ယင်းကျောက်စာကို ရှီးထိုးသည့်အဖြစ် အာနန္ဒစန္ဒြမင်း ထင်ရှားရခြင်းဖြစ်ပါရေ။

ကျောက်စာမှာ ဖော်ပြထားချက်အရ အာနန္ဒစန္ဒြမင်းရေ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံတိုဖြစ်တေ ဘင်္ဂလား၊ သီရိလင်္ကာ၊ အိန္ဒိယရို့အထိ အာဏာစက်ကျယ်ပြန့်ခကြောင်း သိရှိရပါရေ။ ဗုဒ္ဓဘာသာ ကို အထူးသက်ဝင်ယုံကြည်သူဖြစ်တေအတွက် ကုသိုလ်ကောင်းမှုများစွာပြုလုပ်ခပါရေ။ ရခိုင်ပြည်

ရေ ထေရဝါဒဗုဒ္ဓဘာသာထွန်းကားရေး တိုင်းပြည်တစ်ခုဖြစ်ကြောင်း မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်းရေ
ဒေအာနန္ဒစန္ဒြေကျောက်စာ၏ တန်ဖိုးမပြတ်နိုင်သော ကျေးဇူးပြုချက်တစ်ရပ်ဖြစ်ပါရေ။

၅။ ကောလိယမင်း(အေဒီ ၁၁၁၈)

ပုရိန်မင်းဆက်၊ ဆဋ္ဌမမြောက်မင်းဖြစ်ပါရေ။ အိန္ဒိယ၊ ပုဂံနန် ယိုးဒယား(ထိုင်း) ရှိအထိ
ဒေမင်း၏နာမည်ထင်ရှားကျော်စောပါရေ။ လောင်းကြက်တောင်မော်တောင်ဘယံက
ကျောက်ဆောင်မှာ ရွှီးထိုးခရေ အေမင်း၏ ကျောက်စာကို အေန်ထက်တိုင်တို့မြင်ဖတ်ရှုနိုင်ပါသိရေ။

၆။ ဒသရာဇာမင်း (အေဒီ ၁၁၂၃)

ကောလိယမင်း၏ သားတော်ဖြစ်ပါရေ။ ဒုတိယပုရိန်မင်းဆက်ကို တည်ထောင်သူလည်း
ဖြစ်ပါရေ။ အနော်ရထာနန် အလောင်းစည်သူရို့ ကျူးကျော်မှုကြောင့် ယိုယွင်းပျက်စီးနေရေ မဟာ
မုနိရုပ်ပွားတော်ကို စန္ဒသူရိယမင်းလက်ထက်တော်ကအတိုင်း ပြုပြင်မွမ်းမံခရေမင်းအဖြစ် သမိုင်း
မှာ ထင်ရှားပါရေ။

၇။ အလောမာဖြူမင်း(အေဒီ ၁၂၅၀)

လောင်းကြက်မင်းဆက်၏ ပထမဆုံးမင်းဖြစ်ပါရေ။ ဉာဏ်ပညာပြည့်စုံကြွယ်ဝရေ မင်းတစ်
ပါးပါ။ နန်းကျားဘုန်းကြီးကျောင်းရှိ ဗုဒ္ဓရုပ်ပွားတော်တစ်ဆူ၏ နောက်ကုန်းတော်ထက်မှာ အေမင်း
ရေ သီဟိုဠ်(သီရိလင်္ကာ)ကို ဘုရားဖူးကြွချီစီရေလို့ ကမ္ဘာလှည့်မှတ်တမ်းတင်ပါရေ။

၈။ ရခိုင်မင်းထီး (အေဒီ ၁၂၈၃)

ရခိုင်သမိုင်းမှာ နန်းသက်အရှည်ဆုံးမင်းပါ။ တရားမျှတမှု၊ ဉာဏ်ပညာထက်မြက်မှု၊ အမြော်
အမြင်ကြီးမှုရှိအတွက်ထင်ရှားပါရေ။ သက်တော်ခုနစ်နှစ်မှာ နန်းစံပြီးကေ သက်တော် ၁၃နှစ်
မှာ နတ်ရွာစံပါရေ။ ပျူတစ်သိန်းမင်းလို့လည်း ကျော်ကြားပါရေ။ ဘင်္ဂလားကပင် ဧရာဝတီမြစ်ဝှမ်း
အနောက်ဘက်အထိ သြဇာပြန့်နှံ့ပါရေ။ နာမည်ကျော် “လောကသာရပျို့”ကို ရွှီးဖွဲ့စပ်ဆိုခစွာ
ဒေမင်းလက်ထက်တော်မှာ ဖြစ်ပါရေ။

၉။ မင်းစောမွန် (အေဒီ ၁၄၃၀)

လောင်းကြက်ခေတ် နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်ပါရေ။ မြန်မာရိုဝင်ရောက်တိုက်ခိုက်တေအတွက်
ဘင်္ဂလားကို တိမ်းယောင်ခရပါရေ။ မင်းစောမွန်မဟိစဉ်ကာလမှာ ရခိုင်ပြည်ရေ အဝဘုရင်နန်
မွန်ဘုရင် ရာဇာဓိရာဇ်ရိုကြားမှာ စစ်တလင်းဖြစ်ပါရေ။ ဝေဇူလတန်၏ အကူအညီနန် မင်းစောမွန်

ရေ လောင်းကြက်ထီးနန်းကို ပြန်ရပါရေ။ နောက်ပိုင်း (၁၄၃၃-ခုနှစ်)မှာ မြို့တော်ကို လောင်းကြက် ကနီပနာ ပိုမိုလုံခြုံစိတ်ချရရေ မြောက်ဦးသို့ ရွှေ့ပြောင်းယူခပါရေ။ မြောက်ဦးမင်းဆက်ကို စတင် တည်ထောင်ခစွာ အေမင်းစောမွန်ပါ။

၁၀။ မင်းခရီ(ခေါ်)နရနအလီခင် (အေဒီ ၁၄၃၃)

မင်းစောမွန်၏ညီတော်ပါ။ နောင်တော်(မင်းစောမွန်)ဘင်္ဂလားမှာ ရောက်နိုင်စဉ် ရန်သူ မွန်၊ မြန်မာတို့ကို ၂၄-နှစ်တိုင်တိုင် ပြောက်ကျားစစ်ဆင်နွှဲတိုက်ပွဲဝင်နီခသူ ဖြစ်ပါရေ။
စူလတန်တပ်များ၏ တပ်မှူး အူလီခန်လက်တွင်းက နောင်တော်ကို ကယ်တင်ခစွာလည်း အေမင်းခရီးပင်ဖြစ်ပါရေ။ အေမင်း၏ နန်းစံသက်က ၂၆-နှစ်ပါ။

၁၁။ ဘစောဖြူမင်း (အေဒီ ၁၄၅၀)

မင်းခရီ၏သားတော်ပါ။ မူဆလင်တိလ္လမ်းမိုးထားရေ ဘင်္ဂလားက စစ်တကောင်းကို အောင်နိုင်ခသူဖြစ်ပါရေ။ ဘစောဖြူမင်းရေ လေးသည်တော်ကြီးတစ်ဦးလည်းဖြစ်ပါရေ။ အားခွန်ဗလ သန်စွမ်းသူဖြစ်လို့ စစ်ပွဲတိုမှာ ကြီးတိလေးတစ်လက်ကို ကိုင်စွဲလေ့ဟိပါရေ။ လေးအတတ်မှာ ပြောင်မြောက်တေအတွက် ကာလီမာရှားဆိုရေဘွဲ့အမည်ကိုလည်း ပိုင်ဆိုင်ပါရေ။ (ကာလီမာ)ဆိုစွာ ဘင်္ဂလီစကားနန်း(လေး)ကိုခေါ်စွာပါ။

မင်းစောမွန်လက်ထက်က ဘင်္ဂလားလက်သို့ ဆုံးရှုံးခရေနယ်ပယ်တို့ကို အေမင်းလက် ထက်မှာ ပြန်ရယူနိုင်ခပါရေ။ နာမည်ကျော်စာဆိုကဝိကြီးတစ်ဆူဖြစ်တေ ဗဒ္ဒမင်းညိုရေ အေမင်း လက်ထက်က အမတ်ပညာတိုက်ကြီးဖြစ်ပါရေ။ ဘစောဖြူမင်း၏လက်ထက်တော် အကြောင်းကို စာဆို ဗဒ္ဒမင်းညိုက စပ်ဆိုရွှီးသားမှတ်တမ်းပြုခပါရေ။ စာဆိုကြီး၏လက်ရာကတော့ခါ “ရခိုင်မင်းသမီး ချောင်း” ဖြစ်ပါရေ။

ဒေချောင်းရေ ရခိုင်စာပိုမှာ ဂန္တဝင်မြောက်လက်ရာမွန်တစ်ခုပါဗျာယ်။

၁၂။ စစ်တကောင်းမင်းဘင်(ခေါ်) ဘုရင်မင်းဗာကြီး (အေဒီ ၁၅၃၁)

မြောက်ဦးမင်းဆက် ၁၂-ဆက်မြောက်မင်းပါ။ အိမ်နီးချင်းနိုင်ငံရို့၏ ကျူးကျော်မှုရန်ကို ကာကွယ်ဖို့အတွက် ဘုရင်မင်းဗာကြီးရေ မြောက်ဦးနေပြည်တော်ကို တံတိုင်းအထပ်ထပ် ကာရံ ခပါရေ။ စစ်တကောင်းသို့ စစ်ချီပနာဘင်္ဂလား အရှိဖက်တစ်ခွင်လုံးကို အောင်မြင်ပြီးကေ ဂါယာ(အိန္ဒိယ)အထိ ခြံစင်ကြာပြန်ခပါရေ။

ဗုဒ္ဓဘာသာဝင်မင်းတစ်ပါးဖြစ်တေအတွက် အိန္ဒိယက ဗုဒ္ဓဓာတ်မွှိတော်တို့ကို ရခိုင်ပြည်သို့ ပင့်ဆောင်ယူလာပြီးကေ ကြီးကျယ်ထင်ရှားသော သျှစ်သောင်းပုထိုးတော်ကြီးကို တည်ထားဦးကိုး

ကွယ်တော်မူပါရေး။ အေပုထိုးတော်ကြီးရေ ရှိခေတ်ညောင်တီနန္ဒ ဝေသာလီရိုက စတူပါတီကို ပုံတူယူပနာ အတိအကျတည်ဆောက်ထားစွာဖြစ်ပါရေး။ ဘင်္ဂလားကို အောင်မြင်မှု အထိမ်းအမှတ် အဖြစ် တည်ထားစွာဖြစ်လို့ ‘ရန်အောင်ဇေယျ’ လို့လည်း ဘွဲ့မည်တော်ဟိပါရေး။

အေမင်းလက်ထက်မှာ အနောက်နိုင်ငံတီနန္ဒ ပထမဆုံးကုန်စည်ကူးသန်းဆက်သွယ်မှု ပြုလုပ်ခပါရေး။ ပေါ်တူဂီလူမျိုးတီကိုလည်း ကြည်းတပ်၊ ရိတပ်ရုံမှာ ခန့်ထားအသုံးချခပါရေး။ ဘုရင်မင်းဗာကြီးမှာ (ဇာဘောက်သျှား)ဆိုရေ ဂုဏ်ထူးဆောင်ဘွဲ့ နာမတော်ဟိကလည်း ရခိုင်ပြည် ရေ မပိုအင်ပါယာ၏ လက်အောက်ခံအခွန်ဆက်တိုင်းပြည်တစ်ခုမဟုတ်ခပါ။

ကြည်းတပ်နန္ဒ ရိတပ်ရုံကို တည်ဆောက်ပြီးကေ ရခိုင်ပြည်ကို ပင်လယ်ပြင်တစ်ရိုးမှာ စွမ်းရည်အထက်မြက် အဝင်းလက်ဆုံး တိုင်းပြည်တစ်ခုဖြစ်လာအောင် ဘုရင်မင်းဗာကြီး ပြုစုတည် ထောင်တော်မူပါရေး။

၁၃။ မင်းဖလောင်း (အေဒီ ၁၅၇၁) (ဆီကုနွားသျှား)

မင်းဗာဘုရင်၏ အထွီးဆုံး သားတော်ဖြစ်ပါရေး။

မြောက်ဦးခေတ်မှာ တန်ခိုးအထက်မြက်ဆုံးမင်း တစ်ပါးလည်း ဖြစ်ပါရေး။

အနောက်ဘင်္ဂလားက မပိုတီကို တိုက်ထုတ်ပြီးကေ စစ်တကောင်းနန္ဒ ဒက္ကာကို မိမိ၏ ဘုန်းအာဏာစက်အောက်သို့ ပြန်လည်သိမ်းသွင်းခပါရေး။ အေမင်းလက်ထက်တော်ရေ အလွန် အီးချမ်းသာယာဖွံ့ဖြိုးကြွယ်ဝပါရေး။ ဘုရင်မင်းဖလောင်းရေ တစ်တိုင်းပြည်လုံးက စေတီဘုရား ပုထိုးတီကို မွမ်းမံပြင်ဆင်တည်ဆောက်တော်မူခပါရေး။

၁၄။ မင်းရာဇာကြီး (အေဒီ ၁၅၉၃)

မင်းရာဇာကြီး၏ ပိုင်နက်နယ်မြေရေ ဟူးဂလီမြစ်ဝကပင် သံလွင်မြစ်ဝအထိ ကျယ်ဝန်းပါ ရေး။ ရခိုင်ပြည်၏ တန်ခိုးအဟိန်အဝါ အမြင့်မားဆုံးရောက်ဟိခစွာ အေမင်းလက်ထက်မှာပါ။ ပဲခူးကို စည်းရုံးအောင်မြင်ပြီးကေ နယ်စပ်ကို ဖြတ်ကျော်လို့ မြန်မာပြည်ကို တိုက်ခိုက်လာကတ်တေ ကျူးကျော်သူ ယိုးဒယားတီကို အောင်အောင်မြင်မြင် တိုက်ထုတ်ပစ်နိုင်ခပါရေး။ စစ်တကောင်း မြို့စား သားတော် မင်းမာန်ကြီးနန္ဒ ဆင်ဒီကျွန်း (Sundwip Island)က ပေါ်တူဂီလူမျိုး ဆီဘတ် ရှန်ဂွင်ဇာလပ် (Sebastian Gonsales) ရို့ ပူးပေါင်းပုန်ကန်မှုကိုလည်း နှိမ်နင်းနိုင်ခပါရေး။ နောက်တစ်ခါ ဝိုအာမြို့စား ပေါ်တူဂီလူမျိုး ဒွင်ဟေရန်းဒီအာဇာဗီဒို (Don Hierome do Azvedo)က နေပြည်တော်ကို တိုက်ခိုက်ကျူးကျော်လာမှုကိုလည်း နှိမ်နင်းအောင်မြင်တော်မူပါရေး။

အေအရေးအခင်းမှာ ပေါ်တူဂီတပ်မှူး ဒွင် ဖရင်စိတ်ဒါ နီနွေန် ကျဆုံးပါရေး ဦးရာဇ်တောင် အနားက တိုက်ပွဲကတော့ ရီကြောင်းစစ်ဆင်မှုသမိုင်းမှာ အကြီးကျယ်ဆုံးဖြစ်ပါရေး။

မင်းရာဇာကြီးလက်ထက်မှာ နိုင်ငံခြားရေးပေါ်လီစီ ဗိသုကာကြီးကတော့ခါ အမတ်ပညာဟိ မဟာပညာကျော်ဖြစ်ပါရေ။ ဘုရင်မင်းရာဇာကြီးကို မဟာပညာကျော်က သိမ်မွေ့နက်ယိုင်းရေ ဉာဏ်ပညာအမြော်အမြင်နန့် စည်းရုံးသိမ်းသွင်းပနာ ဘုရင်ကို နိုင်ငံဦးသျှောင်အဖြစ်ထားလို့ တစ်တ် တပိုင်း လွှတ်တော်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ် (Semiparlimentary)ကို ချမှတ်အကောင်အထည် ဖော်ခ ပါရေ။

မဟာပညာကျော် အမတ်ကြီးရေ ဘုရင်မင်းဘင်ကပင် မင်းရာဇာကြီးရဲ့အထိ မင်းငါးဆက် တိုင်တိုင် အမှုတော်ထမ်းဆောင်ခပြီးကေ အသက်သျှစ်ဆယ်အရွယ်မှာ အနိစ္စရောက်ပါရေ။

၁၅။ မင်းခမောင်း(အေဒီ -၁၆၁၂) ဟူစိန်သျှား

နောင်တော်ဘုရင်မာန်ကြီး၏ ထောင်ထားပုန်ကန်မှုကို မင်းသားဘဝကပင် မင်းခမောင်း နှိမ်နှင်းခပူးပါရေ။ ယင်းခါက မဂိုလက်အောက်ခံ အနောက်ဘင်္ဂလားကိုလည်းသွင့် အကြိမ်ပေါင်း များစွာ ဝင်တိုက်ပူးခပါရေ။ ကြည်းတပ်အရာမှာ အင်အားသာလွန်ရေ မဂိုရို့ရေ မင်းခမောင်း၏ ရိုတပ်ကိုကျခါ မယှဉ်နိုင်ကတ်ပါ။ ဘင်္ဂါလီသမိုင်းဆရာရို့က မင်းခမောင်းကို ကောင်းကောင်း ကြောက်ဖို့ကောင်းရေ စစ်ဘုရင်တစ်ပါးအဖြစ် ဖော်ပြမှတ်တမ်းပြုကတ်ပါရေ။

ဘုရင်မင်းခမောင်းရေ ဒီရို့နန့် မဟာမိတ်ပြုပနာ ပေါ်တူဂီကျူးကျော်သူရို့ကို တိုက် ထုတ်ပစ်ခပါရေ။ အောက်မြန်မာပြည် ဆိပ်ကမ်းမြို့ သံလျင်ကိုလည်း တိုက်ခိုက်အောင်မြင် ပါရေ။ သတ္တိပြောင်မြောက်တေ ဘုရင်တစ်ပါးဖြစ်ကေလည်း မင်းခမောင်းရေ တစ်ခါတစ်လီမှာ ရက်စက်ကြမ်းကြုတ်တတ်ပါရေ။ ဒေစရိုက်ဆိုးကြောင့် သူ့ဆရာသခင် ဥက္ကာပျံအမတ်ကို ခမည်း တော်မင်းရာဇာကြီးက အမျက်တော်ယှပါရေ။

ဥက္ကာပျံဆိုစွာ ဆယ့်နှစ်ရာသီဥက္ကရို့နန့်ကျော်ကြားရေ အမတ်စာဆိုတော်ကြီးပါ။ မင်းသား ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း မပွဲပြင် မဆိုးမနိုင်လို့ မင်းရာဇာကြီးက အမတ်ကြီး ဥက္ကာပျံကို မဟာမုနိဘုရား မှာ ဘုရားကျွန်အဖြစ် လူဒီန်းအပြစ်ပီးတော်မူပါရေ။

၁၆။ ဘုရင်သီရိသုဓမ္မရာဇာ (အေဒီ ၁၆၂၂)

ဘုရင်မင်းခမောင်း၏သားတော်ပါ။ ဘုရင်မင်းဘင်အဆက် နောက်ဆုံးမင်းဖြစ်ပါရေ။ ဒေမင်း နန်းတက် နန်းရရေအခါမှာ စစ်တကောင်းနားက ဒီယန်းဂါး(Dianga) မှာဟိရေ ပေါ်တူဂီ ကုန်သွယ်စခန်းတစ်ခုကို စီးနင်းတိုက်ခိုက်ဖို့ စီစဉ်ပါရေ။ အရှိဘက်တိုင်းပြည်တိုက် ခရီးလှည့်လာ ရေ ခရစ်ယန်ဘုန်းကြီး မန်နရိုတ်က ဒေအစီအစဉ်ကို သိလားခလို့ မြောက်ဦးရွှေမြို့တော်ကို အပြင်း လိုက်လာလတ်ပါရေ။ ရောက်တေခါ အစီအစဉ်ကို ဖျက်သိမ်းပစ်ဖို့ ဘုရင်ကို ပြောဆို ဖျောင်းဖျံနိုင်လိုက်ပါရေ။ နောက်ပိုင်းမှာ ဘုရင်နန့် ရင်းနှီးကျွမ်းဝင်လားပနာ မန်နရိုတ်က သူ့အတို

အကြံ၊ ဆွေးနွေးပြောဆိုမှုတို့ကို စပိန်ဘာသာစကားနှင့် မှတ်တမ်းရှိုးသားပါရေ။

ဥာဏ်ပညာကြီးမားရေ မင်းတစ်ပါးဖြစ်တေအတွက် ဘုရင်သီရိသုဓမ္မရာဇာရေ မိမိ၏ နယ်မြေအတွင်း ခိုလှုံနိုင်ထိုင်ကတ်တေ ပေါ်တူဂီတို့ကို နိုင်နိုင်နင်းနင်း ကိုင်တွယ်ထိန်းချုပ်ထား နိုင်ပါရေ။ ပေါ်တူဂီကလည်း ဘုရင့်ဘုန်းရိပ်အောက်မှာ ကောင်းကောင်းမွန်မွန်နီထိုင်ပနာ နယ်စပ် ဒေသတို့ကို စောင့်ယှောက်ပိတ်ဆို့ထားပါရေ။

၁၇။ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်း

ရခိုင်ပြည်သမိုင်းမှာ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်းစွာ ထူးခြားထင်ရှားခရေ နောက်ဆုံးမင်းပါဗျာယ်။ ၂၁ နှစ်တာ ကာလပတ်လုံး ရခိုင်ပြည်ကြီးကို ကြီးကျယ်မြင့်မြတ်အောင် ဖန်ဆင်းစိုးစံတော်မူပါရေ။ ဘင်္ဂလားကို စစ်ချီပနာ မဂိုအင်ပါယာထဲကို ရောက်ဟိလားခရေ ရခိုင်နယ်မြေတို့ကို ပြန်လည် တောင်းဆိုရယူနိုင်ခပါရေ။ (၁၆၆၆ ခုနှစ်မှာ စစ်တကောင်းစွာ မဂိုလက်အောက်ကို ရောက်လားခ ပါရေ။)

ဘုရင့်တပ်မတော်သုံး အမြောက်ကြီးတစ်လက်မှာ ရှိုးထိုးထားရေ ကမ္ဘည်းစာအရ ဘုရင် စန္ဒဝိဇယရာဇာရေ ဒက္ကာကို ချီတက်တိုက်ခိုက်ခရေလို့ဆိုပါရေ။ ဘုရင်မင်းဘင်လက်ထက်က ကျင့်သုံးရေ တစ်တံတပိုင်း လွှတ်တော်အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို နန်းလုဘုရင် တစ်ပါးဖြစ်တေ နရပတိ က ဖျက်သိမ်းပစ်ပနာ သက်ဦးဆံပိုင်စနစ်ကို ပြန်လည်ဖော်ဆောင်ပါရေ။ ယင်းလုပ်ရပ်ကြောင့် အုပ်ချုပ်ရေးပိုင်းမှာ ဂယက်ထလာလတ်တေ ယိုယွင်းပျက်စီးမှုတို့ကို ရပ်တံ့လားအောင် စန္ဒဝိဇယ ရာဇာမင်း အသိအကြံ ကြိုးပမ်းခရပါရေ။

ဘုရင်မင်းဘင်၏အုပ်ချုပ်ရေးစနစ်ကို ဖျက်သိမ်းပစ်ခွာရေ ရခိုင်သူ ရခိုင်သားရို့အတွက် အထိနာစိရေ ထိုးနှက်ချက်တစ်ရပ်ပါ။ ယင်းဖြစ်ရပ်ကြောင့် ရခိုင်ပြည်သူပြည်သားတိ စိတ်ဓာတ် ယိုယွင်းပျက်ပြိုခရပါရေ။

ယင်းဖြစ်ရပ်ရေ ၁၇၈၄ မှာ ရခိုင်ပြည်ကြီးကို ဘိုးတော်ဘုရား လက်အောက်အယင်ပယင် ရောက်ရှိလားစိဖို့အတွက် တွန်းအားတစ်ရပ်ဖြစ်ခပါရေ။

ဘာသာပြန်သူ
နောင်အေး(အနောက်)

အကိုးအကား

- ၁။ ရခိုင်-ဒေါက်တာဖော်ချမ်မာ
- ၂။ စစ်တွေခရိုင် ဂေဇက်တီးယား အတွဲ (က)မစ္စတာ အာ-ဘီ၊စမတ်
- ၃။ ရှိခေတ် ရခိုင်ပြည်၊ ဗုဒ္ဓအနုပညာ-စံသာအောင်
- ၄။ ရခိုင်ရာဇဝင်-ဦးသာထွန်းအောင်၊ မြောက်ဦး

- ၅။ ရုပ်ပွားတော်မြတ်ရှိရာဒေသ၊ မောရေဓ်ကောလေဓ်
- ၆။ ရခိုင်-ပင်လယ်အော်ယဉ်ကျေးမှု-မောရေဓ်ကောလေဓ်
- ၇။ ဘင်္ဂလားကို ကျူးကျော်သူမာဂ်များ-ဂျမိနီမိုဟန်ဝေါ့ချ်

ဘာသာပြန်သူမှတ်ချက်

မြောက်ဦးမြို့ဆရာ ဦးကျော်ကျော်လှ(ရွှေခိုင်ကျော်-မြောက်ဦး) ၏ လမ်းညွှန်ချက်အရ အေဆောင်းပါးမှာပါရေ မင်းတိ၏နန်းစံခုနှစ်သက္ကရာဇ်တိကို ရာဇက္ကမသင်္ခေပကျမ်းအရ သက္ကရာဇ် ဖြိုခြင်းများ အပါအဝင် အားလုံးညှိနှိုင်းထားချက်မှာ ပူးတွဲပါ ဇယားအတိုင်းဖြစ်ပါရေ။

- ၁။ မာရယုမင်း (ဘီစီ ၃၃၂၅-၃၂၆၃)
- ၂။ စန္ဒသူရိယမင်း (ဘီစီ ၅၈၀-၅၂၈)
- ၃။ ဇွင်စန္ဒြားမင်း (အေဒီ ၃၂၇-၃၈၂)
- ၄။ အာနန္ဒစန္ဒြမင်း (အေဒီ ၇၂၀-၇၂၉)
- ၅။ ကောလိယမင်း (အေဒီ ၁၁၁၈-၁၁၂၃)
- ၆။ အသရာဇာမင်း (အေဒီ ၁၁၂၃-၁၁၃၉)
- ၇။ အလောမာဖြူမင်း (အေဒီ ၁၂၅၀-၁၂၅၆)
- ၈။ မင်းထီး (အေဒီ ၁၂၈၃-၁၃၈၉)
- ၉။ မင်းစောမွန် (အေဒီ ၁၄၃၀-၁၄၃၃)
- ၁၀။ မင်းခရီ (အေဒီ ၁၄၃၃-၁၄၅၉)
- ၁၁။ ဘစောဖြူမင်း (အေဒီ ၁၄၅၉-၁၄၈၂)
- ၁၂။ ဘုရင်မင်းဘင် (အေဒီ ၁၅၃၁-၁၅၅၃)
- ၁၃။ မင်းဖလောင်း (အေဒီ ၁၅၇၃-၁၅၉၃)
- ၁၄။ မင်းရာဇာကြီး (အေဒီ ၁၅၉၃-၁၆၁၂)
- ၁၅။ မင်းခမောင်း (အေဒီ ၁၆၁၂-၁၆၂၂)
- ၁၆။ ဘုရင်သီရိသုဓမ္မရာဇာ (အေဒီ ၁၆၂၂-၁၆၃၈)
- ၁၇။ စန္ဒဝိဇယရာဇာမင်း (အေဒီ ၁၇၁၀-၁၇၃၁)

ရခိုင်ဘုရင်၏ ထောက်လှမ်းရေးများ

ရခိုင်ဘုရင်ရှိသည် သတင်းရယူမှုအတွက် သူငယ်တော်များကိုလည်း မွီးစပ်ခဲ့သည်။ သတင်းရယူသူများကို လျှို့ဝှက်အမည်သင်္ကေတအဖြစ် နှာခေါင်း(နှာခေါင်း)ဟု အသုံးပြုကြသည်။ နှာခေါင်းသည် သူ့သဘာဝအရ လက်ဟန်၊ ခြံဟန်၊ မျက်စိဟန်၊ ဗေဟန် စသော ကြမ်းတမ်းသော ဩဇာရိက္ခာရပ် ဟန်များကို မပြရဘဲ အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့စွာ အနံ့များကို စိစစ်နိုင်သကဲ့သို့ ထောက်လှမ်းရေး ပညာသည်လည်း အလွန်နူးညံ့သိမ်မွေ့စွာပင် မိမိသိလိုသည်ကို သိအောင် ပြုလုပ်ရမည့် ပညာရပ်တစ်ခုဖြစ်သည်။ ရခိုင်စစ်ကျမ်း၊ ရာဇဝင်ကျမ်း၊ သံသဝဏ်ကျမ်း စသည်များ ၌ ထောက်လှမ်းရေးအမည်သင်္ကေတအဖြစ် နှာခေါင်းကို အသုံးပြုကြသည်ကို တွေ့ရသည်။

ဥပမာ

“ပြည်နှာခေါင်းကို မရှည်စီရာ”

“ဟူသည်ကား၊ အသျှင်မင်း၏ မျက်စိဖြစ်သော အစုံအစမ်းတွင် ထည့်တော်မူသော သူတို့ကို”

စသည်ဖြင့် ရခိုင်စစ်ကျမ်း၊ အုပ်ချုပ်ရေးကျမ်းများတွင် ဆိုထားသည်ကို တွေ့ရသည်။

ရခိုင်ဘုရင်ရှိသည် ထောက်လှမ်းစုံစမ်းရေးအားကို အလွန်ကျယ်ပြန့်စွာ အသုံးပြုခဲ့ကတည်းက သည်ကို ပေါ်တူဂီ၊ ဒတ်ချ် မှတ်တမ်းရှိလည်း တွေ့ရသည်။ သူရဲရခိုင်သို့ ဆန်စပါးဝယ်ဖို့ လာကတ်သည်။ ရခိုင်ဒေသဖြစ်နိုင်သော စိုးထက်စိုးမြင့်ပြီး သူရဲဒေသဖြစ် စိုးထက်များစွာ စိုးလျော့၍ဝယ်ယူလိုကြသည်။ သို့သော် ရခိုင်ဘုရင်ကမရောင်းရ တိုင်းပြည်တိစပါး၊ ဆန်များကို ဘုရင်ကထိန်းချုပ်လိုက်သည်။ ပြီးမှ သူရဲဒေသဖြစ်နိုင်သော စိုးထက် မကွာသော သူရဲအတွက် ခရီးစရိတ်နှင့် သင့်တော်သော အမြတ်အစွန်းထားသော စိုးမြင့်ရာရောင်းမည်ဟု အမိန့်တော်ထားလိုက်သည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ပေါ်တူဂီ၊ နီရိုဂိုသည် သူရိုရိုသို့ မလာခင်ကပင် သူရိုအေအေဖြစ်နေသော ချီးနှုန်းကို သိရှိသော ရခိုင်ဘုရင်၏ထောက်လှမ်းရေးအင်အား၊ ထောက်လှမ်းရေးပညာ၊ ကျယ်ပြန့်နက်စောက် ပုံများကို အံ့ဩမဆုံး၊ အထင်ကြီးခက်ကတ်ရသည်။

မြော်မြင်ဆင်ခြင်ဉာဏ်ဖြင့် ထောက်လှမ်းစုံစမ်းအားကြီးခက်ကတ်စွာမဟုတ်၊ မိမိပုဂ္ဂလိက အတွက်လည်း များစွာပင် သတိဝီရိယကြီးကြီးနှင့် ထောက်လှမ်းစုံစမ်းသည်ကို တွိရသည်။

ရခိုင်ပြည်သူ ဖြစ်လာသော ရခိုင်ဘုရင်သည် ဇရွက်၊ ဇင်ရော်၊ ကြိုးကြာ၊ ဥဩ၊ ဇီဝစိုး၊ ငှက်များကိုလည်း ထောက်လှမ်းရေးပညာ၌ အသုံးပြုခက်သည်ကို အေသို့တွိရသည်။-

“ဇရွက်ငှက်သည် အဆိပ်ဟိသော မြွန်ကိုမြင်သော် အလွန်လန့်၍ ကျွီးကြော်ကုန်၏။ ဇင်ရော်ငှက်ကား အဆိပ်ကိုစားသော် အလွန်ယစ်၏။

ဥဩကား အဆိပ်ကိုစားသော် သိ၏။

ဇီဝစိုးကား အဆိပ်ကိုစားသော် ပင်ပန်း၏။”

“မိမိအစီးအပွားကို အလိုဟိသော ပြည်သူင်မင်းသည်ကား အဆိပ်ကို ပြေပျောက်စိတတ် သော ရိဖြင့်ရိချိုးပြီးသော ဆိုခပြီးသော ငှက်ရို့တွင် တစ်ခုခုသော ငှက်ရို့ဖြင့် စုံစမ်း၍ အဆိပ်ဖြေ စိတတ်သော “လက်စွပ်”ကို ဝတ်၍ စားတော်ခေါ်ရာ၏”ဟု-

စားသောက်ရာ၌ စုံစမ်းထောက်လှမ်းပုံကို တွိရသည်။ ဤ၌အဆိပ်ကိုဖြေစိတတ်သော ချိုးရိစိစဉ်ပုံ၊ ဘုရင်ဝတ်တော်မူသော အဆိပ်ဖြေလက်စွပ် စီရင်ပုံများသည် လေ့လာသင့်သော အကြောင်းအရာများဖြစ်သည်ကို တွိရသည်။ ငှက်ရို့ဖြင့် ထောက်လှမ်းပုံကိုလည်း သုတေသနပြု သင့်သည်။

မြွန်ဆိပ်ကာကွယ်သော ရခိုင်ဘုရင်၏ ငှက်

တိရစ္ဆာန်များ၏ အဆိပ်တွင် မြွန်ဆိပ်သည်လည်း လူ့အသက်ကို အန္တရာယ်ပြုနိုင်၏။ သို့သော် ထိုအဆိပ်ဟိသော မြွန်များသည် ဥဒေါင်းငှက်ကို ကြောက်ကြ၏။ လန့်ကြ၏။ ဖယ်လား ကြ၏။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ဘုရင်၏ ဆိပ်ဖြေထောက်လှမ်းရေးကျင့်ထုံးမှာ-

“ဥဒေါင်းဟိရာအရပ်၌ မြွန်ရို့မနီကုန် ထို့ကြောင့် ဥဒေါင်းကို အိမ်ဝတော်၌ ထားရာ၏”။ ဟုဆိုထားသည်ကို တွိရသည်။

မီးဖြင့်စုံစမ်းနည်းတစ်ခု

“ဤငှက်ရို့မဟိမူကား စားတော်ထမင်း(အစာ)ကို မီး၌ ပစ်(ထည့်)၍သော်လည်းကော်းစုံ စုံစမ်းရာ၏”။ ထမင်းကို မီးတွင်ထည့်သော်-

“အဆိပ်ဟိသော ထမင်းကား မီး၌ကျသော် အရောင်ညို၏ အသံပြုကြပြုကြမြည်၏။

“အဆိပ်ရောက်သော ထမင်းရိုကား အငွေမဟီ၊ အဆင်း(အရောင်)ဖောက်ပြန်၏။
အဆိပ်ဟိသော (အဆိပ်ထည့်ထားသော) ဟင်းမျိုးကားလျင်စွာ ခြောက်တတ်၏” မစား
မသုံးအပ်။

ရိုကို စုံစမ်းနည်း

“အဆိပ်ထည့်သော ရိုကား၊ အလွန်ကြိုင်၏
နောက်နောက်မူလည်းဟိ၏။
ဖိတ်ဖိတ်(ပြန်ပြန်တောက်) မူလည်း ဟိ၏။
အရိပ်ထင်၏။
အမြှုတ်ဝန်းဝန်းဟိ၏။
အဆင်းညို၏” ဟု ပြဆိုထား၏။
“နွားနို့သစ်နှိုက်(+ +) အဆင်းဟိ၏။
သီရေ (အရက်)၌ကား ဥဩအဆင်းနှင့်တူ၏။
နို့ကား ရှေ့၏။
အလယ်နှိုက်လည်း တစ်စုသောအရည်သည် အထက်သို့တက်၏”
ချက်၍စုံစမ်းနည်း
“အဆိပ်ထည့်သော အရည်ခပ်သိမ်းကျိကျိ(ချောချော)ဟိ၏။
ချက်၍ကျက်ခဲ၏။
ကျက်သကဲ့သို့ ကြိုလွယ်၏”။

အခြားစုံစမ်းနည်းများ

“အဆင်းလည်း ရှေ့ရွှေ့မဟီ၊
ခြောက်သောဝတ္ထုကား၊ ကြိုလွယ်၏။
လျင်စွာ ဖောက်ပြန်၏။
နူးညံ့သောဝတ္ထုကား ကြမ်းကြပ်ဟိ၏။
ငယ်သောဝတ္ထုကား သီ၏။ (သက်ဟိသတ္တဝါ)
ကြီးသောဝတ္ထုကား မိမော၏။ (သက်ဟိသတ္တဝါ)
ပုဆိုး၊ ခင်းနို့ရိုနှိုက် ရှိသောအဝန်းသည်ထင်း၏။
သိမ်မွေ့(ငယ်လွန်း)သော ခြည်ဖျင်ကားပြတ်၏။
သံနှိုက်၊ ပတ္တမြားနှိုက်ကား ညစ်ညူ၏။ တဆိတ်ညံ့၏။
အဆိပ်လည်း ပြေပျောက်၏”။

ဤ၌ ပတ္တမြားအစစ်အမှန်သည် အဆိပ်ရိဖြင့်ကျသော် ညစ်ညူ၏။ အဆိပ်ညံ့၏။ အဆိပ်
ပြေပျောက်၏ဆိုသည့်အတွက် အဆိပ်ဖြေလက်စွပ်၌ ပတ္တမြားအစစ်အမှန်လည်း ပါရမည်ပင်
ဖြစ်သည်။

“လေးသော ထာဝရကားပေါ့၏။

အရုပ်အဆင်းပျော့၏”

စားစီ၍ စုံစမ်းနည်း

“အဆိပ်စားစီသော သူကား

ကိုယ်ခြောက်တတ်၏။

မျက်စိရွှေ၏ (အနီ၊ အဝါရောင်ဖြစ်၏)

စကားငြိမ်၏။

အဖန်တလဲလဲကိုယ်တွန့်၏။

တုံ့လှုပ်၏။

ချိုးထွက်၏

မကြာမကြာအရပ်မျက်နှာကြည့်၏။

မိမိပြုအပ်သောအမှု မိမိအရပ်၌ မတည်ကြည်တိ၏”

“ဤသို့ဆိုခြင်းသော အခြင်းအရာရို့ကို မှတ်သားတော်ပြု၍ ဆီးသောက်ခြင်း၊ စားခြင်း၊
စားတော်ခေါ်ခြင်း နှိုက်၊ စုန်စမ်းဆင်ခြင်၍ မပြတ်ကျင့် ကျင့်ရာ၏”ဟု-

စားတော်ခေါ်ရာ စသည်များ၌ မိမိပုဂ္ဂလိကအတွက်ပါ စုံစမ်းထောက်လှမ်းပုံများကို ပညာစုံ
စွာတို့ရသည်။

ပညာစာရ

ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာ၏ ပြောက်ပက်မျက်နှာ

ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာ၏ ဤမျက်နှာတွင် အစဉ်အလိုက် ရေးထိုးထားသော ကျောက်စာများပါရှိရာ၊ ကျောက်စာတိုင်၏ အခြေအနေကြောင့် ကျောက်စာများအနက် မည်သည့် ကျောက်စာကိုမှ သေချာအောင် မဖတ်ရှုနိုင်တော့ချေ။ သို့ရာတွင် ယခုအခါ မွန်ဘိုကေလက်ထဲ ဌှိ ရှိနေသော လွန်ခဲ့သည့်နှစ်ပေါင်း (၅၀)ကျော်က ကူးယူခဲ့သည့် မင်းကူးစာ၏ အကူအညီဖြင့် ဧကိတာ ဝှန်စတင်က ကြိုးစားဖတ်ရှုမှုကြောင့် အချို့သော အစိတ်အပိုင်းများကို ဖော်ထုတ်နိုင်ခဲ့ သည်။ ၁၉၇၃-ခုနှစ်နှင့် ၁၉၇၅ ခုနှစ်တို့တွင် မင်းကူးမူအသစ်များ ကူးယူခဲ့ပြီး မျက်မြင်ကိုယ်တွေ့ ကြည့်ရှုစစ်ဆေးမှုကိုလည်း ပြုလုပ်ခဲ့သည်။

ကောင်းမွန်သေသပ်သော မင်ကူးမူ၏စာတိုက်ပုံများကို ပါမောက္ခ(D.C.Sircar) ဒီစီဆာကာ ထံသို့ပေးပို့ခဲ့ရာ ကျောက်စာ၏ သက်တမ်းနှင့် ပတ်သက်သော အဖိုးတန်ဝေဖန်ချက်များနှင့်အတူ အကြံကောင်း ဉာဏ်ကောင်းများကို ရရှိခဲ့ပါသည်။

ပထမဦးဆုံးရေးထိုးထားသော ကျောက်စာရှိ စာကြောင်းရေ (၄)ကြောင်းခန့်မှာ လုံးဝ နီးပါးပျက်စီးနေပြီဖြစ်၏။ ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာ၏ အရှေ့ဘက်မျက်နှာပါ အလယ်သရ(ဘူ) အိမ်ထူးခြားသော ပုံသဏ္ဍာန်တချို့ကိုလည်း တွေ့ရ၏။ နောက်ဆုံးစာကြောင်းတွင် မျှားတိုနှစ်ခု ရှေ့၌ ရက်စွဲ(အချိန်ကာလ)ဟု ယူဆနိုင်စရာတစ်ခုကို တွေ့ရပြန်၏။ ထို့ကြောင့် ဤကျောက်စာ သည် အရှေ့ဘက်မျက်နှာပါ ကျောက်စာ၏ အစိတ်အပိုင်းတစ်ခုမဟုတ်ခဲ့ပါက ယင်းကျောက်စာ နှင့်ဆက်ပြိုင်ဖြစ်နိုင်ပေသည်။

ဤအောက်ဘက်တွင် အစဉ်အလိုက် ကျောက်စာများပါရှိရာ၊ ညာဘက်ခြမ်းတွင် ရေတွက် ကြည့်ရာ၌ စုစုပေါင်း စာကြောင်းရေ(၆၉)ကြောင်းပါရှိသည်။ ၎င်းတို့အနက် အများအပြားမှာ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

လုံးဝပျက်စီးသွားပြီဖြစ်၏။ မသေမသပ်သော လက်ရေးလက်သားဖြင့် ရေးထိုးခြင်းဖြစ်၍ သေချာ အောင်ဖတ်ရန်ပင် ခက်ခဲလှသည်။ အက္ခရာတစ်မျိုးတည်းဖြင့် စုစုပေါင်း ကျောက်စာသုံးခု ရေးထိုး ထားဟန်ရှိ၏။ ကျောက်စာများ၏ လက်ရေးလက်သားကို ခန့်မှန်းကြည့်လျှင် ဂေါ်ဗိန္ဒုစန္ဒြေ ဘင်္ဂလီအက္ခရာဟန် ပုံစံဟောင်းများ ကျန်ရှိနေသေးပြီး၊ နောက်မှပြောင်းလဲလာသော အနောက် အိန္ဒိယအက္ခရာ ခေတ်ပြိုင်ပုံစံတချို့လည်း စတင်နေပြီဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရပေသည်။

လုံးဝနီးပါး ပြည့်စုံကောင်းမွန်သော အက္ခရာတစ်ခုကို ဘင်္ဂလားစန္ဒြေမင်းဆက်၏ ဂေါ်ဗိန္ဒုစန္ဒြေ (အေဒီ ၁၀၂၀-၅၅)မင်းကျောက်စာနှင့် နှိုင်းယှဉ်လေ့လာကာ ဆက်စပ်ကြည့်နိုင်သည်။ ၎င်း ကျောက်စာရှိ အက္ခရာများ၏အလျားလိုက်မျဉ်းမှာ (ထိပ်စွန်း)ညာဘက်သို့ ရှည်ထွက်နေ၏။ ထိုကဲ့သို့သော (တ)အက္ခရာပုံစံကို (၁၀)ရာစုအစပိုင်း(သို့မဟုတ်) (၉)ရာစုနောက်ပိုင်းတွင်မှ ဘင်္ဂလား မှတ်တမ်းများတွင် ရှားရှားပါးပါး တွေ့ရပါသည်။ (ဏ)အက္ခရာပုံစံကိုလည်း (၁၀)ရာစု ကုန်ဆုံးနီးထက် စော၍ အများအားဖြင့် မတွေ့ကြုံရချေ။

၁၀ရာစု၌ (သ)အက္ခရာနှင့် ပတ်သက်၍ ကွဲပြားချက်မရှိကြောင်း တွေ့ရသည်။ သို့ရာတွင် (ဘ)အက္ခရာရှိ အောက်ဘက်လက်တံမှာ ဘယ်ဘက်သို့ ကွေးနေသည်။ ဤပုံစံကို ဘင်္ဂလားဒေသ ၌ ဂေါ်ဗိန္ဒုစန္ဒြေမင်း၏ ဘတ်ကပိုက်ပါရဝါသုဒေဝ (Betka paikpara Vasudeva Image) ရုပ်တု ကျောက်စာထက်စော၍ မတွေ့ရပေ။ ဤကျောက်စာရှိ (တ)နှင့် (ဘ)အက္ခရာများ၏ အောက်ပိုင်း အစွန်းများသည် ဘယ်ဘက်သို့ ကွေးနေသည်မှာ မှတ်တမ်းစရာကောင်းသော စိတ်ဝင် စားဖွယ်ရာဖြစ်ပြီး ထိုမင်းလက်ထက် ရေးထိုးသော ကူလ်ကူရီ (Kulkuri)ကျောက်စာထက် အနည်းငယ်စောနေ၏။ ယင်းကျောက်စာတွင် (တ)နှင့်(ဘ)ကို ရှေးကျသော နံသဏ္ဍာန်တွေ့ရပြီး ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာပုံသဏ္ဍာန်နှင့် နီးစပ်စွာ တွေ့ရသည်။ ဤခေတ် အနောက်အိန္ဒိယ ကျောက်စာများ၏ ထူးခြားချက်အချို့ကို ဘုံဘေခရိုင် သံဃန အကြီးအကဲဖြစ်သော ဝိလေ (Vijjala) (အေဒီ ၁၀၅၃)၏ အမိန့်ပြန်တမ်းတွင် နမူနာအဖြစ်တွေ့နိုင်သည်။

သို့ဖြစ်ရာ လက်ရေးလက်သားကို အခြေပြုလျက် ဤကျောက်စာကို (၁၁)ရာစု အလယ်ပိုင်း ကာလဟူ၍ သတ်မှတ်နိုင်သည်။ ထို့ပြင် (၉)ရာစုမှစ၍ ဘင်္ဂလား(အထူးသဖြင့် အနောက်အိန္ဒိယ ဖြစ်ဟန်တူ၏)နှင့် အနည်းဆုံး (၁၁)ရာစုတိုင်အောင် ရေလမ်းကြောင်းမှ တစ်ဆင့် အဆက်အသွယ် မပြတ်ရှိခဲ့သည်ကို မှန်းဆနိုင်၏။ ပထမဆုံးသော ကျောက်စာတွင် စာကြောင်း ရေ (၇)ကြောင်း ပါရှိရာ နောက်ဆုံး(၄)ကြောင်းရှိ အက္ခရာများကိုသာ ဖတ်ရှုနိုင်၏။ ပထမစာကြောင်း ၏အဆုံးတွင် စာကရာရီ (Cakarari) တတိယစာကြောင်းတွင် စာတုဒသာမေ (Caturddasame) စတုတ္ထစာကြောင်းတွင် သီ ဗဝိကြမ္မသုရ(Singhavikramasura)နှင့် ဆဋ္ဌမ စာကြောင်းအဆုံး တွင် ရခဲသောကာ(Raksoka)ဟူ၍ဖတ်နိုင်၏။ သတ္တမ စာကြောင်း အဆုံးတွင် “ကာရိတရာဇျး”(Krtarajyah) ဟူ၍ ဧကိတာဂ္ဂျန်စတင်က ဖတ်ခဲ့သည်။ သို့ရာ တွင် ယင်းမှာ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မည်သို့မျှ မဖြစ်နိုင်ပေ။

နောက်ကျောက်စာ စာကြောင်းရေး(၈)တွင် “သဝါသတိဋီ” နှင့် စထားသည်။ ထိုနောက် မြို့တစ်မြို့အမည်ဖြစ်သော အဝါယပူရာ(Avayapura) နှင့် စာကြောင်းအဆုံးတွင် (ဋီကိုတခါထပ် တွေ့ရပြန်၏။ စာကြောင်းရေး(၁-၉)တွင် ရာ(ဇူး)ပူရ-ဋီ သီ ဝံ ဗဂဏ္ဍပတိသူရစန္ဒြဒေ(သ)-ရာ ဟူ၍ တွေ့ရသည်။ ဤသည်မှာ ရခိုင်မင်းတစ်ပါး၏အမည်ဖြစ်ကြောင်းကို ကြိုတင်အနီးမှရရှိသော (ဋီသီ ဗဂဏ္ဍစန္ဒြ)အမည်ရေးထိုးပါရှိသည့် ဒင်္ဂါးနှစ်ပြားတွေ့ရှိရမှုက ခိုင်လုံစေ၏။ စာကြောင်းရေး (၁-၁၀)တွင် ကြိတ(ဆာဒ)သံဗဂါတဖောဒ ဣတံဟူ၍တွေ့ရသဖြင့် ဗုဒ္ဓဘာသာအကြောင်း အခြား ရေးထိုးချက်တစ်ခုဖြစ်ဟန်ရှိ၏။ နောက်စာကြောင်းတွင် ‘စတုရံဒီသမေ ဗဒေကြိကာရာဇာဒတ္တိနှင့် စာကြောင်းရေး (၁-၁၂)တွင် “ဋီသီ ဗဂဏ္ဍပတိသူရစန္ဒြ”ကို တစ်ကြိမ်ဖော်ပြပြန်၏။ စာကြောင်း ရေး (၁-၁၃)၏ အလယ်တွင် “ကေသာရီ” (Kersari)ဖြစ်နိုင်ပြီး၊ စာကြောင်းရေး (၁-၁၆)တွင် (သီ)ဗဿူရစန္ဒြဒေဝမဟာဇုးကို တစ်ကြိမ်ဖော်ပြဟန်ရှိသည်။

စာကြောင်းရေး (၁-၁၉)တွင် (ဋီ -သူ-(စ)(န္ဒြ)နှင့်အတူ ပုဂ္ဂလိက အမည်တစ်ခု၏အစိတ် အပိုင်းများကို တွေ့ရ၏။

ကျောက်စာနှစ်ခုရှိ စကားစုများအကြားတွင် အလားတူသာဖြစ်သည်ဟု ဂျွန်စတင်က မှတ်ချက်ပြုထား၏။ သို့ရာတွင် ဒုတိယကျောက်စာက ပထမကျောက်စာထက် အနည်းငယ်ပို၍ ပြည့်စုံ၏။ အာနန္ဒစန္ဒြကျောက်စာ၏ အောက်ခြေ၌တွေ့ရသကဲ့သို့ (တစ်ဆယ့်လေးနှစ်)ဟူသော မူမှန်မဟုတ်သော ဂဏန်းဆိုင်ရာ စကားစုတွေ့ရှိရခြင်းမှာ သူ၏ရှေ့မှအဆက်အနွယ် (ဋီ သီ)ဗဂဏ္ဍပတိသူရစန္ဒြနှင့်သာ သက်ဆိုင်၏။

ဒုတိယကျောက်စာ၏ အဆက်ဖြစ်ဟန်ရှိသော နောက်ကျောက်စာကို စာကြောင်းရေး (၁-၂၂)သို့မဟုတ်(၂၃)တွင် စတင်ပြီး၊ လက်ရေးလက်သားတစ်မျိုးတည်းပင်ဖြစ်သည်။ ရေးထိုး ထားပုံမှာ ကော်လံ(၃)ခုပါရှိပြီး စာကြောင်းတစ်ကြောင်းစီတွင် အက္ခရာ(၇)လုံး(သို့မဟုတ်) (၈)လုံး စီပါရှိသည်။ ဤပုံစံရေးထိုးထားသော အခြားကျောက်စာများကို မတွေ့ရသေးချေ။ အချို့သော အစိတ်အပိုင်းများမှာ လုံးဝရှင်းလင်းနေ၏။ သို့ဖြစ်ရာ ဘယ်ဘက်ရှိ ကော်လံကို အောက်ပါအတိုင်း ဖတ်ရှုနိုင်သည်။

စာကြောင်းရေး	-	၁-၄၀	ဣဓံ မာယ ကရိတံ
	-	-၄၁	ဣဝ ဒိသ ဒေသ
	-	-၄၂	အာရက္ခ ဒေသဝိဇာယံ

ဤကဏ္ဍမှာ ဘုရင်အနေဖြင့် နိုင်ငံအများအပြားနှင့် အဆက်အသွယ်ပြုမှုကို ဖော်ပြနေ၏။ (မာယ)အတွက် (မာယာ)ကို ရရှိပြီး၊ (ဒိသ)၏အဓိပ္ပာယ်မှာ မရှင်းလှချေ။ ဤအက္ခရာပုံစံတွင် (န)အက္ခရာနှင့် (၇)အက္ခရာနှစ်ခုတို့သည် အလွယ်တကူ ရောထွေးနိုင်ပေရာ (အာရက္ခဒေသ)ကို

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

(အာနက္ခဒေသ)အဖြစ်လည်း ဖတ်နိုင်သည်။ အကယ်၍ အာနက္ခဒေသ သာဖြစ်ခဲ့ပါလျှင် (၁၁)ရာစု၌ ယင်းအမည်ဖြင့် တိုင်းပြည်တစ်ခုရှိခဲ့သည်ဟု မှတ်ယူရမည်ပင်ဖြစ်၏။

အလယ်ကော်လံတွင် စာကြောင်းရေ (၁၁-၄၃-၄၄)ဘက်ဖက်နှင့် ကြောင်းရေ (၁၁-၅၄-၄၆)အကြားတွင် အောက်ပါအတိုင်းတွေ့ရသည်။

..... ဘူမိ သိယ
ဒဘဝတိယာသာ-ဇာတာ
ယက္ခသျှပူရ.....ရာဇာ

ယက္ခသျှပူရမှာ ပုဂံဘုရင်အနုရုဒ္ဓါက သိမ်းပိုက်ခဲ့သော မွန်မြို့တော်ဟောင်း သထုံ၏ရှေး အမည်တစ်ခုပင်ဖြစ်သည်။ ဤသို့ မချင်မရဲဖြစ်စရာကောင်းလှသော စာပိုဒ်မှာ အေဒီ (၁၁)ရာစုလယ် ကာလတွင် မွန်နှင့်ရခိုင် နိုင်ငံနှစ်ခုအကြား အဆက်အသွယ်ရှိခဲ့ကြောင်း ဖော်ညွှန်းနေပေသည်။

ညာဖက်ကော်လံ၏ထိပ် အလယ်ကော်လံ၏အဆုံးတွင် မျဉ်းတိုဖြစ်နေသော အရှေ့ဘက်လားစန္ဒြမင်းဆက်မှ ဂေါဝိန္ဒစန္ဒြကိုရည်ညွှန်းဟန်ရှိ၏။ ယင်းကော်လံ၌ပင် အနည်းငယ် အောက်သို့ချကာ ဘုရင်များ၊ နတ်ဒေဝများနှင့်ပတ်သက်၍ ရည်ညွှန်းဟန်ရှိသော ရေးထိုးချက်ကို တွေ့ရသည်မှာ

စာကြောင်းရေ	- ၃၇	ဒေဝတံ	ကရာတံ
။	- ၃၈	ကတ္တာလူယ	ဒေဝါ
ဖြစ်ပြီး ယင်းကော်လံ၏အဆုံး၌ ဗြဟ္မဏတို့အကြောင်းကို အောက်ပါအတိုင်း တွေ့ရသည်			
စာကြောင်းရေ	၅၈	ဗြဟ္မဏ သု
။	၅၉	ယော တာ(ဒရ)ဂနိသု
။	၆၈	ဒေသျှ
		အာဂနိပရဒေသျှ

‘အဂနိ’ ဟူသော ဝေါဟာရကို ဤကျောက်စာတွင် မကြာခဏတွေ့ရတတ်ရာ ဘယ်ဖက် ကော်လံ၌ စာကြောင်းရေ (၁-၄၄၊ ၅၄၊ ၆၀၊ ၆၁)တွင် လည်းကောင်းတွေ့ရ၏။ ၎င်း၏အဓိပ္ပာယ်မှာ ကျောက်စာပါရှေ့နောက်စကားစဉ်အရ မရှင်းလင်းလှချေ။ အကယ်၍ (ပရဒေသ)ကို တိုင်းပြည် တစ်ခုအဖြစ် ကောက်ယူမည်ဆိုပါက မကြာမီက အောင်နိုင်ခဲ့သော တိုင်းပြည်ငယ်တစ်ခု (သို့မဟုတ်) တိုင်းပြည်တစ်ခု၏ အစိတ်အပိုင်းအမည်အဖြစ် မှတ်ယူနိုင်သည်။

ဤကျောက်စာရှိ မပျက်စီးသေးဘဲရှိတော့နေသေးသော အစိတ်အပိုင်းများတွင် စကားလုံး အချို့နှင့် စကားစုအချို့ကို တွေ့ရသော်လည်း သမိုင်းဆိုင်ရာအရဖြစ်စေ၊ ဘာသာဗေဒဆိုင်ရာအရ ဖြစ်စေ အကျိုးကျေးဇူးများကို မရနိုင်တော့ချေ။

ဤကျောက်စာသည် အစောပိုင်းက ရှိနှင့်ပြီးသော စန္ဒြမင်းများအဆက်အနွယ်ဖြစ်ဟန်တူ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

သည် သီ ဃုန့်စ၍ သူရစန္ဒြေနှင့်အဆိုးသတ်သော မင်းဆက်သစ်တစ်ခု၏ သမိုင်းကို မိတ်ဆက် ပေးခြင်းပင်ဖြစ်ကြောင်း တွေ့ရသည်။

အာနန္ဒစန္ဒြေနောက်ပိုင်းရာစုဝက်ခန့်အကြာ၊ အေဒီ ၇၈၈-၉၅၅ မဟာတိုဦးစန္ဒြေမင်းသည် မင်းဆက်သစ်ကို တည်ထောင်သည်ဆိုသော ရခိုင်ရာဇဝင်လာ ဖော်ပြချက်နှင့်ကိုက်ညီနေသည်။ ရခိုင်ရာဇဝင်လာ မင်းအမည်များမှာ ဤကျောက်စာမှ မင်းအမည်များနှင့် ဆင်တူနေပေသည်။ နန်းစံရာအရပ်ဒေသ၊ ထင်ရှားသောအမည်များ၊ ကွယ်လွန်ပြီးသူများ၏ အမည်များကို မြန်မာ အမည်အဖြစ် ပြောင်းလိုက်မှုကြောင့် ကွဲပြားသွားဟန်ရှိသည်။ သို့ရာတွင် ရှေးဟောင်းရုပ်ဝတ္ထု အထောက်အထားများ၊ ပြင်ပအထောက်အထားများကို အခြေပြုလျှင် သမိုင်းဆိုင်ရာအချက် အလက်များ ကိုက်ညီနေကြောင်း တွေ့ရပြန်သည်။ ထို့ကြောင့်မဟာတိုဦးစန္ဒြေမင်းသည် ရှေးဝေသာ လီမြို့တော်ဟောင်းနေရာ၌ ဝေသာလီမြို့ကို ပြန်လည်တည်ထောင်ခဲ့သည်ဆိုသည်မှာလည်း၊ ယင်းဒေသမှ(၈)ရာစုနောက်ပိုင်း ရုပ်လုံးရုပ်ကြွများတွေ့ရှိမှုအရ ခိုင်လုံစေ၏။ ယင်းမင်း ဆက်မှ ထင်ရှားသော စူဠတိုဦးစန္ဒြေဘုရင်သည် အေဒီ (၉၅၅)ခုနှစ်တွင် ဘင်္ဂလားစန္ဒြေမင်းဆက်မှ ငြိစွန္ဒမင်း၏ ဩဇာကြီးထွားနေချိန် စစ်တကောင်းသို့ စစ်ချီထွက်ခဲ့ကြောင်း အဆိုရှိသည်။ ထိုမှ ပြန်ရောက်ပြီး မကြာမီ အချိန်တွင် တရုတ်ပြည် သို့မဟုတ် တကောင်းပြည်သို့ ထွက်ခွာခဲ့၏။ ထို့နောက် မိမိဒေသသို့ ပြန်မရောက်နိုင်တော့သဖြင့် မိဖုရားခေါင်ကြီး စန္ဒာဒေဝီသည် မြို့လူမျိုးစုနှစ် ဦးနှင့် တစ်ဆက်တည်းလက်ဆက်ခဲ့ပြန်သည်။ ဤသည်မှာ တောင်ပေါ်နေ လူမျိုးစုတို့အား ယဉ်ကျေးသော မြို့ပြသို့ရောက်စေခြင်းနှင့်အတူ တိုင်းပြည်၌ ရှုပ်ထွေးသော အပြောင်းအလဲကို ဖြစ်ပေါ်စေခဲ့ရလေသည်။ တစ်ဖန်တိုင်းပြည်ကို ရှမ်းလူမျိုးများနှင့် ပျူလူမျိုးတို့က ကျူးကျော် တိုက်ခိုက်ခဲ့ရာ ဝေသာလီကို စွန့်လွှတ်ခဲ့ရ၏။ တစ်ချိန်တည်းမှာပင် ပဲခူးမှ မွန်တို့သည် ရခိုင်ပြည် တောင်ပိုင်းကို (၁၈)နှစ်ကြာ သိမ်းပိုက်ထားကြ၏။ ထိုမှတစ်ဆင့် မြို့တော်သစ် ပဉ္စာ(Pyinsa)ကို သက်လူမျိုးတို့၏ အကူအညီဖြင့် ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့ကြသည်။

၁၁-ရာစုအစပိုင်းခန့်မှ အစပြု၍ ရခိုင်ပြည်သည် မြန်မာဆန်လာတော့၏။ ရာဇဝင်မှ မင်းတို့ ၏ ဘွဲ့အမည်များကို မြန်မာအမည်အဖြစ် မကြာခဏသုံးလာခြင်း၊ ကျောက်စာများတွင် ရခိုင် အမည်များကို တွေ့ရှိခြင်းတို့ ရှိလာသည်။ ဝေသာလီသည် ရုပ်ဝတ္ထုအထောက်အထားများအရ အိန္ဒိယ၏အရိပ်အငွေ့များ ကျန်ရှိသေးသော်လည်း တဖြည်းဖြည်းနှင့် လက်တွေ့တွင် မြန်မာပြည် အလယ်ပိုင်းနှင့် အဆက်အသွယ်များပြားလာတော့သည်။

ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာအလိုအရ သီ ဃုစန္ဒြေဘုရင်သည် အာနန္ဒစန္ဒြေဘုရင်က အေဒီ ၇၂၉ ခုနှစ်တွင် မှတ်တမ်းတင်သကဲ့သို့ ဆောင်ရွက်ခဲ့သော မင်းတစ်ပါးပင်ဖြစ်ပေသည်။ ရခိုင်ပြည် သည် အေဒီ (၁၁)ရာစုအလယ်ပိုင်းတွင် ပုဂံဘုရင် အနုရုဒ္ဓါက ပထမမြန်မာနိုင်ငံတော်ကို ထူထောင် ရာ၌ ဖိအားပေးမှုကြောင့် တိုင်းပြည်တွင် အထိနာခဲ့ရပြန်၏။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မြန်မာရာဇဝင်နှင့် ရခိုင်ရာဇဝင်နှစ်ခုစလုံးတွင် ရခိုင်ပြည်သို့ အနုရုဒ္ဓဘုရင်ကျူးကျော်မှုကို ဖော်ညွှန်းထား၏။ သို့ရာတွင် ရခိုင်ပြည်မှာ ကိုယ်ပိုင်အုပ်ချုပ်ခွင့်ရ နိုင်ငံအဖြစ် တည်ရှိသေးသည်ကို ကား မငြင်းနိုင်ချေ။ အနောက်ဘက်တွင် ပါလ(Palas)နှင့် ဝါမန် (Varmans)တို့၏ ခြိမ်းချောက်မှုကြောင့် အရှေ့ဘင်္ဂလားစန္ဒြမင်းဆက်မှာ ကျဆုံးပြီး (သို့မဟုတ်)ကျဆုံးလုဆဲဆဲဖြစ်နေ၏။ အေဒီ ၁၀၃၀-၂၃ ခုနှစ်တွင် ကိုလာ(Cola)၏ရုတ်တရက်ဝင်ရောက်မှုကြောင့် အရှေ့ဘင်္ဂလားစန္ဒြမင်းဆက်မှာ အင်အားချိန့်စေခဲ့သည်မှာ ထင်ရှားလေ၏။ ထို့ကြောင့် ရခိုင်ပြည်နှင့် ရေကြောင်းကူးသန်းရောင်းဝယ်မှုကို အနှောင့်အယှက်ဖြစ်ခဲ့တန်ရှိသည်။

ထို့ကြောင့် ရှစ်သောင်းဘုရားကျောက်စာ၏ မြောက်ဘက်မျက်နှာသည် ဘုရင်တစ်ပါးက မိမိ၏မင်းဆက်ကို မှတ်တမ်းတင်ထားခြင်းဖြစ်ရာ၊ ရှေးကရှိခဲ့ဖူးသော စန္ဒြမင်းဆက်မဟုတ်ခဲ့ပါလျှင် ထိုမင်းဆက်သည် (၈)ရာစုကုန်ခါနီး ပတ်ဝန်းကျင်က အာဏာပြန်ရကာ၊ ဝေသာလီမြို့တော်ကို ပြန်လည်တည်ဆောက်နိုင်ခဲ့၍ မနိုင်နိုင်သော အခြေအနေများအောက်တွင် ရာစု(၂)စုကြာအောင် စီမံအုပ်ချုပ်ခဲ့ကြောင်း တွေ့ရသည်။ ထိုဘုရင်မှာ နန်းဆက်တွင် နန်းလျာအဖြစ် တရားဝင်ရခွင့်ရှိသူပင်ဖြစ်ရာ၊ ပုဂံမင်းကျူးကျော်မှု နန်းလုဘုရင်တို့၏ ကြိုးပမ်းမှုများကို တန်ပြန်နှိမ်နင်းပြီးနောက် ပဉ္စာမြို့တော်သစ်တွင် အုပ်စိုးခဲ့ကြောင်း ယူဆရပေသည်။

ဤကျောက်စာသည် ဝေသာလီမြို့တော်ဟောင်းက အကူအညီတောင်းခံသော အိန္ဒိယဆန်သော မင်းဆက်တစ်ခု၏နောက်ဆုံးပင့်သက်ရှိက်သံဖြစ်ပြီး မြန်မာနိုင်ငံ၏နောက်ဆုံးလက်ကျန် သက္ကဋကျောက်စာလည်းဖြစ်ပေသည်။

အောင်သူရကျော် (ရက္ခိဝါရ)

(Pamela Gutman; Ancient Arakan, volume 1, Text pp-68-74) ကို ဘာသာပြန်ပါသည်။

စာဟောင်း ပီဟောင်း ကလွှာ

ကျောက်ရိုးရာဇဝင်

နမောတဿ ဘဂဝတော အရဟတော သမ္မာသမ္ဗုဒ္ဓဿ

ကျောက်ခန္ဓာဒိုင်းပုံ၊ ရှောက်ပုံပင်ကပ်၊ နံတစ်ဖက်၊ မပြတ်သူပေါင်းနေလတ္တံ့၊ ချင်းနှင့်ကရင်
များဖျင်တရိုး၊ တောင်ရိုးတစ်ခွင်၊ ကိုင်းယာပြင်မှာ၊ မီးလျှင် ထိုခါလောင်လတ္တံ့၊ ကျောက်ကိုကောက်
ချင်း၊ ကောင်းတလင်းလည်း၊ ခတ်လျှင်ပြောင်ပြောင်၊ ရိုးရွှေတောင်မှာ၊ မီးလျှင်ထိုခါလောင်လတ္တံ့၊
မိနွေရှပ်ပွား၊ မြတ်ကိုယ်စားလည်း၊ ဘုရားသုံးဆူဖြစ်လတ္တံ့၊ ထိုသည်ကကျိုး၊ ကျောက်လိမ္မော်ကြီး၍
ခရီးပြန်ဆုပ်၊ ဘရဟတ်အမှန်၊ သင်္ဘောပျံနှင့်၊ အမှန်ချက်ချင်း၊ ခုနှစ်မင်းလည်း၊ အပြင်းထိုခါ၊
တင်လတ္တံ့၊ ကုလားကိုရှာ၊ ကျောက်တော်ရွာမှာ၊ ထိုခါတရပ်တွေလတ္တံ့၊ ဘူးသီးတောင်မှာ၊
မင်းခေါင်ကုလား၊ ကြီးဟားအံ့လောက်၊ တိုက်ကြီးဆောက်၍၊ အပုတ်ထိုခါ၊ နေလတ္တံ့၊ လက်ဆီကန်
မှာ၊ ရောင်လှုံထိမ်ညီး၊ ကြာမြင့်ကြီးလည်း၊ အပြီးထိုခါ၊ မြေထဲ၌သာ ပေါ်လတ္တံ့၊ တောင်ဦးတခွင်
ရှိရာပြင်မှာ၊ လွင်တီးထိုခါ ဖြစ်လတ္တံ့၊ သူမင်းငါမင်း၊ အချင်းချင်းလည်း၊ စစ်ကြီးထိုခါ ဖြစ်လတ္တံ့၊
နန်းတွင်းရ-ရက်၊ နန်းပြင် ၃-ရက်၊ ၁၀-ရက်တိုင်အောင်၊ ဓားမိုးထိုခါ ရွာလတ္တံ့၊ ဂစ္ဆပနဒီ
ထိုမြစ်ရိမှာ၊ သွေးနီထိုခါဖြစ်လတ္တံ့၊ မဟာမုနိ ကြီးဘိစက်တော်၊ ထိုသရော်ချက်ချင်း၊ တံတိုင်းတွင်း
မှာ ၃-နှစ်ပြည့်တွေ၊ ဝက်ငယ်ကူးလောက်၊ သွေးချောင်းပေါက်အောင် ဖြစ်လတ္တံ့၊ ပါးတော်နံ့ယောင်
ကျွဲခြံတောင်မှာ၊ လူကိုကြွမ်းဆီးပို့လတ္တံ့၊ ဘုရားကြီးနံ့ယောင်၊ ကုန်ဘောင်ချောင်းဝ၊ လမ်းမရဘဲ၊
ရှိလတ္တံ့၊ မြောက်ကိုပြေးလည်း၊ မျောက်ကြီးဆောင်ခြောင်နှောင်လတ္တံ့၊ တောင်ကိုပြေးလည်း၊ ဆတ်
ကြီးပြိုတင်ခတ်လတ္တံ့၊ အရှေ့ကိုပြေးလည်း၊ အရှေ့ဓားစာဖြစ်လတ္တံ့၊ အနောက်ကိုပြေးလည်း
အနောက်ကျန်လျှာဖြစ်လတ္တံ့၊ သားကိုအမိရှာမတို့၊ အမိတစ်ရွာပြေးလတ္တံ့၊ ပျိုရွယ်ကကို၊ မိန်းမ
ပျိုတို့၊ လိုသည်စုံကြား၊ ဘော်ရွယ်များနှင့်၊ သေငြားချောင်မှာ၊ ဖြစ်လတ္တံ့၊ ကျွဲခြေရာနှင့်၊ နွားခြေရာ
ကို၊ နေရာမြက်ဖိုး၊ တိုင်းလုံးငြိမ်းရိပ်၊ ရွေးစီစစ်သို့၊ သုံးနှစ်စေ့အောင်၊ မမြင်ရဘဲနေလတ္တံ့၊ ရမ်းမြဲ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

သံတောင်၊ ကျွန်းမာန်အောင်မှာ၊ တစ်ကောင်ကျွဲထီးကျန်လတ္တံ့၊ ရခိုင်ပြည်တွင်၊ ကပ္ပတင်မှာ၊ ကျန်လျင်အထီး၊ တသားမိလျင်၊ ထိုတွင်ကတန်ကျန်လတ္တံ့၊ မြောက်ဦးဝသဲ၊ တပြင်တလည်းဖြစ် လတ္တံ့၊ နိုင်းကျီဘုရားပေါ်၊ လှေမလှော်ဘဲရောက်လတ္တံ့။ ကျီဆယ်ကျီကျီ၊ လူငယ်တစ်ယောက် စားလတ္တံ့။ ကျောင်းဆယ်ကျောင်းကို ရှင်ငယ်တစ်ယောက် စားလတ္တံ့။ ကုလား၊ ပုဇွန်၊ ထုတ်သိုး တန်ကို လွန်လတ္တံ့။

ကုလားခေါင်းထက် အမာနက်လည်းပေါက်လတ္တံ့။ နန်းဖြူထောင်သောင်း၊ သူရဲကောင်း သည် ပေါ်လတ္တံ့။ နန်းမထိုခါ ပျက်လတ္တံ့။ ကျီးနှင့်ဇရက်၊ ရောယှက်ထိုခါ၊ မဇ္ဈိမာသို့ ပျံလတ္တံ့။ ရွှေတိဂုံမှာ၊ ဝိုင်းအိုကုလားရောက်လတ္တံ့။ ဘုရားခြေရင်း စစ်တလင်းလည်းဖြစ်လတ္တံ့။ သက္ကရာဇ် ၈၀-ကိန်းပြု၊ စွန်းငါးခုမှာ၊ မြင်ရာကောက်ကျိုင်း၊ ရွှေပန်းခိုင်မှာ၊ မြောက်ရာအိမ်ခြေလွတ်လိမ္မည်။ ကမ်းချောင်းတောင်ရင်းစေတီရင်းမှာ၊ ကျန်ကြွင်း ၂၀ လွတ်လိမ္မည်။ ကမ္ဘာပန်ဒီမြစ်စိလက်ယာ၊ ကမ်းတော်သာမှာ၊ တရာလူဗိုလ်၊ သူတော်သူကောင်း လွတ်လတ္တံ့။

ကျွန်းဝယ်ခြောက်ရာသည်၊ ငွေအမှန်ကြေး မတန်လည်းဖြစ်လတ္တံ့။ စပါးတရာယပ်ကြရာ သည်၊ သူတို့ပြင်မှာ ၈၀-ဒင်္ဂါးဖြစ်လတ္တံ့။ ခေါင်းပေါင်းအကျီ စက်ချီသောက်ဆံ၊ လှရန်ကားဆန်း အဆန်းထိုခါပေါ်လတ္တံ့။ အကျီလက်တို လူပျိုကျီစားများလတ္တံ့။ အပျိုမမို၊ အကျီမမြ၊ မိန်းကလေး တို့ပေါ်လဲပြုချင်၊ သူတို့လျှင်၊ သားလင်အချင်းပေလတ္တံ့။ ၁၅-နှစ်တိုင်ပင်၊ မရောက်ခင်၊ သားလင်ထို ခါနေလတ္တံ့။ အချို့သော်က၊ ထိုမိန့်မတို့၊ ဖြူဆွကြည်လင်၊ သီလရှင်၊ လူလျင်အမျိုး၊ သစ်ခေါက်ဆိုး ရှုံ၊ လမ်းရိုးကိုပစ်၊ ခေါင်းကိုရိတ်လို့၊ ပုတီးစိပ်လို့၊ မေသီလလည်း ပေါ်ထများစွာ လင်မှာဘုန်းကြီး ဖြစ်လတ္တံ့။

ဘုန်းကြီးစိတ်တို မနာလို ရွာကို နှစ်သင်းခွဲလတ္တံ့။ ရွာတစ်ရွာမှာ တွေ့ကာသနား၊ ဒေါသ ပွားကော၊ လူများတွေ၊ ဆယ်အိမ်တသင်းကွဲလတ္တံ့။ အနီးစို့စို့ဘုန်းကြီးဆောင်သို့ ကွဲလတ္တံ့။ ဘုန်းကြီးယောင်ယောင် ကျောင်းတဆောင်နှင့် ပေါ်လတ္တံ့။ ဘုန်းကြီးမတရား၊ ညဆွမ်းစားလည်း များလတ္တံ့။ ငယ်သူကိုသာ အမြင့်ထား၊ ကြီးသူကားအောက်၊ အထောက်မတော်၊ လူအိုအောက်က နေလတ္တံ့။ ခေါင်းပေါင်းကိုချွတ်၊ မြေမှာစွပ်လို့၊ အဝတ်မလုံဖြစ်လတ္တံ့။

ထပ်နံခနားတင် မိမ္မရွှင်လည်းများလတ္တံ့။ နားဇောင်းမဝတ်၊ ခြေချင်းစွပ်ရှုံ၊ ခြေချင်းထိုခါ ဝတ်လတ္တံ့။ အထက်ကိုချန်ရင်ခံဖျက်၊ အပျိုလက်တိုဖြစ်လတ္တံ့။ စစ်တွေမြို့ဝင်၊ တန်တိုင်းပြင်က၊ သံသင်္ဘောကြီးခံလတ္တံ့။ အိမ်ထောင်မှန်၊ ၁၀။ လူပျိုငါးကျပ်၊ မလွတ်ထိုခါ ကောက်လတ္တံ့။ ကျောင်း မင်းကြီးသခင်သီလရှင်ကို ငွေလျင်ငါးကျပ် ကောက်လတ္တံ့။

ပဉ္စင်းမောင်ရှင် ကျောင်းလျှင်အမြ၊ နှစ်ကျပ်ခွဲကို မလွဲထိုခါ ကောက်လတ္တံ့။ ရပ်ရွာလည်ပတ် မေတ္တာရပ်လို့ ဘိုးသူတော်ကို ငွေတော်နှစ်ကျပ်ခွဲကောက်လတ္တံ့။ တပြည်တရွာ ဈေးမှာလာ၍၊ ရောင်းကားဖောက်ဝယ် ကုန်သွယ်လုပ်သူ ထိုမျှလူကို၊ ငွေဖြူငါးကျပ် ကောက်လတ္တံ့။ ရောင်းသူ

ကားများ ဝယ်ယူရှား၊ ထိုင်းကားအလယ် ဖြစ်လတ္တံ့။

ကုလားထံမှာ ၊ ငွေလျင်ကပွား၊ ပွားတော့အပိုင်၊ မဆပ်နိုင်၊ အပိုင်ကုလားသိမ်းလတ္တံ့၊
တောင်ကအောက်ချင်းပြားကိုဆင်း၊ အခြားကလူလည်း အယူလွဲလို့ တောင်ကြိုတောင်ကြား
ရောက်လတ္တံ့။ အချို့သူများမယားကို ပစ်၊ သားကိုပစ်လို့၊ ကိုယ်လွတ်အမြဲရှောင်လတ္တံ့။

ရခိုင်ရက္ခပြည်ညောင်မှာ၊ မိစ္ဆာများစုခါ၊ ကုလားရွာသို့ မပျက်ထိုခါ သွားလတ္တံ့၊ တချို့မိစ္ဆာ အရပ်လှ
နှင့် ရသည်အလို၊ ကုလားကိုလည်း အိမ်သူလင်သားပြုလတ္တံ့၊ အမိမရာမာ၊ ဘာမှာကုလား ရသော
သားကို၊ ကုလားထံသို့ သွင်းလတ္တံ့။ ကုလားပြည်မှာ စိန္တေမတ်၊ တန်လည်းတလို၊ ပုဏ္ဏားကျော်
တလို ကန်ကြီးကူးလတ္တံ့။ ကံနှင့် ဘုရားအတူထား၊ ပုဏ္ဏားနေရာဟုတ်လတ္တံ့။ ကုလားပြည်မှာ
ဟိန္ဒူပုဏ္ဏားစိုးလတ္တံ့။ သက္ကရာဇ်မှာ ၁၂၀၀ နှင့်ရောက်လာ ၈၀ ခုနှစ်ဝယ်တွင် စန္ဒာမင်းကောင်း၊
ထီးဖြူဆောင်း၊ မင်းလောင်းထိုခါ ပေါ်လိမ့်မည်။

မင်းလောင်းရာဇာ၊ လာသောခါ၊ ဂစ္ဆာ ပနဒီ၊ မြောက်ဆီချောက်ကြား၊ တောင်တောကြားက၊
လှံစားကိုင်ယူ၊ ဆင်ဖြူသုံးစီး၊ လောင်းမင်းကြီးလည်း တစ်ဆင့်နှင့် တင်လိမ့်မည်။ တစ်ဆင့်မှာ
မားစကျာနှင့် လှံစကျာလည်းပါလိမ့်မည်။

တစ်ဆင့်မှာ ၊ ပိဋကတ်သုံးပုံ၊ အကုန်မကျန် တင်၍ ပါလိမ့်မည်။ မင်းကောင်းရာဇာ၊
လာသောခါက ဂစ္ဆာ ပနဒီ၊ မြစ်စိကမ်းထက် လကျာဘက်မှာ၊ ကျီးဖြူရွာက၊ စန္ဒမည်ရ၊ ထိုမိစ္ဆာကို
နန်းမတောင်ညာ တင်လိမ့်မည်။ ၎င်းမင်းကား အသက် ၈၀ ရှေ့လိမ့်မည်။

ဤစာမူကို ဆရာဦးဗသိန်းထံမှပေးပို့သော ဗလာစာအုပ်လက်ရေးမူ မင်ကူးမှ ၁၂-၁၀-
၉၄ ဗုဒ္ဓဟူးနေ့ နံနက် ၇း၃၀နာရီတွင် ကူးယူရရှိပါသည်။

ညောင်တီ ကျောက်ရိုးရာဇဝင်တော်ကြီး (လက်ဟောင်း)

ဗုံ၊ မံ၊ သံ၊ န

သက္ကရာဇ်သင်္ချာ၊ ထောင့်နှစ်ရာနှင့် ၊ ရောက်လှာခုနစ်ဆယ်၊ ခြောက်ခုဝယ်၌၊ ဗျိုင်းဖြူလည်
ချင်းယှက်လိမ့်မည်၊ ကျီးမဲကျီးဖြူ၊ ရန်ချင်းမူကား၊ ကျီးဖြူထိုခါ၊ ယမုန္တာ မျောပါလိမ့်မည်၊ ကျီးဖြူ
ထောင်သောင်း၊ အပေါင်းထိုခါ၊ ဖိုးခေါင်တောင်ကမျှော်လိမ့်မည်။ မင်းကားအလွတ်၊ ပြည်ဥပါတ်
လည်းဖြစ်လိမ့်မည်။

သော၊ သတ္တ၊ အဌ၊ နဝ ပြည်ကြီးအိုးနှယ်ဆူလိမ့်မည်။ သက္ကရာဇ်သင်္ချာ၊ ထောင့်နှစ်ရာနှင့်
ရောက်လှာခုနစ်ဆယ်၊ ရှစ်ခုဝယ်၌၊ ရောဂန္တရ၊ ဖြစ်ထကပ်ကြီး၊ တွေ့လိမ့်မည်။

ရှစ်ခုပေါး ကျီးမစားပဲယိုလိမ့်မည်။ တိုင်းသူပြည်သား၊ ပူပင်သောကများလိမ့်မည်။ စပါးနှင့်ဆန်၊
ဒူးယောင်ကျွန်နိုင်ပြည်သူ ပူလိမ့်မည်။ မင်းကားအလွတ် ပြည်ဥပါတ်လည်းဖြစ်လိမ့်မည်။

သက္ကရာဇ်သင်္ချာ ထောင့်နှစ်ရာနှင့် ၊ ရောက်လှာရှစ်ဆယ်၊ နှစ်ခုဝယ်၌၊ တိုင်းပြည်မဏ္ဍိုင်၊

ရခိုင်ပြည်ကြီး ပျက်စီးထိုခါ စားရိက္ခာကြောင့်ပူလိမ့်မည်။ နိုင်ငံတိုင်းသား ရိက္ခာရှား၍ လူများထိုခါ ပူလိမ့်မည်။

ကျွဲခြေရာနှင့် နွားခြေရာကို မြေဇာမြက်ကြီး ဖုံးလိမ့်မည်။ လူတို့ကိုယ်မှာ ရောဂါထူးဆန်း၊ အနာဆန်းကို ၊ ဆေးကျမ်းမဝင် မှည့်ကျင်မရ၊ ဖြစ်လိမ့်မည်။ ဘုန်းကြီးမတရား၊ ညဆွမ်းစားလည်း များလိမ့်မည်။ ဘုန်းကြီးယောင်ဆောင် ကျောင်းတဆောင်နှင့် ၊ နေလိမ့်မည်။ ဘုရားကားအောက် မျောက်ကားအဋ္ဌက၊ ဖြစ်ပျက်ကေန်၊ တိုင်းနိုင်ငံမှာ၊ မကျင့်လူကောင်း၊ သူတော်ကောင်းလည်း များလိမ့်မည်။ သူငယ်ကိုတင် ဘုရင်မင်းမြတ်၊ ရုံးကိုအပ်မင်းမြတ်နာမည်မှည့်လိမ့်မည်။ ခေါင်းဆံထိုး နှင့် ခေါင်းတုံးပြည်ကို ဖျက်လိမ့်မည်။ သမားယောင်ယောင်၊ တုတ်စားဆောင်၍၊ လူလှောင်လူပြောင် များလိမ့်မည်။

ကြီးကားလျှင် ရွှေခဲကားငွေ မတွေမယွင်း၊ ဖြစ်တထုံတွေ၊ မျိုးလေးပါးလည်း ရောလိမ့်မည်။ တိုင်းရခိုင်မှာ စိုးပိုင်မတရား ၊ မင်းကားနှစ်လုံး၊ ကြိမ်မီးအိုးသို့ ဖြစ်လိမ့်မည်။ သက္ကရာဇ်သင်္ချာထောင့် နှစ်ရာနှင့် ရောက်လာရှစ်ဆယ် လေးခုဝယ်၌၊ ဇရက်လာသံမိုးကြိုးသံသို့ ကြားလိမ့်မည်။

ဇရက်ကလုပ် ကျီးကပုတ်၊ ဦးပုတ်တောင်က ပြေးလိမ့်မည်။ ကျီးနှင့်ဇရက် လည်ချင်းယှက်၊ ဇရက်ကကိုက် ကျီးကကိုက်၊ ကိုက်လေသောခါ၊ ရွှေပြည်သာသို့၊ များစွာထောင်သောင်း၊ ကျီးအပေါင်းလည်း ထောင်သောင်းခုဝယ်၊ မြောက်ဖောဝန်သို့ ပျံလိမ့်မည်။

ပြည်ရခိုင်ကို ၊ စိုးပိုင်ဇရက်၊ ခြောက်ခုထက်မှာ အုပ်လိမ့်မည်။ မင်းနှင့်ဘုရား နှစ်ပါးထိုင်ပြိုင် ရောက်လိမ့်မည်။ အင်္ဂါနံများ ဆီဆန်ရှား၊ တိုင်းသားပြည်သူ ကျွန်ကျွတ်ဆူကေ၊ သူပုန်အများ ထလိမ့်မည်။

ဘုရားခြေရင်း စစ်တလင်းလည်း ဖြစ်လိမ့်မည်။ သူရိယနေမင်း ရောင်ခြည်ရှင်း နေမင်းရောင် ခြည်ညစ်လိမ့်မည်။ နေမင်းရောင်ခြည် ညစ်သောခါ တိုင်းပြည်သားများစွာ ဘေးကြီးစွာလျှင် တွေ့လိမ့်မည်။

သူတင်းငါတင်း အချင်းချင်းလည်း ခွတ်လိမ့်မည်။ မြေတလံမှာ မေ့သုံးခု၊ ပစ်လိမ့်မည်။ အရိုးတောင်နေပုံလိမ့်မည်။ အကောင်တောင်နေပုံလိမ့်မည်။

ဂစ္ဆုပနဒီမြစ်ရိအများ၊ နဒီဖျားက၊ သွေးနီထိုခါ၊ စီးလိမ့်မည်။ သရီချောင်းနှင့် ရမ်းချောင်း အကြား၊ တောင်ဦးဖျားမှာ ၊ မင်းသားဇရပ်ဆောက်လိမ့်မည်။ ကဒေနှင့်ရမ်းဝအကြား၊ လူကောင်း ကြွမ်းနယ်များလိမ့်မည်။

ကျွန်းသာယာမှာ၊ လူကောင်ကြွမ်းနယ်ထင်လိမ့်မည်။ ကျိန်းတခွင်မှာ မောင်ရှင်တဘုန်း၊ မွေ့လိမ့်မည်။ ကျီးကိုမောင်ရှင်ပေါက်တောပြင်က၊ နှင်လိမ့်မည်။ မောင်ရှင်ပင်ပန်း၊ ကျီးလည်းခွမ်း၊ ပျံသန်း ဇရက်သိန်းကထွက်၊ ခြောက်ခုထက်မှာ ၊ စွန်ရာဇာ၊ သုံးဖြာကျီးကို ဖျက်လိမ့်မည်။

သက္ကရာဇ်သင်္ချာ၊ ထောင်နှစ်ရာနှင့် ရောက်လာရှစ်ဆယ်၊ ငါးခုဝယ်၌၊ ရာဇာဘုရင် မာယာ

ဆင်၍၊ များဖျင်ရွှေငွေသိမ်းမေကြား သိန်းရာဇာလေ၊ ရာဇာမင်းက၊ လုပ်လိမ့်မည်။ ရက်ကန်းယည်
ဇင်၊ ကောက်လျှင်သုံးမတ်၊ ကွမ်းတလိပ်ကို ၊ တမတ်ကျလျှင် ကောက်လိမ့်မည်။

ကျောင်းရှင်ပုဂ္ဂိုလ်၊ ရဟန်းပျိုကို ကောက်လျှင်ငါးကျပ်၊ အမြဲမှတ်၊ ကျောင်းမြတ်ပိဟာ၊
သိမ်တော်ရာကို ၊ ကောက်လျှင်သုံးဆယ် ဖြစ်လိမ့်မည်။ ရဟန်းအပင်၊ ကျောင်းလျှင်မစား၊ ပဉ္စင်းများ
ကို၊ ကောက်ထအမြဲ၊ နှစ်ကျပ်ခွဲမောင်ရှင်၊ ငါးမတ်ပင်လည်း ဖြစ်လိမ့်မည်။

ချင်းမြို့အသွင် ၊ ကိုင်းယာပြင်မှာ၊ ရခိုင်လူမျိုးကား၊ ကြိုင်တောသို့ရောက်လိမ့်မည်။ သက္ကရာဇ်
သင်္ချာ ထောင့်နှစ်ရာနှင့်ရောက်လာရှစ်ဆယ်၊ ခြောက်ခုဝယ်၍၊ ပြည်ရွာဘေးဒါန၊ နိုင်ငံတိုင်းသား၊
ဘေးဒါနများ၊ မင်းကထိုခါပူလိမ့်မည်။

ဘုရင်ကျီးမင်း နိုင်ငံတွင်းမှာ သူမင်း ငါမင်း အချင်းချင်းလည်း များလိမ့်မည်။ သက္ကရာဇ်
သင်္ချာ ထောင့်နှစ်ရာနှင့် ရောက်လာရှစ်ဆယ် ရှစ်ခုဝယ်၍၊ မင်းသားဘုန်းခေါင် တောရဂုံက
ပေါ်လိမ့်မည်။

အောက်ချင်းရွှီများ၊ တကျော်ကျော်လည်း မြည်လိမ့်မည်။ အောက်ချင်းမြေသံတရံကြား၊
ဇရက်ထောင်သောင်း အပေါင်းများစွာ၊ ကိုးခုမှာပင် ရက္ခခွင်က ပျန်လိမ့်မည်။

သက္ကရာဇ်သင်္ချာ ထောင့်နှစ်ရာနှင့် ရောက်လာရှစ်ဆယ်၊ ကိုးခုဝယ်၍၊ နောက်မှာမှီထိုင်
အုပ်စိုးပိုင်ကေ၊ နန်းစည်းမင်းကောင်း ထီးဖြူဆောင်း၍၊ အလောင်းခိုရန်၊ လှန်အရိန္ဒမာ၊ ဓားစင်္ကြာ
နှင့် ရာဇာခေါင်းများ၊ ထိုရွှေပြည်မှာပိုင်လှာဖို့ကေ၊ မင်းတရားလေ။

မင်းတရားကလားလှန်ရောင်၊ မှန်ကင်းထောင်၍၊ ဉာဏ်ကပွင့်ဖြူ၊ ဇမ္ဗူလုံးမှာ လက်ရုံးပအေ
မိုးသို့စေကေ၊ သူရာသိကြား၊ သားမောင်တည်းလေ၊ သားမောင်တည်း။

သက္ကရာဇ်သင်္ချာ ထောင့်နှစ်ရာနှင့် ရောက်လာရှစ်ဆယ်၊ ကိုးခုဝယ်၍၊ ယိုးချောင်းကြိမ်
ချောင်း၊ ကပလီချောင်း၊ ယိုးချောင်းအပိုင်ရိပ်ခိုင်းမှာ ၊ အကြင်မိမ္မ၊ သိကြားပိးကေ၊ သန္တရလို့
မင်းလှထိုခါ လာလိမ့်မည်။

စန္ဒာသူရိယ၊ နာမဘွဲ့တော်ခံလိမ့်မည်။ အရိန္ဒမာလှံစင်္ကြာလည်း၊ အရွယ်လေးတောင်ယို
လိမ့်မည်။ အရိုးတမူးဟတ္တဆန်ကွေ့ ၊ သုံးထွာပြည့်လည်း၊ ယိုလိမ့်မည်။ သရိုးမှန်စွာ စင်္ကြာမှာလည်း၊
ကိုးတောင်အထိယိုလိမ့်မည်။

ဟတ္တိမည်သာ၊ ဆင်မှာလေးစီး၊ သုံးစီးအဖြူရှေ့မူဆောင်သွား၊ တကြောင်းဆင်မ၊ ပါလိမ့်မည်။
ဝါဇေယျဆင်မ၏၊ မှည့်တွင်နာမ၊ လကျာဘက်က ၊ ခွာအသင့်နှင့်၊ တကောင်ဆင်မပါလိမ့်မည်။
ဝေလာပန်းတောင်း၊ နီလာပန်းတောင်း၊ ကျောက်ပန်းတောင်းလည်း၊ အတောင်ကြီးသုံးလုံးယို
လိမ့်မည်။

သုံးလုံးအကြား ထိုမင်းသားကို ဘုရားရေစင်သွန်းလိမ့်မည်၊ ဖြန်းလေသောခါ ထိုမင်းသားမှာ
များစွာထောင်သောင်း၊ အပေါင်းများစွာ ၊ မြောက်အညာကပါလိမ့်မည်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ကျောက်လှေကားမှာ မင်းသားထီးနန်းစိုက်လိမ့်မည်။ သက္ကရာဇ်သင်္ချာထောင်နှစ်ရာနှင့်၊ ရောက်လာကိုးဆယ်၊ တခုဝယ်၌၊ သာသနာလေ၊ ရောင်ဝါနေသို့၊ ထွန်းလိမ့်မည်။ သစ္စာလေးပါး မြတ်တရားကို လူတို့ကိုယ်မှာ တည်လိမ့်မည်။ ဥစ္စာရွှေငွေ ဆန်ရေစပါး၊ ကျွဲနွားဆင်မြင်း၊ ပြည့်စုံခြင်း လည်း ပြည်ရခိုင်မှာ ရှိလိမ့်မည်။ ချောင်းရိုးကတိမ်၊ သောင်ကမ်းကနက်၊ ကြီးလတ်တော်မှာ၊ လွင်ပြင်အထိဖြစ်လိမ့်မည်။ တစ်ယောက်ဥစ္စာ၊ တစ်ယောက်မှာ၊ ယူရာမဟိ။ သမာဓိလည်း တည် လိမ့်မည်။ နတ်ပြည် လူပြည်၊ ပြည်နှစ်ပြည်လည်း တစ်ပြည်အလားဖြစ်လိမ့်မည်။ စင်္ကြာဘုန်းကံ၊ တရားစံ၊ နိုင်ငံပြည်လုံးလေတ္တံ့။

ကျောက်ရိုးအဆိုနက် သိုက်အဆိုကို ထောက်၍ ပညာရှင်တို့ကြည့်ရှုပါ။ သမိုင်းနှင့်သိုက် ဆိုသည်မှာ၊ ဘုရားသိုက်၊ နတ်သမီးသိုက်၊ အရူဇကသို့သိုက်၊ နတ်စက်ရောင်သိုက်၊ သစ်တန်း လက်ရိုးသိုက်၊ မှန်တင်းသိုက်၊ သိကြားသိုက်၊ ရသေ့သိုက်၊ ဂဝံပတိသိုက်၊ ကဝါသမိုင်းသိုက်၊ ပညာကျော်လျှောက်ထုံး၊ အသွင်းတရားကြီးကိုးလုံး၊ ကြယ်အိမ်ဖွဲ့၊ လအိမ်ဖွဲ့၊ နေအိမ်ဖွဲ့၊ ကြယ်တံခွန်၊ တိမ်တံခွန်၊ လတံခွန်၊ ပေါ်ပေါက်သည့်ကာလ၊ ဟောသောတိတ်နိမိတ်၊ နိမိတ်မှာ အာကာသသျှတ္တရကျမ်းကို သိသရွေ့ဟောပြောကြလေ။

၇၇၊ ၇၈၊ ၇၉၊ ၈၀၊ ၈၁ ခုနှစ်ကျ သက္ကရာဇ်သင်္ချာ၊ ဧကအဌ၊ ဒွါရူပဟ၊ ကိန်းမှာဝေါဇာ၊ တတ်သောခါလျှင်၊ ရာဇဘုရင်၊ ဂန္ဓသျှင်ကေ၊ ဘိတ်လျှင်ထားဝယ်၊ မောင်လမြိုင်ကို၊ ပိုင်သည်အခါ၊ ရှေ့မှာဆိုင်းသူ၊ အောက်သားဟူကား၊ စားမရိက္ခာ စစ်ကြီးစွာကြောင့်၊ လေးဖြာဇီဝ၊ ရောက်ထ မသွယ်၊ ထိုကိန်းဝယ်တွင်၊ ကောင်ကုတ်ခွင်ကို ၊ ကျီလျှင်ထောင်သောင်း၊ အပေါင်းခိုရာ၊ ထိုကိန်းမှာပင်၊ ချီတွင်ကျီးနား၊ ပြည်ကားပူဆာ၊ မြစ်မလ္လာလည်း၊ လက်ယာလက်ဝဲ၊ သေးသေး အုတ်အင်၊ များဖျင်နန္ဒ၊ သတ်ဖြတ်တသီး၊ မြောက်ကိုပြီးလည်း၊ မျောက်ကြီးဆောင်ခြောင်၊ ကိန်းတတ်နှောင်၊ တောင်သို့ပြိုင်၊ ဆတ်ပြုတင်ဟုဆိုသည်။

ဧက၊ အဌ၊ ဒွါ၊ ရူပ၊ ၁၂၈၁-ခုမှ၊ ၇-ခုသို့ ကျရောက်သည်ကာလ၊ ဧရက်ဆိုသော ဂန္ဓလ တိုင်းရှင်၊ တရုပ်ဘုရင်မင်းသည်၊ ဘိတ်၊ ဓားဝယ်၊ မော်လမြိုင်၊ စသောမြို့တို့ကို အတင်းဝင်၍၊ ဖျက်သည်ကာလ၊ ကုလားမင်းတို့သည်၊ ထိုနှစ်၊ ထိုရက်မှာ ဗိုလ်ခြေ တစ်သိန်းနှင့် တပ်တည် လိမ့်မည်။

လေးမြို့ဖျား၌၊ ခြိတ်မြို့ကတစ်ခါ၊ တပ်တည်လိမ့်မည်။ ယင်းသည်အခါ၊ မလ္လာယုမြစ်လက်ဝဲ၊ လက်ယာမှာ၊ ပြည်သူတို့ ပူလိမ့်မည်။ မလ္လာယုမြစ်သည်၊ မယုမြစ်ကိုဆိုသည်။ ထိုအခါ မြောက်ကို ပြေးလည်း၊ မျောက်ကြီးဆောင်ခြောင် ဆိုသောကြောင့်၊ ချင်းရိုင်းမြို့ ရိုင်းပြေးသည့်ကာလ၊ ဆတ်ကြီးပြုတင်ဆိုသောကြောင့် အရှေ့ပြည်က စားနပ်ရိက္ခာ၊ စစ်မက်ကြီးစွာ၊ ရိက္ခာရှားပါးသော ကြောင့် အလုအတိုက်များတတ်သည်။

သက္ကရာဇ်သင်္ချာ ၆၅၊ အဌ၊ ဒွါ၊ ရူပ၊ ကမ်းသို့ အကျသိမ်မင်းဘုရင်၊ ဂန္ဓရှင်၊ များဖျင်တချက်၊

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဇရက်အစ၊ တူမတစ်ပါး၊ စွန့်ရာဇာကော၊ ညီညာသီးသီး၊ ကိုက်ပြီးတုံမြောက်၊ ကျီးကိုခြောက်၊ ပျံမြောက်သောင်းသောင်း၊ လှေသင်္ဘောလည်း၊ ရေကြောင်းမလပ်၊ ကုန်းတက်ထပ်ကော တတ်မတတ်ကြီး၊ ဖွဲ့စီးတုံထ၊ ဒီလေးဝသို့ ရောက်ထသောခါ၊ ရွှေတိုင်းသူ၊ မာန်အောင်လူတို့၊ ဆာပူရောက်ရက်၊ မြိုင်လှောင်နှက်ကော၊ ပျံထွက်မသာ၊ ကျီးများစွာကော၊ ပင်းဝါကိုခြား၊ အဆိုးနားကော၊ ကျီးကားမွန်းပျင်၊ ဗျူဟာဆင်ကော၊ နေလျှင် ထိုခါ၊ ဆယ်နှစ်ကြာလေ၊ ဇွေးအငှေ့ နှံ့ရူပ၊ ၁၂၅-ရောက်သည့်အခါ၊ တရုတ်မြန်မာ၊ ရှမ်းတို့သည်၊ ကုလားကိုနှင်၍၊ လွတ်သည်ကာလ၊ လှေသင်္ဘောတို့သည်၊ ရေကြောင်းအထပ်ထပ်တို့နှင့် လာပြီးလျှင် ဒီလေးဝမှာ စုမိလိမ္မည်။ ဒီလေးဝဆိုသည်ကား၊ ဧည့်ဝတီ၊ ရခိုင်ပြည်၊ ရမ္မာဝတီရမ်းဗြဲ၊ မာန်အောင်တို့၌ မြိုင်လှောင်ငှက်ကဲ့သို့ ပျံထွက် မသာရှိလိမ္မည်။ ပင်းဝါကို တာခြားပြီးလျှင် ၂၂ တပ်လိမ္မည်။

သက္ကရာဇ်သင်္ချာ၊ ဝေကာ၊ အငှေ့ နှံ့ရူပဟုတ်နားမှာ ကောဇာတက်သောခါလျှင်၊ ရာဇာဘုရင်၊ ဂန္ဓရင်၊ ပွင့်ရာဇည၊ ဂန္ဓစမု၊ မြို့မှာမြို့စား၊ ခန့်အပ်ထားသည်။ နေခြားထိုခါ၊ နှစ်နှစ်ကြာကော၊ ဧည့်ရပြု၊ တိုင်းရကွကို ၊ ချီထားစစ်သည်၊ လူမရှိခါ၊ ဗျူဟာတော်တင်၊ တတ်သားပျင်ကော၊ ရုပ်ရှင်တော်ကြီး ဘုရားကြီးကို ပင့်ပြီးချီဆောင်တိုင်းအောင် ရကွ၊ အင်းပိတ်ဝက၊ လှေမှာ သင်္ဘော၊ ဘောင်နှင့်မျှောကော၊ သွင်ငြားသက္ကရာဇ်၊ ဖြစ်သည်မှန်စွာ၊ ဆ၊ အငှေ့ နှံ့၊ ရူပဟု ဖြစ်ထသည်မှာ မိန်ရာသီစက်၊ ၁၅ ရက်ကော၊ ခေါ်ကအညီ၊ ပုဏ္ဏမိကော၊ တီတီမလွဲ၊ စနေနေ့တွင်၊ ခေါ်ထမည်ရှိ၊ ထရိုကုမ္ဘ၊ တောတောင်လှကော၊ ဒသဘုရင် သိမ်တော်ခွင်မှာ၊ ထားကျင်ကိုးကွယ်၊ တရပ်တည်သည်။

ပြည်လည်းချမ်း၊ နတ်လမ်းအမှန်၊ ရကွသူကောဆာပူလျက်လို့၊ ချမ်းဘို့၊ ပေက၊ အငှေ့ နှံ့၊ ရူပ၊ ၁၂၅-ခုနှစ်မှာ ကျသည်ကာလ၊ တရုတ်မင်းတို့သည် အရှေ့ပြည်ကို လက်ရသိမ်းပြီးလျှင်၊ ရခိုင်ပြည်ကို တပ်သားဆင်၍၊ လွှတ်မည်အခါ၊ အရှေ့ပြည်က မဟာမုနိ၊ ဘုရားကြီးကိုလည်း၊ သင်္ဘောတော်နှင့် အင်းပိတ်ဝက၊ သွင်း၍ယူခဲ့ပြီးလျှင် ဒသဘုရင်သိမ်တော်ကြီးကို၊ ကမ္ဘာတောင် တော်ထက်သို့ ၁၂၅-ခုနှစ်မှာ၊ မိန်ရာသီဆိုသော၊ တပေါင်းလပြည့် စနေနေ့ထား၍ ကိုးကွယ်ပြီး လျှင်၊ ရခိုင်ပြည်ကို၊ လက်ရသိမ်းယူလိမ္မည်။

တရုတ်မင်းပိုင်သည့်ကာလ၊ နတ်ပြည်နှင့်အမျှ ချမ်းပါလိမ္မည်။ တရုတ်မင်းနှင့် ကုလားမင်း တို့သည်၊ ပင်းဝါကိုတာ၊ ခြင်းပြီးလျှင်၊ တပ်ချပါလိမ္မည်။ ကျောက်ရိုးဆိုသည်မှာ ပါမင်း၊ အင်္ဂလိပ် မင်း တို့သည် ရခိုင်ပြည်ကို ၁၁-ခု တန်ခူးလပြည့်အတာတက်၊ စနေနေ့နေထွက် ၃-နာရီအချိန် တွင် ရသောကြောင့် အနှစ်တစ်ရာပိုင်ဖို့ဆိုသည်။ သူနှင့်လူတို့က တပေါင်ကျူးကျော်သည်မှာ ခမောင်းကော ရာပျက်ပြီး၊ နှစ်တရာကော ကမ္ဘာလုံးကို ခြင်္လို့နီ၊ ပျက်စိခမောင်း၊ အပင်သံကော၊ လက်ယာထက်မှာ ကျီးတခေါင်းဆိုသောကြောင့်၊ အနှစ်တရာပိုင်ဖို့ဆိုသည်။

ပင်လယ်နိဒါန်းသိုက်မှာလည်း အနှစ်တရာပိုင်ဖို့ဆိုသည်။ သို့နှင့် ကျီးနှင့်မဆိုင် မပိုင်ကုလား

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

စွန့်ပြား ၈၀-အပညာမှာ လေးခုဝယ်၊ ရှစ်နှင့်ခြောက်တိုင်းရက္ခာမှာ၊ ၁၆-နှစ်၊ မင်းဖြစ်သောခါ၊
 စင်္ကြာသခင်၊ ဝမ်းတွင်သန္ဓေ စွဲယူတည်သည်ဆိုသောကြောင့် အနှစ်တရာ ပိုင်ဖို့ဆိုသည်။ ညီတော်
 အာနန္ဒာ လျှောက်သည်ကား၊ ဗျာဒိတ်တော်ထားခဲ့သောကြောင့် သမိုင်းမှာလည်း တရာဆိုသည်။
 ဗုဒ္ဓဘာသာနွယ်ကကို ခိုင်၊ ခြာ၊ ပိုင်မှာ၊ ဂန္ဓလာသည်၊ တရုပ်မည်ကော၊ လူယူတိုက်ဖျက်၊
 ကျိုးမင်းလက်က၊ ပြည်ကိုရလည်း၊ ညီအင်းအာနန္ဒာ၊ လျှောက်ပြန်သည်ကား၊ စကားစတွင် ချစ်လျှင်
 ပရမေ၊ စိန္တေလူတ၊ ဗျာဒိတကို၊ နတ်သမီးသိုက်ကလည်း၊ ၁၀၀၊ သာဆိုသည်။ သာဠိ၊ အငှ
 သတဿ၊ ဆယ်သောလုပ်ခါ တရုတ်ကခိုး၊ ဖျူကပြိုး။

ရခိုင်ပြည်၌ ရခိုင်မင်း စတုတ္ထသင်္ဂါယနာတင်မော်ကွန်း

ရက္ခပူရညောင်၊ ဘုရင်ရာဇာ၊ နာလာမာယူ၊ မင်းဟုသမိုက်၊ ဘိတ်သိက်ကြိုက်ခါ၊
 ကောဇာဘိဏ္ဍ၊ သာဓကကျမ်း၊ ကိန်းခန်းအရ၊ မိဘစံဇီ၊ ဗြုလိကြွင်းနှစ်၊ သက္ကရာဇ်မဟာ၊ ၁၀၃၊
 ပွင့်မှုတွေကြို၊ ကဆုန်ပုဏ္ဏ၊ ဂေါတမဟု၊ ဗုဒ္ဓထံထွာ၊ ဖြစ်လာဟောကြား၊ ၄၅ ဝါရောက်သောခါကား၊
 ရာလေးဆယ်ရှစ်၊ ပြည့်လိုက်ကဆုန်၊ နိကြိုအင်္ဂါ၊ နိဗ္ဗုတာသို့၊ မှန်စွာရောက်ဟိ၊ ခတ္တိမင်းဆက်၊
 မပျက်စဉ်လာ၊ စန္ဒသူရိယ၊ ဇီဝကကိန်းဖြိုသိမ်းပြီးမှ၊ တစ်ကစလိုက်၊ သက္ကရာဇ်ကား၊ သာသနာ
 ၌၊ စိုင်းလိုက်မပျက်၊ ၁၆၊ ဆက်ခါ သူရိယာစိတ္တရ၊ ဓနုဒ္ဓကိန်း၊ မထိန်းဖြိုလွယ်၊ ၃၂-ဆက်၊
 မပျက်ရောက်မိ၊ သီရိစန္ဒရ၊ ဥတ္တမကိန်း၊ ဗြုသိန်းပေါင်းပြု၊ ဓာတုဋီကာ၊ ကောဇာဂုဏေ၊ ရောက်ကေ
 မှန်စွာ၊ သာသနာနှစ်၊ အတိတ်ဖြစ်ခါ၊ ထိုနှစ်မှာပင်၊ စိတြပုဏ္ဏိ၊ ပဋိပဒါ၊ ဆုတ်စကရက်၊ ယင်းနိရက်
 တွင်၊ မြသွင်မှူးအိ၊ တန်းခိုးဟိသည်၊ ဘုမ္မိရွှေတောင်၊ ဗေထိပ်ခေါင်းကို၊ ညီအောင်ပြုကာ၊ ဗိဟာ
 တမျက်၊ လေးဘက်အညီ၊ ငါးကောင်စီဖြစ်၊ တကျောင်း၌ဝယ် ၅၀-သံဃာ၊ တစ်မျက်နှာလျှင်၊
 ၂၅၀၊ လေးသွယ်ရဟန်း၊ သီဟိုကျွန်းက၊ ဒုရန္တရိဖြာ၊ ငါးရာစီမူ၊ ကိုယ့်ပြည်မက၊ ဓူရတထောင်၊
 ပင့်ဆောင် ကျွေးမွေး၊ လှူပွဲကျင်းပ၊ လောကထူးဆန်း၊ နတ်နန်းတမျှ၊ တူစွာရွှေကျောင်း၊
 အပေါင်းများစွာ၊ သံဃာနှစ်ထောင်၊ ပင့်ဆောင်ပြီးမှ၊ စူလရေဝဒ၊ နာရကကား၊ ဓမ္မသဘင်၊
 သင်္ဂါယနာတင်ရာအစ၊ ပဉ္စဝိနယာ၊ ၂၅၀၊ သုတ္တန်ကျယ်မိ၊ စာလိဇက၊ ၉၀၀-တိတိ၊ အဘိဓမ္မာ
 ကျမ်းလာသက္က၊ ရှစ်ရာ လေးဆယ်၊ စုန္ဒေဟောကိန်း၊ ပါလိနယ၊ ကမ္ဘာလောဟာ၊ ကြီးဝါချပ်ပြား၊
 နှစ်ထောင်အားဖြင့်၊ ရှိုးထားသေချာ၊ တစ်နှစ်ကြာ၏။ တဖြာဖွင့်ပြ၊ အငှကထာ၊ နှစ်နှစ်ကြာပြ၊
 ပ-ဒုတမ္မိ၊ စတုတ္ထိကျ၊ မဟိံသဟု၊ မည်ရသမိုင်း၊ ရခိုင်တိုင်းသို့၊ စီခိုင်းလိမိ၊ မောဂ္ဂလိပုတ္တ၊
 တိဿထောရ်ရှင်း သခင်ရေ ဝတ၊ မထောရ်ငါးဖြာ၊ ရဟန္တာရို့၊ ကြွလာထိုခါ၊ သူရိသာစက္က၊
 ရိုးရာအား၊ ဟောကြားဒေသနာ။

ဒေဝဒူတံ၊ သုတ္တံအဆိုး၊ လေးသောင်းလုံးမှာ၊ ဓမ္မစက၊ ရမုဟိကြောင်း၊ လေးသောင်းရဟန်း၊
 ကျွတ်တန်းဝင်ကြ၊ ထိုကစ၍၊ သာသနဝန်ထမ်း၊ ရဟန်းသံဃာ၊ စည်လာပွားတ၊ သီဟလနယ်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ကေတာလီ၊ လိုရာမို့၏။

ဂမ္ဘီနက်စွာ၊ ဥဒ္ဒကာသတ္တ၊ ဘိဓမ္မ၌၊ ရှစ်ရာလေးဆယ်၊ သုံးသွယ်ပိဋကတ်၊ ပါဠိမြတ်၌၊ ရေးမှတ်ကြေးဝါပြား၊ နှစ်ထောင်အားဖြင့်၊ ပြီးငြားသေချာ၊ တနှစ်ကြာခဲ့၊ တဖြာဖြင့်ပြု၊ အဌကထာ ဝိနယာ၌၊ ခုနစ်ရာငါးဆယ်၊ နိကယ်ပဉ္စ၊ သုတ္တန္တမှာ၊ ထောင့်ငါးရာတည့်၊ ဓမ္မတိရေက၊ ဘိဓမ္မပ၊ ခြောက်ရာကိုးဆယ်၊ ဓိပ္ပာယ်ပေါင်းရုံး၊ ကျန်းချိုဖြင့်ဟိ၊ ဝိသုဒ္ဓိမင်၊ ရေထွက်ကာလီသ၊ ဝှယနိစ္ဆ၊ ယာကခါထရဏီ။

ကြေးနီချပ်ပြား၊ ၂၀ အားဖြင့်၊ ငါးပါးနိကယ၊ အဌကထာ၊ နှစ်နှစ်ကြာစဉ်က၊ ပွားတက်ဓမ္မ စက်ရှင်၊ မပျက်အချဉ်၊ ဆက်၍တည်မှု၊ မျှော်ထောက်ရှုလျက်၊ ပ-ဒနောက်မှာ၊ တတိယဟု၊ ဓမ္မ သဘင်၊ သင်္ဂါယနာ၊ တင်ရာဓိပတိ၊ မောဂ္ဂလိပုတ္တ၊ တိဿထေရ်ကျော်၊ အမိန့်တော်ဖြင့်၊ ထင်ပေါ် ပြည့်ဝ၊ မတိ°သဟု၊ မည်ရသမိုင်း၊ ရခိုင်တိုင်းသို့၊ စေခိုင်းကြွလာ၊ မဟာရေဝ၊ ထေရ်ရငါးဖြာ၊ ရဟန္တာရို့၊ သူရိယာစက္က၊ တို့ရာဇအား၊ ဒေဝဒူတံနတ်ကမန်ဖြင့်၊ ဟောညွန့်သွန်းလောင်း၊ လေး သောင်းရိယာ၊ ဓမ္မစက္ခု၊ ရမ္မလူပေါင်း၊ လေးသောင်းရဟန်း၊ ကျွတ်တန်းဝင်က၊ မြတ်ဗုဒ္ဓ၏၊ ဓမ္မစက် ငယ်၊ ဆက်သွယ်ပွားလျှောက်၊ ထပ်ဆင့်လှောက်၍၊ ထွန်းတောက်ထိန်ထိန်၊ နောက်နောင် ချိန်လည်း၊ မမှိန်မမိုင်း၊ ရွှေခိုင်တိုင်းဝယ်၊ ပြန်လှိုင်ရောင်စွယ်၊ ဇမ္ဗူလယ်၌၊ ပြန့်ကျယ်ဆင့်သင့်၊ နှုံးသွယ်သင့်ဟု၊ အသင့်ပိုက်ကျုံး၊ စိတ်ပန်းကုံးဖြင့်၊ ဖုံးဖုံးလွှမ်းကေ၊ မဟာမဟိန္ဒ၊ ထေရ်ရဘုန်းစည်၊ ပြန့်တည်စွယ်စင်၊ သီဟိုဠ်၌၊ နောက်နောင်ဆောင်ရွက်၊ လွယ်ကူချက်ဟု၊ ပေထက်အက္ခရာ၊ သင်္ဂါယန၊ စတုတ္ထမြောက်၊ တင်ပြီးနောက်မှာ၊ တိမ်းမှောက်ညစ်ညူး၊ ဝါဒထူးဖြင့်၊ ကူးကူးပြန်ပြန်၊ မယှဉ်စွန်စွန်း၊ စင်ကြယ်သန်စိမ်း၊ ကူပုံဖြန့်ဖြူး၊ ရွယ်ကျူးအမြတ်၊ လွတ်လွတ်ပြုထားဆီယဋ္ဌနှင့်၊ ဝါဒတူညီ၊ ထိုသင်္ဂါ အား၊ ပဉ္စမိမှတ်၊ ကြေးနီချပ်လျှင်၊ ရွှေချပ်တွင်သာ၊ ငါးထောင်အားဖြင့်၊ ရွှေပြား သေချာ၊ သုံးနှစ်ကြာလျှင်၊ ကောင်းရွာသီးသီး၊ အောင်မြင်ပြီး၏။ လူထီးခွန်သီး၊ မိုးမိုးသီလ၊ သိရိ စန္ဒြာ၊ တို့ရာဇအား၊ ပြည်ရွာခွန်ဘဏ်၊ လျော့တန်တဝက်၊ ရန်မျက်ခပ်သိမ်း၊ ငြိမ်းစေကြောင်းပြု၊ ကောင်းမှုပြည့်ဖြိုး၊ စေတီမိုးနှင့်၊ ပုထိုးဆင်းတု၊ မျက်ရှုကြည်ဆွ၊ ပွားထချမ်းသာ၊ အတ္တာပရ၊ မက္ခာရမူ၊ ကံထား၊ ရေထား၊ ကံထူး၊ ဆည်းပူးမယုတ်၊ ကြိုးကုတ်အီန၊ သီလတဖြာ၊ ဘာဝနာတရပ်၊ ဝိပဉ္စနာ၊ ပွားကာထိမ်းချုပ်၊ လောကုတ်မဂ္ဂင်၊ တုံ့မွမ်းတင်သည်၊ ဖိုလ်ဝင်နိဗ္ဗာန် ရောက်ကြောင်းတည်း။

ဤစာမူကို ဆရာဗသိန်းထံမှ ပေးပို့သော၊ ရခိုင်အနုစာပေ၊ စာအုပ်အမှတ် (၁)လက်ရေး မင်ကူးမူ၊ ဗလာစာအုပ်မှ (၈-၁၁-၉၄)စနီနီနီနက် (၁၀)နာရီအချိန်တွင် ကူးယူရရှိပါသည်။

(ပုံနှိပ်မရသေးသော စာဟောင်းပိတောင်းများကို ပေးပို့ပါရန် မေတ္တာရပ်ခံပါသည်။)

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဝတ္ထုတိုပြိုင်ပွဲအတွက် ပြန်ကြားချက်

ရခိုင်သွန်းဖူးအမှတ်သုံး စာအုပ်ရေး ၁၉၉၅-ဩဂုတ်လမှာထွက်လားခါပေါ့။ အမှတ်(၄)ကို စာမူဖိတ်ခေါ်စွာနဲ့ စာအုပ်အဖြစ်သို့ရောက်အောင် ဖန်တီးရတာ တစ်နှစ်ကျော်ကြာလားခါပေါ့။ ယေကေးလေးဝတ္ထုတိုပြိုင်ပွဲအတွက် ရောက်ဟိလာရေ စာမူစာ (၁၄)ပုဒ်ထဲရော ရောက်လာခါပေါ့။

ပထမအကြိမ် ဝတ္ထုတိုပြိုင်ပွဲမှာ ရခိုင်ဝတ္ထုတိုပေါင်း ၂၈-ပုဒ်ရောင်ယဉ်သားနဲ့ ဒုတိယအကြိမ်မှာ ဇာကြောင့် ၁၄-ပုဒ်ထဲရော ရောက်လာရလေ။ ဒေပိုင်ရာဖြစ်လိမ့်ဆိုပါက။ နောက်နှောင်ပြိုင်ပွဲမှာ ဝတ္ထုတိုတိုရောက်ပင်ရောက်လိမ့်လားလို့ စိုးရိမ်စရာဖြစ်ရပါဖို့က။

အကျွန်ုပ်တို့စားမိသလောက် ဒေနိန့်ကမ္ဘာသုံး အင်္ဂလိပ်စာရေ အင်္ဂလိပ်လူမျိုး တစ်မျိုးသားလုံး ကြိုးစားအားထုတ်မှုကြောင့် ကမ္ဘာသုံးအဖြစ် လက်ခံလာရစွာပါ။ ရခိုင်စာပေမြှင့်ဖို့အတွက် ရခိုင်သားတိက အားပေးအားမြှောက်မလုပ်ပါက။ ဇာသူလာလို့လုပ်ပါဖို့လဲ။ “မိမိကိုယ်ရာကိုးကွယ် ပါ”ဆိုရေကားနန့်အညီ အကျွန်ုပ်တို့တစ်မျိုးသားလုံး အလေးထားဗျယ် ရှိုးတတ်ပြောတတ်၊ ဝယ်တတ်၊ ထုတ်တတ်မှ ရာဒေရခိုင်စာပေမြှင့်တက်လာဖို့လို့ အကျွန်ုပ်ထင်ပါရေ။

အခုရောက်လာရေ ရခိုင်စာပေမြှင့်ရေး ဝတ္ထုတိုပြိုင်ပွဲဝင်ကလောင်သျှင်နန့် ဝတ္ထုနာမေတိကို ဖော်ပြလိုက်ပါရေ။

၁။ အရက်ကျွန်	သန္တာမောင်မောင်
၂။ အကျိုးပြုချင်ပါရေ	ခိုင်စိုးလင်း(ကလောင်နီ)
၃။ ချစ်ကံခေသူသျှ	ကျော်ခိုင်ကျော်(အင်းဝ)
၄။ တစ်ပုမှာနှစ်ပုဆင့်	အဥ္ဇနရွှေထွန်း
၅။ ဟိုးလင်းသက်သိဟိလိယဲ့	လှအောင်ရွှေ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

၆။ ငရဲကိုတစ်ခေါက်အလည်ရောက်ခလီရေ	ဦးဦးသန်းမြင့်
၇။ တဒင်္ဂထဲက ထာဝရ	မောင်ကျော်ဇော်ထွန်း(စွယ်စုံညွန့်ဖူး)
၈။ ချစ်သူစကားသျှ	နတ်မြစ်သန်းလှိုင်
၉။ ဘဝမုန်တိုင်း	ကျွန်းသားသျှ အောင်ကျော်သိန်း
၁၀။ အလွမ်းနိဂုံးချုပ်လီယာ	မောင်စိမ်ခိုင် (ရသေ့တောင်)
၁၁။ ရခိုင်အစစ်ရှာတော်ပုံ	ဂံဂေါ်ညွန့်ဖူး
၁၂။ တူမောင်မေတ္တာ	တက္ကသိုလ်မြိုင်အောင်
၁၃။ အလွမ်းခြံရာ ပန်းခြံရာ	လေးမြို့သားသျှ (ပန်းမြောင်း)
၁၄။ သူ့အကြောင်း အကျွန်အသိဆုံး	ရွှေပန်းထိမ် ကိုစောင်း

ရိုရာရောက်ဟိပါရေ ဒေပိုင်ကြိုးစားပမ်းစားနန့် ပြိုင်ပွဲဝင်ရေ ကလောင်သျှင်တိအားလုံးကို ကျေးဇူးအထူးတင်ပါရေ။

ဒေပြိုင်ပွဲအတွက် ဆုရပတ္တိတိုကို ပုံနှိပ်ဖော်ပြရေခါ စာတည်းချုပ် ဆရာအောင်စံဖော် သဘောထားဆန္ဒနှင့်အညီ စာလုံးပေါင်းသတ်ပုံတိုကို ပြုပြင်လိုက်ပါရေ။

စာပီမဟိသောလူမျိုးမဟိနိုင်
လူမျိုးဟိရှင်ကေ စာပီဟိရဖို့
ရခိုင်စာပီတိုးတက်ထွန်းကားပါစီ

စီစဉ်သူ

တည်းဖြတ်သူမှတ်ချက်

ဒေတခေါက် လက်ခံရယူရေး ဝတ္တုတိုက် မာပျော့ကွက် ဟာကွက်တိ* ပါယိုကေလေ့ ဝတ္တု ရိုးသူရိ၏ ကြိုးစားမှု၊ အားထုတ်မှုကိုတော့ခါ ထင်ထင်ရှားရှားပင် တွိရပါရေ။ အေချင့်ကဝတ္တု တိုကားမဟုတ်၊ ပုံပြင်ရာမလားလို့ ဆိုရဖို့စွာတိလေး မပါဝင်သလောက်ပါဗျာ။ တခုတလီတော့ခါ ကားပါပါသို့ ယာင့်။

အကြောင်းအရာပိုင်းမှာ ဦးတည်ချက်ကောင်းဖို့ ကိုယ်ပိုင်စိတ်ကူးစိတ်သန်းဖြစ်ဖို့နှင့် အရိုး အသားပိုင်းမှာ အစ၊အလယ်၊ အဆုံးပြေပြေဖြစ်ဖြစ်၊ ကျစ်ကျစ်လျစ်လျစ် ဖွဲ့စည်းမှုဟိဖို့ဆိုရေ အချက်တိုကို လက်ကိုင်ထားဗျာ လက်ခံရယူရေး ဝတ္တုတိုရို့ကို ရှိုးချယ်ပါရေ။ ယေခါ အပြစ် နေသ၊ အနာအဆာအနည်းဆုံးလို့ ဆိုရဖို့ဝတ္တုတို (၅)ပုဒ်၊ (၆)ပုဒ်လောက် အသတင်ရပါရေ။ ယင်းချင့်တိုကို တခါ အခေါက်ခေါက် ဖတ်ပနာထပ်ရှိုးရေခါ အောက်မှာ ဖော်ပြထားရေ (၃)ပုဒ်ကို ရပါရေ။ ယင်းချင့်တိုကို ဇာအကြောင်းအချက်တိ ကြောင့် ရှိုးရေ ဆိုစွာကိုလေး အောက်ကဖော်ပြ ထားပါလိယာင့်။

- (၁) အရက်ကျွန်
- (၂) အကျိုးပြုချင်ပါရေ
- (၃) ချစ်ကံခေမချေ(သျှ)

၁။ အရက်ကျွန်။ ။အရက်သမား (တစ်နည်းဆိုရကေ အရက်သမားအပါအဝင် မူးယစ်ဆီး ဝါးသမား)ရို့ ဘဝမှာ တွိရတတ်တေ အန္တရာယ်ဆိုးကျိုးတိကို ဝတ္တုတိုရို့ သဘာဝနှင့်အညီ မီးမောင်းထိုးပြထားစွာကို တွိရပါရေ။ တချက်တည်းမပင် စာရိုးသူ၏စေတနာနှင့် ဝေဒနာရို့ ကိုလေး မီးမောင်းထိုးပြထားရေ။ ဇာတ်လမ်းက ကျလာရေ အရိပ်ပိုင် ဖွဲ့စည်းထားစွာကို တွိရပါကြောင်း။

၂။ အကျိုးပြုချင်ပါရေ။ ။ဆယ်ကျော်သက်(မဟုတ်ကေလေ့) အသက်နှစ်ဆယ်ဝန်းကျင် ကျောင်းသူအရွယ် ကလိမေသျှရို့၏ ခံစားမှုတိ၊ စိတ်လှုပ်ရှားမှုတိကို ရသပါအောင် ပွင့်ပွင့်လင်း လင်း ရိုးရိုးသားနှင့် ဝိပိပြင်ပြင် ဖွဲ့ထားစွာကို တွိရပါကြောင်း။

၃။ ချစ်ကံခေမချေ။ ။ဝတ္တုတိုကောင်းရို့မှာ ပါဝင်လေ့ဟိရေ “မြှုပ်ကွက်” နှင့် “လှည့် ကွက်(=အလှည့်)”ရို့ကို လိမ်လိမ်မာ အသုံးချ ရိုးဖွဲ့ထားစွာကို တွိရပါကြောင်း။

တည်းဖြတ်သူ

ရနိုင်သားကြီးစာပေ

အရက်ကျွန်

ကျွန်တော်ရေ ညဈာထမင်းစားပြီး သျှစ်နာရီလောက်မှာ အိမ်ပြင်ကိုထွက်လာပါရေ။ စာမူပို့ဖို့ ကိစ္စနာင့်ပါ။ စစ်တွေမြို့ အဝေးသင်တက္ကသိုလ် စေတနာသင်တန်းငွေရတုအထိမ်းအမှတ် စာစောင် ထုတ်ဝေဖို့ဆိုလို့ ကဗျာဝတ္ထုစာမူသျှစ်ပို့ဖို့လားဆိုစွာပါ။

ပို့ပြီးပြန်အလာမှာ ကြည်နူးစရာပင်။ စစ်တွေမြို့ လပသျှစ်ရေ ထိန်ထိန်ပလို့။ လမ်းမတိုကို ကြည့်လိုက်ကေ သနပ်ခါး နှိမ်းထားရေ မိမ္မသျှစ်တိလဲးလျောင်းနိန်ကတ်တေပိုင်။ လပြည့်ခါနီးဖြစ် လို့ ကောင်းကောင်းပရေဟိဖို့။ အေပိုင်လပသျှစ်ကို စိတ်ရကေ ကိုယ့်ကျွန်းရွာကိုစိ အခါခါသတိရ မိရေ။ ကိုယ့်ကျွန်းရွာသျှစ်မှာက လျှပ်စစ်မီးမဟိလို့ လပပြင်သျှစ်အောက်မှာ ကစပ်ခါလမ်းလျှောက် ခါ တေးခြင်းဆိုခကတ်စွာ ပျော်ဖို့ကောင်းခပါရေ။ ဂုလေ့ စစ်တွေမြို့မှာ လပသျှစ်တိပလို့။

လရောင်အောက်မှာ စိတ်ကြည်နူးစွာနိန် လမ်းလျှောက်လာလတ်စွာမှာ ရူပရွာအလယ်တန်း ကျောင်းရှိ လမ်းမကြီးထက်မှာ ပက်လက်စင်းလို့ လဲနိန်ရေ လူငယ်တစ်ယောက်ကို တွိရရေ။ ရန်ဖြစ်ကတ်လို့ သတ်ပစ်ခစွာလား။ ကားယက်တိုက်ပစ်ခစွာလား။ ကြည်နူးစိတ်ကပင် အံ့ဩစိတ် ကို ပြောင်းလားရေ။

အထူးလဲးလားကြည့်ခါခါ ကျွန်တော့်ညီနန့် သူငယ်ချင်းမျိုးဝင်းကို တွိရရေ။ အော် ...မျိုးဝင်းကိုး။

မျိုးဝင်းရေ တက္ကသိုလ်ဘွဲ့ရတစ်ယောက်ပါ။ တက္ကသိုလ်မှာကပင် သူငယ်ချင်းရိနာင့် အပျော် အပါးသောက်စားမှုတိပြုခစွာ အရက်သမားဘဝကို စတင်ခရေ။ သူရေ ရိုးသားရေ ပျော်တတ်တေ။ စိတ်ကောင်းရေ သူငယ်ချင်းတိကို ကူညီတတ်တေ။ အရက်ပိုင်းဖွဲ့သောက်စား ကတ်ကေလေ့ သူ့အိတ်ကထုတ်တေဈေးဗျာယ်။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဘွဲ့ရပြီးခါ ကုန်သွယ်လယ်ယာမှာ အလုပ်လုပ်တော့။ ကုန်သွယ်လယ်ယာမှာက သိကတ်တေ အတိုင်းဗျာယ်။ အရက်သောက်သူများရော။ မျိုးဝင်းနန့် ကုန်သွယ်လယ်ယာ၊ ကုန်သွယ်လယ်ယာနန့် မျိုးဝင်း၊ အရက်လမ်းခင်းလိုက်ကတ်စွာ အဂုအဖတ်ဆည်မရအောင် ဖြစ်လားရော။

ဂုဆိုကေ မျိုးဝင်းရေ အရက်ကြောင့် ဦးနှောက်ကိုတောင် ထိခိုက်နီဗျာ။ အရူးတစ်ပိုင်း ဖြစ်နီဗျာ။ ညဉ့်ဆိုကေ အိပ်လို့မရလတ်။ အရက်မသောက်ရကေ လက်တီမြီတီတုန်ရော။ ခန္ဓာတိ အား မတီပိုင်တို့ရော။ “ဓာတ်ဆီဖြည့်မှ ကားလားရေပိုင်” ။ အရက်ရေ သူ့ခန္ဓာ၏အသွီး အသားအကြော အခြင်တီကို အားလုံးစိမ့်ဝင်ထိုးဖောက်လို့ ရောက်လားဗျာယ်။ အရက်ရေ သူ့ကိုအပြီးအပိုင် စိုးမိုးထားလီဗျာယ်။

ညဉ့်အိပ်မရလို့ သူရမိရရာလျှောက်လားနီရော။ ဂုလေလျှောက်လားနီရာက ဇာမိတ်ပေါက် လဲမသိ၊ လမ်းမကြီး သမံသလင်းထက်မှာ ပက်လက်လဲနီရော။ ဆောင်းရာသီ အအီးဓာတ်နန့် သမံတလင်းယလောက်အီးဖို့စွာမှာ လဲပင်လေ့လဲ နီရေပင်။

သူလဲးနီစွာရှိက Prince တည်းခိုရိပ်သာရှိမှာ ကြိမ်ကုလားထိုင်တီနန့် ထိုင်ပနာ မျိုးခြားတီက ကြည့်နီရော။ ရခိုင်ပြည်မှာ အထူးအဆန်းမြင်ကွင်းတစ်ခုလို့ ယင်းမျိုးခြားတီက ကြည့်နီကတ်စွာတီဖို့။ အမှန်က အမြင်ကွင်းမျိုးရေ ရခိုင်ပြည်မှာ အထူးအဆန်းတော့မဟုတ်။

ကျွန်တော်က မျိုးဝင်းကိုတွဲထူးရင်း သူ့ဘဝကိုကောင်းအောင်ပြုပြင်ယူလားဖို့ ဆုံးမအကြံပီး ရော။ မင်းပိုင် မျိုးကြီးဆွဲကြီး ဘွဲ့ရစာတတ်တစ်ယောက်အနီနန့် ကိုယ့်ဂုဏ်ကို ကိုယ်ထောက်ဖို့ သင့်ကြောင်း ရခိုင်အမျိုးဂုဏ်ကို လေ့ထောက်ဖို့သင့်ကြောင်း၊ အယင်ခေါက် ရခိုင်သားတီဇာလောက် တိုးတက်ခလဲဆိုစွာ သမိုင်းမှာ အထင်အရှားဟိကြောင်း၊ အယင်ခေါက် ရခိုင်သားတီ ဂုပိုင်အရက် မသောက်ကြောင်း၊ အမျိုးကိုစောင့်လို့ သီလကိုစောင့်မှ ရခိုင်ခေါ်ကြောင်း၊ အရက်သောက်ဗျာယ် သီလမစောင့်ကေ ရခိုင်မဟုတ်ကြောင်း ၊ အမျိုးဂုဏ်မစောင့်ကေ ရခိုင်မဟုတ်ကြောင်း အရှည်ကြီး ပြောပြရော။ သူကလေ့ နားစိုက်လို့ ထောင်နီပါယင့်။

“မင်းကြည့်စမ်း၊ ဟိုမှာPrince တည်းခိုရိပ်သာရှိက ထိုင်ကြည့်နီရေ မျိုးခြားတီ။ရခိုင် လူမျိုးကို မျိုးခြားတီ အထင်သေးလားစွာကို မင်းရို့ငါရို့ခံကတ်ဖို့လား။”

ယင်းပိုင်ပြောလိုက်တေခါ သူရေ ကျွန်တော် ညွန့်ပြရာကို လှမ်းကြည့်ရော။ လှမ်းကြည့်ပြီး ကေ လက်တီကို ကျစ်ကျစ်ပါအောင်ဆုပ်ယင်း “မင်ရို့လားဝေးမျိုးခြားတီ” လို့ အော်လိုက်တေ။

သူရေ အမှန်တကယ်မြင်လို့ အော်လိုက်စွာမဟုတ်။ ကျွန်တော်ပြောလို့နုဂိုသွီးကြွလာလား မသိ။ “ရခိုင်သွီး” ဓာတ်ခံတော့မပျက်သိပုံရရော။ ဦးနှောက်ပျက် အရက်သမားတောင် အမျိုးသား ရေးစိတ်ဓာတ်မပျက်သိပါလားလို့ တစ်ဖက်မှာ ဝမ်းသာမိကေလေ့ အရာမရောက်တေ အမျိုးသား ရေးစိတ်ဓာတ်ရာလို့ ဝမ်းနည်းရပါရော။ လက်တီကြုံကြုံကန်ရစွာက ကြိုကွဲစရာပါ။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ရခိုင်လူငယ်သျှောင်တစ်ယောက် ဆောင်းရာသီညဉ့်အချိန်မှာ လမ်းမကြီး သမိတလင်းထက် မှာ ပက်လက်လဲဗျာယ် စင်းနီစွာကို တွဲရရေ ရခိုင်သားတိအနီနန့် ဇာလောက်ကြိုကွဲစရာပါလဲ။

ယေလေ့လမ်းက ဖြတ်လားခရေ လူအများကတော့ လျစ်လျူရှုလားစွာများပါရေ။ ယင်းသူ့ ထိုက်နန့် ယင်းသူ့ခံလီ၊ ယင်းသူ့ကို အပိုင်ဖြစ်အောင် ယင်းသူ့လုပ်စွာရာလို့ ပြောပနာလားခကတ် ပါယဉ်။

ကျွန်တော်ကတော့ ကျွန်တော်ညီနန့် တက္ကသိုလ်တက်ဖက် သူငယ်ချင်း၊ သူ့အစ်ကိုနန့် လေး ကျွန်တော်က အမျိုးသားရေး အနုပညာနယ်ပယ်မှာ ခင်မင်သူတိဆိုတော့ အကြောင်း ကြောင်းထောက်ပနာတို့တိုင်း အကြံပီးရေ၊ ဆုံးမရေ၊ လမ်းကောင်းညွှန်ပြပါရေ။

ယေလေ့သူက “ပြောခါအုံးခံ ပြန်ခါနောက်ခိုင်း” လူစားမျိုး၊ “ခွီးပတုံးကျိုင်ထောက်စွပ်” လူစားမျိုး။ ‘ကျွန်တော် အစ်ကိုကြီးကို ရှိခိုးပါရေ၊ အစ်ကိုကြီးစကားအတိုင်း အရက်ဖြတ်ဖို့ ကြိုးစားပါမေ’ လို့ အတန်တန် ကတိပီးခပူးကေလေ့ ကတိမတည်ခ။

ဂုလေ့သွင် လမ်းမကြီးထက်မှာ ဖြိမှာဝပ်ဗျာ ကျွန်တော့်ကို သူ့ရိုခိုးနီပါဗျာယ်။ ကျွန်တော့် ရင်ထဲမှာ ဝေဒနာပြင်းထန်စွာနန့် အပိုင်ပသိပီးလိုက်ပါရေ။

“အရက်သမားဘဝက လွတ်မြောက်ပြီးကေ၊ ရခိုင်လူမျိုးအကျိုးကို ရောက်ရာအရပ်မှာ ကျရာတာဝန်နန့် ဖြစ်နိုင်သရွှိ ထမ်းဆောင်နိုင်ပါစီ” လို့။

ပသိပီးပြီးခါ သူ့လက်မောင်းကို ကိုင်တွယ်ယင်း၊ ရူပရွာက သူ့အမျိုးအိမ်ကို ကျွန်တော် ခေါ်ယူလာခပါရေ။

လမ်းမှာလေ့ သူနားဝင်မှဝင်စီ အမျိုးမျိုးပြောပြပါယဉ်။

“အေ ရူပရွာဆိုစွာ ကမ္ဘာကျော်အာဇာနည် ဆရာတော် ဦးဥတ္တမမိဒ္ဓိခရေရွာဝေး။ ဆရာတော် ဦးဥတ္တမပိုင် ထွန်းထွန်းပေါက်ပေါက် ရခိုင်သားတိ ကိုလိုနီခေတ်မှာ ပေါ်ပေါက်ခရေ။ မျိုးခြားနယ်ချဲ့တိကို တစ်ယောက်လေ့ မော်မကြည့်ဝံ့ရေအချိန်မှာ ဆရာတော် ဦးဥတ္တမရေ အင်္ဂလိပ်ဘုရင်ခံ ကရက်ဒေါက်ကို “အဝေး -ကရက်ဒေါက် ဝါရိုပြည်က မင်းထွက်လားလီ” လို့ စာရွှီးနှင်ထုတ်ဝံ့ခရေ။ ဦးဥတ္တမရေ ရခိုင်သားသတ္တိကို ကမ္ဘာသိအောင်လုပ်ခရေ။ မင်းရို အေန်ရိုခိုင် လူငယ်တိဝါဇာပိုင်လဲ။ သင်္ကြန်ခါ အရက်မူးလို့ ယိုင်ပီယိုင်ပါးလားပနာ “ရခိုင်သားသတ္တိ ကို ကမ္ဘာကသိအောင်စွမ်းဆောင်ပြလိုက်မေ” လို့ သင်္ကြန်အမြောက်တေးခြင်းတိကို ဆိုနီကတ် ဖုန်းသိလာ။ အသံရာမြည်ပြီး အဆန်မပါရေ သင်္ကြန်အမြောက်ပိုင်လေ” ။

“ဂုလေ့ မင်းကပါ ရခိုင်သားသတ္တိကို ကမ္ဘာကသိအောင် လုပ်ခစွာလာ။ ဆောင်းရာသီ လမ်းမကြီးထက်မှာ အနွီးထည်မပါဘဲ ပက်လက်မလဲနီစွာကို အာဂန္တုမျိုးခြားတိ မြင်စိခစွာလေ”

“မင်းစဉ်းစားကြည့်ဝေ မျိုးဝင်း၊ မင်းသင်ခန်းစာယူရဖို့ဝေး။ မင်းကို ဝါအပိုင် အချိန်ကုန်ခံ ပြောပြနီစွာရေ မင်းရိုရခိုင်လူငယ်သျှောင် အရက်ကြောင့် ခိုတိမ်မနစ်စီချင်လို့ပါ။ ရန်ကုန်မှာ ရခိုင်

သားတစ်ယောက်က လူအများရှိမှာ ‘ငါ့ရခိုင်သားဝေး’လို့ အော်ပြောပနာ အရက်တပုလင်းကို ဂေါင်းထက်က သွန်ချပြရေ၊ ရခိုင်သားသတ္တိကို ဇာလုပ်ဖို့လဲဝေ၊ ငါ့ရေ ငါ့သူငယ်ချင်းတိ၊ ငါ့ညီအရွယ် မင်းရိုပိုင် လူငယ်သျှော်တိကို အရက်နှင့် ပတ်သက်လာကေ တွဲတိုင်းပြောဖူးရေ၊ အရက်ကြောင့် ငါ့ရိုရခိုင်လူမျိုး နှစ်နာခစွာ အပိုကို စုံနိုင်သမျှ ပြောဖူးရေ၊ ပြောဖို့စွာက ငါ့တာဝန်၊ စဉ်းစားလိုက်နာ ကျင့်ကြံဖို့စွာက မင်းတာဝန်”

“ငါ့ပြန်ဖို့ဗျာဝေး မျိုးဝင်း၊ ညဉ့်လေ့နက်လာယာ”

မျိုးဝင်း ကြားလိမ့်လား၊ မကြားလိမ့်လားမသိ၊ ကျွန်တော်ရေ လာလမ်းအတိုင်း ပြန်လတ် တေ၊ မျိုးဝင်းတော့ သူ့အမျိုးအိမ်ကို ဝင်လားမသင့်၊ ဇာပိုင်ကျလိကတ်ဖို့လဲမဆိုနိုင်။

.....၀.....

အိမ်ကိုရောက်တေခါ ငါ့အိပ်မရ။ ရခိုင်လူမျိုး၏ အနာဂါတ်ကို လက်ဆင့်ကမ်းဆောင်ယူ လားဖို့ ရခိုင်လူငယ်တိ။ အရက်ခွက်မှာမျိုး၊ အရက်ပုလင်းမှာမြုပ်’ ဖြစ်နိုင်ကတ်စွာကို စဉ်းစားပနာ ရင်မှာမွမ်းလာရေ၊ အိပ်လို့မရ၊ ဂေါင်းတိနောက်ကျလာရေ။

ပြတင်းကိုဖွင့်ပစ်တေ။ မွန်းလို့ကျပ်လို့ဖြစ်နေစွာ လီယက်ရဖို့လားလို့၊ လရောင်ရေ ပြတင်း ကို ဖြတ်ပနာ အိမ်ခန်းတွင်းကို ဝင်နိုင်ရေ။

လရောင်၏အရသာကိုခံစားဖျာယ် အိပ်ခန်းတွင်းမှာ တနားလမ်းလျှောက်နိုင်ရေ၊ လမ်း လျှောက်ရင်း ဖြစ်ရပ်တူ ကိုယ့်အဖိုးသျှင်ကိုအတွက် ပေါ်လာရေ။

.....၀.....

ကျွန်တော် အဖိုးသျှင်မှန်းမသိခင်ကပင် အဖိုးသျှင်ကွယ်လွန်ခပါရေ။ မသိခင် အဖိုးသျှင်က ကျွန်တော့်ကို မှတ်မိကေလေ့၊ ကျွန်တော်ကတော့ အဖိုးသျှင်ကို မမှတ်မိပါ။ အဖိုးသျှင်ကို မမှတ်မိကေလေ့၊ တဆင့်တဆင့်ကြားသိခရစွာတိက ရှိုးကေဝတ္ထုတစ်ပုဒ်ရဖို့။

ဂုတော့ အကြောင်းစပ်လို့အတွက် ပေါ်လာစွာပါ။ အဖိုးသျှင်ကို လူအများက ‘တက်တိုးဖ’ လို့ခေါ်ကတ်တေ။ ကျွန်တော့်ဘကြီး ဦးတက်တိုး၏ဖခင် အနီနန့်ခေါ်စွာပါ။ နာမည်ရင်းက ဦးကျော်ထွန်း။ အဖိုးသျှင်ရေ ပေါက်တောမြို့နယ် တောင်ရင်းကျွန်းမှာ ကျွန်းသူဦး။ လယ်ကျွဲ အမြောက်အမြားပိုင်ဆိုင်ရေ လယ်ပိုင်သျှင်ကြီး။ ဖေ့သာအဟိတ်နန့် အဖိုးသျှင်ရေ နယ်တလွှားမှာ ထိန်ထိန်ကြိုးခရေ။

ယေလေ့ စီးပွားရေးကျဆင်းလာရေခါ အဖိုးသျှင်ရေ ယင်းအင်္ဂလိပ်ခေတ်က လူရတတ် တိထုံးစံအတိုင်း ဘိန်းယူရေ၊ ဘိန်းစားရေ၊ ဘိန်းစားလို့ ယင်းခေတ်ကအောက်မကျ။ လူရတတ် တိမှ ဘိန်းစားနိုင်လို့ ဘိန်းစားဖြစ်ကေပင် ဂုဏ်ယူရဖို့ပိုင်။

အဖိုးသျှင် ဘိန်းဆီဝင်နိုင်လို့ အဘောင်သျှင်ကို မသမာလူဆိုးတစ်စုက ဒါးနန့်ခွတ်ခရေ။ အဘောင်သျှင်ရေ ယင်းဒဏ်ရာနန့်သိဆုံးခရရေ။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

အဘောင်သျှင်အသုဘမှာ အဖိုးသျှင် ဇာပိုင်ပျင်နီလီမေမသိ။ အဘောင်သျှင်အသုဘ နောက်ပိုင်းမှာ အဖိုးသျှင် ဘိန်းကိုဖြတ်လိုက်တေဆိုရေ။ ယင်းခါမှ ပျင်လို့ဇာရဖို့သိလဲ။ ခရီးကလွန် လားယါ။

ညဉ့်သိုင်ခေါင်ကိုရောက်လတ်ဗျာ။ ကောင်းကောင်းညဉ့်အိပ်ပျက်ကေ မဖြစ်ဆိုပြီး အားမေ့ အိပ်ပစ်လိုက်တေ။

.....○.....

တစ်ပတ်လောက်အကြာမှာ မျိုးဝင်းသီရေလို့ ကြားရရေ။ မျိုးဝင်းရေ ကျွန်တော်နန်တို့ရေ နီက ကြီးစွာနှောင်တရရေ အသိဝင်လားပြီးကေ အရက်ဖြတ်တေလတ်။ ဗြန်းကနဲတိကနဲ အရက်ဖြတ်ပစ်တေခါ သူရေ အကောင်းလုပ်စွာ ဒဏ်ကိုမခံနိုင်ခ။ သနားစရာ သိဆုံးလားခရရေ။ ဆီးဒဏ်မခံနိုင်လို့ သီလားရရေ ရောဂါသည်ပိုင်။

အဖိုးသျှင်ရိုခေတ်က ဘိန်းဖြတ်လို့ သီခကတ်ရရေ။ အဂုမျိုးဝင်းရိုခေတ်မှာ အရက်ဖြတ် လို့ သီရစွာကို မျိုးဝင်းကိုယ်တိုင် တွဲကြိုလိခဗျာယ်လေ။

အဖိုးသျှင်က ဘိန်းစားကေလေ့ အသက်ရှည်ခံရေ။ အဂုမျိုးဝင်းကတော့ အရက်ကြောင့် အသက်တိုရရေ။ လူ့သက်တမ်း တစ်ဝက်မကျခင် လူ့ဘဝကို စွန့်ခွါလားခရေ။

ဒီးနာင့်ခွတ်၊ သနတ်နာင့်ပစ်လို့က ပုဂ္ဂိုလ်ချင်းရာသီရေ။ အရက်က ပုဂ္ဂိုလ်တာဝချင်း တောင်မက မိသားစု အစုပတ်ဝန်းကျင်၊ ရပ်ရွာ၊ တိုင်းပြည်၊ လူမျိုးဒေါက်လျှောက်နစ်နာလားကက် ရရေ။

အရက်မသောက်ကေ မနီနိုင်ရေအဆင့်ထိရောက်လားကေ၊ အရက်၏အခိုင်းအစိုဖြစ် လားရေ။ အရက်ကျွန်ဖြစ်လားရေ။ အရက်သောက်ရဖို့ဆိုကေ ဇာမဆိုလုပ်ဖို့။ အရက်ရေသူ၏ သခင်ဖြစ်လာရေ။ မယားထက် အရက်ကိုချစ်တေ။ မိဖထက်အရက်ကိုချစ်တေ။ သားသမီးထက် အရက်ကိုချစ်တေ။ အရက်နန်မတို့ကေ မနီတတ်မတိုင်တတ်။ မိဖနီမကောင်းစွာကို ဂရုမစိုက်၊ အရက်ဆိုင်ကိုလားရေ။ မယားမှာသွီးသွင်းရဖို့စွာကို အရက်သောက်နီလို အချိန်မမှီလိုက်။ အရက် မူးပြီးကေ ကိုယ့်အသျှေကို ဆီးတိုက်စွာမှာ ဆီးလုံးမြက်လို့ အသျှေသီလာရေ။ အရက်ရေ အနိဋ္ဌာရုံအဖုံဖုံကို ဖန်တီးရေ။

ကိုယ့်ဘဝထက်ပင် အရက်ကို တွယ်တာကတ်တေ။ ကိုယ်ဝတ်ထားရေ အနွီးထည်ကို ပေါင်ပနာ၊ ရောင်းပနာ အရက်သောက်တတ်တေ။ ဆောင်းခါ အနွီးထည်ကိုရောင်းလို့ ကင်စီပရာ သျှေနှင့် အရက်သောက်နီရေ ရခိုင်သားတိကို ရခိုင်ပြည်မှာ အများအပြားတို့ရလိမေ။

ဇာလောက်ထိ အရက်ကျွန်ဖြစ်ကတ်လဲခေဆိုကေ၊ အရက်ကြောင့် ရှိကယလောက် သီလား ခကတ်ဗျာ။ ကိုယ်လေ့သီခါနီးဗျာ။ အဆုတ်ဆန်ခါပေါက်ဖြစ်နီနီဗျာယ်။ စစ်တွေစကားနန့်ဆိုကေ မီးစက်ခွဆုံ ရောက်နီဗျာယ်။ ရခိုင်ပြည်စကားနှင့်ပြောဖို့ဆိုကေ အမ်းကိုရောက်နီဗျာယ်။ အမ်း

ကိုရောက်နိဗ္ဗာန်ဆိုစွာက မြေပုံမြို့ကို မရောက်ခင် အမ်းမြို့ကိုရောက်နိဗ္ဗာန်လို့ ခိုင်းနှိုင်းပြော
စွာပါ။ ပုလင်းရောင်တောက်ပြီး မျက်နှာတိအမ်းနီရေ အရက်သမားတိကို “မင်း အမ်းကို
ရောက်နိဗ္ဗာန်၊ သတိထား၊ အရာမြေပုံကို ရောက်မေဏိ” လို့ သတိပေးကတ်တေ။ မြေပုံဆိုစွာ သင်္ချိုင်း
ကိုဆိုလိုရေ သဘောနှင့် ပြောစွာပါ။ စစ်တွေမြို့မှာတော့ အရက်သမားတိကို “အဝေး
မီးစက်ခွဆုံထက် မလွန်စီကေ့နန်း” လို့ သတိပေးကတ်တေ။ မျိုးဝင်းကတော့ မီးစက်ခွဆုံမက
ရောက်လားခပါဗျာယ်။

မျိုးဝင်းအလောင်းကို ရင်ခွဲရုံရပ်မှာ ချထားရေ။ အသုဘကတော့ စည်ပါယာဉ်။ မျိုးကြီး
ဆွေကြီး၊ သူ့ဆွေမျိုးတိက အများအပြား။ ကျွန်တော်ညီအပါအဝင် တက္ကသိုလ်တက်ဖက် ကျောင်း
သူလယ်ချင်းတိ၊ ကုန်သွယ်လယ်ယာဌာနမှ ဝန်ထမ်းတိ၊ အရက်သမား မိတ်ဆွေအသိအကျွမ်းတိ
အများကြီးကြည့်ဖို့ ရောက်လာကတ်ပါရေ။

ကျွန်တော်လေ့ ကြားရေချိန်းချင်းရင်ခွဲရုံကို စက်သီးအပြင်းနင်းဗျာလားခရေ။ ရင်ခွဲရုံကို
အပြင်းဝင်ကြည့်ရေ။ ဟုတ်တေ။ မျိုးဝင်းရေ မျက်နှာ ဖြူဖပ်ဖြူရော်နှင့် အိပ်နီရေပိုင်။

ကျွန်တော်မြင်လိုက်စွာက မျိုးဝင်းရေ ကျွန်တော်နှင့် နောက်ဆုံးတို့လိုက်တေနိညဉ့်က
ကျွန်တော်စကားတိကြောင့် အပြင်းအထန် နောင်တရလားပြီးကေ ဘဝကို ပြန်တည်ဆောက်ဖို့
ကြိုးစားပျင်ဆင်လားဖို့ ဆုံးဖြတ်ခရေ မျက်နှာမျိုး။ ရွက်အသစ်လှယ်ဗျာယ် ဘဝလို့ကိန့်ဖို့ ကြိုးစား
မေလို့ ရွက်တိုင်ကိုထူခါမှ ရွက်တိုင်ကျိုးလို့ ညှိုးနွမ်းလားရေလောင်းသမား မျက်နှာမျိုးပါ။

ကျွန်တော်ကတော့ ပိုးစားနိန်ရေ ပန်းတပွင့်ကို ပိုးသတ်ဆီးပြန်းလိုက်တေခါ ယင်းပန်းပွင့်
ကြွလို့ရာကျလားလို့ စိတ်မကောင်းဖြစ်နိန်ရေ ဥယျိုင်းမူးတယောက်ပိုင်။

မျိုးဝင်းအလောင်းကို တအောင်တမော ကျွန်တော်ငေးကြည့်နိယင်း။ ကျွန်တော်ရင်တွင်း
မှာ လီးလံလာရေပိုင် တွိလာပါရေ။ ငါနှင့်တွဲလို့ မျိုးဝင်းသီလားရစွာလား။ ငါဆိုးမခလို့ မျိုးဝင်း
နောင်တရပနာ အရက်ဖြတ်စွာကြောင်း သီလားရစွာလား။ မျိုးဝင်းသီရစွာ ငါတရားခံလား။ ငါမ
ဟုတ်ကေ အသူတရားခံလဲ။

မျိုးဝင်းအလောင်းဘေးမှာ ကျွန်တော် မျက်ရည်ကျခရပါရေ။

သန္တာမောင်မောင်

အကျိုးပြုချင်ပါရေ

အခန်းထဲကို ဆရာဝင်လာစွာနှင့် အကျွန်ုပ်အားလုံးမတ်တပ်ရပ် အရိုအသေပီးပြီးကေ နှုတ်ဆက်လိုက်ကတ်ပါရေ။ အကျိုးအပြုလက်ရှည်ဝတ်ထားရေ ဆရာမျက်နှာကို ငေးကြည့်ပြီး ကေ ဇာပြောဖို့လဲဆိုစွာကို စောင့်ရစွာလောက် စိတ်ဝင်စားဖို့ကောင်းစွာ မဟိပါဗျာယ်။ စိတ်ထဲ မတို့ရေ လူတစ်ယောက်ကို တစ်ပြားမတန်အောင် ပြောတတ်ကေလေ။ စိတ်ရင်းဇာပိုင် တိလေ ဆိုစွာကို သိပြီးရေနောက်မှာ ဆရာကိုပိုလိုလေးစား၊ ပိုလို့အထင်ကြီး၊ ပိုလို့ချစ်လာမိပါရေ။ ဆရာ စကားကို နားထောင်နီရကေ အကျွန်ုပ်စိတ်တိက အမျိုးမျိုးပြောင်းပြီးကေ ၊ အမြင်ကျယ်လာ ရေလို့ ထင်မိပါရေ။

“စကားပြောလေ့ကျင့်စွာကို မပျက်မကွက် လုပ်ကတ်ယဉ်လာ။ လေ့ကျင့်ရဖို့နှမ်း၊ အများ ကြီးလေ့ကျင့်လီ မင်းရိုတိအတွက် ပိုကောင်းလီဗျာယ်။ အင်္ဂလိပ်စကားကို ပြောတော့ ပြောတတ် ချင်ရေ၊ ပစမလှုပ်ချင်၊ ရှက်တေဆိုလို့မရ ကြားလာ၊ လာကတ်ဖို့ဗျာယ်ကား နောက်နှစ်ဆိုကေ အင်္ဂလိပ်တိ ကန်တောင်ကန်ဖို့မဟုတ်၊ အေရုကိုးဆယ့်ငါးကန်ဖို့ ဇာလောက်လိုသိမ့်လို့လဲ။ ကိုး ဆယ့်ခြောက်ခါ ကိုယ်ရိုဗကို လည်ဖို့လာရေ အင်္ဂလိပ်တိကို စာရွှီးလို့ ဒါဖြစ်ပြလိုက်ကတ် အကျွန်ုပ်စမလှုပ်ချင်ပါဆို၊ အထူးသဖြင့် မ မချေတိယေ၊ တစ်ရက်နီလို့စကားဆယ်ခွန်းပြည့်အောင် ပြောယဉ်လာမသိ။ လူတစ်ယောက်ဟိကေ အပြင်မထွက်ဝံ့၊ တစ်နီရာရာကို တစ်ယောက်တည်း မလားဝံ့၊ အကိုကိုလိုက်ပို့ခိုင်း၊ အဖကိုလိုက်ပို့ခိုင်း၊ ယက်ပြတ်လူ နောက်လိုက်ဖို့ ဂျိုးစဉ်းစား နီကတ်၊ ဗမာမတိ ကျော်တက်လားလိမ့်မေ။ ယင်းသူရိုက အင်္ဂလိပ်စကားတိကို ရှိတ်ရှိတ် ပြောလို့၊ အေမကစွာတိမှာဝါ ကြောင်နီကတ်ဖို့။ ယင်းပိုင်ပျင်နီကေ နိုင်ငံခြားသားတိဗမှာ အထင် သေးခံရလိမ့်မေ”

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဆရာက စကားအရှည်ကြီးကို ပြောပြီးစွာနှင့် ကိုသန်းဌေးထည့်ပီးရေ အဖန်ရည်ကို သောက်လိုက်ပါရေ။ သန္တာက အကျွန်ရဲ့စကားပြောလေ့ကျင့်လို့ လူတိဗမှာ အပြောခံရစွာကို ဆရာကိုတိုင်ချင်လာ မသိပါ။ အကျွန်က ဆရာဖာပိုင်စကားမျိုးပြန်ပြောဖို့လဲ ဆိုစွာကို သိနိပါရေ။

“ပတ်ဝန်းကျင်ဆိုစွာ ကိုယ့်ကိုဝေဖန်ဖို့ ဖြစ်လာစွာ၊ သူရဲ့ကိုမင်းရဲ့က ကကောင်းကြီးအရေး စိုက်လို့လဲမရ၊ လုံးဝအရေးမစိုက်လို့လဲမရ၊ အေဂုလောလောဆယ် မင်းရဲ့ကို ဇာပိုင်မြင်ကတ်ဖို့ လဲဆိုကေ အင်္ဂလိပ်ရူး ရူးနီကတ်တေလို့မြင်လို့ မင်းရဲ့လုပ်စွာ ဇာပိုင်ရည်ရွယ်ချက်လဲ ဆိုစွာကို သိရေတစ်နိမှာ တော့ကေ ယင်းပိုင်ဇာပြောဖို့သိမ့်လဲ။ ငါရဲ့အားလုံးက ရခိုင်ပြည်တိုးတက်ဖို့ တစ်ခု တည်းအတွက် လုပ်နီကတ်တေဆိုစွာကို နောက်ခါသိလိကတ်လိမ့်မေ၊ တစ်ခုတော့တိရေ မင်းရဲ့ ကလဲ ဆင်ခြင်နီရဖို့ယေ၊ အနီအထိုင်၊ အပြောအဆို ဝတ်စွာစားစွာကအစ ကြားလာ။ မင်းရဲ့တိက အပြင်ကို ယက်ပြတ်ထွက်နီရေခါ မင်းရဲ့ အမိအဖတိက ဇာပိုင်ကြိုက်ဖို့လဲ။ ယေကေ သူရဲ့ကြိုက် အောင် အိမ်အလုပ်တိကိုလဲ ဝင်လို့ကူလို့ လုပ်ပီးရဖို့ အင်္ဂလိပ်စကားနားမလည်၊ မပြောတတ်တေ လူတိရှိမှာ မမေ့ချွန်နဲ့ယောကျ်ားသျှေ အမြင်မတော်ဖြစ်အောင် မနီကတ်ကေ၊ အရာ ကြိုက်နီကတ် တေလို့ထင်ကေ အစတည်းကပင် ပြောချင်နီကတ်စွာမှာ ပိုလို့ပြောကတ်ဖို့အေ၊ ရဆာချာ(စ်)က လူတိလို့ မောင်နှမပိုင်သဘောထားပြီးကေ ရရိုးသသားနှင့် အောင်မြင်အောင်လုပ်၊ အတတ်နိုင်ဆုံး လူပြောစရာမဖြစ်အောင်နီ”

အကျွန်နဲ့သန္တာ တစ်ယောက်ကို တစ်ယောက် လှမ်းကြည့်ပြီးကေ ရယ်လိုက်ကတ်ပါ ရေ။ သန္တာတောင် မတိုင်ပြောရသိ ဆရာက တိုင်ဖို့စွာကို သိနီရေပိုင်ပြောလိရေ။ ထိုတပတ်ဗူး နီကိုရာ အကျွန်အတွက် ပေါ်လာပါရေဗျာလ်။

စက်သီးကိုတန်ပြီးကေ ဆိုင်ထဲလှမ်းကြည့်လိုက်စွာနန့် သန္တာရို့၊ ချာချာရို့၊ ကိုမြင်ရွှေရို့ကို မြင်ပါရေ။ စက်သီးကို သော့ခတ်ပြီးကေ သူရို့ဟိုရေနီရာကို ပြောစရာစကားတိ စဉ်းစားယင်းနှင့် လျှောက်လာလတ်ပါရေ။ အကျွန်ရို့က တခြားအချိန်မှာ ရခိုင်စကားပြောကေလေ့၊ အင်္ဂလိပ်စကား ကလွဲကေ တစ်ခုလဲမပြောရပါ။ သန္တာရို့ထိုင်နီရေ စပွဲခုံမှာ ဝင်ထိုင်ဗနာ အားလုံးကို ထုံးစံအတိုင်း နှုတ်ဆက်လိုက်တေနောက်မှာ ပြောဖို့စကားစဉ်းစားရစွာနှင့် လူများပြောစွာရေ စကားကို သေချာ နားထောင်ရစွာနှင့် တခြားစပွဲကလူတိကို သတိထားဖို့တောင် မအားပါ။

“ဟေးသန္တာ အကျွန်လန်ခရေပိုင် သန္တာကလဲ ကြောင်နီပါရေ။ ပြောလာရေလူကို အကျွန် မသိကေလေ့ သန္တာရို့အိမ်နားကလို့ ထင်ပါရေ။ ကိုမြင့်ရွှေနှင့် ကိုရွှေဘော်က တစ်ခုခုပြောဖို့ ပျင်ပြီးကေ မပြောဖြစ်ကတ်ပါ။ နေဝင်းထွန်းနှင့် ကိုအေးလှိုင်လဲ ဇာလုပ်ရဖို့မှန်းမသိ ဖြစ်နီရေ အချိန်ခါ ယင်းလူထွက်လားခပါရေ။

“ဒုက္ခခိုင်စိုး၊ ငါတောင် အေပိုင် အထင်ခံရဖို့လို့ တစ်ခါလဲ မစဉ်းစားဖူး”

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

မျက်ရည်ကျချင်နေရေ သန္တာကို ဇာပြောလို့ ပြောရဖို့မှန်း အကျွန်မစဉ်းစားတတ်ပါဖူး။ ကိုအေးလှိုင်ကို အားကိုးတကြီးလှမ်းကြည့်လိုက်တော့ နေပေါက်ကုန်းကိုရာ မြင့်ပြီ ပါရေ။

“ငါပြန်ဖို့ ဖျာလ်ဟေးလူတိက ယလောက်တောင်ပြောစွာကို သန္တာကြောင့် မခံနိုင်ဖူးလဲ”

“ယပိုင်တော့ကဇာတုတ်ဖို့လဲ သန္တာမှာ ကိုယ်ရဲ့ ရိုးသားကေကျီဖျာလ်မနား။ အေဝုဇာချင့် အတွက် ခိုင်စိုးရဲ့ ရဆာချာ(စ်)မှာ တက်နီကတ်စွာလေ။ အင်္ဂလိပ်စကားပြောတတ်ဖို့စွာမှာ နောက် ဆုံးရည်ရွယ်ချက်က ဇာလေ။ ရခိုင်သားတိ အောက်ကျနောက်ကျမဖြစ်အောင်လို့ မနား။ ကမ္ဘာ အဆင့်မီစီချင်လို့မနား။ ရခိုင်ပြည်ကို ချစ်လို့ကကောင်းပြောချင်ရေ ရခိုင်စကားကို မပြောဘဲ အင်္ဂလိပ် စကားပြော လေ့ကျင့်နီကတ်တေဆိုစွာကို မမိန်းကေလေ။ အေဝုဆိုကေ ခိုင်စိုးရဲ့ကလေးလာနီ တုန်း။ လေ့ကျင့်နီနန်းတုန်းရာ တိသိမ့်ရေ။ အင်္ဂလိပ်စကားဆိုရေ ကမ္ဘာသုံးစကားကို ရခိုင်သားဖြစ် တေ ခိုင်စိုးရဲ့က ကျကျမ်းကျကင် ပြောတတ်ချင်ကေ ယင်းလူတိလောက်ကို အရေးစိုက်နီလို့ ရဖို့လားသန္တာ”

အကျွန်ကိုကြည့်နီရေ သန္တာမျက်နှာက သူ့ကိုအကျွန်တို့ဖူးသမျှမှာ အပြတ်သားဆုံး။ အရဲ ရင့်ဆုံးဖြစ်နီရေအတွက်နှင့် အကျွန်ပျော်ပါရေ။

“ရဆာချာ(စ်)က လူတိနှင့်ပတ်သက်ကေ အတတ်နိုင်ဆုံး ရရိုးသားနီဖို့၊ စစ်တွေ တစ်မြို့လုံးကိုရာ ရည်းစားထားချင်ထားပစ်ဖို့ ရဆာချာ(စ်)ကလူတိကိုတော့ကေ ကြိုက်ကေ တောင် ရည်းစားထားဖို့ မစဉ်းစားဖျာလ် ခိုင်စိုးသဘောကျယင့်လား”

သန္တာကို ရယ်ပြဗနာ ခေါင်းညိတ်လိုက်မိပါရေ။

“ခိုင်စိုး လက်ဖက်ရည်ဆိုင်လားစွာလာ”

“ဟုတ်ပါရေ”

“အေးလားကလား သသိမ်မပွေ့နီနှမ်း၊ ယောက်ျားသျှော်ထိနှင့် သတိထားလို့ စကားပြော၊ လူမြင်မကောင်း မဖြစ်စိကေ့”

“ဟုတ်တေ၊ စိတ်ချ ခိုင်စိုးရဲ့က အားလုံး မောင်ပိုင်နှမပိုင်နီကတ်စွာရာ”

“ယင်းပိုင်ဆိုကေတော့ကောင်းရေ၊ အရာ ရည်းစားတိယက်တိ မထားနီကေ့”

မေမေပြောစွာကို ရယ်ပြီးကေ တူးစတားဘက် ထွက်လာမိပါရေ။ တော်ပါသိမ့်ယင့် အကျွန်အမိက အကျွန်ရဲ့ကို နားလည်နီလို့။ မေမေက သူမကြိုက်စွာကိုဆိုကေ လုံးဝမလုပ်စီရ ပါ။ ဦးဥတ္တမလမ်းကနီ လမ်းမကြီးကိုအကေ့ အကျွန်နာမည်ခေါ်သံကြားလို့ လှည့်ကြည့်လိုက်တေ ခါ သူငယ်ချင်းလှလှနွယ်ကို တွိပါရေ။ စက်သီးထက်ကဆင်းပြီးကေ နှုတ်ဆက်ရပါရေဖျာလ်။

“ဇာလေ နင်ရဲ့နိုင်ငံခြားမှား နီကတ်တေဆိုကာ”

“ယာ ဇာကိုကြည့်လို့ပြောစွာလေဟေး”
 “မသိလေ စစ်တွေမှာလာပြီးကေ အင်္ဂလိပ်စကားပြောနီကတ်လို့”
 “ကမ္ဘာသုံးစကားလေဟေ၊ စစ်တွေမှာလဲ့ ပြောလို့ရစွာဗျာလ်မနား”
 “ရခိုင်သမဆိုကေ ရခိုင်စကားပြောရရေဟေး၊ လူများကို အထင်မကြီးရ”
 “တိုးတက်နီကေတော့ အထင်ကြီးရဖိုနင်းရာ၊ အဂုလဲ့ ကိုယ်ရိုမတိုးတက်နိုင်လို့ တိုးတက်အောင် နိုင်တကာနှင့် အဆက်အသွယ် လုပ်ရလွယ်အောင် အင်္ဂလိပ်စကားပြောနီကတ်စွာ လေ့ကျင့်နီကတ်စွာ”
 “ငါတော့နားမလည်ဟေး၊ ငါ့ရဲ့သိစွာက ရခိုင်ပြည်ကိုချစ်ကေ ရခိုင်စကားပြောဖို့ အင်္ဂလိပ်စကားကို ကြကြီးကျကျလုပ်လို့မသင်”
 “အလေ နင်ရို့အမြင်နှင့် ငါ့ရို့အမြင်နန့်ကမတူ၊ နင်ရို့ချစ်စွာနှင့် ငါ့ရို့ချစ်စွာနန့်ကမတူ၊ ဇာသုရိုချစ်စွာကပိုလို့ ထိရောက်ဖို့လဲး ဆိုစွာကို နောက်မှသိလားလိမ့်မေ”
 “အလကား ကြကြီးကျကျယ် ပြောမနီပါကေလေ၊ နင်ရို့တိ အပြင်ထွက်ချင်လို့ယောကျ်ားတိနှင့် ရရောင်းသတ်လို့ နီချင်လို့ ရည်းစားထားချင်လို့ အင်္ဂလိပ်စကားပြောကျောင်း တက်နီစွာကို ငါသိပါရေ”

အကျွန်ဇာလောက် အေသထွက်ရဖို့လဲးဆိုစွာကို စဉ်းစားကြည့်ပါဖိ။ တစ်ခုလဲး ပြန်မပြောဘဲနှင့် ထွက်လာရေ အကျွန်ကို လှလှနွယ်ကြောင်လို့ ကြည့်ကျန်လိုက်ဖို့ထင်ပါရေ။ ပြောချင်ရေလူ ပြောချင်စွာပြောကတ်ပါဗျတ်စိဖိ။ အရေးလဲ့မခိုက်ချင်ပါဗျာလ်၊ နားလဲ့မထောင်ချင်ပါဗျာလ်။ တစ်ရက်ရက်၊ တစ်ချိန်ချိန်မှာ ရခိုင်ပြည်အပေါ်မှာထားရေ အကျွန်ရို့စေတနာကို လူနည်းစုကပင်ဖြစ်ဖြစ် အသိအမှတ်ပြုကေတော်ပါဗျာလ်။

ကိုအေးလှိုင်နှင့်အတူပါလာရေ လူတိကို အမှုမဲ့၊ အမှတ်မဲ့ လှည့်ကြည့်လိုက်တေခါ၊ တောက်ပရေ ကြည်လင်ရေ၊ ဆွေးဆောင်မှုဟိရေ မျက်ခုံးတစ်စုံနန့် ရင်ဆိုင်ရဖို့လို့ လုံးဝမထင်ခပါ။ အကျွန်တစ်ခါလဲ့ မခံစားဖူးရေ ခံစားချက်တစ်ခုကိုလဲ ရလိုက်ပါရေ။ ယေကေလေ့ သူရေ ရာတချာ(စ်)က စိန်ယာကျောင်းသားတစ်ယောက်လားမသိဆိုစွာကို ချက်ချင်းစဉ်းစားမိလိုက်တေ အတွက်နှင့် အကျွန်အာသာအကျွန် သတိပီးလိုက်ရပါရေ။ ကိုအေးလှိုင်က အင်္ဂလိပ်ပိုင်မိတ်ဆက်ပီးရေခါ စိတ်မဝင်စား ဟန်ဆောင်လို့နီပါသိမ့်ရေ။ ကွန်ပျူတာကဆိုစွာကိုတော့ကေ စိတ်ထဲမှာ မှတ်ထားလိုက်မိပါယဉ်။ ပိုင်အိုင်တီကလို့ပြောရေ ကိုသန်းထွန်းဦးနန့်၊ အစကတည်းကသိပြီးသား ဖြစ်တေ ကိုကျော်သန်းကြီးရို့ကိုပဲ စကားပြောနီမိကေလေ့ သူဇာလုပ်နီလေ သိချင်နီပါရေ။ ထုံးစံအတိုင်းစကားမပြောဘဲ နားထောင်နီတတ်တေ ကိုအေးလှိုင်ကိုလဲ့ စဖြစ်ပါယဉ်။ ကိုကျော်သန်းကြီးကိုလဲ့ နားမလည်ရေ စာတိကို မီးဖြစ်ပါယာဉ်။ ကိုသန်းထွန်းဦးကိုလဲ့ ပိုင်အိုင်တီကအကြောင်း

တိကို မီးဖြစ်ပါသည်။ သူ့ကိုကျကေ ကွက်ချန်လို့ စကားမပြောဘဲထားစွာကို သူ့အရိပ်ကျဖို့လား မဆိုနိုင်ပါ။ သူ့ကိုကြည့်လိုက်မိတိုင်း သူကအကျွန်ုပ်ကို စိုက်ကြည့်နိုင်ရေအတွက်နန့် ကြာကေ အကျွန်ုပ်မကြည့်ဝံ့ဗျာလဲ။

“ခိုင်စိုးက အသျှေတစ်ယောက်ပိုင် ချစ်ဖို့ကောင်းရေ”

လုံးဝမထင်ထားရေစကားကို ဗြုန်းခနာင့်ပြောလိုက်တေ သူ့ကိုအကျွန်ုပ်မောကြည့်ပြီးကေ ဇာပြန်ပြောရဖို့မှန်းမသိဖြစ်လေပါရေ။ အသျှေပိုင်ဆိုလို့ တော်ပါသိမ့်မိရေ။

“ကျွန်တော့်သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်နာင့် ပုံစံတီတူရေ ပပွင့်လလင်းပြောစွာတီ”

“ဪ ဟုတ်ပါလား ဇာသူပါမသိ”

“အကျွန်ုပ်အသံတီ တုန်နီလာမသိပါ။ အမှန်က အကျွန်ုပ်သူနာင့်စကားမပြောချင်ပါ။ ရင်းလဲ မရင်းနှီးချင်ပါ။ အကျွန်ုပ်စိတ်ထဲမှာ တစ်ခုခုကို ကြိုသိနီပါရေ။ ယေကေလေ အကျွန်ုပ်စကားမပြော ဘဲ နီလို့ကမရပါ။ စိန်ယာတစ်ယောက်ဖြစ်တေ သူ့ကို အကျွန်ုပ်လေးစားရဖို့ဆိုစွာ ဟိပါသိမ့်ရေ။

“အကျွန်ုပ်သူငယ်ချင်းက နာမည်ဆန်းရေ ..ဇော်ယာ”

“မ-မသျှေပါလား”

ခေါင်းညိတ်ပြပြီးကေ မပွင့်တပွင့် ရယ်လိုက်တေ သူ့မျက်နှာကို ထိန်းထားရေကြားက ငေးဖြစ်လေပါရေ။ စကားမတီ စကားရှာပြီးကေ ဂုဏ်ထူးဇာနှစ်ဘာသာပါလေ။ ဇာလျှောက်ဖို့လဲ၊ ဇာကိုစိတ်ဝင်စားလေနာင့် မီးနီရေ သူ့ကို တခြားလူရာဆိုကေ အကျွန်ုပ်အမြင်ကတိမိပါဖို့။

“ခိုင်စိုးက ပိုင်အိုင်တီမှ ပိုင်အိုင်တီ၊ ကိုသန်းထွန်းဦးနာင့် အတူတူလားတက်ပါဖို့ထော၊ ကိုသန်းထွန်းဦး ခိုင်စိုးကိုခေါ်ပါဖို့နှမ်း”

သူမီးစွာကို ပြန်ပြောရန်နာင့် တစ်ဆက်တည်း ကိုသန်းထွန်းဦးကို လှမ်းပြောလိုက်တေခါ ကိုသန်းထွန်းဦးက ရယ်ပြီးခေါင်းညိတ်ပြကေလေ သူကဇာဖြစ်လို့ မျက်နှာညှိုးလေလေမသိပါ။

“ကွန်ပျူတာ တက်ချင်စိတ် မတီလား”

“မတက်ချင်ပါ။ အရာ -ကိုမျိုးမင်းခိုင်နာင့် တတူတက်နီရကေပါဝါ”

အကျွန်ုပ်က နတ်ယောင်ကားခံလိုက်တေခါ သူကမရယ်ချင်ရယ်ချင်ရယ်ပါရေ။ မတတ ဟပွင့်လာရေ နှုတ်ခမ်းကြားက သွားသျှေတီကို ကြည့်ရင်း၊ ရဆာချာ(စ်)က လူတီနာင့်ပတ်သက် ကေ ရရှိသသားနီဖို့လို့ ပြောထားရေ သန္တာစကားကိုလဲ ကြားရင်း လှလှနွယ်ပြောစွာတီကိုလဲ သတီ ရရင်းစကပင် အကျွန်ုပ်ရင်ခုန်လေပါရေ။ လုံးဝမဖြစ်နိုင်၊ မဖြစ်သင့်ဆိုစွာကို သိကေလေ အကျွန်ုပ်ဇာ တတ်နိုင်ပါဖို့လဲ။

.....O.....

ထိန်းချုပ်ထားရေကြားက သူ့ကိုချစ်နီမှန်းသိလေရေခါ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်ကို မလားဘဲ စကားပြောလေမကျင့်ဘဲ နီကြည့်ပါသိမ့်ရေ။ သူ့ကိုယောင်ကြည့်လီ၊ ပိုတီချင်လာလီ၊ အကျွန်ုပ်သူ့ကို

ချစ်နိမ့်နိမ့် သေချာလိပ်ဖျာလိပ်။ အကျွန်မလာစွာကြာလို့ ကိုအေးလိုင်နာတော့ သူ့အိမ်ကိုလိုက်လာ ရေအခါမှာတော့ကေ အကျွန်တစ်ခုကိုလဲ သတိမရချင်ပါဖျာလိပ်။ “ကျွန်တော်က ခိုင်စိုး နိမ့်ကောင်း လား” လို့ဆိုပြီးကေ ပြောရေ သူ့ကိုဇာပိုင်လုပ်လို့ အကျွန်မ ဥပေက္ခာပြုထားနိုင်ပါဖို့ သိမ့်လဲ။

ယင်းပိုင်နာင့် လက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာ ထိုင်စကားပြောရင်း၊ အချစ်အကြောင်း၊ သံယောဇဉ် အကြောင်းတို့ကိုလဲ ဆွေးနွေးမှန်းမသိ ဆွေးနွေးမိရင်း အကျွန်ရို့ ပိုရင်းနှီးလာပါရေ။ အကျွန် ကားရိုကားရားပြောလို့ သူ့ရယ်ချင်ရေအခါမျိုး၊ သူ့ကြောက်တေ ခွီးနုနုခြောက်တတ်တေအခါမျိုး၊ ယောက်ျားသျှောက်ကို ချစ်ဖို့ကောင်းရေလို့ ပြောရေအခါမျိုးတို့မှာ ဘောလ်ပန်နာန့် ခေါင်းကိုမနာ အောင် သတ်တတ်တေ သူ့အမူအရာချေကို အကျွန်အချစ်ဆုံးပါဖျာလိပ်။ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်က ပြန်တိုင်း အိမ်အထိလိုက်ပို့တတ်တေ သူ့ကိုဇာပိုင်လုပ်လို့ မိမိရပါဖို့လဲ။

သူက တစ်ခါတလဲကျကေ ကကောင်းထူးဆန်းပါရေ။ လူအများကြီးရှိမှာဆိုကေ အကျွန် ကို မသိရေပိုင် စကားမပြောဘဲ တစ်နီရာရာမှာ လာထိုင်ချင်ထိုင်နီတတ်ပါရေ။ ကွမ်းကို ဆီးပေါင်းစုံထည့်လို့ အလွန်အကျွံ စားချင်စားနီပြီးကေ တစ်ခါတစ်လဲမှာ မုန့်ဟင်းခါးကို ကြိုက်တေ လို့ပြောပြီးကေ စားတတ်ပါရေ။ တချို့ယောက်ျားတိက မ သေချာတိကွမ်းစားကေ လုံးဝသဘော မကျကေလေ သူကတော့ ယင်းပိုင်မဟုတ်ပါ။ နဂိုကတည်းက ကွမ်းစားတတ်တေ အကျွန်က သူ့နာင့်ပေါင်းပြီးကေ ပိုစားတတ်လာပါရေ။ တစ်ခါတစ်လဲ လက်ဖက်ရည်ဆိုင်မှာထိုင်ပြီး ကွမ်းစား ယင်း အကျွန်မူးလို့တိကေ၊ စိုးရိမ်တကြီး ဖြစ်ပြီးကေ သံပရာသီး လှမ်းတောင်းသကြားလှမ်းမှာ တတ်ပါရေ။

အကျွန်နာင့်သူက အင်အန်သျှေလောက် အကြိုက်တူပါရေ။ ကဗျာရွှီးရွှာ၊ ပုံဆွဲရွှာ၊ ဝိဘာတီး ရွာ နောက်ဆုံး၊ ကြိုက်တေဖတ်တတ်တေ စာအုပ်တိတောင်တူနီပါယင့်။ ခံယူချက်တိလဲ တစ်ခါ တစ်ခါမှာ တူပါသိမ့်ရေ။ သူက အကျွန်ကို စာအုပ်တိပီးဖတ်တတ်ပါရေ။ သူဖတ်ခိုင်းရေ စာအုပ် တိကို အကျွန်ကကောင်းကြိုက်တေပိုင်၊ အကျွန်ကဗျာတိကိုလဲ တေးချင်းလုပ်ဖို့ဆိုပြီးကေ သူယူ လားတတ်ပါရေ။ ရဆာချာ(စ်)ဆိုရေ အင်္ဂလိပ်စကားပြောသင်တန်းကျောင်းကို ချစ်စွာမှာလဲ အကျွန်နာင့်သူနာင့် တူစွာပါဖျာလိပ်။

‘အေ အယ် အာရ် အစ်’ ဆိုရေ အဖွဲ့တစ်ခုအကြောင်းကိုလဲ အကျွန်ကို ပြောပြဖူးပါရေ။ ဇာလို့မဟုတ် အကျွန်ကဝင်ချင်ရေလို့ ပြောတိုင်း “အေ အယ် အာရ် အစ်” ဆိုစွာ လူအားလုံးကို တစ်မျိုးတည်း သဘောထားမှ ဝင်လို့ရစွာနှမ်း သေချာဆုံးဖြတ်” လို့ရယ်ပြီးပြောတတ်ပါရေ။ သူ့ကို အခြားလူတိပိုင် သဘောထားလို့မရစွာကို သူသိနီစွာ သေချာနီပါဖျာလိပ်။ “ကျွန်တော် အေ အာရ် အစ်တောင် ထွက်သင့်နီဖျာလိပ်လာ ခိုင်စိုး” လို့ အကျွန်ကို စိုက်ကြည့်ပြီးကေပြော ရေ သူ့စကားကို အဓိပ္ပာယ်ဖော်ဖို့မတတ်ရအောင်ထိ အကျွန်မတုံးသိမ့်ပါ။ ထိန်းသိမ်းနီယင်း က၊ မဖြစ်နိုင်မှန်းသိယင်းက အတိအလင်းချစ်ဖို့ ကြိုးစားနီရေ အကျွန်ရို့အကြောင်းကို ဆရာသိကေ

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဇာပြောမေမသိပါဗျာလ်။

.....O.....

ခင်စန်းဝင်းက ပြောစရာဟိရေဆိုလို့ ယင်းသူရိုအိမ်ဖက်ကို အကျွန်ထွက်လာမိပါရေ။

“ဟေးဟေး...ခိုင်စိုး ဇာလားလေ”

စက်သီးကိုတန်လို့ ကြည့်လိုက်တော့ခါ အကျွန်ပိုင်ဗျာလ် စက်သီးထက်ကဆင်းလို့ ရပ်နီရေ ခင်စန်းဝင်းကို တို့ပါရေ။ အကျွန်ကြာနီလို့ ယင်းသူထွက်လာစွာမှန်း သတိထားမိပါရေ။

“ငါ နင်ရိုအိမ်ကို လားစွာဟေး”

“ဟုတ်လား ငါလဲနင်မလာလို့ ထွက်လာစွာ၊ လာပန်လင်တော့ဘက်ကို လားကတ်ဖို့”

“ယှယှင်းပြောကေတေ နင့်ကိုချစ်တေ သူငယ်ချင်းတစ်ယောက်အနီနန့် မျိုးမင်းခိုင် ပိုင်လူကို ငါသဘောတူရေ၊ မိဘအဟိန်အဝါ၊ ဖွဲသားဒါး၊ ပညာအရည်အချင်း ပြောစရာတစ်ကွက်လဲ မဟိ၊ နင့်ကို ကကောင်းချစ်တေဆိုစွာကိုလဲ ငါသိရေ၊ ယေကေလေ နင်ယင်းသူ့ကို ပြန်မချစ်ရ၊ ဆောရီးချစ်ချင်ကေချစ်၊ ချစ်တေလို့မပြောရ၊ ဇာဖြစ်လို့လဲ ဆိုကေ ယင်းသူစွာ ရဆာချာ(စ်)က လူတစ်ယောက်ဖြစ်နီလို့”

အကျွန်ခင်ဆန်းဝင်းကို ကြောင်လို့ကြည့်နီမိပါရေ။ ခင်ဆန်းဝင်းပစကအပိုင်စကားမျိုး ထွက်လာဖို့လို့ အကျွန်လုံးဝမထင်ထားပါ။

“နင် သန္တာကို ပြောစွာတိကို မိလခဗျာယ်လာဟေ၊ အလကား လူပြောစရာမဖြစ်စိကေ”

“အေးဟေ ငါသူ့ကို ယှောင်ဖို့ပြင်ကေလေ မရဟေး၊ ငါကယင်းသူ့ကိုချစ်တေ”

“ငါမချစ်ရလို့ ပြောစွာမဟုတ်၊ ရဆာချာ(စ်) နန့်ဝီးရေ တစ်ရက်မှာ နင်ရိုသဘောအတိုင်း လုပ်ကတ်၊ တစ်ခုလဲ မဟုတ်ဘဲတောင် အပြောခံနီရစွာ၊ ကြိုက်နီကတ်တေဆိုကေ ဇာပြောမေမသိ၊ နင့်အတွက် ပြောစွာရာ”

“ဟုတ်တယ် ရဆာချာ(စ်)ကိုတော့ ငါလုံးဝနာမည်ပျက်အောင်မလုပ်၊ သူကချစ်တေလို့ ပြောလာကေတောင်မှ ငါငြင်းလိုက်မေ၊ သူ့ကိုချစ်တေလို့ အဖြေမဝီးရကေလေ ငါချစ်စွာကို သူသိပြီးသားရာ၊ ရဆာချာ (စ်)မှာ ငါရိုနှစ်ယောက်စလုံးကို ဟိနီရေဆိုကေ၊ ရခိုင်ပြည်တိုးတက်ဖို့ တစ်ဖက်တစ်လမ်းက လုပ်နီကတ်သိမ့်ရေဆိုကေ ငါရိုခွဲရေလို့ ပြောလို့မရနှမ်း”

သူနန့်သူငယ်ချင်းပိုင်၊ မောင်နှမပိုင် ရရင်းနှီးရာ သူ့ကိုချစ်ဖို့ဗျာလ်၊ ရရိုးသသားရာ ချစ်ဖို့ဗျာလ်လို့ ဆုံးဖြတ်လိုက်မိပါရေ။

.....O.....

အကျွန်ရို အေတန်းဆောင်မှန်းမှာ ရဆာချာ(စ်) ရန်ပုံငွေအတွက် အိုက်(စ်)ခရင်းလက်မှတ် ရောင်းရပါဖို့၊ ယင်းတွက်နန့် အေနီခါ အုပ်စုဖွဲ့လို့ စီနီယာကျောင်းသား၊ ကျောင်းသူတိ အင်းဒန်အများ လာကတ်ဖို့လို့ ဆရာပြောထားပါရေ။ အကျွန်သူ့ကို ယှောင်ယင်းနန့် မတို့စွာ တစ်ပတ်လောက်

ဟိပါဗျာလ်။

မျှော်နိုင်ရေလို့ ပြောလို့မရကေလေ့ လာကေကောင်းဖို့လို့ စဉ်းစားပြီးကေ ခင်ဆန်းဝင်းပြော
စွာ စကားတိုကို နားထောင်နိုင်ပါရေ။ အခန်းထဲဝင်လာရေ အစိမ်းရောင် အရိပ်တစ်ရိပ်ကို သူလို့
ချက်ချင်းသိပြီး ရင်ခုန်လခရေ အကျွန်ုပ်တို့ကိုတောင် အကျွန်ုပ်အံ့ဩပါရေ။ ခုံတိုမှာ ဝင်မထိုင်ဘဲ
ဆရာနားမှာ ရပ်ပြီးကေ အဖန်ရည်ထည့်ပြီး သင်ပုန်းဖျက်ပြီး လုပ်နိုင်ရေ သူ့မျက်နှာက အကျွန်
ကို မာန်ပါနီမုန်းသိသာပါရေ။

“နင် မျိုးမင်းခိုင်နုနုအတူ လက်မှတ်မရောင်းချင်လာ”

ခင်ဆန်းဝင်းပြောခါမှ အကျွန် သူနုနုတတူ ရောင်းချင်လခပါရေ။ ဇာလောက်ပဲ ရောင်းချင်
ချင် သူနုနုတတူ မကျပါစိကွေလို့ အင်္ဂါလင်္ဂလင်္ဂ ဆုတောင်းမိစွာပါ။ သူနုနုအနီများကေ ပိုလို့
သံယောဇဉ်ဖြတ်ရခက်စွာကို အကျွန်သိပါရေ။ ဇာပင်ပြောပြော အုပ်စုသုံး ခေါင်းဆောင် မျိုးမင်းခိုင်
လို့ ဆရာကြေညာလိုက်တေခါမှာ အုပ်စုသုံးထဲ ပါထားရေ။ အကျွန်က ဆုတောင်းမပြည့်လို့
စိတ်မကောင်းကေလေ့၊ ပျော်လခရေဆိုစွာကို ငြင်းလို့မရပါ။ အပြုံးရေထားရေ မျက်စိနုနု အကျွန်
ကိုကြည့်လိုက်တေ သူ့မျက်နှာကလဲ ကျေနပ်နီမုန်း သိသာပါရေ။

“ခိုင်စိုး ကျွန်တော့်ကို ဇာဖြစ်လို့ ယောင်နီစွာလေ”

“ခိုင်စိုး လူတိဗမှာ ကကောင်းအပြောခံရရေ ကိုမျိုးမင်းခိုင် တစ်မျိုးတော့ မထင်ကေနှမ်း”

“ခိုင်စိုး အပြောခံရရေဆိုလို့ ကျွန်တော်စိတ်မကောင်း၊ အားလုံး ကျွန်တော်များစွာရ”

လက်မှတ်တူရောင်းနိုင်ရေအချိန်မှာ အကျွန်ပါ သူပါ တတ်နိုင်သလောက် တထိန်း
သသိမ်းနီဖို့ ဆုံးဖြတ်ထားကေလေ့၊ တစ်ယောက်ချစ်စွာကို တစ်ယောက်ကသိနိုင်ရေ။ လူနှစ်
ယောက် အနီနှင့် ဇာအတိုင်းအတာထိ ထိန်းသိမ်းနိုင်ပါဖို့လဲ။ တစ်ယောက်နီပူစွာကို တစ်ယောက်
ကမမြင်နိုင်ဘဲ ထီးဆောင်းပီးမိပါရေဗျာလ်။ အကျွန်စက်သီးကို သူမောင်းပီးရေအခါ မှာ
အသားချင်းတိုက်နီစွာကို ဇာသူရင်မခန့်ဘဲ ရနိုင်ပါဖို့လဲ။ သူက အကျွန်အဖြူ ဒေယောအမည်းဝတ်
ထားပြီးကေ အကျွန်ကအကျွန်အဖြူ စကတ်အမည်း ဝတ်ထားစွာကို စိတ်ချင်းမဆက်သွယ်ဘဲ
တမင်တတူဝတ်စွာလို့ ပြောလို့ရပါဖို့လား။ မနွယ်နွယ် စိုးနုနု မြသီတာက ဘလက်အန်ဂိုက်လို့
စရေခါ ဆင်တူဖြစ်နိုင်ရေ ကတ္တီပါဖိနပ်အမည်းကို နှစ်ယောက်ပြိုင်တူ ငုံကြည့်မိကတ်ပါရေ။
ခင်ဆန်းဝင်းမြင်ကေဇာ ပြောဖို့လဲမသိပါ။

သူ့စားသမျှကွမ်းကို လိုက်စားစွာတစ်မျိုး၊ နီပူခံရစွာ တစ်မျိုးနုနု အကျွန်ခေါင်းညှိုးရေခါ
သူယူယာခတ်လို့ စိုးရိမ်နီစွာကို အကျွန်ဟန်တားရပါဖို့လား။ စက်သီးက သံစသျှော့ချီထောက်ကို
ခြစ်မိလခရေခါလဲ အကျွန်တစ်ခုလဲ စိတ်မပူကွန်ဆောင်လို့ နီရပါဖို့လား။ အိမ်အပြန် မှောင်လို့ဟိ
ကေ သူလိုက်ပို့ဗနာ အိမ်ပြန်ရောက်ရောက်ချင်း ခြိမဆီးဖို့၊ ခေါင်းက ရိမချိုးဖို့၊ တစ်နားသျှော့အနား
ယူပြီးမှ ကိုယ်လက်မျက်နှာသစ်ဖို့၊ အိပ်ရိုးဝအောင်အိပ်ဖို့ ဆိုစွာတိုကို ဆရာခံလို့ သူပြောရေခါ

အကျွန်မသာယာဘဲ နီပါဖို့လား။ အစကတည်းက အဖွဲ့တစ်ဖွဲ့မကျကေလေ့ ယင်းလောက်ဖြစ်ဖို့ မဟုတ်ပါ။ ခင်ဆန်းဝင်းကို ဂတိပီးထားရတာကိုတောင် အကျွန်ရက်လာပါရေ။ သူကရာ အေဂျ အချိန်မှာ ချစ်တေလို့ပွင့်ပြောလာကေ အကျွန်ကလဲ ပြန်ချစ်တေလို့ ပြောလိုက်ဖို့မှန်း အကျွန်သေ ချာ သိပါရေ။ ရဆာချာ(စ်)တော့ကေ အကျွန်အတွက်နန့် နာမည်ပျက်ဖို့ ဗျာလလာမသိပါ။ အကျွန် ယင်းမျိုး အဖြစ်ခံနိုင်ပါဖို့လား။ ရဆာချာ(စ်)ကို ထိခိုက်အောင်လုပ်ကေ ရခိုင်ပြည်ကို ထိခိုက်အောင် လုပ်စွာနန့်တူဖို့လို့ အကျွန်ထင်ပါရေ။ အကျွန်ရဲ့ တဆိတ်သျှော့များပြကေ ရဆာချာ(စ်)ကို လူတိအ ထင်သေးလိပါဖို့ဗျာလ။ နာမည်ပျက်ဟိရေရတစ်ခုမှာ ဇာသုတက်ချင်ပါဖို့လဲ။ အကျွန်ရဲ့တာဝန်က အင်္ဂလိပ်စကားကို အကျွန်ရဲ့တတ်ရုံမဟုတ်ဘဲ၊ ရခိုင်သားအားလုံးတတ်အောင် လုပ်နိုင်လိပိုကောင်း လိပါဗျာလ။ အကျွန် ရဆာချာ(စ်)ကို သိက္ခာကျအောင် မလုပ်ဝံ့ရေပိုင်၊ ခွဲလို့လဲ မလားနိုင်ပါ။

.....O.....

“ခိုင်စိုးကို ကျွန်တော်ပြောစရာတိ အများကြီးဟိရေ”

တတိုက်ဆဆိုင် သူပြောလာရေစကားက အကျွန်သူ့ကို ပြောချင်နီစွာနန့် လားတူပါရေ။

“အတော်ဗျာလ ခိုင်စိုးလဲသွင့် ကိုမျိုးခိုင်ကို ပြောစရာဟိလို့ အေမှာတို့ ထွက်လာစွာ”

ထိုင်ခုံ ပပိချေမှာ ဝင်ထိုင်ပြီး ပြောလိုက်တေခါ သူက အံ့ဩရေပိုင်ကြည့်ပါရေ။ အကျွန်နန့်

အကြည့်ချင်းဆုံရေခါမှာ ချက်ချင်းမျက်နှာလွှဲပြီးကေ အဖန်ရည်လှမ်းထည့်ကွန်ဆောင်နီပါရေ။ ကိုမျိုးမင်းခိုင် ပြောစွာကို အယင်ပြောပါ”

“ကျွန်တော် မပြောချင်ကေလေ့ ပြောရဖို့ဗျာလ။ ခိုင်စိုးကို ကျွန်တော်ချစ်တေလို့ မပြော ဗျာလ”

“ဘုရား ခိုင်စိုးနားမလည်ပါ”

“ကျွန်တော် ခိုင်စိုးကို ချစ်တေလို့ ပြောဖို့ ဆုံးဖြတ်ဖူးရေ။ ယင်းချင်ကို ခိုင်စိုးလဲသိဖို့ရာ အေဂျ ကျွန်တော်ယင်းစကားကို မပြောဗျာလ”

“ခိုင်စိုးပြောချင်စွာကလဲ ယင်းအတိုင်းပါဗျာလ။ အကျွန်ရဲ့စွာ ရဆာချာ(စ်)ကို လူအထင် သေးအောင်လုပ်ဖို့ ပျင်ခကတ်ပါရေ။ လူတကာပြောအောင်လုပ်ဖို့ ပျင်ခပါရေ”

“ဟုတ်တေ ကျွန်တော်ရဲ့ အဓိကရည်ရွယ်ချက်က ကျွန်တော်ရဲ့ လေ့လာနီရေ အင်္ဂလိပ် စာနန့် ရခိုင်ပြည်ကို အကျိုးဟိအောင်လုပ်ဖို့ ဟုတ်တေမနား။ ရဆာချာ(စ်)မှာ ယောက်ျားသျှော့နန့် မမသျှော့တိ ရရောင်းသတ်လို့ ရောရေဝဆိုစွာမျိုး ကျွန်တော်မကြားချင်၊ အေပိုင်ပြောနီရော့အတွက် ကျွန်တော်ခိုင်စိုးကို အားနာရေ။ မမသျှော့တစ်ယောက်ကို သိက္ခာချရာ ရောက်နီဖို့လားမသိ”

မျက်ရည်ဝဲနီရေ သူ့မျက်စိထဲကပြတ်သားရေအဓိပ္ပာယ်ကို အကျွန်နားလည်လိုက်ပါဗျာလ။

“တခြား မမသျှော့တိအတွက်ဆိုကေတော့ သိက္ခာချရာ ရောက်ချင်ကေရောက်ဖို့ ရဆာ ချာ(စ်)ကမမ သျှော့တစ်ယောက်အတွက်တော့ကေ ယင်းစကားစတိစွာ ရဆာချာ(စ်)ဂုဏ်ကိုမြှင့်ပြီး

ရေ စကားတိရာဖြစ်ပါရေ။ ကိုမျိုးခိုင်ကို ခိုင်စိုးပြောချင်စွာကလဲ ယင်းအတိုင်းပါဖျာလဲ။ ဇာလူမဆို ကိုယ်ပါဝင်ထားရေ။ ယုံကြည်ထားရေ အဖွဲ့အစည်းတစ်ခုကို သိက္ခာကျအောင်မလုပ်သင့်ပါ။ ယပြီး ကေ ရသေ့ချာ(စ်)က ရခိုင်ပြည်ခေတ်မိတိုးတက်ဖို့ အကြောင်းနန့် ဆက်နိပါရေမနား။ အကျွန်ရို စောင့်ယောက်ရပါဖို့နင်းရာ”

ရှည်အားကြီးရေ အကျွန်စကားအဆုံးမှာ သူကအားလျော့နိရေ အပြီးကိုပြီးပါရေ။ အကျွန် ဝမ်းနည်းကေလေ့၊ ဝမ်းသာပါရေ။ အေပိုင်ယောက်ျားပီသပြီးကေ အမှန်ကို ဆုံးဖြတ်တတ်ကေ လူ၊ ကိုယ့်အတွက်နာင့်အားလုံးအပြောခံရဖို့စွာကို မလိုချင်ရေလူ၊ အကျွန်ကို ကကောင်းနားလည် ရေ လူတစ်ယောက်ကို လလီးနနက် ချစ်မိခရေ အတွက်နာင့်တော့ ကိုယ့်ကိုယ်ကိုယ် ကျေနပ်မိ ပါရေ။ အကျွန် သူ့ကိုတစ်သက်လုံးချစ်လားဖို့စွာ သေချာလားခပါဖျာလဲ။ သူကလဲ အကျွန်ကို ဖွင့်မပြော၊ အကျွန်ကလဲ သူ့ကိုအဖြေမပီးဘဲ တစ်ယောက်ကို တစ်ယောက်ချစ်လို့ ရစွာပါဖျာလဲ မနား။ အကျွန်ရိုအချစ်မှာ အကျွန်ရိုအတွက် မျှော်လင့်ချက် မပါပါ။ ပိုင်ဆိုင်ချင်စိတ်လဲ မဟိပါ။ တစ်ယောက်နာင့် တစ်ယောက်နားမလည်ဆိုစွာလဲ ကင်းစီးပါရေ။ အကျွန်လေ့ကျင့်ဖို့စွာရေ ရခိုင် ပြည် ကမ္ဘာအဆင့်မိဖို့အတွက် စဉ်းစားလိုက်တေခါမှာ အချစ်ဆိုစွာအရသာကို ပိုလို့ပပီပြင်ပိုင် သိလိုက်ရပါရေ။ အီးချမ်းလိုက်တေဖြစ်ခြင်း။

သူ့မျက်နှာကို အမြတ်တနိုးကြည့်ပြီးကေ၊ အဖြူစင်ဆိုး၊ အသန့်ယှင်းဆိုး၊ အရိုးသားဆိုးတိ ပါဝင်ဖို့ဆိုရေ အပြီးနန့် ပြီးပြလိုက်မိပါရေ။ သူ့ရင်ထဲမှာလဲ အီးချမ်းရဖို့လို့ မျှော်လင့်မိပါယဉ်။

ခိုင်စိုးလင်း(ကလောင်နီ)

ချစ်ကံသေသျှ

(တစ်)

သင်္ချိုင်းကုန်းဟောင်းနားကို ဖြတ်ဖို့ရာဆိုကေ မြတ်သာထွန်းစွာခယောက်ကို အတိုသျှ ပျင်ဝတ်လိုက်တေ။ နိတိုင်းလားနိကျလမ်းဖြစ်ကေလည်း စိတ်ထဲက ယင်းနီရာကို ရောက်ကေ ကြောက်စိတ်က အများမဟုတ်ကေလည်း စကေသျှလောက်တော့ခါ ဝင်ချင်ရေ။ သူများတိ ပြောစွာကို သူကြားဖူးရေ။ “ဆိတ်ဆီရေ တစ်ခါတစ်ခါ လမ်းခွဆုံမှာ မဲမဲကြီးတစ်ခဲက ဆို့နီတတ် တေ” ဆိုကတ်စွာကို ကြားဖူးရေ။ ယေကေလဲသော့ သူ့ကို တစ်ခါသျှလည်း အခြောက်မခံဖူး။

မြတ်သာထွန်းစွာ ဒေလမ်းမှာ မုန့်တီဆိုင်ထမ်းကို ထမ်းပနာ အမ်းမြို့(ဦး)ထဲကို ပို့ရစွာကြာ နီယာ။ အငယ်သျှကပင် သူ့အမိနောက်က မုန့်တောင်းကို ထမ်းပနာလိုက်နီကျရေ။ ဆိတ်ဆီ ခြောက်စွာနန့် တစ်ခါသျှလည်း မကြုံဖူး။ ဆိတ်ဆီအခြောက်မခံရကေလည်း ခယောက်ကိုတော့ ပျင်ပနာဝတ်လိုက်တေ။ ချိုးကို စောနိုင်သမျှ စောအောင်ရောက်ဖို့စွာ သူ့အလုပ်။ ယေမှရာ မုန့်တီ ဟင်းရေအိုးကို ပူအောင် နွီးနီရဖို့ မဟုတ်လား။

မြတ်သာထွန်းမှာ အဖမဟုတ်ရေ။ အမိမဆမနန့် နီရရေ။ မုန့်တီရောင်းစားရကေလည်း ဆင်းဆင်းရဲရဲထဲကမဟုတ်။ သားအမိနှစ်ယောက် လူတန်းစီနီနိုင်ရေ အဆင့်မှာဟိရေ။ လူရေး ဒါန်းရေးကအစ လူမှုရေးတိမှာ အခြားလူတိနန့် တန်းတူပါဝင်နိုင်ရေ။ အခြားလူတိပိုင် စားနိုင် သောက်နိုင်ရေ။

သူ့အမိလည်း သားသျှတစ်ယောက်မျက်နှာမငယ်ရအောင် အရွယ်ဟိသီးကေလည်း နောက်ထပ်အိမ်ထောင်ယာသားချဖို့ကို စိတ်မကူးခ။ ပညာတတ်တေ သားသျှတစ်ယောက် ဖြစ်လာဖို့စွာကိုရာ စိတ်ကူးခရေ။ သူ့စိတ်ကူးရေအတိုင်း သူ့သားသျှ မနှစ်က ဘွဲ့တစ်ခုကိုရလာ ခယာ။ အလုပ်ရာမရသီး။ အမိလုပ်နီရေ မုန့်တီဆိုင်မှာရာ ကူညီနီရေ။ ယေလို့သားအစေ့ကေကပင်

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

စပနာ ထူထောင်ခရေ မုန့်တီဆိုင်ကိုသူ မစွန့်ပစ်ချင်။ စွန့်လည်းမစွန့်၊ တိုးလည်းမတိုးဘဲနန့် ပုံမှန်ရာ ရောင်းချနိုင်ရေ။ မုန့်တီရောင်းမစားကေလည်း သူရိုးသားအမိ လူတန်းစိစားနိုင် သောက်နိုင်ရေ ဘဝမှာဟိရေ။ အလုပ်မရခင်မှာ သားကအမိကို ကူညီနိစ္စရာဖြစ်တေ။

မြတ်သာထွန်းစွာ သင်္ချိုင်းကုန်းအတောင်းကို လွန်လားယာ။ သူ့မှာ အလုပ်ကိစ္စအတွက် စုံမမ်းဖို့ အလုပ်သမားမှတ်ပုံတင်ဖို့အတွက် အရေးကြီးနီရေ။ ခရီးထွက်စရာဟိနီရေ။ ယေလို့ မိုးမလင်းခင် အလုပ်ပြီးမှရာ သူကိစ္စကို ဆောင်ရွက်နိုင်ဖို့ဖြစ်တေ။ ယေလို့နောက်လူတီ မနိုးခင်မှာ စျီးသို့ စောစောလားစွာဖြစ်တေ။ စျီးလား စျီးလာတစ်ယောက်လဲသေ့ မတိရသိ။ မြတ်သာထွန်း လမ်းမကြီးကို ရောက်လားခယာ။ အတိုသျှဝတ်ထားရေခယောက်ကို ပြင်ဝတ်လိုက်ရေ။ ဆိုင်းထမ်းကို ဟန်ကျကျထမ်းပနာ လမ်းမကြီးအတိုင်း စျီးထဲဘက်သို့ လျှောက်လားရေ။ သူလားနီရေလမ်းရှိနားမှာ မဲမဲသဏ္ဍာန်တစ်ခုကို သူတို့လိုက်ရေ။ ဒေပိုင်ဖြစ်လာဖို့ဆိုစွာကို မြတ်သာထွန်း တစ်လည်းမထင်ခ။ မင်းကျောင်းရှိက ကံကော်ပင်အောက်နားမှာ တွဲရစွာဖြစ်တေ။ မြတ်သာထွန်း ခေါင်းကြီးလားရေ။ ရှိကိရာဆက်လားရဖို့လား။ နောက်ကိရာ ပြန်ပနာပြီးရဖို့လား ဆိုစွာကို မဝေခွဲတတ်ဖြစ်နီရေ။ ယင်းအချိန်မှာ မဲမဲသဏ္ဍာန်ကို သေသေချာချာကြည့်နီလိုက်တေ။ မိန်းမသျှတစ်ယောက်။ အကယောင်းမိန်းမသျှတစ်ယောက်။ ဆိုင်းထမ်းကို အသာသျှချထား လိုက်တေ ယင်းမိန်းမသျှက မြတ်သာထွန်းလက်ကို ယူပနာကိုင်လိုက်တေ။ အားကိုးတကြီးနဲ့..

“ဝတ်ရည်ကိုကူပါအုံး အစ်ကိုကြီး။ ဝတ်ရည်စွာ ဒုက္ခရောက်နီသူပါ။ အစ်ကိုကြီး ဝတ် ...ဝတ်ရည်ကိုကူပါအုံး”

မြတ်သာထွန်း ဇာပိုင်လုပ်ရဖို့ မသိဖြစ်လားရေ။ ဝတ်ရည်လို့ဆိုရေ မိန်းမသျှကိုင်ထားရေ လက်ကိုလည်း ခါချလိုက်တေ။ မိန်းမသျှတစ်ယောက် ဒေမှာလာပနာအစွာ ဒုက္ခရောက်နီရေ။

“နင့်ကိုငါက အစွာဖြစ်လို့ ကူရဖို့ရောင်။ နင်အစွာကလို့လဲမသိ။ ငါ့မှာ အလုပ်ကလဲ တစ်ဖက်နန့် ကောင်းခက်လားယာ”

မိန်းမသျှ ငိုလာရေ။ မြတ်သာထွန်းကို အားကိုးမရရာလို့ သူထင်လားရေ။ သူရိုး နှစ်ယောက်လမ်းမကြီးအလယ်ကောင်မှာ လူမြင်ကေလည်းမကောင်း။ မြတ်သာထွန်း ဆုံးဖြတ် ချက်တစ်ခုကိုချလိုက်တေ။ အားနဲ့ရေ မိန်းမသျှတစ်ယောက်ကို တတ်နိုင်ရောက်က ကူညီရ ဖို့စွာ သူ့မှာတာဝန်ဟိရေမဟုတ်လား။ မိန်းမသျှမောပန်းနီရေ။ စကားတိလည်း တုန်နီ ရေ။ တစ်ခုခုကို ကောင်းကောင်းကြောက်နီရေပိုင်။

“ဝတ်ရည်စွာ မိန်းမကောင်းတစ်ယောက်ပါ အစ်ကိုကြီး။ ဟင့်...ဟင့်”

“မငိုကေ့ဖိ၊ မငိုကေ့ဖိ။ ကဲ...ပြော၊ နင့်ကိုငါ အစွာကူညီရဖို့ရောင်”

“ဝတ်ရည်ကို (.....)စွာကို ရောက်အောင်ပို့ပီးစီချင်ရေ”

“ပိုပိုးဖို့ဆိုစွာမခက်၊ နင်ဒေအနီရာကို ဇာပိုင်ရောက်လာစွာကို ပြောပြအုံး”

“ဖြေးဖြေးရာ ပြောကတ်မေ အစ်ကိုကြီး၊ ဝတ်ရည် ပင်ပန်းနီလို့ပါ၊ ရွာကိုလားခါ လမ်းမှာ ပြောပြမေ”

“ယင်းပိုင်ဆိုကေ နင်ဒေအနားမှာ တအောင့်သွေ့နီလိုက်အုံး၊ ငါ့ဗျီးထဲကိုပြီးနာမုန့်အိုးကို ပိုခီအုံးမေ၊ အမိရောက်မှ သူ့စွာသူ မီးဖိုလိမ့်မေ။”

(နှစ်)

ဝတ်ရည်စွာ ရွာမှာဆိုကေ ကွမ်းတောင်ကိုင် ပန်းတောင်ကိုင် ဖြစ်ရေ။ ကာလသားလူပျို သွေ့တိ ပါးစပ်ဖျားမှာ ရီပန်းစားနီရေ ဝတ်ရည်ကို ပိုးကတ်၊ ပမ်းကတ်စွာလည်း အများကြီး။ ယေကေလည်း ရွာမှာတိရေ လူပျိုသွေ့တိကို ဝတ်ရည်မကြိုက်။ “သူ့အလှစွာတောနန့်မတန်၊ မြို့နန့်ရာတန်ရေ”လို့ တချို့က ပြောကတ်စွာကို ဝတ်ရည်သဘောကျရေ။ အမိအဖကလည်း လယ်ပိုင်း၊ ယာပိုင်း၊ တောသဦး။ ချောင်ချောင်လည်လည်ထဲက။

ရုတ်တရက်မှာ ဝတ်ရည်ဘဝ ပြောင်းလဲလားဖို့ အခြေအနေတစ်ခုဖြစ်လာရေ။ စပါးသိမ်း ချိန်၊ တနင်းလယ်ချိန်မှာ မြို့သားလူငယ်သွေ့တစ်စု သူရိရွာနားကို ပျော်ပွဲစားထွက်လာကတ်တေ။ ဝတ်ရည်ရို့လယ်တဲနဲ့ အပါးသွေ့မှာတိရေ ဆီးပင်တစ်ပင်အောက်မှာ စခန်းချကတ်တေ။ အိုးတိ၊ ခွက်တိကအစ ဆေး၊ ယောက်မတိကို ဝတ်ရည်ရို့လယ်ထဲမှာ ငှားရရေ။ စပါးသိမ်းချိန်ဖြစ်လို့ ဝတ်ရည်ရို့ တစ်အိမ်သားလုံး တဲကိုပြောင်းပနာနီကတ်တေ။

ကျော်ဦးဆိုရေ လူငယ်တစ်ယောက်စွာ အခြားသူတိထက် ထူးခြားနီရေ။ ဘောင်းဘီဖင် ကျပ်နန့် ဂျင်းအင်္ကျီ နန့် ယေနာလက်ကောက်တိကိုလည်း ဝတ်ထားသီးရေ။ ဝတ်ရည်နန့် ဆက်ဆံရေအခါလည်း ဖော်ဖော်ရွေရွေရေ။

“နင့်နာမည် အစွာလို့ခေါ်ရောင်”

ကျော်ဦးက စပနာ မိတ်ဆက်လိုက်တေ။ ဝတ်ရည်က ရှက်ရေဖြစ်လားခရေ။ ယေကေ လည်း တစ်ချက်သွေ့ရာ ဟန်ဆောင်နိုင်ရေ။ ကျော်ဦးစကားအဆုံးမှာ-

“ဝတ်ရည်လို့ ခေါ်ပါရေ”

“လူကလှရေပိုင်း၊ နာမည်ကလဲ ကောင်းကောင်းလှရေဝေး”

ဝတ်ရည် တဲထဲသို့ ဝင်ပြီးလားခရေ။ ကျော်ဦးလည်း အလိုတိရေ ဝန်တိ ဆန်တိကို ငှားပနာ သူရိသူငယ်ချင်းတိတိရေ ဆီးပင်အောက်သို့ လားခရေ။

.....○.....

ဝတ်ရည်စွာ အပျော်ဆုံးတစ်ခုကို ရလိုက်တေ။ မျှော်နီရေ အရာတစ်ခုစွာ ဖြစ်ပေါ်လာရေ။ မြို့သားကျော်ဦးပါးက ဝတ်ရည်ကို မေတ္တာတိကြောင်း၊ ဝတ်ရည်လှရေအကြောင်း၊ ဝတ်ရည်ကို

ချစ်မိခင်အကြောင်းတို့ကို မြို့သားကြီးပီပီ ရိုးစားစာတစ်စောင် ပီးလိုက်တော့။ ဝတ်ရည်လည်း ဟန်ပန်မလုပ်ပဲနဲ့ ပြန်စာကို ရှိုးလိုက်တော့။ သူလဲသော့ ကိုကျော်ဦးကို ချစ်နီရေလို့။

မြို့နဲ့ ဝတ်ရည်ရှိရွာစွာ နှစ်ပိုင် ကျော်ကျော်လောက်ရာ စီးရေ။ ကျော်ဦးလည်း ဝတ်ရည် ပါးသို့ နိတိုင်းပိုင်ရောက်လာရေ။ ရွာနဲ့ မစီးမပါးရေရီရာတိမှာ ချိန်းတို့တတ်တော့။ သူတို့ဘဝမှာ အစွာကိုလည်း နောက်ထပ်စိတ်မကူးတတ်။ ပျော်ရွှင်ဖို့နီစွာရာ သူရို့ဘဝအတွက် အဓိကဖြစ်နီရေ။ ချစ်ကတ်တေအချိန်စွာ တပြေးပြေးကြာလာရအခါ သူရို့အတွဲကို နီရာတိုင်းမှာတို့လာရရေ။ ရွာနား မှာဆိုကေလည်း သူရို့အတွဲ၊ မြို့မှာဆိုကေလည်း သူရို့အတွဲ၊ သူရို့ဘဝစွာ ပျော်စရာတိနန့် ပြည့်နီရေ။ ချစ်သူနှစ်ဦး တပြုံးပြုံးတစ်ရက်မှာ ကျော်ဦးက ဝတ်ရည်ကို-

“ဝတ်ရည်၊ နင် အစ်ကိုကို ယုံရေမဟုတ်လား”

“အစ်ကိုရေ ယုံလို့ရာ အစ်ကိုချိန်းရေအခါတိုင်း ဝတ်ရည်လိုက်လာရေမဟုတ်လား၊ ဒေစကားကို အစွာဖြစ်လို့ ထပ်ကာထပ်ကာမီးနီရလဲ” ဒေစကားကိုပြောစွာ ကျော်ဦးတခါရာ မဟုတ်။ ဝတ်ရည်နန့် တိုရေအခါတိုင်းပြောနီကျစကား။

“ဝတ်ရည်က အစ်ကိုအလိုကိုကား တစ်ခါသျှေလဲမလိုက်ခ။ ခါတိုင်း ခေါင်းရာခါနီရေ။ ယေလို့ယုံလားလို့ မီးရစွာရာ”

ဝတ်ရည်အသက်အယ်သျှေသီး အစ်ကို အရွယ်ရောက်တေအခါ အစ်ကို အလိုကိုလိုက်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ထားရေ အခုဒေပိုင်ရာ နီကတ်အုံးမေ”

ကျော်ဦး နောက်ထပ်စကားတစ်ခွန်း ချေလဲသော့ မပြောယာ။ အစွာပြောရဖို့ဆိုစွာကို စဉ်းစားနီရေ။ ဝတ်ရည်နန့် ဗွီဒီ ယိုကြည့်ကေလည်း နိခင်းပွဲရာကြည့်ရရေ။ ညဉ့်ပွဲဆိုကေ တခါ သျှေလည်း ခေါ်လို့မရခ။ ကျော်ဦး တစ်ခုကို စဉ်းစားလို့ရလားရေ။

“နောက်တစ်ပတ်မှာ ဗွီဒီယိုဇာတ်ကားကောင်းရေ ညဉ့်ပွဲကြည့်ကတ်မေ။ အကိုကိုချစ် ကေ လိုက်ကြည့်ရဖို့နောင်း”

ကျော်ဦး အကျပ်ကိုင်လိုက်တော့။ ယေဒေလဲသော့ ဝတ်ရည်က ငြင်ငြင်သာရာ ခေါင်းညိတ် အဖြေပီးလိုက်တော့။

(သုံး)

ဗွီဒီယိုနှစ်ကားပေါင်းပြီးလားခယာ။ ညဉ့်ဆယ့်နှစ်ရာရီတောင် ကျော်လားယာ။ ဝတ်ရည်က ကျော်ဦးကို လိုက်ပို့ခိုင်းရေ။ ယင်းနီက ကျော်ဦးအရက်သောက်ထားရေမှန်းကို ဝတ်ရည်သိနီရေ။ ဇာတ်ကားကို ကောင်းကောင်းမကြည့်။ ကုလားထိုင်မှာ ရာအိပ်နီရေ။ ပါးစပ်ကလည်း အရက်နဲ့ တထောင်းထောင်း ထွက်နီရေ။ ယေကေလည်း လူကပုံစံတစ်ခုလည်းမပျက်။ ဗွီဒီယိုရုံထဲမှာ တောင်မှ ဝတ်ရည်ကို စကားတစ်ခွန်းသျှေလည်း မပြောခ။

ရခိုင်သားကြီးစာပေ

ဗြိတိယပြိုင်းလို့ အပြင်ထွက်လာကတ်တော။မပိတ်သီးရေ ဆိုင်တဆိုင်မှာဝင်ပနာ အအိး တစ်ခွက်စီသောက်ဖို့ ဆုံးဖြတ်ကတ်တော။ မှောင်ရိတ်ကျနီရေ မြက်ခင်းပြင်ခုံတစ်ခုံမှာ ထိုင်ကတ် တော။ ဝတ်ရည်စွာ ရိဆာဆာတွဲလို့ တကျိတ်ပြီးတကျိတ်သောက်ချလိုက်တော။ ကျော်ဦးပြုံးနီရေ။ အချိုရေတိဝမ်းထဲကိုဝင်လားရေဆိုကေပင် မျက်တောင်စင်းလာရေ၊ အိပ်ချင်လာရေ၊ ဣန္ဒြေမဆောင်နိုင်ယာ။ ကျော်ဦးရင်ခွင်ထဲမှာ မှိပနာနီလိုက်ရရေ။ ဝတ်ရည်သတိမပျက်ခင်မှာ အခြားစားပွဲခုံတစ်ခု က လူငယ်တစ်ယောက် စကားပြောသံကို ကြားလိုက်ရရေ။

“ကျော်ဦးဝေ ...မတ်အကောင်မသျှေ အိပ်လားခရာလား”

“အိပ်လားယာဝေ၊ အိပ်လားယာ၊ ငါတာဝန်ကျီရေဝေးနော၊ ဒေအကောင်မသျှေကို ဟန်မ ပျက်တွဲပနာ ယူလားကတ်မေ။ မတ်ရို့အထဲက ငါ့ကိုတစ်ယောက်လောက်လာကူအုံး။ကျန်ရေ လူတိက အိမ်ကစောင့်နီကတ်”

ဝတ်ရည် မျက်စိကိုဖြင့်ကြည့်ဖို့ကြိုးစားလိုက်တော။ ကြိုးစားလို့မရ။ မှောင်အတိကျလားခရေ။

+ + +

“ဝတ်ရည် ငါလေ နင့်ဇာတ်လမ်းကို နားထောင်ရစွာ ကောင်းကောင်းစိတ်ဝင်စားရေ။ ယေအီလဲသော့ မိုးလဲလင်းဖို့ယာ နင်ရိရွာကိုလည်းရောက်ဖို့ယာ ဇာတ်လမ်းကို အဆိုးမသတ် သီးလား”

“ဝတ်ရည်ပြောစွာကို တချက်သျှေလောက် သည်းခံပနာ နားထောင်အုံး အစ်ကိုကြီး၊ ဇာတ်လမ်းက စိတ်ကူးယဉ်နီစွာ မဟုတ်ပါ။ ကယောင်းဖြစ်ခတေ ညဉ့်အခါ ဇာတ်လမ်းကိုရောက် နီယာ။ အစ်ကိုကြီးနုနုတို့ရေအပိုင်းကို ရောက်ဖို့ယာ”

ဝတ်ရည် စိတ်ညစ်ဝမ်းနည်းနီစွာကို မြတ်သာထွန်းသိနီရေ။ သူမစိတ်ညစ်ပြေတာလည်း ပြေအောင်ဆိုပြီးနာ မြတ်သာထွန်းက စကားဆက်ပီး လိုက်စွာရာဖြစ်တော။ သူလည်း ဝတ်ရည်နုနု ထပ်တူ စိတ်မကောင်းဖြစ်နီရေ။

“အေး အေး ပြော၊ ပြော ရွာကိုမရောက်ခင် အပြီးပြော”

“သူရို့ပြောရေ အိမ်ဆိုစွာ မြို့ရွာမှာဟိရေ အကာအရံမလုံရေ အိမ်သျှေတစ်ဆောင်ရာ ဖြစ်တော။ အိမ်သျှေတိမဟိ။ သတိရလို့နိုးလာရေခါ ကျော်ဦးအပါအဝင် သူရို့တစ်ယောက်လဲ မဟိကတ်ရေ။ ဝတ်ရည်လဲ ကိုယ့်ကိုယ်ကို သုံးသပ်မိရေအခါမှာ...”

ဝတ်ရည်မျက်ရည်ထွက်လာစွာကို မြတ်သာထွန်း သတိထားလိုက်တော။ ရှိုက်ပနာ တစ်ချိန်းနှစ်ချိန်း ငိုလိုက်သီးရေ။ သူလည်း မသိချင်ဆောင်ပနာ နားထောင်နီရေ။

“ကျော်ဦးနုနုသူရို့ အပေါင်းအသင်းတိက ဝတ်ရည်ကို အဟင့်ဟင့် ဝတ်ရည်ဘဝကို ဖျက်....ဖျက်”

“ဟေး ၊ ကောင်းယာ၊ ကောင်းယာ၊ နင်ဆက်မပြောကေဖိ ငါနားလည်ယာ”

“အဟင့်ဝတ်ရည်လဲ ကြောက်ကြောက်နဲ့ထွက်ပြီးလာစွာ အစ်ကိုကြီးနုနုတို့လို့ရာ”
 မြတ်သာထွန်းက ဝတ်ရည်စကားကို မကြားချင်ယာ။ ကြားလို့မကောင်းစွာကိုလည်း
 သူသိရေ။ ယေလို့ စကားကိုပြတ်အောင်တန်လိုက်ရရေ။ တချို့အိမ်က မီးခွက်ထွန်းနီကတ်ယာ။
 ဝတ်ရည်က မြတ်သာထွန်းကို ချန်ခပနာရွာထဲသို့ ဝင်လားခရေ။ ဝတ်ရည်နောက်ကို
 ကြည့်ပနာ မြတ်သာထွန်း ကျန်လိုက်ခရေ။ ဝတ်ရည်တစ်ယောက် အိမ်မှာ ဇာပိုင်လိမ်ညာပနာ
 ပြောလို့ဖို့ရောင်ဆိုစွာကို မြတ်သာထွန်းမသိ။
 မြတ်သာထွန်း သိစွာတစ်ခုရာဟိယာ။ အဆိပ်ပြင်းရေ ပိုးဖလံတိလက်ချက်နုနု ဖူးပွင့်ဖို့
 လုပ်နီရေ ပန်းသျှေတစ်ပွင့်တော့ခါ ဝတ်ရည်ခမ်းလို့ညှိုးနွမ်းလားခပါယာလို့။

(လေး)

ကျော်ဦးသတင်းစွာ တစ်မြို့လုံးသို့ ပြန်လားခရေ။ ဝတ်ရည်တစ်ယောက်လည်း သိလိမ့်ရာ။
 မြတ်သာထွန်းလည်းသိရေ။ သူကိုယ်တိုင်တောင်မှလားပနာကြည့်ခိသီးရေ။ ဝတ်ရည်နုနု
 ဖြစ်ကတ်တေ ညဉ့်မှာ ကျော်ဦးတစ်ယောက်ရိမြုပ်လို့ သိလားခရေ။ သူရဲ့ သူငယ်ချင်းတိပြောရေ
 စကားအတိုင်းဆိုကေ အရက်မူးလွန်ပနာချောင်းမှာဆင်းလို့ ရီချိုးရေ။ ကျန်ရေလူတိလည်း
 အားလုံးမူးနီကတ်တေ။ တစ်ယောက်ကိုတစ်ယောက် အရေးမစိုက်နိုင်ကတ်။ ယင်းခါ ကျော်ဦး
 လည်း ချောင်းကမတက်နိုင်ရာ။ ယေလို့ချောင်းထဲမှာ အသက်ထွက်လားခစွာဖြစ်တေ။ ဇာပိုင်ပဲ
 ဖြစ်ဖြစ် ကျော်ဦးသိလားခယာ။ ကျန်လူငယ်တိကိုလည်း စစ်ဆီးဖို့ဟိရေဆိုပနာ ဂါတ်ထဲသို့ခေါ်ယူ
 လားကတ်တေ။ “သူများမကောင်းကြံ၊ ဘေးဒဏ်ထိ” ဆိုရေ စကားပုံစွာ အမှန်ကန်ဆုံးဖြစ်နီရေ။
 အနည်းနုနုအများရာကွာရေ။ လူဘီလူးတစ်ဖွဲ့လုံးတော့ခါ ဒုက္ခတို့ကတ်ဖို့စွာ အမှန်ရာ။

(ငါး)

ဝတ်ရည်နုနုမြတ်သာထွန်း၊ မြတ်သာထွန်းနဲ့ ဝတ်ရည်တွဲနီကတ်ပြန်ရာ ဝတ်ရည်လည်း
 မြို့ကိုနီတိုင်းရောက်တေ။ မြို့ဦးထဲမှာ စက်ချုပ်သင်နီရေ။ သူရဲ့အမိအဖက စိတ်မလည်အောင်
 စက်ချုပ်သင်ပီးစွာဖြစ်တေ။ ကျော်ဦးနုနု လွန်လွန်ကြူးကြူးဖြစ်စွာကို သူရဲ့သိဖို့ယာမထင်။ ရိုးရိုး
 သားသား ခင်နီခစွာလို့ရာ သိနီကတ်တေ။ ဝတ်ရည်ကလည်း သူ့အပြစ်ကို ဖွင့်မပြော။ ဖုံးကွယ်
 ထားခရေ။ ယင်းအကြောင်းကိုသိစွာ မြတ်သာထွန်းတစ်ယောက်ရာဟိရေ။

မြတ်သာထွန်းနုနုဝတ်ရည်စွာ မတို့ချင်လို့လည်းမရ။ ရက်ပြတ်တို့နီရေ။ စိုးတစ်စိုးထဲ
 မှာ အလုပ်လုပ်နီကတ်စွာ မဟုတ်လား။ တို့နီကတ်တေအချိန်တိလည်းမနည်းယာ။ တစ်ယောက်
 နုနုတစ်ယောက်လည်း သံယောဇဉ်တွယ်နီကတ်စွာ။ ဝတ်ရည်က မြတ်သာထွန်းထက်
 စကေ့သျှေပိုရေ။ အစွာတစ်ခုမဆို အစ်ကိုအတွက်၊ အစ်ကိုစားဖို့၊ အစ်ကိုဝတ်ဖို့ဆိုပနာ မြတ်သာ

ထွန်းကို တို့အောင်ရှာပနာပီးတတ်တေ။ မြတ်သာထွန်းကလည်း ဝတ်ရည်ကို နီရာတိုင်းမှာ အလိုလိုက်တေ။ ဗွီဒီယိုကြည့်ချင်ရေလို့ ဝတ်ရည်ကပြောကေ မြတ်သာထွန်းလိုက်ပြီရေ။ ပလောင် တောင်ဘုရားကို လိုက်ပို့လို့ဆိုကေလည်း ပို့ပီးရေ။ တစ်ယောက်နန့် တစ်ယောက် နားလည်မှုအပြည့်ဟိကတ်ရေ။ ဝတ်ရည်က ခေတ်ဆန်ချင်ရေ။ ယင်းစွာကို မြတ်သာထွန်းက ထိန်းပီးရေ။ ဝတ်ရည်စွာ မြတ်သာထွန်းကို တစ်ဖက်သတ် ချစ်နီစွာလို့ မြတ်သာထွန်း ထင်နီရေ။

မြတ်သာထွန်းစွာ လူဆိုးကြီး။ လျှို့ဝှက်စရာဟိကေလည်း လျှို့ဝှက်ထားတတ်တေ။ ပွင့်လင်း စရာဟိကေလည်း ပွင့်ပွင့်လင်းလင်းဆက်ဆံတတ်တေ။ အခုတော့ခါ လျှို့ဝှက်ထားလို့မရရေ ပြဿနာတစ်ခုခုရင်ထဲကို ဝင်နီရေ။ ဝတ်ရည်ကို ပြောပြဖို့အကြောင်းတစ်ခုက ဖန်လာရေ။

ယေလို့တန်မှာ ဝတ်ရည်ရို့ စက်ဆိုင်ခန်းသို့ မြတ်သာထွန်းလားခရေ။ ဆိုင်မှာနောက်လူ တိ တစ်ယောက်လဲသော့မဟိကတ်။ ဝတ်ရည်တစ်ယောက်ထဲရာဟိရေ။ ဝတ်ရည်က မြတ်သာ ထွန်း လာစွာကို မြင်ရေခါ ကဗျာကယာ ကုလားထိုင်တစ်လုံးကို ချိမ်းလိုက်တေ။

“လာလေအစ်ကို ထိုင်အုံး၊ အစွာကိစ္စနန့်လာရောင်”

“အစ်ကိုမထိုင်ယာ ဝတ်ရည်၊ နင့်ကိုငါစကားတစ်ခွန်းသျှေလောက် ပြောချင်လို့။ နင်အား ကေ ငါနန့်တနားသျှေလောက်လိုက်ခပါလတ်”

“ဆိုင်မှာလဲ လူမဟိသီးအစ်ကို၊ ဆရာမရောက်လာရေအခါ ဝတ်ရည်လာခမယ်လေ၊ အစွာ မှာသို့ လာရဖို့ရောင်”

“မင်းကျောင်းရို့ ကံ့ကော်ပင်အောက်က အသစ်ဖွင့်ထားရေ အအီးဆိုင်ကိုလာလတ်”

မြတ်သာထွန်း တွဲဖို့နီရာကို ပြောပနာ စက်ဆိုင်ကထွက်လာရေ။

မြတ်သာထွန်း သံပုရာရည်တစ်ခွက်ကိုမှာပနာ ထိုင်နီရေ။ သူ့ရင်ထဲမှာ ဆူပွက်နီရေ။ အအီးခွက်ကလည်း သူ့ရင်ကို ငြိမ်းအီးမပီးနိုင်။ ဆုံးဖြတ်ချက်တစ်ခုကို အပြီးပိုင်ဆုံးဖြတ်ဖို့ယာ ကြာကြာဆွဲထားလို့လဲမဖြစ်။ ကြာလာတေ ဒုက္ခပိုများလာဖို့ရာဟိရေ။ ဝတ်ရည်တစ်ယောက်တော့ ခါ ပျော်နီလိဖို့ မြတ်သာထွန်းထင်နီရေ။ ဝတ်ရည်အရွယ်စွာ အခုမှ စိတ်ကဇတ်တတ်တေ အရွယ် ဖြစ်တေ။ ကံ့ကော်ပင်အောက်က အအီးဆိုင်ကို ချိန်းလိုက်စွာကို ဝတ်ရည်တစ်ခုမဟုတ်ကေ တစ်ခုကိုတော့ စဉ်းစားမိဖို့ရာအမှန်။ ဝတ်ရည်ခင်းပီးရေလမ်းကို မြတ်သာထွန်း မလျှောက်ခ။ လူမှုစည်းကမ်းကို ထိန်းသိမ်းပနာနီခရေ။

မြတ်သာထွန်း ချီးဘက်ကလမ်းမကြီးကို မျှော်ကြည့်နီရေ။ ပန်းစုရောင်အထက်အောက် ဆင်တူနန့်ဝတ်ရည်ကို မြတ်သာထွန်း အစီးကပင်မြင်ရေ။ မြတ်သာထွန်း စိတ်မငြိမ်ချင်။ အအီး ဆိုင်ကို ဝတ်ရည်ရောက်လာရေ။ နောက်ထပ် အအီးတစ်ခွက်ကို မြတ်သာထွန်းမှာလိုက်တေ။ မြတ်သာထွန်းနာင့် ရှိထိုင်ခုံလွတ်တစ်ခုမှာ ဝတ်ရည်ထိုင်လိုက်တေ။ ဝတ်ရည်ကိုကြည့်ရစွာ

ဝမ်းသာနီရေလို့ ထင်ရရေ။ ဂြေကြည့်ဒေကြည့်လုပ်နီရေ။ တစ်ခါက မုန်တိုသည်မြတ်သာထွန်းနန်း
ဝတ်ရည်ဆိုရေ ပန်းငုံသျှေတင် နေနီရာနားမှာ တွဲဆိုခရေ မဟုတ်လား။

“အစ်ကိုမှာ အအီးမှာထားစွာ ကြာယာမဟုတ်လား။ အခုထိ တကျိတ်လဲမသောက်သီး။
အစွာဖြစ်နီရောင်။ မျက်နှာလဲသော့ မလန်းပိုင်မြင်ရေ”

“ဝတ်ရည်၊ ငါတစ်ခုလဲမဖြစ်။ နင်ရောက်ခါမှ အတူတူသောက်ဖို့လို့ လာစောင့်နီစွာရာ”

ဝတ်ရည်အအီးကို တကျိတ်သောက်လိုက်တေ။ မြတ်သာထွန်းလည်း ဖန်ခွက်တစ်ဝက်
လောက်ကုန်လားအောင် သောက်ပစ်လိုက်တေ။

“အရေးတကြီး အစွာပြောစရာဟိရောင်၊ အစ်ကိုပြောဖိလေ”

ဝတ်ရည်က စပနာစကားပြောလာရေ။ မြတ်သာထွန်း ဂြေကြည့်ဒေကြည့်လုပ်လိုက်တေ။
သူရိနန်း စကေသျှေလောက်စီးရေခုံမှာ စုံတွဲတစ်တွဲထိုင်နီကတ်စွာကို တွဲရရေ။

“ဝတ်ရည်၊ နင်နန်းအစ်ကိုနန်း ဒေနီရာမှာ စတိုခစွာကို မှတ်မိလား”

“မှတ်မိရေအစ်ကို၊ မှတ်မိရေ၊ အကိုကို မှတ်မိစွာပိုင်၊ ဂြေတိရစ္ဆာန်တိ”

“ယင်းအကြောင်းကို ထည့်မပြောကော့ဖိ၊ ယင်းစွာ အတိတ်က ပြီးလားခရာ၊ အခုပစ္စုပ္ပန်
မှာ ငါပြောဖို့စကားကိုနားထောင်”

“ဟုတ်...ဟုတ်”

ဝတ်ရည်ရင်ဖို့နီရေ။ ဝတ်ရည်လိုချင်ရေ၊ ကြားချင်ရေ စကားကို အစ်ကိုပါးစပ်က ဖွင့်ပြော
ဖို့ယာ။ ငါ့ကိုချစ်နီရေအကြောင်း နားထောင်ရဖို့ယာလို့ စိတ်ကူးပနာပျော်နီရေ။ မျက်လွှာချပနာ
ခေါင်းငုံ့ထားရေ။ မြတ်သာထွန်း ခေါင်းထောင်လာရေ။

“နင်စွာငါနန်းတွဲနီရကေ ပျော်ရေမဟုတ်လား”

“ဟုတ်ကဲ့...ပျော်ပါရေ”

“အေး...နင်ပျော်နီရေလို့သိရလို့ ငါဝမ်းသာရေ။ ယေဒါလဲသော့...”

“ယေဒါလဲသော့...အစွာပြောချင်ရောင် အစ်ကိုပြောလေ၊ ပြောရာပြောပါ”

“ပြောမေ၊ ပြောမေ၊ နင် ငါ့ကို ခွင့်လွှတ်နိုင်ဖို့လား”

“ခွင့်လွှတ်နိုင်ရေ အစ်ကို၊ အားလုံးကို ခွင့်လွှတ်နိုင်ပါရေ”

“ငါ့စွာ နန်းကို ညီမသျှေတစ်ယောက်ပိုင် အစက ချစ်ခင်ခစွာ။ အခုလဲသော့ ညီမသျှေ
တစ်ယောက်ထက်ပိုပနာချစ်ဖို့ ငါစိတ်ကူးလို့မရခ၊ အစွာဖြစ်လို့ဆိုကေ....

မြတ်သာထွန်းက ဝတ်ရည်ကို စောင်းကြည့်လိုက်တေ။ အအီးဖန်ခွက်ကိုရာ ငေးကြည့်နီ
ရေ။ ဝတ်ရည်ကိုတွဲရရေ။

“ငါ့မှာ အိမ်ထောင်ဘက်ရွှီးပြီးသား ဟိနီလို့”

“အစွာပြောရေ အစ်ကို၊ အိမ်ထောင်ဘက်ဟိရေ”

“ဟုတ်တော့ ဒေနိမိုးသောက်ဘက်က ငါ့ယောက္ခမလောင်းတိနန့် မယားလောင်း အိမ်ကို လည်ဖို့ရောက်နီကတ်တော။ ယေလို့ နှင့်ကိုငါ့အသိပီးရစွာ”

ဝတ်ရည် မျက်ရည်ကျလာရော။ လက်ကိုင်ပထီနန့် သုတ်ပစ်လိုက်ရော။ ခေါင်းထောင်လာ ရော။ ယေနာ ပြုံးလာရော။

“ဝတ်ရည်လဲ ဝမ်းသာရေအစ်ကို၊ ဝတ်ရည်ဘဝကို ပြန်ပနာလန်းဆန်းအောင် ပြုစုယူယခ ရော အစ်ကိုကျေးဇူးတိ၊ ညီမသျှေတစ်ယောက်ပိုင် သွန်သင်ပြခရော ကျေးဇူးတိစွာ ဝတ်ရည်ရင်ထဲ မှာ အပြည့်ပါ။ အားမနာတမ်းပြောရကော၊ ဝတ်ရည်စွာ အစ်ကိုလိုတိတ်တိတ်သျှေ ချစ်နီခပါရော။ အစ်ကိုက တောင်းဆိုလာဖို့နီကို စောင့်စားရေစွာ နီတိုင်းပိုင်ရာ။ အခုတော့ခါ အစ်ကိုက ပြောပြ လို့ အစ်ကိုကို အစ်ကိုကြီးအရင်းတစ်ယောက်ထက်တောင် ပိုပနာလေးစားလာရရော”

“ငါလဲ နန့်စကားကိုကြားရလို့ ဝမ်းသာရေဝတ်ရည်၊ ငါ့ကိုလဲသော့ အစ်ကိုကြီး တစ် ယောက်ပိုင်မှတ်ပနာ၊ အကူအညီလိုကော အချိန်မရွေးလာတောင်း၊ ကူညီဖို့အသင့်တိနီရော”

“ဝတ်ရည်လားဖို့ယာ အစ်ကို အစ်ကိုရိုမိသားစု ပျော်ရွှင်တတ်ပါစီလို့ ဆုတောင်းလိုက် ပါရော”

ဝတ်ရည် စိုးထဲဘက်သို့လားခယာ။ မြတ်သာထွန်း မဟာနို့လိုက်။ ဝတ်ရည်ကို ကြည့်ပနာ ငေးကျန်လိုက်တော။ ဝတ်ရည်ပြောခရေပိုင် ဝတ်ရည်ဝမ်းသာနိုင်ပါဖို့လား မပြောနိုင်။ မြတ်သာထွန်း စိတ်ထဲကရာ “ဝတ်ရည်လို့ဆိုရေ မိန်းမသျှေရော မခေါ်ပဲနန့် ငါ့ပါးသို့ရောက်လာပနာ၊ ငါ့မလွှတ်ဘဲ နန့် ငါ့နီပါးကထွက်လားခရော။ နှင့်ဘဝ အချစ်ကံမကောင်းခမဟုတ်လား။ ယေလို့ငါ့ဆုတောင်း ပီးလိုက်မေ၊ ချစ်ကံခေမသျှေတစ်ယောက် ချစ်ကံကောင်းပါစီလို့။

ကျော်ခိုင်ကျော် (အမ်းဝ)